

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม 2566

วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ เป็นวารสารวิชาการราย 3 เดือน (ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน, ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน และ ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่นำองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการร่วมกับสาขาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาทางการศึกษา

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ชนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ วารสารไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)
ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)
ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

อาคารบัณฑิตศึกษา ศูนย์วิจัยนวัตกรรมและการประกันคุณภาพการศึกษา

เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 084-636-9669

www.so02.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/index

E-mail: journalmcukk@gmail.com

ที่ปรึกษาวารสาร

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระเมธีวราญาณ, ผศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระอุดมสิทธิธนายก, รศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, รศ.ดร.	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
พระครูโอภาสพนทกิตติ, ผศ.ดร.	รศ.คณบดีคณะครุศาสตร์
พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

บรรณาธิการ

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
---------------------------	------------------------------------

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ธีรดนัย กัปโก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระครูปริยัติธรรมวงศ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ, ผศ.ดร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเร็จ ยุระชัย	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประมุข ศรีชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ มงคลขจรกิตติ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สนั่นนารี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรัช เรืองแสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพวัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ	มหาวิทยาลัยพายัพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภมรพรรณ ยุระยาตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ กิติ ยิงยงใจสุข	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร เพ็ญสูตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนต์นภัส มโนการณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัช มีชาญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมพร เปี้ยถนอม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ อาษานอก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสุทธิ์ การบุญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ญัฐฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประยงค์ ทวีชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพล กาญจน์วีระโยธิน
ดร.ประชัน ชะชิกุล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวอนูธิดา บุญตะวัน

ออกแบบปก

นางสาวอนูธิดา บุญตะวัน

จัดพิมพ์ที่

เอมี ก๊อบปี้ เซนเตอร์

88/27 ถนนเหล่านาดี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 0-4330-6845, 085-010-1395

E-mail: emmy.emma.emem@gmail.com

บรรณาธิการแถลง

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม 2566 ได้มีผู้สนใจเพื่อขอตีพิมพ์ในวารสารเป็นจำนวนมากทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านวิจัย ด้านวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้องในปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประกอบด้วย บทความวิชาการ 6 บทความ บทความวิจัย 15 บทความ และบทวิจารณ์หนังสือ 1 บทความ

กองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียนบทความ และท่านผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านพอสมควร อันจักเป็นประโยชน์ในการศึกษา การวิจัยและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิชาการ (Academic Article)

Identities of Phuan Language and Hom Culture of Thung Hong Village,
Phrae Province

Nopparat Rattanawong

1

ทฤษฎีความรู้ในปรัชญาจารวาก

Theory of knowledge in Carvaka Philosophy

ณัฐริญา ตันทสุข และ จรัส ลีกา

Nattiya Tantasook and Jaras leeka

12

คติชนวิทยากับภาษาศาสตร์ในประเพณีบุญบั้งไฟ

Folkloristics and Linguistics in Rocket Festival

วิภาชน์ เทศน์ธรรม

Wipat Thattham

22

ความแปลกแยกของกรรมมาชีพในกวีนิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์บทกวีของ ไพวรินทร์
ขาวงาม โดยใช้แนวคิดมาร์กซิสต์

A Marxist Analysis of Alienation in Poetry by Paiwarin Khao-Ngam

กาญจนาพร พongพรหม

Kanjanaporn Phongphrom

33

การกำกับ ติดตามการประกันคุณภาพการศึกษา

Education Quality Assurance Monitoring

ภัณฑิรา ธิตะปัน และ เอกราช โสมิตพิมานเวช

Phanthira Thitapan and Ekkarach Kositpimanvach

46

บทความวิชาการ หลักการและการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก

Principles and Quality Assurance of External Education

พลศักดิ์ พรหมมน และ เอกราช โสมิตพิมานเวช

Phunsak Phrommon and Ekkarach Kositpimanvach

59

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครุศิลป์
ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในจังหวัดเชียงใหม่

The Development of Code of Ethics of Teaching Profession for Art Student
Teachers Through the Information Technology System in Chiang Mai Province

สายพิน สังกัดศิลป์

Saipin Sungkitsin

72

การผลักดันและพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในต่างประเทศ : การทบทวนวรรณกรรม

STEAM Education Advancement and Teacher Development Abroad :
A Literature Review

ณัฏชา เจริญชนะกิจ และ โสมฉาย บุญญานันต์

Nutcha Charoenchanakit and Soamshine Boonyananta

84

การศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

The Study of Occupational Therapy Administration Guideline in a Special
Education Center in Chiang Rai Province

พิชญาคินี สุยะตา, ประภัสสร สมสถาน และ ปาริชาติ บัวเจริญ

Pitchayasinee Suyata, Prapatsorn Somsathan and Parichat Buacharoen

96

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

The Relationship Between Emotional intelligence and Digital Leadership
of school Administrators Under Chiang Mai Secondary Education Service
Area Office

วารุณี ธรรมจันทร์, ปาริชาติ บัวเจริญ และ ประภัสสร สมสถาน

Warunee Thummakun, Parichat Buacharoen and Prapatsorn Somsathan

112

การพัฒนาชุดการสอน การบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตร์
บัณฑิตชั้นปีที่ 1 แขนงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The construction of instructional package for basic Pin : esan musical
instrument for the 1st year folk music students in Khon Kaen University

กิตติธัช มะลิวรรณ

Kittithuch Mariwan

122

ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง
ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย

Human Resource Development Factors Affecting Police Missions
immigration Suvarnabhumi Airport, Thailand

ทิพภาวดี ฉลองภูมิ, สมเกียรติ เกียรติเจริญ และ รังสรรค์ อินทน์จันทน์

Thippavadee Chalongsom, Somkiat Kiatchareon and Rungsun Injun

132

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่าย อำเภอ
หนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

The Guidelines for the Development Desirable Characteristics of the School
Administrators in Nong Bua Rawe District network under Chaiyaphum Primary
Educational Service Area Office 3

เอกภาพ คำสอน

Ekaphop Khamson

146

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการให้บริการ
สาธารณะของเทศบาลตำบลเบ็กไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

Infrastructure Operations Strategies That Affect the Efficiency of Public Service
of Berkprai Subdistrict Municipality Ban Pong District Ratchaburi Province

ธีรศักดิ์ สุวรรณพฤษ, เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา และ รังสรรค์ อินทน์จันทน์

Teerasak Suwannapruek, Saowaluk Nikornpttaya and Rungsun Injun

154

ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร
สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล กรุงเทพมหานคร

The Relationship Between Traffic Law Enforcement and Traffic Police Image
of Thiantale Metropolitan Police Station

พงศ์พล สมบูรณ์, เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา และ สิทธิพรร์ สุนทร

Pongpon Somboom, Saowaluk Nikornpttaya and Sitthiporn Soonthorn 164

ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง
จังหวัดราชบุรี

Leadership Factors Affecting the Performance of the Village Headman
in Suan Phueng District Ratchaburi Province

พิสิฐจุฬ พล สุตันทวีบูลย์, รังสรรค์ อินทน์จันทน์ และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ

Pisitpon Sutanthavibul, Rungsun Ingun and Somkiet Kietjareon 178

ปัจจัยความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์การของกองบังคับ
การฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

Job Satisfaction Factor Affecting the Intention to Stay with the Organization
of the Special Training Division, Border Patrol Police

หัตยา ฉลองภูมิ, เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา และ รังสรรค์ อินทน์จันทน์

Huttaya Chalongpoom, Saowaluk Nikornpttaya and Rungsun Ingun 189

การดำเนินกิจกรรมของทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง
กรมการพัฒนาชุมชน

The Activities of Cross - Functional Teams of Central Officials, Community
Development Department

ชัยพฤกษ์ พูนสวัสดิ์, กุลประภัสร์ ราพิงจิตต์, ภัทรภร จำยเพ็ง, ปุณฺยธรรมย์ โตสัมพันธ์ และ
สมชาย สุเทศ

Chaiyapleuk Poonsawat, Kunprapat Lumpungjit, Phatharaporn Jaipheng,
Puncharat Tosamphan and Somchay Sutes 201

การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ
The Development of Thai language Analytical Reading Ability and Learning
Achievement of Grade 7 students through SQ4R Method With Skill Practice
Package

ยศภัทร เกลี้ยงกล และ สมทรง สิทธิ

Yossapat Kleingklom and Somsong Sitti

214

การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์
โดยจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้บทเรียนออนไลน์ สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

The Development of Grade 11 Students' Problem Solving Thinking Ability
and Scientific Communication Skills Using Flipped Classroom With Online
Lesson

สุชาดา ภูโททิพย์ และ สมทรง สิทธิ

Suchada Phuthothip and Somsong Sitti

226

การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

The Personnel Administration According to the Seven Sappurisadhamma
in Basic Educational Institutions under the Office of Maha Sarakham Primary
Education Service Area 3

กาญจน์เกล้า ฐประกัน, สุนทร สายคำ และ พระฮอนด้า วาทสทุโท

Kanklao Thooprakan, Sunthon Saikham and PhraHonda Vadasuddo

238

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

เตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1

พระมหาวิโรฒ ปภาโส

Phramaha Viroch Paphaso

252

ภาคผนวก	263
กระบวนการพิจารณาบทความ	264
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	265

Identities of Phuan Language and Hom Culture of Thung Hong Village, Phrae Province

Nopparat Rattanawong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: taekwondoshoon@hotmail.com

Abstract

This article aims to present the relationship between Thung Hong (Thai-Puan) language and Hom culture maintenance of Thung Hong village, regarded as the Thai-Phuan community of Phrae province. Language is one of the most significant markers of ethnic identification and it plays a crucial role not only in the external perception of an ethnic group by outsiders but also in the self-identification of an ethnic group. It symbolizes identities and it is used to signal identities by those who speak them. Northern Thai dialects and cultures are important since they are the sources of knowledge, culture, traditions, and local wisdom. More details of Hom culture and are presented in the introduction and passages below to show how Thung Hong (Thai-Phuan) language is related and linked in harmony with it.

Keywords: Phuan Language; Hom Culture; Thung Hong village; Culture Maintenance

Introduction

Every culture has its own unique patterns of behavior. These patterns of behavior have been applied to determine an individual's social role and the social role of others in order to understand and formulate self-concept. An individual's sense of identity

* ได้รับบทความ: 18 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2566; ตอรับตีพิมพ์: 25 มีนาคม 2566

Received: 18 January 2023; Revised: 22 February 2023; Accepted: 25 March 2023

consists of their view of themselves in comparison with others and the opinion they believe other people may have about them. The sense of identity enables an individual to categorize oneself into a group, to experience belonging to a group and, to identify oneself with members of the group.

Phuan language, Moh Hom indigo dye clothes, and the lifestyle of Thung Hong villagers are all rooted in Hom culture. This culture also originates from the unique traditions of Thung Hong village, unique cultures, and the local clothes of the Phuan people. According to the historical documents, “Tang Hong” is the former name of Tung Hong village. Tang means anvil and Hong is a Puan word meaning a place that is hollowed out, similar to a well-used anvil. The name comes from the fact that in the past Phuan people living in Tung Hong village were mostly blacksmiths who used their anvils in their daily life.

Thung Hong’s villagers have been producers of Moh Hom clothing, which is one of the identities of Phrae province. The word “Moh Hom” is a combination of the words “Moh” and “Hom”. These traditional clothes are regarded as the Thai version of blue jeans and denim since the distinctive deep blue color of the dye comes from indigo plants. The process of producing Moh Hom apparel is a specialty of the Phuan people, whose ancestors came from the Phuan kingdom in Laos. In addition, Phuan women were renowned for their expertise in the various stages involved in making garments including spinning, weaving, dyeing, and embroidery.

Moh Hom production process is the participatory economic self-reliance system of Thung Hong village since it relies on the participation of the members, consisting of Hom farmers and Hom manufacturers. Therefore, it reflects Phrae culture, tradition, and wisdom, considered “Hom culture”.

The Relationship between the Language and Culture

An understanding of the relationship between language and culture is important for both language learners and users since it reflects human beliefs, realities, and actions within a social community. Salzman (2001) claimed that comprehension of the surrounding culture is key to learning a language since it is related to all features of human life in society.

Language and culture have a complex, homologous relationship. Language is complexly intertwined with culture (they have evolved together, influencing one another in the process, ultimately shaping what it means to be human). According to Azizakhon (2022), culture, then, began when speech was present, and from then on, the enrichment of either means the further development of the other. Guessabi (2013) pointed out that the totality of the messages we exchange with one another while speaking a given language constitutes a speech community, that is, the whole society understood from the point of view of speaking. He further explains that all children learn their language from their societies, and during the process of learning a language also learn their culture and develop their cognitive abilities.

Silverstein (2022) proposed that the communicative force of culture works not only in representing aspects of reality but also in connecting one context with another. That is, communication is not only the use of symbols that “stand for” beliefs, feelings, identities, or events, it is also a way of bringing beliefs, feelings, and identities into the present context. Language and culture are homologous mental realities. Cultural products are representations and interpretations of the world that must be communicated in order to be lived. Therefore, to speak is to assume a culture, and to know a culture is like knowing a language.

According to Ken Hale (2013), when a language loses, a piece of culture is also lost. It is because culture has a strong influence on the language. This idea is also supported by Salzmann (2018) who claimed that language is a key to the cultural past of a society and it is also a guide to social reality. Therefore, an appreciation for the relationship between language and culture can help to illuminate the diversity of views held toward the use of language.

It can be concluded that culture and language share human beliefs, realities, and actions within a social community. As a result, there is a relationship between culture and language.

Local Language maintenance

The term “language maintenance” is closely intertwined with the term “language shift” in the field of language contact research. The latter refers to the change of ethnic language use by migrants due to the influence of the mainstream language while the term “language maintenance” means the use of ethnic language in some or all aspects of life in the host society in spite of the influence of mainstream language (Hill, 1998). There are many factors relating to local language maintenance.

The first is the role of the family at home since the family has close control of the children in terms of communication and transmission of the community language. According to Clyne (2013), language is not going to survive another generation unless it is transmitted in the home, or within the family. Besides, the family environment is a motivating factor in the promotion of successful intergenerational maintenance of the community language.

Research has shown that the geographical concentration of community languages in a particular area is one of the factors which helps to maintain the local language. Fishman (2001) argued that community languages were better well-maintained by minority groups who were more concentrated within certain geographical areas than those that were more dispersed. Fishman (2001) pointed out that, “the smaller the size of a community, the stronger the threat of language shift and death”. Lee (2004) noted that the geographical concentration of the community in one area allows for the increase of daily interaction and use of the community language outside of the private domain, unlike the dispersed community where the community language was associated with the home domain only. In addition, Holmes (2013) found that Chinese, who were living in Chinatowns in the US, were more likely to maintain the Chinese language than those who had left the Chinatown areas.

The maintenance and retention of one’s identity play an important role in the maintenance of the local language. As pointed out by Fishman (1989), the minority language is an important tool for expressing cultural heritage and ethnic identity. Similarly, Cavallaro (2005) noted that language is the key factor representing ethnic identity in multilingual and multicultural contexts. Therefore, it seems that there is a strong connection between language and identity. The destruction of a language is the destruction of a rooted identity (Fishman,1989).

In addition, speakers' positive attitude towards community languages is regarded as a factor that can help to maintain the local language. The study by Al-Nahar (2009) investigated language maintenance among the Armenians of Jordan. The results indicated that the Armenians had positive attitudes towards the Armenian language since it was regarded as the most beautiful and useful language and it reflected Armenian identity. Similarly, Dweik et al. (2014) found that the Arabic-speaking community of Vancouver had positive attitudes towards learning and speaking the Arabic language. They believed that their language was the most prestigious language since it is the language of the holy Qur'an.

The use of a community language in education is a significant factor in local language maintenance since it contributes to the development and maintenance of a language. Rouchdy (2013) conducted the study of the Arabic language among Arab Americans. The results revealed the importance of teaching Arabic as a foreign language in some public schools as well as the increase in enrolments in Arabic classes at universities. The third factor was supported by the study of Gomaa (2011) on the maintenance and transmission of Egyptian Arabic. It was found that a higher educational level of the participants was among the essential factors for maintaining the Arabic language. He also pointed out that well-educated parents were more likely to be aware of the importance of Arabic for Egyptian and Islamic identity. Besides, well-educated parents had a positive attitude towards the maintenance of their community language.

To sum up, all the language maintenance factors mentioned in this section are seen to be essential for the retention and transmission of the local language when it is in constant contact with the majority language. The availability of some of these factors has a great impact on the intergenerational transmission of local languages. These factors seem to work better and are in favor of language maintenance when they are combined with each other. For instance, the role of the family at home is crucial for the maintenance of the community language but needs to be supported by other factors such as the role of the community.

Identity of Hom Culture

Hom culture is based on history, Phuan language, beliefs and festivals, Moh Hom indigo dye clothes, and the lifestyle of Thung Hong villagers which will be following described.

The history of Tung Hong village

Phuan community of Phrae province has unique settlement stories. The original inhabitants of Tung Hong village migrated from the city of Puan in Xieng Khoung province, in present-day Lao PDR, during the reign of King Taksin. Seventeen Phuan families were granted permission by the city governor to settle outside the city walls near the main horse gate. Later on, the Siamese army also captured Phuan people and moved them to the North of Phrae in the neighborhood of Wat Sawankhaniwet temple. As the area was not suitable for farming, they constructed their main temple further north. A second religious structure was subsequently created when the people found better land for constructing residential homes on the site now known as Thung Hong Village. The original name of the village is “Tang Hong”. Tang means anvil and Hong is a Tai Puan word meaning a place that is hollowed out, similar to a well-used anvil. The name refers to the fact that in the past the people here were mostly blacksmiths who used their anvils in their daily life. Later the name of the village was changed to Thung Hong. Phuan people living in Tung Hong village speak a dialect and hold a big festival called “Kam Fah” annually. Their traditional skills in Moh Hom garment production have brought revenues and fame to Phrae province.

Phuan Language of Tung Hong Village

Although both Lanna and Thai are used to communicate in daily life, people in Thung Hong village speak Phuan language, which is a member of the Tai language family. Phuan language used in daily communication is called “Pa Phuan” or “Vao Phuan”. Tung Hong villagers still maintain the identity of Phuan language in spite of being influenced by the central Thai language and Northern Thai language. It is because Phuan language represents the identity of Hom culture. The spoken language is used by most families in the community and it is especially popular among adults and the elderly.

For example, they use the word “Kaleu” which means “where” in English instead of “Tee Nai” (central Thai language) or “Tee Dai” (Northern Thai language). They use the word “Hong” which means the basin in English instead of using “Aang” (central Thai language). In addition, “Pai Ker” which means “Where are you going?” and “Ed Hung” which means “What are you doing?” are still used among Tung Hong villagers.

There is also a relationship between Phuan language and the processes of producing Moh Hom clothes of Tung Hong village. The word used for the first process is “Eed Fai”, which refers to harvesting cotton fruit. The cotton fruit is sundried in this process and its seeds are taken out. “Aloon” is a word for calling an instrument used for fluffing cotton. The cotton is fluffed until it resembled candy floss. After that, people use a tool called “La” to roll the fluffed cotton into long round sticks and twisted it to create yarn. The yarns would be used for weaving on the loom.

Tung Hong Village Beliefs and Festival

The most important Phuan tradition is the Kham Fa festival, a merit-making custom inherited from Xieng Khoung to worship the sky god Phaya Tan. This festival is organized annually and has been inherited from generation to generation. It also directly relates to villagers’ beliefs. They always pray for rainfall, the smooth passage of the seasons, and safety in their everyday lives.

According to Thung Hong history, Chao Chomphu (or King Chomphu), the ancestor of Phuan community, was one of the clever rulers who could solve emerging problems with brave and carefulness. He cultivated hardworking, patient, and harmonious people, including the right livelihood during his reign. In terms of religion, he built Buddhist temples, supported monks to further Dharma study, and set out Heet-Klong (a custom guideline for ruling the city or conventional practice in the community) as a practical model for people. Once, the King of Siam gave a royal command for Chao Chomphu and Phra Chao Vientiane (or King Vientiane) to raise an army to attack Luang Phrabang kingdom. Finally, they could defeat it successfully. As Chao Chomphu announced the independence of Phuan kingdom, Chao Non (or King Non) of Vientiane kingdom raised an army to attack Phuan city and successfully captured Chao Chomphu. During the ritual killing, the lightning

hit the killing spear used to kill Chao Chomphu. Suddenly, Vientiane soldiers were frightened and ran away. When Chao Non knew about the amazing incident, he thought that Chao Chomphu was a person with power of merit, so he allowed Chao Chomphu to rule Phuan kingdom.

According to this incident, Phuan people have given importance and respect to the sky. Therefore, Kham Fah festival, which means holding the sky, is organized and has been inherited from generation to generation. During Kham Fah festival, the villagers of Tung Hong village stop working to make merits and have fun together. It is believed that if anyone is not obedient and goes out to work, that person may be hit by lightning. Besides, during Kham Fah festival, the eldest member of each family also makes an announcement to the working animals and pets to encourage them to keep working hard and to reassure them that they will be cared for. Currently, people who live in nearby villages and individuals who believe in this tradition will also join the festival every year.

Moh Hom Indigo Dye Clothes

Moh Hom is a Lanna word (northern Thai). “Moh” means pot; “Hom” is the name of plant from which indigo is extracted. The plant’s scientific name is *Baphicananthus Cusia*. The art of Moh Hom garments production has been passed on in Phrae province since more than one hundred years ago. It is believed that Moh Hom came with the Phuan people who were forced to migrate to Phrae as prisoners of war and became labor slaves during the time referred to as “putting vegetables into the basket, putting slaves into town”, though some migrated voluntarily. In ancient times, Moh Hom cloths were used as wraps for traditional herbal compresses. Phuan people wore Moh Hom clothes as working clothes since they were dark colored. Men wore short-sleeved collarless Moh Hom shirts with buttons or strings, which was similar to a kind of Chinese shirts, together with long trousers and Pha Khao Ma (long multi-purposed cloth) tied to their waists. Women wore long-sleeved collarless buttoned-up blouse and tube skirt known as “Sin Lae” which had some red stripes at the foot of the black skirt.

Nowadays, Moh Hom clothes are an expression of the Phrae identity. The quality of the Moh Hom products from Tung Hong village is well accepted since they are usually

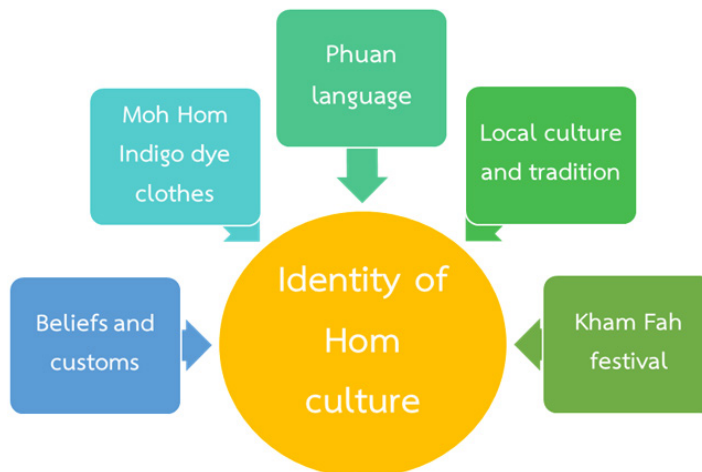
of good quality, durable in terms of fabric and dye, and easy to wear on different occasions.

Conclusion

Language and culture developed together and influenced each other as they evolved. When people interact with another language, it means that they are interacting with the culture that speaks the language. Phuan language, regarded as an asset of Phrae province's cultural identities, is a very unique dialect language spoken within Thung Hong village of Phrae province. It represents social values, perceptions, and identities of Hom culture. The relationship between Hom culture and Phuan language is the way Thung Hong villagers share human values, realities, and behaviors of Phuan social group. Therefore, they feel proud to celebrate their linguistic and cultural solidarity as language establishes the system of representation and transmission of cultures over the generations.

New Body of Knowledge

The following graph illustrates the elements of Hom culture's identity which facilitate Thung Hong villagers' common understandings, traditions, and values, all central to the identification of plans of action to improve well-being.

References

- Salzman, P. C. (2001). *Understanding Culture: an Introduction to Anthropological Theory*. Waveland Press.
- Hale, K. (1992). Endangered Languages : on Endangered Languages and the Safeguarding of Diversity. *language*, 68(1), 1-42.
- Sharifian, F. (2014). Language and Culture: Overview. *The Routledge Handbook of Language and Culture*.
- Witherspoon, G. (1980). Language in Culture and Culture in Language. *International Journal of American Linguistics*, 46(1), 1-13.
- ALZMAN, M. B. (2001). Cultural Trauma and Recovery : Perspectives from Terror Management Theory. *Trauma, Violence, & Abuse*, 2(2), 172–191.
- Azizakhon, Abidova. (2022). Language and Culture Linguistics. *European Journal of Bussiness Startups and Open Society*, 2(3), 25-27.
- Guessabi, F. (2013). Language and Culture. *Euro-American conference for Academic Disciplines*.
- Silverstein, M. (2022). *Language in Culture: Lectures on the Social Semiotics of Language*. Cambridge University Press.
- Hinton, L., & Hale, K. (2013). *The Green Book of Language Revitalization in Practice*. Brill.
- Stanlaw et al. (2018). *Language, Culture, and Society: an Introduction to Linguistic Anthropology*. Routledge.
- Hill, J. (1988). Language, Culture and World View. *Linguistics: The Cambridge Survey. Newmeyer*, 4, 14-36.
- Clyne, M. (2003). *Dynamics of Language Contact: English and Immigrant Languages*. Cambridge University Press.
- Fishman, J. (2001). Why is it so hard to save a threatened language?. *Multilingual matters*, 116(1).

- Fishman, J. (2001). Can threatened languages be saved?: Reversing Language Shift, Revisited : A 21st Century Perspective. *Multilingual Matters*.
- Lees, L. (2004). Urban Geography : Discourse Analysis and Urban Research. *Progress in human geography*, 28(1), 101-107.
- Holmes et al. (1993). Language Maintenance and Shift in Three New Zealand Speech Communities. *Applied linguistics*, 14(1), 1-24.

ทฤษฎีความรู้ในปรัชญาจารวาก

Theory of knowledge in Carvaka Philosophy

ณัฐฐิญา ตันทสุข¹ และ จรัส ลีกา²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Nattiya Tantasook¹ and Jaras leeka²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: nuichot@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงทฤษฎีความรู้ในปรัชญาจารวาก พบว่า ความรู้ที่ถูกต้องคือความรู้ที่ได้รับโดยตรงจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เท่านั้น ปฏิเสธความรู้ที่ได้รับจากการอนุมาน เพราะถือว่าเป็นเพียงการเดาอย่างมีระเบียบ และไม่ให้ความรู้ที่แน่นอน และความรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าของผู้อื่น รวมถึงคัมภีร์หรือตำราต่าง ๆ เพราะสิ่งนี้จะให้ความรู้ที่ไม่แน่นอน และทำให้เกิดความสงสัย เพราะข้อความที่ได้ฟัง และได้เห็นนั้นมันไม่ได้เกิดจากประสบการณ์ของเราโดยตรง

คำสำคัญ: ญาณวิทยา; ปรัชญาจารวาก; ประจักษ์ประมาน

Abstract

This academic article aims to present the theory of knowledge in Charvaka philosophy. It found that correct knowledge is knowledge obtained directly from the five senses namely eye, ear, nose, tongue, and body only, rejecting knowledge gained from inference. Because, it is just an organized guess and does not provide exact knowledge and the knowledge gained from Verbal Testimony, including Scriptures or Textbooks

* ได้รับบทความ: 18 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 25 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

Received: 18 August 2023; Revised: 25 March 2023; Accepted: 30 March 2023

because this will give you uncertain knowledge. In addition, cause doubt because of the messages heard and seeing that it is not directly from our experiences

Keywords: Epistemology; Charvaka Philosophy; Perception

บทนำ

ปรัชญาจารวากถือเป็นกลุ่มปรัชญาที่เก่าแก่มากรัชชาหนึ่งในบรรดาปรัชญาอินเดีย (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2546 : 16) อยู่ในกลุ่มปรัชญาที่ไม่เชื่อความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท (นาสติกะ) เป็นปรัชญาฝ่ายที่ไม่เชื่อถือในพระเจ้าหรือฝ่ายอเทวนิยม (Atheistic) (พระมหาตวัน สิริธมโม, 2532 : 219) แม้ว่าปรัชญาจารวากจะไม่ปรากฏนามผู้ก่อตั้ง แต่ปรัชญาจารวากก็ถูกยกขึ้นมากล่าวอ้างอยู่เสมอเพราะเป็นลัทธิแนวความคิดที่มีอิทธิพลต่อชีวิตคนในอดีต ปัจจุบันและในอนาคต เป็นปรัชญาแบบชาวบ้าน เป็นไปตามกระแสโลก เช่นหลักปรัชญาข้อหนึ่งว่า จงกิน จงดื่ม และจงหาความสุขเสียให้พอในชาตินี้ เพราะชาติหน้าเราไม่รู้ว่ามีหรือไม่มี (สนั่น ไชยานุกุล, 2510 : 100) บางครั้งถูกเรียกว่า ปรัชญาโลกายัต (Lokayata) (พัน ดอกบัว, 2545 : 212) เป็นเพียงศาสตร์เดียวที่สมบูรณ์ ประจักษ์ประมาณเท่านั้นที่เชื่อถือได้ ชาติทั้งหลายมีเพียงชาติดิน น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น ความสนุกสนานเป็นจุดหมายปลายทางของชีวิตมนุษย์ จัดเป็นเพียงผลผลิตของวัตถุ โลกหน้าไม่มีและความตายคือโมกษะ เพราะเชื่อว่าชีวิตเกิดครั้งเดียวตายครั้งเดียวชีวิตในโลกหน้าไม่มีอีกแล้ว จึงควรแสวงหาความสุขเสียแต่ในโลกนี้เท่านั้น ไม่ควรรอคอยความสุขในโลกหน้าหรือเกิดจากอำนาจเบื่องบนดลบันดาลมาให้ เพราะโลกหน้าก็ดี อำนาจเบื่องบนหรือพระเจาก็ดี ไม่มีอยู่จริงจากคำกล่าวนี้อันปรัชญาจารวากเป็นระบบปรัชญาวัตถุนิยม (Materialistic Philosophy) เพราะเชื่อว่าชีวิตนี้เป็นผลผลิตของวัตถุธาตุ ชีวิตนี้สิ้นสุดลงเพราะวัตถุธาตุแยกออกจากกัน (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2546 : 17)

ปรัชญาจารวากมีแนวคิดที่เป็นวัตถุนิยมว่าสิ่งที่มีอยู่จริงแท้เพียงอย่างเดียว คือ วัตถุ หรือสสาร ซึ่งรวมถึงโลก คน สัตว์ และพืช สามารถที่จะรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และ กายทางใดทางหนึ่ง แต่สิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ถือว่ามีความอยู่จริงเพราะไม่อาจรู้ได้ด้วยการประจักษ์ ปรัชญาจารวากจึงปฏิเสธเรื่องนามธรรมทั้งหมด รวมทั้งวิญญาณ พระเป็นเจ้า บุญบาป นรก สวรรค์ โลกหน้า และการเกิดมีอยู่ของวิญญาณที่เป็นผลมาจากการรวมตัวกันของวัตถุจึงมีจิตวิญญาณได้ ถ้าจะกล่าวให้ชัดก็คือแนวคิดแบบวัตถุนิยมและบริโภคนิยมในปัจจุบันนี้เอง ปรัชญาสำนักนี้ไม่ปรากฏชื่อผู้ตั้งสำนัก แต่ปรัชญาสำนักนี้ก็ไม่ได้สูญหายไปจากโลกนี้กลับเพิ่มมากขึ้นมาจนโลกปัจจุบันกำลังเป็นผลสะท้อนแนวคิดปรัชญาชีวิตดังกล่าว หรืออาจกล่าวได้ว่าปัญหาหลักในปัจจุบัน เช่น ปัญหาสงครามความขัดแย้งรุนแรงและปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาภาวะโลกร้อน เป็นต้น ล้วนเป็นผลมาจากลัทธิแนวคิดปรัชญาชีวิตแบบจารวากหรือโลกายัตที่เน้นการบริโภควัตถุนิยมแบบไม่สนใจมิติชีวิตเชิงนามธรรมของตน และสังคมนั่นเอง (สุนทร ณ รัชชี, 2545 : 13)

ดังนั้นเพื่อเป็นการนำเสนอถึงข้อเท็จจริงบางประการของปรัชญาจารวากที่มีคุณูปการต่อการพัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุ ผู้เขียนจึงมีความประสงค์ที่นำเสนอถึงแนวคิด ทฤษฎีความรู้ที่ถูกยอมรับว่า เป็นจริง และความรู้ที่ได้มาโดยการผ่านวิธีประจักษ์นี้นำไปสู่การพัฒนาเพื่อความเจริญของโลกจนถึงปัจจุบัน

พัฒนาการของปรัชญาจารวาก

ปรัชญาจารวากหรือปรัชญาวัตถุนิยม (Materialism) หรือที่เรียกในภาษาสันสกฤตว่า จารวากทรศน (เอม หิริยัณนะ, 2520 : 123) มีความเชื่อว่าสิ่งที่เป็นจริงจะต้องรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเท่านั้น สิ่งที่มีอยู่จริงจึงมีเพียงสสารหรือวัตถุสิ่งอื่นนอกจากนี้ เช่น อากาศ จิต อาตมัน ไม่ใช่สิ่งที่มีจริงเพราะไม่อาจรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส ด้วยเหตุนี้ลัทธินี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โลกายัต (Lokayata) หมายถึงจำกัดอยู่กับโลกแห่งประสบการณ์สามัญ (ฐานิสรา ประธานราชฎร์นิกร, 2552 : 36) อยู่ในกลุ่มนาสติกะ (Nasatika) เป็นปรัชญากลุ่มก้าวหน้าที่ไม่เชื่อและไม่ยอมรับความศักดิ์สิทธิ์ในคัมภีร์พระเวทแบ่งออกเป็นปรัชญาจิตนิยมและสัจนิยม ได้แก่ ปรัชญาพุทธ และปรัชญาเซน กับอีกกลุ่มหนึ่งจัดเป็นปรัชญาวัตถุนิยม ได้แก่ ปรัชญาจารวาก ปรัชญาของ ปุกระ กัจจายณะ และปรัชญาของอชิตะ เกสกัมพลคือพวกที่ไม่เชื่อถือความหลังความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าปรัชญาที่ไม่ใช่ฝ่ายพระเวท ปรัชญา กลุ่มนาสติกะนอกจากจะปฏิเสธเรื่องความมีอยู่ของพระเจ้าและไม่ยอมรับในความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวทแล้ว ปรัชญาบางระบบยังมีทัศนะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อลัทธิพระเวทโดยตรง อาทิเช่น ปรัชญาจารวากได้กล่าววิจารณ์คัมภีร์พระเวทว่า พระเวทมีเนื้อความคลุมเครือไม่ชัดเจนเต็มไปด้วยข้อความที่หลอกลวง เป็นวิธีการชักจูงคนโง่เขลาเบาปัญญาให้เชื่อตามอย่างไร้เหตุผล การอ้างถึงความสุขในสวรรค์นั้นเป็นการกล่าวอย่างเลื่อนลอยไม่มีเหตุผลที่จะเป็นไปได้ กลุ่มนาสติกะมีความเห็นตรงกันว่าพระเป็นเจ้าหรือพระพรหมตามที่พวกปรัชญาอาสติกะเชื่อกันนั้นไม่มี โลกและมนุษย์ตลอดจนสรรพสิ่งจึงไม่ใช่ผลงานสร้างสรรค์ของพระพรหม พวกนี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อเทวนิยม (Atheists) (สุวัฒน์ จันทระจัน, 2540 : 7)

ปรัชญาจารวากเป็นปรัชญาที่ดึงดูดความสนใจของชาวโลก เป็นปรัชญาชาวบ้านไม่มีความลึกลับซึ่งอะไร มีคำสอนที่ไปตามกระแสความต้องการของชาวโลกเท่านั้น เช่น สอนว่าโลกนี้เท่านั้นเป็นจริงไม่มีโลกอื่น นอกจากโลกนี้การตาย คือ การสิ้นสุดของทุกอย่าง (ประยงค์ แสนบุราณ, 2547 : 21) ดังนั้นปรัชญานี้จึงได้ถือวัตถุเป็นใหญ่ เห็นว่าวัตถุเท่านั้นสำคัญ ชีวิตเป็นเพียงเครื่องจักรของสังคม ชีวิตขึ้นอยู่กับปากและท้องจะมีความสุขได้ก็เพราะมาจากกามารมณ์และวัตถุที่นำใคร่นำปรารถนา ลัทธินี้มีได้สอนให้เชื่อผลของกรรมที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ปฏิเสธชาติหน้า นรก สวรรค์ และนิพพาน โดยเห็นว่าคนเราเกิดครั้งเดียวตายครั้งเดียว ร่างกายของคนไปจบลงที่ป่าช้าหลังจากนั้นไม่มีอะไรไปเกิดอีก เมื่อชีวิตดับวิญญาณก็หมดร่างกายถึงความเปื่อยเน่าแล้วแปรสภาพไปเป็นอย่างอื่น ปรโลกอยู่ที่ไหนไม่มีใครเห็นเมื่อไม่มีใครเห็น

ก็เป็นเรื่องที่เหลวไหลเชื่อไม่ได้ร่างกายของคนและสัตว์หรือวัตถุธาตุทุกชนิดเปรียบเหมือนหม้อดินที่นายช่างหม้อปั้นขึ้น เมื่อปั้นขึ้นมาแล้วก็ทรงสภาพอยู่ได้ชั่วขณะหนึ่ง อีกไม่นานก็แตกสลายไปตามสภาวะไม่สามารถจะกลับมาก่อเป็นรูปเดิมได้อีก ที่ตายแล้วหมดแล้วก็เป็นอันแล้วไป ที่จะมีมาใหม่ก็มีขึ้นอีกโดยมิได้เกี่ยวเนื่องถึงกันและกัน การทำดีทำชั่วย่อมมีผลเท่ากัน คือ ไม่ไปทั้งสวรรค์และนรก แต่ไปรวมลงแต่ในป่าช้าเท่านั้น เพราะเหตุที่ปรัชญาจารย์หรือที่เรียกกันอีกนัยหนึ่งว่า กามสุขัลลิกานุโยค นี้มีความนิยมหนักไปในทางวัตถุนิยมจนเกินไป ปรัชญาจึงเป็นปรัชญาที่นำไปสู่ทางสุดโต่งสายหนึ่งอย่างไรก็ตามพอที่จะสันนิษฐานได้ว่า ปรัชญาจารย์เกิดขึ้นมาเพราะสาเหตุนี้ คือ 1) ความไม่พอใจพิธีกรรมทางศาสนา เพราะในยุคนั้นพวกพราหมณ์เน้นพิธีกรรมทางศาสนามากโดยปราศจากเหตุผล จึงทำให้คนเบื่อหน่ายต่อพิธีกรรมนั้น 2) ประชาชนบางท่านสันนิษฐานว่าปรัชญาจารย์เป็นปรัชญาของพวกดราวิเดียนซึ่งพวกเขาคิดปรัชญาวัตถุนิยมขึ้นมาเพื่อคัดค้านปรัชญาจิตนิยมของพวกอารยันซึ่งเป็นผู้ปกครอง 3) ในยุคต่อมาปรัชญาอุปนิษัทก็สอนเน้นหนักไปทางจิต คำสอนนี้ลึมนึกถึงชีวิตที่เป็นจริงของสามัญชนจึงก่อให้เกิดแรงต้านทานขึ้น (ประยงค์ แสนบุราณ, 2547 : 22)

แนวความคิดดังกล่าวนี้คือสาเหตุให้เกิดแนวคิดปรัชญาจารย์ขึ้นในสังคมอินเดียในยุคนั้น ซึ่งถือว่าเป็นแนวความคิดใหม่ที่กล้าท้าทายหลักคำสอนในคัมภีร์พระเวท เป็นการสร้างค่านิยมความเชื่อเรื่องวัตถุมิมีความสำคัญกว่าจิตใจและเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ให้แก่สังคมจึงเกิดแนวคิดความเชื่อออกเป็นสองส่วน กล่าวคือ ความเชื่อทางจิตวิญญาณซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิม และความเชื่อทางวัตถุที่จับต้องสัมผัสได้ ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดอิทธิพลลัทธิคำสอน แนวความคิด ความเชื่อต่อสังคมในสมัยนั้น

ทฤษฎีความรู้ในปรัชญาจารย์

ศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้หรือทฤษฎีความรู้ (The theory of knowledge) ปรัชญาอินเดียทุกสำนักพยายามจะพิสูจน์ให้เห็นว่า ความจริงหรือสัจธรรมนั้นคืออะไร มนุษย์เราสามารถจะรู้สัจธรรมนั้นได้หรือไม่ ถ้ารู้ได้จะรู้ได้อย่างไร ทางไหน และอะไรคือที่มาของความรู้ คำว่า ความรู้ ตามบทนิยามของปรัชญาอินเดียทั่วไปมี 2 ชนิด คือ (1) ความรู้แท้ (Valid Knowledge) (2) ความรู้ที่ไม่แท้ (non-Valid Knowledge) (พระมหาทวัน สิริธมโม, 2532 : 221) ความรู้แท้เรียกว่า ประมา และเรียกที่เกิดความรู้แท้หรือแหล่งความรู้แท้ว่าประมาณ ซึ่งมีหลายอย่างตามความเชื่อของปรัชญาต่าง ๆ โดยทั่วไปความรู้แท้ หมายถึง ความรู้ตรง (Direct Knowledge) เป็นความรู้ที่ผู้รู้ประสบโดยตรงด้วยตนเอง และถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นความรู้ใหม่ไม่ใช่ความจำและความคิดส่วนความรู้ไม่แท้ คือ ความรู้ที่ได้มาจากคำบอกเล่า หรือโดยอาศัยแหล่งความรู้บางอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้รู้ไม่ได้ประสบกับสิ่งนั้นโดยตรงด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น เราเห็นโต๊ะเขียนหนังสือการเห็นนั้นเป็นความรู้ตรง เพราะโต๊ะซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกรู้กับผู้รู้คือตัวเรา ไม่มีอะไรคั่นกลางความรู้เรื่องโต๊ะเกิดขึ้นโดยอาศัยการเห็นของเราโดยตรง

ซึ่งต่างกับคำบอกเล่าที่ว่า ความรู้เรื่องโตะเกิดขึ้นโดยอาศัยการเห็นของเราโดยตรง ซึ่งต่างกับคำบอกเล่าที่ว่า ในอเมริกามีติกระฟ้า แม้เราจะเชื่อว่าผู้บอกเล่าควรเชื่อได้ก็ตาม แต่เรายังสงสัยในความรู้เรื่องติกระฟ้านั้น อยู่ไม่มากนักน้อย ความรู้ชนิดนี้ชื่อว่า ความรู้ไม่ตรง (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2546 : 20)

ปรัชญาจารย์ว่าเป็นลัทธิวัตถุนิยมของอินเดียมีความเชื่อว่า ความรู้เกิดจากความเข้าใจ แต่จิตซึ่งเป็นตัวรู้นั้นเป็นคุณภาพที่เกิดขึ้นเพราะการรวมตัวของธาตุ 4 กล่าวคือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ เมื่อมารวมตัวกันขึ้นจึงเป็นฐานให้เกิดชีวิตและเกิดจิตเมื่อธาตุนั้นแยกออกจากกัน ชีวิตและจิตก็สลายไป ธาตุนั้นเมื่อแยกกันอยู่ก็ไม่มีคุณภาพ แต่เมื่อรวมกันก็ทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมาปรัชญาจารย์เชื่อว่า แหล่งที่มาของความรู้แท้มีอย่างเดียวนั่นคือ ประจักษ์ประมาณ นอกจากนั้นไม่ถือว่าเป็นประมาณ และถือว่าความรู้ที่เกิดจากประมาณอื่น นอกจากประจักษ์ประมาณนี้ไม่ใช่ความรู้แท้ ปรัชญาจารย์ถือว่า ความรู้ประจักษ์คือความรู้ที่เกิดจากการรับรู้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้นเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ส่วนความรู้ที่ได้จากการอนุมาน (Inference) และจากวิธีอื่นๆ ไม่เป็นความรู้ที่ถูกต้อง จารย์เห็นว่า การอนุมานก็เหมือนกับการคลำปะปะหาของในที่มีดินเป็นเพียงการเดาอย่างมีระเบียบเท่านั้นเอง การแสวงหาความรู้ด้วยการเริ่มต้นจากสิ่งที่รู้แล้วไปสู่สิ่งที่ยังไม่รู้ตามวิธีของการอนุมานนั้น หากความแน่นอนอะไรไม่ได้ ถึงแม้ว่าบางครั้งการอนุมานจะถูกต้อง มันก็เป็นเพียงการบังเอิญเท่านั้น ไม่มีอะไรเป็นเครื่องรับรองได้ว่าการหาเหตุผลหรือความรู้ด้วยการอนุมานจะทำให้เราได้รับความรู้ที่แท้จริงหรือถูกต้องทุกกรณีไป นอกจากปฏิเสธความถูกต้องของการอนุมานแล้ว ปรัชญาจารย์ยังปฏิเสธความถูกต้องแห่งความรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าของผู้อื่นด้วย ความรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าของผู้อื่นนี้หมายรวมเอาถึงความรู้ที่ได้รับจากคัมภีร์หรือหนังสือตำราด้วย จารย์ถือว่าคัมภีร์หรือตำราไม่ได้ให้ความรู้ที่แน่นอนเพราะมันอาจให้ความรู้ที่ผิด ๆ และทำให้เกิดความสงสัยขึ้นได้ จริงอยู่คำบอกเล่าของผู้อื่นนั้นเรารับรู้ได้โดยประสาทสัมผัสทางหู และความรู้จากตำราเรารับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทางตา คือ ด้วยการอ่าน แต่ข้อความที่ได้ฟังและได้เห็นนั้นมันไม่ได้อยู่ในประสบการณ์ของเราโดยตรง ความรู้ที่ได้รับจากคำบอกเล่าของผู้อื่นหรือจากการอ่านตำราจึงไม่ใช่ความรู้ประจักษ์จะถือว่าเป็นความรู้ที่ถูกต้องไม่ได้ อย่างคัมภีร์พระเวทซึ่งชาวฮินดูถือว่าให้ความรู้ที่ถูกต้องแน่นอน เพราะเป็นถ้อยคำของพระเป็นเจ้า แต่จารย์ถือว่าคัมภีร์ดังกล่าวเขียนขึ้นโดยพวกพระที่มีเล่ห์กะเท่คดโกง และเลี้ยงซิวโดยการหลอกลวงประชาชนผู้โง่เขลาพวกพระเหล่านี้สอนประชาชนให้หลงใหลกับการประกอบพิธีกรรมบูชายัญ ทั้งนี้เพื่อพวกตนจะได้มีปัจจัยไทยธรรมเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเท่านั้น หากได้มีประโยชน์อันใดที่จะพึงบังเกิดขึ้นจากการประกอบพิธีกรรมบูชายัญเหล่านั้นแต่ประการใด (พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ, 2556)

ดังนั้น ปรัชญาจารย์มีแนวคิดว่าความจริงจะต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น ปฏิเสธความจริงที่ไม่ผ่านทางประสาทสัมผัส ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวทและลัทธิพิธีกรรมของพราหมณ์และความเชื่อในคำสอนทุกระบบ ในวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ปรัชญาจารย์สอนให้แสวงหาความสุขสำราญ

โดยเฉพาะความสุขทางกายให้เต็มทีขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ มุ่งสอนให้คนแสวงหาแต่วัตถุ ให้แสวงหาแต่ความสุขสบายทางวัตถุ เพราะมีความเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีการกลับมาเกิดอีก ไม่มีโลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดี มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น จุดมุ่งหมายเพียงอย่างเดียวของมนุษย์ก็คือ การได้ความสุขทางประสาทสัมผัสจนพอใจเท่านั้นไม่ควรกล่าวว่า ความสุขไร้ความหมายเพราะมีความทุกข์เจือปนอยู่ เราน่าจะฉลาดเพียงพอที่จะหาความสุขที่บริสุทธิ์เท่าที่จะหามาได้และหลีกเลี่ยงความทุกข์ที่จะตามมา ดูกิ่งคนที่ยากกินปลา ก็ต้องนำปลามาทั้งตัวพร้อมทั้งครีบและก้างของมันแล้วเลือกกินส่วนที่พอใจ หรือดูกิ่งคนที่ยากกินข้าวก็ต้องนำข้าวมาทั้งรวงและฟาง เลือกสรรส่วนที่กินได้จนพอใจ จงอย่าให้การกลัวความทุกข์มาขัดขวางการหาความสุข (S. Radhakrishnan, 1957 : 229)

วิเคราะห์ทฤษฎีความรู้ในปรัชญาจารวากเปรียบเทียบกับพุทธปรัชญาเถรวาท

ปรัชญาจารวากนั้นตั้งอยู่บนฐานของทฤษฎีญาณวิทยา ซึ่งแสวงหาความรู้ที่ยึดถือเฉพาะสิ่งที่สามารถสัมผัสได้โดยตรงทางประสาทสัมผัสเท่านั้นเป็นความจริง ที่เหลือนอกจากนั้น ปรัชญาจารวากไม่ยอมรับ ซึ่งจากหลักการดังกล่าว เมื่อโยงมาหาหลักจริยศาสตร์ ปรัชญาจารวากปฏิเสธความสุขอื่น ๆ ยอมรับแต่เพียงความสุขทางเนื้อหนังมังสาเท่านั้นที่เป็นบรมสุขสำหรับชีวิต เพราะเป็นสิ่งที่มียู่จริง และสามารถสัมผัสได้ จารวากถือว่าประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (Perception) เท่านั้น เป็นแหล่งความรู้ที่แน่นอนและถูกต้องแท้จริง ความรู้ทางอ้อม เช่น ความรู้ที่เกิดจากการอนุมาน (Inference) ความรู้ที่ได้มาจากการเรียน หรือบอกเล่าจากคนอื่นเป็นความรู้ที่เชื่อถือไม่ได้ ความรู้เหล่านั้นนำไปสู่ความผิดเสมอ เราไม่ควรเชื่อถือความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยไม่ผ่านประสาทสัมผัสของเราเสียก่อน มีคำสอนบางอย่างของฤๅษีพหุสบัติได้กล่าวถึงสาระสำคัญของลัทธิโลกายัตหรือจารวาก ซึ่งพอจะนามากล่าวโดยย่อเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้ 1) ธาตุทั้งหลายมีเพียง 4 คือ ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ 2) ร่างกาย ประสาทสัมผัส และสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการ รวมตัวของธาตุต่าง ๆ 3) วิญญาณ (Consciousness) เกิดมีขึ้นจากการรวมตัวอย่างถูกส่วนของวัตถุเช่นเดียวกับคุณสมบัติที่ทำให้เกิดความมึนเมาของสุราเมรัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการหมักดองของวัตถุที่ไขผลิดะนั้น 4) สิ่งที่เรียกวิญญาณหรืออาตมันนั้น มิใช่อะไรอื่นที่แท้ก็จอร่างกายที่มีสัมผัสญาณะ หรือ ความรู้สำนึกนั่นเอง 5) ความบันเทิงเริงรมย์เป็นจุดหมายเพียงอย่างเดียวของชีวิต 6) ความตายคือโมกษะหรือความหลุดพ้น (จิรเดช เกตุประยูร, 2562 : 49)

ดังนั้น เพื่อให้เห็นความชัดเจนของแนวคิดทางญาณวิทยาของปรัชญาจารวาก ผู้เขียนจึงได้นำเอาแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาทมาเปรียบเทียบกับเพื่อให้เห็นความแตกต่าง ซึ่งปรัชญาจารวากเห็นว่า ความรู้ที่ถูกต้องและสมบูรณ์มีอย่างเดียวนั่น คือความรู้ที่ได้จากประสบการณ์หรือประจักษ์ประมาณโดยตรง ซึ่งแตกต่างกับแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีทัศนะที่เห็นว่าจิตเป็นธรรมชาติรับรู้อารมณ์ทั้ง 6 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยทวารหรืออายตนะภายใน 6 ประการ

คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อใดจิตกระทบอารมณ์ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะ เมื่อนั้นผัสสะเกิดขึ้น และผัสสะนี้เป็นจุดเริ่มของการรับรู้ ถ้าไม่มีผัสสะ การรับรู้ก็เกิดไม่ได้ ดังนั้น ในการรับรู้แต่ละครั้งจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ อารมณ์ + อายตนะภายใน + จิตหรือวิญญาณ = ผัสสะ ในที่นี้ผัสสะเป็นจุดที่จิตรับข้อมูลจากโลกภายนอก เมื่อจิตรับรู้อารมณ์แล้วเวทนา และสัญญาเกิดขึ้นตามมา จิตไม่ได้เป็นผู้รับรู้แต่ฝ่ายเดียว หากยังคิดปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ด้วยอำนาจกิเลสตัณหา

พุทธปรัชญาเถรวาทจึงมีความเห็นว่าในส่วนของอายตนะและอารมณ์อื่น ๆ ก็เหมือนกัน ภายหลังเกิดผัสสะ มีเวทนาและสัญญาเกิดขึ้นในที่นี้ สัญญา (Perception) เป็นความจำได้หมายรู้อารมณ์ ถ้าจิตไม่มีกิเลสตัณหา สัญญาจะบริสุทธิ์คือรับรู้อารมณ์ตามความเป็นจริง แต่ถ้าจิตมีกิเลส สัญญาจะปรุงแต่งนามรูปที่เกิดดับทุกขณะให้เป็นสัตว์บุคคล ตัวตน เราเขา ในขั้นนี้ สัญญามีชื่อว่า ปปัญจสัญญา หมายถึงสัญญาที่คิดปรุงแต่งอารมณ์ให้พิสดารด้วยแรงผลักดันของตัณหา มานะและทิฐิ ปุณชนมีสัญญาชนิดนี้จึงมองสิ่งต่าง ๆ ไม่ตรงตามความเป็นจริง เกิด สัญญาวิปลาส คือการรับรู้ผิดจากความเป็นจริง 4 ประการ คือ 1) หมายรู้สิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง 2) หมายรู้สิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข 3) หมายรู้สิ่งที่มีโทษตัดทอนว่าอรรถา 4) หมายรู้สิ่งที่ไม่งามว่างามเมื่อสัญญาวิปลาสเกิดขึ้น จิตวิปลาส คือ คิดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง และทิฐิวิปลาส คือความเห็นคลาดเคลื่อนก็เกิดตามมา เพราะสัญญาก่อให้เกิดทิฐิ มีในบาลีบางแห่งได้กล่าวถึงทิฐิที่เกิดจากสัญญาไว้ว่า ทิฐิแม่มเพียงเล็กน้อย ซึ่งเกิดจากสัญญา ถูกสัญญาจัดแต่งเกี่ยวกับสิ่งที่เห็นก็ดี สิ่งที่ได้นึกก็ดี สิ่งที่ได้ทราบก็ดี ในโลกนี้ย่อมไม่มีแก่พระอรหันต์ เพราะหมายรู้ผิดพลาด ความคิดคลาดเคลื่อนและเห็นวิปริตจากความเป็นจริงเช่นนี้บุคคลจึงไม่มีปัญญาหรือความรู้เห็นตามความเป็นจริง เขาติดอยู่ในปัญจะ คือการปรุงแต่งที่จิตสร้างเพิ่มเติมให้กับอารมณ์ทั้งหลาย การยึดติดในปัญจะจัดเป็นอวิชชาซึ่งทำให้เขาอาจไม่บรรลุนิพพานดังที่พระสารีบุตรกล่าวว่า ผู้ใดประกอบด้วยปัญจะ ยินดีในปัญจะผู้นั้นไม่ได้ขนิพพานที่เกษมจากโยคะ ในส่วนผู้ไม่ยึดติดอยู่ในปัญจะและไม่มีปัญจะสัญญา เขามีเพียงสัญญาบริสุทธิ์ที่รับรู้อารมณ์ตามความเป็นจริง ย่อมสามารถเข้าถึงนิพพาน ผู้ใดละปัญจะ ยินดีในหนทางที่ไร้ปัญจะ ผู้นั้นย่อมได้ขนิพพานที่เกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 22/286/329)

พระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสัญญาบริสุทธิ์ซึ่งสามารถรู้เห็นตามความเป็นจริงโดยไม่เกิดปัญจสัญญาไว้ว่า พาหิยะ ในกาลใด เมื่อท่านเห็นสักแต่ว่าเห็น เมื่อฟังสักแต่ว่าฟัง เมื่อทราบสักแต่ว่าทราบ เมื่อรู้สักแต่ว่ารู้ ในกาลนั้น ท่านย่อมไม่มีทาง ในกาลใดท่านไม่มีในกาลนั้นท่านย่อมไม่มีในโลกนี้ ย่อมไม่มีในโลกหน้า ย่อมไม่มีในระหว่างโลกทั้งสองนี้แลเป็นที่สุดแห่งทุกข์ ดังนั้น จึงรวมความว่าสัญญามี 2 ประการ คือ 1) ปปัญจสัญญา คือ การรับรู้ที่ปรุงแต่งโลก ก่อให้เกิดอวิชชา คือ ความไม่รู้สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง 2) สัญญาบริสุทธิ์ คือการรับรู้สิ่งทั้งหลายตามที่ปรากฏกับจิต โดยไม่ให้ความหมายปรุงแต่งเพิ่มเติมจนเกิดปัญจะ สัญญาบริสุทธิ์นี้รับรู้สภาวะของสรรพสิ่งตามที่เป็นอย่างจริง คือ รู้เห็น อนิจจัง

ทุกชั้น และอนัตตา ความรู้ในไตรลักษณ์นี้คือ ปัญญา สรุปความได้ว่า ปัญญาญาณก่อให้เกิดอวิชชา คือ ความไม่รู้ตามความเป็นจริงส่วนสัญญาบริสุทธิ์ ก่อให้เกิดปัญญา คือรู้ตามความเป็นจริง (ยถาภูตญาณ) ในปัญญาหรือความรู้ในพุทธปรัชญามีแหล่งที่มา 3 ประการ คือ 1) สุตมยปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน หรือรับการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาจากผู้อื่น (ปรโตโฆสะ) เทียบได้กับ ศัพทประमाण (Testimony) ในปรัชญาอินเดีย 2) จินตามยปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากการคิด พิจารณาหาเหตุผล เทียบได้กับ อนุมานประमाण (Inference) และ 3) ภวานามยปัญญา หมายถึง ความรู้จากประสบการณ์ตรง อันเกิดจากสัญญาบริสุทธิ์และสัญญาพิเศษ เทียบได้กับ ประจักษ์ประमाण (Perception) (พระมหาประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2532 : 25)

เห็นได้ว่า พุทธปรัชญาเถรวาทให้ความสำคัญกับกฎไตรลักษณ์ที่อยู่ในฐานะของญาณวิทยา คือ ตัวรู้ ความรู้ในที่นี้หมายถึงเอาจิตเป็นตัวกำหนดรู้ตามความเป็นจริงของอายตนะที่สัมผัสจึงทำให้เกิดความรู้ และในความรู้แต่ละประเภทนั้นมีทั้งความรู้ที่บริสุทธิ์ และเจือปนด้วยความไม่บริสุทธิ์ถึงกระนั้นก็ตาม ยังทำให้แต่ละคนได้บรรลุจุดประสงค์ตามความเป็นจริงที่สูงสุดที่เป็นเป้าหมายของแต่ละคน ญาณวิทยา ในปรัชญาจารวากจึงเป็นเป็นความรู้อย่างโลกียวิสัย กล่าวคือ เป็นความรู้รับรู้ได้เพียงทางประสาทสัมผัส เท่านั้น ซึ่งเป็นกระบวนการรับรู้ต่อสิ่งที่เข้ามากระทบเพียงภายนอก และกล่าวได้ว่าปรัชญาจารวาก จึงปฏิเสธการรับรู้ทางจิต การที่มีรับรู้ถึงจิตซึ่งเป็นตัวกำหนดความรู้ที่แท้จริงนั้น จึงทำให้ลัทธิจารวาก ปฏิเสธคุณค่าทางจิต และมุ่งแสวงหาแต่ความสุขสบายในปัจจุบันเท่านั้น

บทสรุป

ปรัชญาจารวากมีแนวความคิดว่าความจริงจะต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้นปฏิเสธ เรื่องการมีอยู่ของชาติหน้า เรื่องนรก เรื่องสวรรค์ เพราะไม่สามารถจะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ความรู้ลัทธิ จารวากถือว่าประจักษ์ประमाण (Perception) หรือประสาทสัมผัสเท่านั้นที่เป็นบ่อเกิดและรองรับความรู้ ที่แท้จริง ประสาทสัมผัสเท่านั้นที่ให้ความรู้จริงแท้ วิถีแห่งการดำเนินชีวิตปรัชญาจารวากก็สอนให้แสวงหา ความสุขสำราญ โดยเฉพาะความสุขทางกายให้เต็มที่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะชีวิตมีเพียงชาตินี้ชาติเดียว ตายแล้วก็สูญ ไม่มีการกลับมาเกิดใหม่อีก ซึ่งเรื่องนี้ขัดต่อความเชื่อของลัทธิอื่น ที่มีความเชื่อว่า คนมีทั้งกาย และทั้งจิตใจ จิตสำคัญกว่ากายจะพูดจะทำอะไรก็เพราะใจสั่งให้ทำใจจึงเป็นที่ตั้งแห่งความสุขและความทุกข์ ก็เมื่อใจสำคัญกว่ากาย ความสุขของใจก็ย่อมสำคัญกว่า ประณีตกว่าความสุขทางกาย

การที่ปรัชญาจารวากไม่ให้ความสำคัญถึงคุณธรรม จริยธรรม ก็ย่อมเป็นธรรมดาที่จะไม่หันไป พัฒนาจิตใจ เมื่อจิตใจไม่สูงย่อมมีความเห็นแก่ตัวมุ่งแสวงหาแต่ผลประโยชน์ให้ตัว และพวกพ้องเป็นที่ตั้ง ไม่ต้องหวังว่าจะอุทิศตัวบำเพ็ญประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ มีแต่ไม่เกรงกลัวต่อบาปกรรม ชักให้คนทำแต่บาปกรรมมากขึ้นทุกที เพราะไม่เชื่อเรื่องชาติหน้า ในทัศนะทางพระพุทธศาสนาว่าผู้ที่ไม่

เชื่อว่ามิโลกหน้าแล้วจะไม่ทำบาปนั้นไม่มี ซึ่งคนที่เชื่อว่ามิโลกหน้ายังทำบาปจะกล่าวไปถึงคนที่ไม่เชื่อ ก็ถนัดในการทำบาปยิ่งขึ้นไปอีกและถ้าชาติหน้ามีจริงก็ยิ่งได้รับทุกข์หนักเพิ่มขึ้นไปอีกหลายเท่า ดูข้าวต้นเดียวออกรวงมีเมล็ดข้าวมากมายฉนั้น แต่ถ้าชาติหน้าไม่มีก็ปลอดภัยไป เพราะความตาย จะช่วยปลดเปลื้องเรื่องใดบาปให้หมดไป ตรงกันข้ามถ้าชาติหน้ามีจริงจะขาดทุน ดังนั้นคนที่ไม่เชื่อ เรื่องชาติหน้า จะมีแต่เสมอตัวกับขาดทุนผิดกับคนเชื่อเรื่องชาติหน้า จะมีแต่เสมอตัวกับมีกำไรและยิ่งไปกว่านั้น คนที่ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าเสี่ยงที่จะเป็นมิฉฉาธิภูมิมีบาปหนักยิ่งกว่าการทำอนันตริยกรรมเสียอีก เพราะคนที่ตกนรกเพราะอนันตริยกรรม แม้จะเป็นบาปหนักที่สุด ก็ยังมีวันที่พ้นจากนรกได้ ผิดกับพวกที่เป็นมิฉฉาธิภูมิจะตกนรกอยู่อย่างนั้นจนกว่าจะกลับใจได้

องค์ความรู้ใหม่

จากการนำเสนอบทความเรื่อง “ทฤษฎีความรู้ในปรัชญาจารวาก” ทำให้ได้องค์ความรู้ว่า แม้ว่า ปรัชญาจารวากจะถูกมองว่า เป็นปรัชญาวัตถุนิยมหรือโลกายัต เป็นกลุ่มปรัชญาปากหวาน ที่เน้นเรื่อง ความสุขที่โลกียวิสัยในปัจจุบัน และถูกมองในแง่ลบมาตลอด แต่ในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่า คุณูปการที่ จารวากได้มอบให้กับโลกคือ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ได้พัฒนาและต่อยอด องค์ความรู้เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดขึ้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ในมิติของปัจจัย 4 เพื่อสนองตอบ ต่อความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

เอกสารอ้างอิง

- จิรเดช เกตุประยูร. (2562). ศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท กับปรัชญาจารวาก. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ฐานิสรา ประธานราษฎร์นิกร. (2552). อภัยกตปัญหา ปัญหาที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงพยากรณ์. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- พระมหาต่วน สิริธมโม. (2532). “ปรัชญาจารวาก”, ในมหาจุฬาฯ วิชาการ : ปรัชญาบูรพทิศ. ทรงวิทย์ แก้วศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระมหาประยูร ธมมจิตโต. (2532). “พุทธปรัชญาเถรวาท”, ในมหาจุฬาฯ วิชาการ : ปรัชญาบูรพทิศ. ทรงวิทย์ แก้วศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (จนทาโก). (2556). ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาจารวาก. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประยงค์ แสนบุราณ. (2547). ปรัชญาอินเดีย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พื่น ดอกบัว. (2545). ปวงปรัชญาอินเดีย. กรุงเทพฯ: ศยาม.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สนั่น ไชยานุกุล. (2519). ปรัชญาอินเดีย. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

สุวัฒน์ จันทรจาง. (2540). ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

สุนทร ณ รังษี. (2545). ปรัชญาอินเดียประวัติและลัทธิ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2546). ปรัชญาอินเดีย. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

เอ็ม หิริยันนะ. วิจิตร เกิดวิสิษฐ์ (ผู้แปล). (2520). ปรัชญาอินเดียสังเขป. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

S. Radhakrishnan. (1957). A Source Book in Indian Philosophy. India : Princeton University Press.

คติชนวิทยากับภาษาศาสตร์ในประเพณีบุญบั้งไฟ

Folkloristics and Linguistics in Rocket Festival

วิภาชน์ เทศน์ธรรม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

Wipat Thattham

Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist Collage

E-mail: worachet.th@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการสะท้อนให้เห็นมุมมองการศึกษาของคติชนวิทยาในประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งผู้คนในภาคอีสานจะรู้จักประเพณีบุญบั้งไฟผ่านวรรณกรรมเรื่อง “ผาแดง-นางไอ่คำ” โดยการถ่ายทอดความรู้และการสืบสานภูมิปัญญาแห่งวัฒนธรรมผ่านการแสดงธรรมเทศนาทำนองสารภัญญะ ศิลปะการแสดงหมอลำพื้นบ้าน การแสดงวงโปงลาง ญาคำกลอนและประเพณีงานบุญ การสะท้อนมุมมองเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนได้เชื่อมโยงเกี่ยวกับคติความเชื่อการปกครองบ้านเมือง ความรักสามเส้า ความขัดแย้ง สงคราม การต่อรอง และพันธสัญญาการขอฟ้าขอฝนเพื่อการกสิกรรม ผ่านวรรณกรรมเรื่องผาแดง-นางไอ่คำ ต้นตำนานรักสามเส้าและประเพณีบุญบั้งไฟได้มีการนำมาปรับปรุงและสร้างสรรค์ใหม่ให้เป็นวรรณกรรมที่เป็นวรรณกรรมเยาวชนเพื่อเผยแพร่และส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งเสริมการอ่านให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้ตระหนักในคุณค่าและหวงแหนมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนมากขึ้น

คำสำคัญ: ประเพณีบุญบั้งไฟ; คติชนวิทยา; ภาษาศาสตร์

* ได้รับบทความ: 17 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 27 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

Received: 17 March 2023; Revised: 27 March 2023; Accepted: 30 March 2023

Abstract

This article aims to reflect the study perspective of folklore in the Boon Bang Fai tradition. which people in the Northeast will know about the Bun Bang Fai tradition through literature "Pha Daeng - Nang Ai Kham" by transferring knowledge and continuation of cultural wisdom through sermons in the style of Sarapanya. Folk Mor Lam Performing Arts Pong Lang performance Phaya Poetry and Merit Ceremony Traditions Reflection of cultural perspectives and community ways of life are linked to the beliefs and beliefs of governing the country. Love triangles, conflicts, wars, negotiations, and covenants asking for rain for farming. through the literature on Pha Daeng – Nang Ai Kham The legend of the love triangle and the Bun Bang Fai tradition have been revised and recreated into youth literature to disseminate and promote tourism. Encourage reading for new generations to become more aware of the value and cherish their local wisdom heritage

Keywords: Rocket Festival; Folkloristics; Linguistics

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก นอกจากประชากรไทยทั่วไปแล้วยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ มีภาษา มีวัฒนธรรมและประเพณีที่แตกต่างกันไปจากชนกลุ่มใหญ่ กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายเหล่านี้ส่วนใหญ่ผสมกลมกลืนภายใต้นโยบายบูรณาการของรัฐและมีฐานะเป็นพลเมืองของรัฐไทย แต่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสจะได้รับผลกระทบสูงกว่าชนกลุ่มอื่นจากการเปลี่ยนแปลง ทำให้ต้องประสบปัญหาในมิติต่าง ๆ ทั้งความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ท่ามกลางสถานการณ์โลกและประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดเป็นความท้าทายในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะภาวะวิกฤตทางภาษาและวัฒนธรรม แม้จะมีความพยายามที่อนุรักษ์ไว้ในระดับหนึ่งและประเทศไทยนอกจากจะมีความหลากหลายทางชีวภาพแล้วยังมีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ ภาษาและวัฒนธรรมของประชาชนในชาติ ซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าต่าง ๆ ที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกันไป โดยแบ่งได้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ภาษาทั้งสิ้นถึง 70 กลุ่มกระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ แบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ 1) ความสัมพันธ์เชิงเชื้อสายหรือตระกูลภาษา ซึ่งแบ่งเป็นตระกูลใหญ่ ๆ ได้ 5 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลไท (24 กลุ่ม), ตระกูลออสโตรเอเชียติก (23 กลุ่ม), ตระกูลออสโตรเนเซียน (3 กลุ่ม), ตระกูลจีน-ทิเบต (21 กลุ่ม) และตระกูลม้ง-เมี่ยน (2 กลุ่ม) และ 2) ความสัมพันธ์เชิงสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งนี้ทั้งมากกว่า 70 กลุ่ม จากตระกูลภาษาต่าง ๆ นั้น

มีสถานภาพทางสังคมหรือมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป ในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นภูมิภาคและระดับชุมชน โดยมีภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ใช้เชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์ภาษาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไปจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากคนไทยทุกคน ซึ่งมีหลายวิธีการด้วยกัน เช่น การรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งจากคนในท้องถิ่นและเอกสารที่ได้มีการบันทึกไว้เพื่อนำมาศึกษา วิจัยให้เข้าใจถึงแก่นแท้ เอกลักษณ์และคุณประโยชน์ของวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้คนรุ่นใหม่เกิดการยอมรับและนำไปปรับใช้กับชีวิตยุคปัจจุบันได้ หรือส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของประเพณีไทย โดยเฉพาะประเพณีในท้องถิ่น ให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจและสามารถปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เข้ามาได้ การรณรงค์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก ความรับผิดชอบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้กับคนไทยทุกคน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่องที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน รวมทั้งภาคเอกชนต้องร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการบริการความรู้ วิชาการและทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน การส่งเสริมให้ใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งวัฒนธรรมภายในประเทศ ระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ และระหว่างประเทศ รวมทั้งการปลูกฝังทัศนคติว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง พัฒนาและการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติให้ทุกคนเกิดความเข้าใจว่า สิ่งเหล่านี้มีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน

บริบทแห่งคติชนวิทยา (Folkloristics)

คติชนวิทยา (Folkloristics) เป็นสาขาหนึ่งที่ศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา ทั้งในสังคมชนบทและในสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นตำนาน, นิทานท้องถิ่น, บทเพลง, ปริศนา, คำทาย, สำนวนภาษา, คำพังเพย, การละเล่น, การแสดง, เครื่องมือเครื่องใช้, อาหารการกิน, ยาพื้นบ้าน, ความเชื่อ, ประเพณีและพิธีกรรม เป็นต้น สำหรับผู้ที่มีความสนใจศึกษาความรู้ทางด้านคติชนวิทยาจะเรียกว่า “นักคติชนวิทยา” (Folklorist) และคำว่า “คติชนวิทยา” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ในหลายมุมมอง แต่สามารถสรุปและแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ความคิดใหญ่ ๆ คือ คติชนวิทยาในความหมายระยะแรก และคติชนวิทยาในความหมายระยะหลัง (จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2565)

คติชนวิทยาในความหมายระยะแรก หมายถึง การศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมในวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน ชาวชนบท เช่น ตำนานพื้นบ้าน, นิทานพื้นบ้าน, เพลงพื้นบ้าน, ภาษิตคำพังเพย, ปริศนาคำทาย, การละเล่น และการแสดงพื้นบ้าน รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมในสังคมระดับชาวบ้าน ชาวนาหรือชาวชนบทที่มีวิถีชีวิตแบบเก่าแก่ดั้งเดิม ตัวอย่างทัศนะของนักวิชาการในกลุ่มนี้ ดังเช่น Jonas Balys นักคติชนวิทยาและนักชาติพันธุ์วิทยา อธิบายว่า คติชนประกอบด้วยการสร้างสรรค์ตามแบบ

ประเพณีปรัมปราของผู้คนทั้งในสังคมอารยธรรมและสมัยที่มีอารยธรรมแล้ว วิธีการสร้างสรรค์ คือ ใช้เสียงและคำมาประกอบกันเข้าเป็นรูปแบบร้อยแก้วและรูปแบบร้อยกรอง นอกจากนี้ ยังประกอบด้วย ความเชื่อของคนพื้นบ้าน หรือความเชื่อเรื่องโชคลาง ประเพณีและการแสดง การร่ายรำ การละเล่นต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลคติชนนั้นไม่ใช่เป็นแต่เพียงศาสตร์ที่เกี่ยวกับคนพื้นบ้านเท่านั้น แต่ยังเป็นศาสตร์พื้นบ้านและ กวีนิพนธ์พื้นบ้านที่เป็นประเพณีเก่าแก่อีกด้วย ในวงการคติชนวิทยาในระยะแรกนั้นเมื่อพูดถึง “Folklore” ก็มักหมายถึงคติชนของชาวบ้านที่มีขอบเขตอยู่ในบริบทของสังคมชาวนา ไม่ได้รวมถึงชาวเมืองในสังคมเมือง และไม่ได้คิดว่า “ชาวเมือง” ก็อาจจะมี “urban lore” ของตนเองได้ (ปฐม หงส์สุวรรณ, 25650)

คติชนวิทยาในความหมายระยะหลัง หมายถึง ศาสตร์สาขาวิชาหนึ่งที่สนใจศึกษาเรื่องราว ข้อมูลทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นสังคมชาวนาชาวไร่, สังคมเมือง, สังคมเกษตรกรรม, สังคมอุตสาหกรรม, สังคมแบบเก่า, สังคมสมัยใหม่, คำว่าคติชนวิทยาในกลุ่มความคิดนี้ จึงเป็นความหมายที่กว้างขึ้น ตัวอย่างนักวิชาการในกลุ่มนี้เช่น Alan Dundes อธิบายว่า การนิยามความหมายของคำว่า “Folklore” มักจะไม่เน้นที่ “Folk” แต่จะเน้นที่ “Lore” มากกว่า ฉะนั้นคำว่า “Folk” จึงหมายถึงกลุ่มชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง กลุ่มใดก็ได้ที่มีเอกลักษณ์ร่วมกัน เช่น มีอาชีพเดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน กระทำกิจกรรมบางประเภทเหมือนกัน ส่วน “lore” คือเรื่องราวแบบแผนของกลุ่มชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การที่ Dundes แยกคำจำกัดความออกเป็น 2 คำนั้น เพราะเขาเห็นว่าคำว่า Folk ไม่ได้หมายถึงเฉพาะแต่ชาวนาหรือชาวชนบท แต่หมายถึงชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะเป็นชนกลุ่มใดก็ได้ที่มีเอกลักษณ์บางอย่างที่มีอยู่ร่วมกัน ดังเช่น กลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มวัยรุ่นในเซ็นเตอร์พอยต์ กลุ่มรักร่วมเพศ กลุ่มผู้หญิง กลุ่มสาวโรงงาน กลุ่มไทลื้อ กลุ่มมุสลิม เป็นต้น (ปฐม หงส์สุวรรณ, 2565)

การศึกษาคติชนวิทยาในประเทศไทย ได้มีผู้สนใจในด้านวัฒนธรรมและคติชนมาเป็นเวลาช้านานแล้ว เช่น กรณีของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้เคยทรงรวบรวมเพลงกล่อมเด็ก พระยาอนุমানราชชน (เสถียรโกเศศ) ได้รวบรวม ศึกษาและตีพิมพ์ความรู้ทางคติชนวิทยา โดยเฉพาะด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาและนิทานไว้หลายฉบับด้วยกัน และในสมัยที่จอมพลแปลก พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เคยตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นมารับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม เป็นต้น ส่วนแนวความคิดการรวบรวมข้อมูลทางคติชนวิทยาของไทย ปรากฏเด่นชัดเมื่อได้เปิดสอนวิชาคติชนวิทยาขึ้นในระดับวิทยาลัยและระดับมหาวิทยาลัย ประมาณปี พ.ศ. 2509 ผลงานการเปิดสอนวิชาคติชนวิทยาในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ ทำให้มีผู้สนใจศึกษา ค้นคว้าข้อมูลทางคติชนวิทยา มากขึ้น มหาวิทยาลัยที่มีวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับคติชนวิทยาแห่งแรก คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ต่อมาในปีการศึกษา 2516 ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดสอนวิชาคติชนวิทยาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท อนึ่งมูลเหตุสำคัญที่ทำให้การศึกษาด้านคติชนวิทยาได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมานั้น

เพราะการเกิดปัญหาการวิพากษ์ วิจัยพบว่าหนังสือแบบเรียนวรรณคดีไทยไม่เหมาะสมกับชีวิตจริง ๆ ในปัจจุบัน จนต้องมีการปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2518 และปี พ.ศ. 2519 ส่วนทางรัฐบาลก็ให้ปรับปรุง ส่งเสริมการศึกษา อนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม จัดให้มีโครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทยที่สำคัญ คือ จัดให้มีโครงการจัดตั้งศูนย์ชุมชน ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ซึ่งโครงการเหล่านี้มีผลต่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย คติชนวิทยาในสมัยต่อมาโดยเฉพาะศูนย์วัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ มีส่วนสนับสนุนค่อนข้างมาก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคติชนวิทยาเป็นการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมในหลายสาขาวิชา เช่น มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และวรรณคดี เป็นต้น คติชนวิทยาเป็นเรื่องราวของมนุษย์และเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและวิถีชีวิตของชุมชน (ปฐม หงส์สุวรรณ, 25650)

ดังนั้น การศึกษาเพราะคติชนวิทยาจึงเป็นเรื่องของมนุษย์ เพราะฉะนั้นก็ต้องเกี่ยวข้องกับวิชา มานุษยวิทยา คติชนวิทยาเป็นเรื่องของคนในสังคมกลุ่มต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ก็ต้องเกี่ยวข้องกับวิชาสังคมวิทยา และถ้อยคำที่ชาวบ้านใช้นั้น บางครั้งคล่องจองไพเราะจัดเป็นภาษาวรรณศิลป์ ก็เป็นส่วนที่คล้ายกับวรรณคดี ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่า คติชนวิทยาเป็นเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและ ประเพณีของชาวบ้านนั่นเองซึ่งในที่นี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับคติชนวิทยากับภาษาศาสตร์ในประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งมีรายละเอียดดังที่จะอธิบายต่อไป

ภาษาศาสตร์ในกาพย์เห่เชิญบุญบั้งไฟ

วรรณกรรมเรื่องผาแดง-นางไอ่คำ ตันต่านานรักสามเส้าและประเพณีบุญบั้งไฟได้มีการนำมา ปรับปรุงและสร้างสรรค์ใหม่ให้เป็นวรรณกรรมที่เป็นวรรณกรรมเยาวชนเพื่อเผยแพร่และส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งเสริมการอ่านให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้ตระหนักในคุณค่าและวางแผนมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นตน มากขึ้น เช่น ผลงานของ ปิยพร กัญชนะ (2537) และ พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์ (2555) เป็นต้น โดยผู้ประพันธ์ ได้นำวรรณกรรมมาแบ่งเป็น 5 ตอน และตั้งชื่อแต่ละตอนใหม่ ได้แก่ ความขัดแย้ง, ตำนานและเรื่องเล่า, ปมกรรมและคำสาป, โศกนาฏกรรม, คลี่คลายและคำสอน (อิศเรศ ดลเพ็ญ, 2561) พร้อมทั้ง ได้ค้นพบว่า คนอีสานส่วนใหญ่จะรู้จักวรรณกรรมเรื่องผาแดง-นางไอ่คำ จากแหล่งสารสนเทศ 7 ด้าน คือ จากการฟัง พระธรรมเทศนาแหล่อีสาน, จากการเล่านิทานของคนเฒ่าคนแก่, จากการอ่านหนังสือผูก, จากกลอนลำ และการฟังหมอลำ จากคำกาพย์ กลอนเห่แหล่ผญาคำกลอน, จากเรื่องเล่าตำนานและประติมากรรม, และ จากประเพณีบุญบั้งไฟและการเห่บั้งไฟ ทั้งนี้ ผู้คนในภาคอีสานจะรู้จักประเพณีบุญบั้งไฟ ผ่านวรรณกรรมเรื่อง “ผาแดง - นางไอ่คำ” โดยการถ่ายทอดความรู้และการสืบสานภูมิปัญญา แห่งวัฒนธรรมผ่านการแสดงธรรมเทศนาทำนองสารภัญญะ ศิลปะการแสดงหมอลำพื้นบ้าน การแสดง วงโปงลาง ผญาคำกลอนและประเพณีงานบุญ การสะท้อนมุมมองเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ได้เชื่อมโยงเกี่ยวกับคติความเชื่อ เช่น การปกครองบ้านเมือง ความรักสามเส้า การพลัดพราก ความขัดแย้ง

ความโกรธและสงคราม การต่อรองและพันธสัญญาการขอฟ้าขอฝนเพื่อทำการกสิกรรม เป็นต้น และผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างวรรณกรรมกาพย์เห่เชิญบั้งไฟผางนางไอ่ ซึ่งประพันธ์โดย ทองพูล พรสวัสดิ์ และ พงษ์ไทย เพชรดี (2545) ผ่านมุมมองใน 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การปกครองบ้านเมืองและหลักศีลธรรม

เมื่อผลการแข่งขันบั้งไฟจบลง การพ่ายแพ้ต่อการพนันขึ้นต่อระหว่างพญาขอมกับท้าวผาแดง จบลงในลักษณะต่างคนต่างชนะ ไม่มีใครได้ ไม่มีใครเสีย (win-win) และบั้งไฟของพญาแดงเมืองฟ้าแดดสูงยาง และของพญาเชียงเหียน เท่านั้นที่ขึ้นสู่ท้องฟ้าเป็นเวลานานถึงสามวันสามคืน แต่พญาทั้งสองมีฐานะเป็นอาของนางไอ่คำ ดังนั้น การแข่งขันเพื่อได้นางไอ่คำเป็นรางวัลจึงต้องล้มเลิกไป เมื่อพญาขอมที่เคยให้สัญญาประชาคมกับผู้เข้าร่วมแข่งขันว่าจะให้ครองบ้านเมืองพร้อมมอธิดาไอ่คำให้ผู้ชนะนั้น แล้วกลับนิ่งเสีย ไม่ยอมทำตามคำทำพนันที่ตกลงกันเอาไว้ จนกระทั่งอาว (อา) และหลานได้ทวงคำสัญญาผ่านบทประพันธ์ที่ว่า

“อาวหลานค่อยพูดเสียดพูดแหง	ແລງວາຈາຕ່ອຟີ
คิดถ้วนถี่แล้วจึงจาไป	ເປັນຈິງໄດສີ່ໃຫ້หรือບໍ່
ของที่ต่อหรือของพนัน	ທົ່ວກັນຫົວທີ່ຄຣິ່ງແຮງ
ฮีบมาแจกคั่นแวมี่สัดย	ອ່ອຍໄດ້ຂັດລູກหลานມັນຂ້າ
เอามาสาอย่าได้ขึ้นขัด	ເປັນກຊັຕຣີຍໄວ້ໃຫ້ມັນແມ່ນ
ให้มีแก่นความว่าความจา	ເປັນພຽງອ່ອຍຕ້ວອ່ອຍຫລອກ
คั่นแว้ออกแล้วให้ทำตาม	ຕຣງຕ່ອຍາມເວລາວ່າໄວ້
ฝูงพวกไพร่จันจันจื่อ	ຈິ່ງສີ່ລືອຍສຽງເອື່ອງຮຸ່ງ
ชื่อเสียงฟุ้งคนย่านคนกลัว	ສີມາຕົ້ວກັນເລ່ນສື່ງສື່ງ
ไผ่ลื้อจื้อนบหน้าถือดา	ເອີດໃຫ້ຊິ່ງຂີ້ຕາຂີ້หน้า”

(ทองพูล พรสวัสดิ์ และพงษ์ไทย เพชรดี, 2545)

กาพย์เห่ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการณ์ของการปกครองบ้านเมืองและการยึดหลักศีลธรรมของพญาขอม ซึ่งหลาย ๆ วรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นการรักษาวาจาสัตย์ของผู้ปกครอง หรือที่เราคุ้นชินกับคำภาษาบาลีที่ว่า “สจฺจํ เว อมต วาจา” หรือ “กษัตริย์ตรัสแล้วไม่คืนคำ” ก็ดี ถึงอย่างไรก็ตามพญาขอมก็ยอมที่จะถูกกล่าวหาการไม่รักษาสัจจะวาจาก็ตามที แต่ได้ยึดหลักศีลธรรมและจริยธรรมประเพณีที่การไม่ยอมให้ละเมิดศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ด้วยการแต่งงานในสายโลหิตเดียวกัน ซึ่งผู้เขียนมีมุมมองว่าการเสพสังวาสและสืบสายพันธุ์เดียวกันเป็นพฤติกรรมของสัตว์เดรัจฉานบางประเภท และการกระทำดังกล่าวหาใช่มนุษย์หรือสัตว์ผู้มีความคุณธรรมพึงกระแต่อย่างใด รวมทั้งพญาขอมอาจจะหวงแหนทรัพย์สมบัติและการไม่ประพฤติดิตหลักศีลธรรม หลักจริยธรรมทางศาสนาก็เป็นได้

2. ความรักสามเส้า การพลัดพราก การให้อภัยคนรัก

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาสอนไว้ให้คนเข้าใจสัจธรรม ความสุข และความทุกข์ ไม่ยึดติดในรัก โลภ โกรธ หลง ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่กล่าวว่า “ปิยโต ชายเต โสโก, ปิยโต ชายเต ภยํ, ปิยโต วิปमुตตสฺส นตฺถิ โสโก กุโต ภยํ, ความโศกเกิดจากสิ่งที่รัก ความกลัวภัยเกิดจากสิ่งที่รัก ความโศกและความกลัวย่อมไม่มีแก่ผู้ที่พ้นแล้วจากสิ่งที่รัก” (อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ปิยวรรคที่ 16) บทประพันธ์ที่สะท้อนความทุกข์ ความเจ็บปวดอันเกิดแต่ความรัก การจากสิ่งของอันเป็นที่รักเป็นทุกข์ยิ่งในวรรณกรรมดังนี้

“น้อยนาลหล่นบ่าผาแดง	นอนตะแคงจวนใจสีชาด
เพราะน้อยนาลนางไอนี้ไกล	ผู้เอาไปแมนฝูงพวงนาค
เอาหนีจากผู้ข้าอาลัย	ค้นตายไปสิ้นไปสู
ขอให้ผู้อยู่เกล้าแลมอง	นำปกครองให้ได้สมมาด
แล้วใจขาดดับขันธครรไล	วิญญาณไปเข้าสิงรูปอื่น”

(ทองพุล พรสวัสดิ์ และ พงษ์ไทย เพชรดี, 2545)

กาพย์เชิงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการณ์ของความทุกข์ ความเจ็บปวด (ทางใจ) ที่เกิดจากการพลัดพรากจากของอันเป็นที่รักไปคือการหวนคำนึงหานางไอน้ำที่ได้ถูกเหล่าพวงนาคเกี่ยวตัวลงสู่เมืองบาดาล จนเกิดความอาฆาตเค้น พยาบาทในภพภาคหน้าต่อไปของท้าวผาแดง และบทประพันธ์ถึงความเจ็บปวด (ทางกาย) ของท้าวกังคีในวาทกรรมรักสามเส้า ดังนี้

“ลูกศรลิ่วปักใส่หัวอก	กังคีตกลงจากปลายไม้
ตกลงใส่ตามง่าตามแขนง	ลูกศรแทงหัวใจสีชาด
มาดบาดบดนี้ละน้อ	ปวดพอพอปานอกสีแตก
ปานสีแหวกออกเป็นสองทาง	กังคีครางเจ็บหลายอุบาทว์
แล้วจึงฟาดลงฮอดซัดดิน	กังคีวินไปม้วยละเม้ง”

(ทองพุล พรสวัสดิ์ และ พงษ์ไทย เพชรดี, 2545)

กาพย์เชิงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการณ์ของความรักสามเส้า การพลัดพราก การต้องคำสาบของนางไอน้ำในชาติปางก่อน และถึงแม้ท้าวกังคีจะสิ้นใจตายเพราะลูกศรที่นางไอน้ำสั่งให้นายพรานประหารตนจนชีวาวอดก็ตามที่ แต่หัวใจของท้าวกังคีกลับให้อภัย ส่งความปรารถนาดีให้นางไอน้ำได้สร้างกุศล ทำบุญทำทาน สังสมความดีแล้วจะพบปรโลกทั้งดงามและชดใช้กรรมตามคำสาบของนางไอน้ำในชาติปางก่อน ดังบทประพันธ์ที่ว่า

“ยอดแก้วไฉ่ของพื่ออยู่ดี	ให้เจ้ามีความสุขอยู่สร้าง
ให้อยู่ทางสร้างน้ำทำบุญ	เพื่อเป็นทุนต่อไปภายหน้า
ให้น้องหล้าอายุสุชี	เจ้าอย่ามีความเจ็บความไข้
พี่ได้ขอส่งขอลา	จากคำคาสมิรณาต

(ทองพุล พรสวัสดิ์ และ พงษ์ไทย เพชรดี, 2545)

ในประเด็นนี้ อิศเรศ ดลเพ็ญ (2562) ได้สะท้อนตัวอย่างถึงความปรารถนาดีของตัวละครในเรื่อง ฝาแฝด - นางไอ่คำ คือ ความปรารถนาดีของท้าววงศ์ก่อนจะสิ้นใจตาย ถึงแม้ว่าท้าววงศ์ ซึ่งเคยมีบุญกรรมร่วมกับนางไอ่คำมาก่อนในอดีตชาติจะถูกนางไอ่คำสั่งนายธนูเอาหน้าไม้ยิง แต่ก่อนสิ้นลมหายใจ ท้าววงศ์ก็ไม่ได้รู้สึกเคียดแค้นหรืออาฆาตจองเวรนางไอ่คำแต่อย่างใด กลับโอบโอบล้อมให้นางไอ่คำและมีความปรารถนาดีขอให้นางไอ่คำซึ่งยังมีชีวิตอยู่ต่อไป ให้หมั่นทำความดี สร้างกุศล ทำบุญทำทาน ส่งสมความดีเอาไว้ต่อไป ภายหน้าจะได้ประสบแต่ความสุข

3. ความขัดแย้ง ความโกรธ และสงคราม

ความขัดแย้ง ความโกรธ และสงครามในวรรณกรรมเรื่อง ฝาแฝด-นางไอ่คำ ได้ก่อให้เกิดสงครามความพยายามข้ามภพข้ามชาติอันมีต้นเหตุมาจากความรักและการพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักของพ่อแม่ ผู้ให้กำเนิดที่มีต่อบุตรและธิดา ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่กล่าวว่า “ปิยโต ชายเต โสโก, ปิยโต ชายเต ภย, ปิยโต วิบปมุตตสส นตถิ โสโก กุโต ภย, ความโศกเกิดจากสิ่งที่รัก ความกลัวภัยเกิดจากสิ่งที่รัก ความโศกและความกลัวย่อมไม่มีแก่ผู้ที่พ้นแล้วจากสิ่งที่รัก” (อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ปิยวรรคที่ 16) ดังนี้

“พอพระบาทนาคนใหญ่สุทโธ	ได้ฟังโศสนามาบอก
ปานเอหอกมาแตกมาดำ	ลาวคติน่าลูกชายเหลือโอด
บ่มีโทษอันใดจักทาง	เขานั่นวางชีวลูกหล้า
กุกะซารฤทธิ์เดชพอไป	แม่นจ้งได้กูปให้มันแล้ว
มันเป็นแป้วหัวอกหัวใจ	กุสไปแก้มือสมเคียด
ไปบังเบียดมนุษย์เมืองคน	สู้เอาจนหัวเด็ดตีนขาด
ให้ปราสาทมันลัมมันพัง	แล้วกะยังแมคิงบาบ่า
ได้ยินข่าวเขาฆ่าลูกชาย	พอปานตายสลบเกลือกกลิ้ง
มิดอึ้งตั้งบ่หันฮอดใจ	เขาจึงไปเอาน้ำมาเป่า
ลาวจ้งเล่ามีสติคืน	ลาวจ้งมินตาขึ้นจักหน้อย”

(ทองพุล พรสวัสดิ์ และ พงษ์ไทย เพชรดี, 2545)

ในประเด็นนี้ อิศเรศ ดลเพ็ญ (2562) ได้สะท้อนมุมมองว่า ความรักของท้าวศรีสุทโธ ที่มีอย่างท่วมท้นต่ออังคิ ทำให้ตนเป็นทุกข์ใจอย่างยิ่ง ยิ่งรักมาก ยิ่งทุกข์มาก จนเปลี่ยนความทุกข์เป็นความอาฆาตเคียดแค้น นำความหายนะมาสู่เมืองเอกชะทีตา หรืออาจกล่าวได้ว่า ความรักของบิดาที่มีต่อบุตร เพื่อปกป้องบุตรโดยมิได้พิจารณาถึงความเดือดร้อนที่ตนกระทำต่อผู้อื่นนั้น ย่อมนำไปสู่ความทุกข์ทั้งของตนเองและผู้อื่น ส่วนความรักของแม่ที่มีต่ออังคิเองก็ไม่ต่างไปจากท้าวศรีสุทโธ เมื่อแม่ของท้าวอังคิทราบข่าว ลูกชายถูกฆ่าตายก็เสียใจ เป็นทุกข์หนักถึงกับเป็นลมสิ้นสติลงทันที เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะความรักไม่ใช่ความสุขที่แท้จริงนั่นเอง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวรรณกรรมผาแดง-นางไอ่ และกาพย์เห่ขลุ่ยบั้งไฟที่ประพันธ์โดยทองพูน พรสวัสดิ์ และอพพงษ์ไทย เพชรดี (2545) ได้สะท้อนถึงศาสตร์และศิลป์ทางด้านคติชนวิทยา ในหลายประเด็นที่ช่วยกลมเกลียวจิตใจของผู้อ่านให้ซึมซับผ่านบทละครทั้งในเชิงวรรณศิลป์ อาทิเช่น การสะท้อนถึงมุมมองในเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนที่ได้เชื่อมโยงเกี่ยวกับคติความเชื่อ เช่น การปกครองบ้านเมือง ความรักสามเส้า การพลัดพราก ความขัดแย้ง ความโกรธและสงคราม การต่อรอง และพันธสัญญาการขอฟ้าขอฝนเพื่อทำการกสิกรรม เป็นต้น

บทสรุป

เมื่อหากเราย้อนกลับไปในอดีตที่ผ่านมา มีสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าสังคมและวิถีชีวิตของคนอีสานจะซึมซับและรับรู้ถึงนิทานหรือวรรณกรรมท้องถิ่นจากการฟังพระเทศนาธรรมแหล่งสารัญญะทำนองอีสาน การฟังหมอลำจากคณะหมอลำ หรือการขับขานของศิลปินคู่ ศิลปินเดี่ยว ที่นำวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ผาแดง - นางไอ่ มาประพันธ์เป็นกลอนลำแล้วเผยแพร่ผ่านการนำเสนอให้ผู้ชมได้รับรู้ในทำนองกลอนลำสังวาทขอนแก่น, กลอนลำสังวาทกาฬสินธุ์-สาคู, กลอนลำสังวาทสังวาทอุบล และกลอนลำสังวาททำนองลำเพลิน เช่น หมอลำคณะทองมี มาลัย, หมอลำคณะเพชรอุบล, หมอลำคณะฟ้าสีคราม, หมอลำคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เป็นต้น รวมทั้งการที่ครูผู้ประพันธ์เพลงหลายท่านที่ได้นำวรรณกรรมมาถ่ายทอดจนโด่งดังหลายเพลง เช่น เพลงไอ้คำรำพัน (ขับร้องโดย นกน้อย อุไรพร) เพลงวาสนาอังคิ (ขับขานโดย วิเศษ เวณิกา) เพลงสุดน่าแน (ขับร้องโดย นิลุบน์ แสงจันทร์ และสุรพล ทองด้วง) และเพลงผาแดง - นางไอ่ (ขับร้องโดย พร ภริณี และ วัฒน์ ศิวดล) เป็นต้น รวมทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมาก ทำให้วรรณกรรมผาแดง-นางไอ่ ได้ถูกถ่ายทอดให้เข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง สังคมสามารถแสดงออกถึงความรู้สึก นึกคิด รวมทั้งการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาใหม่ได้อย่างสะดวก เช่น การเผยแพร่ผลงานผ่านยูทูป (YouTube), Facebook, Line, และการสื่อสารในรูปแบบใหม่ ๆ ดังนั้น วรรณกรรมเรื่อง ผาแดง - นางไอ่

ได้สะท้อนให้เห็นมุมมองอย่างน้อยให้เห็นถึงคติชนวิทยาและภูมิปัญญาของชาวอีสานที่ปรากฏในวรรณกรรมรักสามเส้าของ ท้าวผาแดง - นางไอ่คำ - ท้าวภักดิ์, ความงามความของภาษาศาสตร์ในกาพย์เห่ขันขุน, การกล่อมเกลาทงสังคมด้วยวรรณกรรมพื้นบ้าน และแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่คู่ชุมชนระหว่างชนรุ่นเก่ากับชนรุ่นใหม่ในศตวรรษที่ 21 อย่างกลมกลืน

องค์ความรู้ใหม่

วัฒนธรรมท้องถิ่น (Local culture) ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่มีการสั่งสม มีกระบวนการสืบทอดและปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อการดำรงอยู่ของศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีของชาติพันธุ์นั้น ๆ เพราะวัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจตรงกัน มีความซาบซึ้งในจิตใจและการเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน รวมถึงความเป็นอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ และกระบวนการกล่อมเกลาทงสังคมด้วยวรรณกรรมพื้นบ้านสามารถประยุกต์และผู้เขียนมีมุมมองต่อแนวทางการปฏิบัติคือการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีเลือกสรร กลับกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้านแล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ประการที่หก คือ การส่งเสริมกิจกรรมโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ประการที่เจ็ด คือ การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ประการที่แปด คือ การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ทองพูล พรสวัสดิ์ และพงษ์ไทย เพชรดี. (2545). ชุมชนกาพย์เห่ขันขุน. ขอนแก่น: คลังนาโนวิทยา.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2565). เอกสารประกอบการสอนวิชาคติชนวิทยา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2565). กาลครั้งหนึ่ง : ว่าด้วยตำนานกับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประเวศ วะสี. (2545). วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 สู่ภูมิใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- ปิยพร กัญชนะ. (2537). จากตำนานนาครถึงผาแดงนางไอ่. กรุงเทพฯ: ศรีบุญอุตสาหกรรมการพิมพ์.
- พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์. (2555). ผาแดงนางไอ่. มหาสารคาม: หจก.อภิชาติการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: งานวิจัยและความท้าทาย. กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- อิศเรศ ดลเพ็ญ. (2562). “โลก - ธรรม” - “ทุกข์ - สุข” และภูมิปัญญาด้านภาษาในกาพย์เห่พงไฟผาแดงนางไอ่. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 8(1), 176-211.
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2562). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565, จาก <https://www.mhesi.go.th/index.php/stg-policy/930-2563-2570.html>
- คติชนวิทยา (Folklore). (ม.ป.ป.) ประเภทของข้อมูลทางคติชนวิทยา. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565, จาก: <http://www.udru.ac.th/attachments/elearning.pdf>.
- พระไตรปิฎก. อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ปิยวรรคที่ 16. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565, จาก http://84000.org/tipitaka/atthapali/read_rm.php?B=23&A=2756
- พุทธวิซัลลีย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2565). คติชนวิทยา. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565, จาก <http://www.edutoday.in.th/>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565). คติชนวิทยา. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2565, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/>
- สำนักงานคณบดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2562). อัตลักษณ์เยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2565, จาก <https://phd.mbu.ac.th/index.php>176-wichicchi>
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สอวช.). (2563). BCG in Action : The New Sustainable Growth Engine (Bio-Circular-Green Economy) โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565, จาก <https://www.nxpo.or.th/th/bcg-economy/>
- Little Travel : Pandaro Aholi, (2565). หนองหาร ตำนานรักสามเส้า : ผาแดง นางไอ่คำ พังคิ. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2565, จาก <https://sites.google.com/site/travelsakon/hnngnhan-tanan-rak-sam-sera-pha-daeng-nang-xi-phangkhi>

ความแปลกแยกของกรรมมาชีพในกวีนิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์บทกวี
ของไพวรินทร์ ขาวงาม โดยใช้แนวคิดมาร์กซิสต์
A Marxist Analysis of Alienation in Poetry by Paiwarin Khao-Ngam

กาญจนาพร พongพรหม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Kanjanaporn Phongphrom

Khon Kaen University

Email: p_kanjanaporn@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์และวิพากษ์กวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม โดยใช้แนวคิดทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxist Criticism) คัดเลือกบทประพันธ์จำนวนสองบท ได้แก่ 1) หนาวดอกจาน และ 2) คนแบกข้าว มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความแปลกแยกในกวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ตามแนวคิดทฤษฎีมาร์กซิสต์ ผลการศึกษาพบว่า ในกวีนิพนธ์ทั้งสองบท ปรากฏความเหลื่อมล้ำทางสังคม ระหว่างนายทุนและแรงงาน พบสภาวะแปลกแยกของแรงงานต่อตนเอง ต่อผลผลิต ต่อกำลังแรงงาน และต่อเพื่อนมนุษย์ สะท้อนให้เห็นความทุกข์ยากที่เพิ่มขึ้นแรงงานหรือกรรมมาชีพต้องพบเจอ โดยเฉพาะคนภาคอีสาน ที่ต้องไปขายแรงงานในเมืองกรุง เพื่อจะยกระดับฐานะทางสังคมของตน เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรไม่อาจสร้างรายได้เพียงพอจะเลี้ยงชีพ และหากใครที่ไม่สามารถที่จะยกระดับฐานะของตนให้ดีขึ้น ไม่มีทรัพย์สินเหมือนดังคนอื่น ๆ ก็จะนำไปสู่ความรู้สึกทุกข์ แยกแยกและรู้สึกไร้คุณค่า

ทั้งนี้ หากมองตามแนวคิดมาร์กซิสต์ ปัญหาข้างต้นมักเป็นผลอันเนื่องมาจากสังคมแบบทุนนิยม ที่คุณค่าของมนุษย์ถูกถ่ายทอดไปอยู่ที่ทรัพย์สินที่พวกเขาถือครอง คนในสังคมจึงต้องดิ้นรนเพื่อให้ตนได้มีทรัพย์สินที่มีมูลค่า เพื่อจะได้ทำให้ตนมีคุณค่า และเมื่อชนชั้นปกครอง หรือพ่อค้า นายทุน หวังผลกำไรมากกว่าที่จะเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ความขัดแย้งของความสัมพันธ์ในสังคมก็จะทวีความรุนแรง และมีความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความแปลกแยก; กวีนิพนธ์; มาร์กซิสต์

* ได้รับบทความ: 23 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 26 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

Abstract

This article offers a Marxist critical analysis of poetry by Paiwarin Khao-Ngam. Two of his poems were selected: 1) Nao Dok Chan (The Winter's Cold of the Palash Flower) and 2) Khon Baek Khao (The Ones Bearing the Rice). The objective of this study was to characterize alienation as it appears in Khao-Ngam's poetry. The study found that both poems depict social inequalities between the capitalist and working classes. Alienation among members of the working class in the poems is represented as self-alienation, as well as alienation from products as alienation from labour and from fellow beings. The poems evoke the suffering and adversity that members of the working class, or proletariat, must endure, especially those from Northeast Thailand, who are forced to migrate to the city to sell their labor in order to improve their social status, as agricultural production makes an insufficient living. Those who are unable to climb the social ladder and who possess fewer assets relative to others in society will tend to feel deprived, alienated, and worthless.

According to Marxist theory, these issues can be attributed to capitalism, as worth in such a system is transferred from the human to the resources controlled by that human. Therefore, people in society must struggle to obtain valuable assets in order to demonstrate their own worth. When the ruling class, entrepreneurs or capitalists, aim to increase profits without considering their fellow humans, conflict among social relationships intensifies in the midst of rising inequalities.

Keywords: Alienation; Poetry; Marxist Analysis

บทนำ

กวีนิพนธ์เป็นวรรณกรรมที่มีความงามโดยกลวิธีการประพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ถ้อยคำ จังหวะ และความคล้องจอง การประพันธ์กวีนิพนธ์นั้น กวีมักจะประพันธ์จากการได้พบได้เห็น สัมผัสกับ เหตุการณ์ หรือสภาวะนั้น ๆ สิ่งที่มากระทบใจตัวผู้ประพันธ์ ถูกสรรสร้างสร้างเป็นบทกวีขึ้น สามารถแสดง ถึงความคิด ทศนคติ และมุมมองของกวี อีกทั้งสามารถสะท้อนภาพของสภาวะสังคมขณะนั้น ผู้ศึกษา ได้เลือกศึกษาบทประพันธ์ของ ไพวรินทร์ ขาวงาม โดยใช้แนวคิดทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxist Criticism) คัดเลือกบทประพันธ์จำนวนสองบท ได้แก่ 1) หนาวดอกจาน จากหนังสือรวมกวีนิพนธ์ที่มีชื่อว่า “ม้าก้านกล้วย”

และ 2) คนแบกข้าว จากหนังสือรวมกวีนิพนธ์ที่มีชื่อว่า “ณ ที่ซึ่งพระแม่โพสพเคยสถิต” ศึกษาโดยการวิเคราะห์และวิพากษ์ตัวบท (Text) ว่าในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ มีความแปลกแยกในลักษณะใดปรากฏอยู่บ้าง ตามแนวคิดทฤษฎีมาร์กซ์

การศึกษาเกี่ยวกับความแปลกแยก ศาคร สมเสริฐ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่ พบว่า “มูลค่าทางเศรษฐกิจ” ของระบบทุนนิยมปัจจุบันอาจมีส่วนให้เกิดความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่ได้มากขึ้น นอกจากนี้ คันธพร ช่างประเสริฐ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ความแปลกแยกของตัวละครเอกชายในเรื่อง Life in the Iron-Mills ของรีเบคคา ฮาร์ดิ้ง เดวิส พบว่าตัวละครเอกชายในเรื่องมีความรู้สึกแปลกแยกจากผลผลิตของแรงงานของตน แยกจากผู้คนในสังคม และแปลกแยกจากธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้เขารู้สึกไร้พลังอำนาจ ห่างเหินจากผู้อื่น และรู้สึกโดดเดี่ยว และนำไปสู่การตัดสินใจฆ่าตัวตายในท้ายที่สุด นอกจากนี้ เลิศชาย ศิริชัย (2549) ยังได้ศึกษาเรื่อง ความแปลกแยกในเรื่องสั้นไทย (พ.ศ. 2507-2519) พบว่าความแปลกแยกทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่ทำให้ประชาชนทุกข์ยาก ไม่ค่อยมีทางเลือก ผลผลิตที่ประชาชนผลิตถูกควบคุมโดยนายทุน อำนาจรัฐ ควบคุมประชาชน การศึกษาวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ระบบทุนนิยมและความแปลกแยก มีความเกี่ยวข้องกัน และสามารถส่งผลเสียต่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ การเอารัดเอาเปรียบ ไปจนถึงส่งผลเสียต่อสภาพจิตใจของผู้คนในสังคมได้เช่นกัน

บทประพันธ์ของไพโรจน์ ขาวงาม มีความโดดเด่นในการนำเสนอภาพของชนบท และชนชั้นแรงงาน โดยเฉพาะวิถีชีวิตของผู้คนในภาคอีสาน จึงมีความเหมาะสมที่จะนำกวีนิพนธ์มาศึกษาร่วมกับแนวคิดทฤษฎีมาร์กซิสต์ โดยเฉพาะแนวคิดวัตถุนิยมวิภาษวิธี (Dialectical materialism) ซึ่งพัฒนามาจากปรัชญาจิตนิยมสัมบูรณ์ (Absolute Idealist) ของเฮเกิล จึงเป็นวิภาษวิธีที่มีวิวัฒนาการขั้นสูงสุดเป็นทฤษฎีที่เป็นวิทยาศาสตร์เพียงหนึ่งเดียวของชนชั้นกรรมาชีพ (ประธาน คงเรืองราช และคณะ, 2564 : 256) อีกทั้งรวมเล่มกวีนิพนธ์ “ม้าก้านกล้วย” พิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2538 และรวมเล่มกวีนิพนธ์ “ณ ที่ซึ่งพระแม่โพสพเคยสถิต” ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เศรษฐกิจไทยเริ่มเข้าสู่ระบบทุนนิยมเต็มรูปแบบ เริ่มจากในปี พ.ศ. 2531 รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เข้าบริหารประเทศ เศรษฐกิจไทยเริ่มเข้าสู่ระบบทุนนิยมเต็มที่ ทั้งภาคอุตสาหกรรม การส่งออก การค้าระหว่างประเทศ การท่องเที่ยว (สิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร, 2523) ดังนั้น บทกวีที่ผู้ศึกษาได้คัดเลือกมา อาจแสดงให้เห็นสถานการณ์ของสังคมไทยหลังจากระบบทุนนิยมเข้ามาอย่างเต็มรูปแบบ ว่าส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อของคนในสังคม และมีผลให้เกิดสถานะแปลกแยกของชนชั้นแรงงาน ซึ่งถือเป็นชนชั้นที่ได้ประโยชน์จากระบบทุนนิยมค่อนข้างน้อยอย่างไร และมีความแปลกแยกลักษณะใดบ้างที่ปรากฏอยู่ในกวีนิพนธ์

เนื้อหา

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxist Criticism) เป็นแนวคิดที่มีต้นกำเนิดจาก คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) นักเศรษฐศาสตร์การเมือง วิพากษ์เกี่ยวกับทุนนิยม ความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในสังคม ประเด็นความแปลกแยก มีการกล่าวถึงครั้งแรกโดยเกออร์ก เฮเกล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel) เรียกว่า จิตนิยมสมบูรณ (เฮลิทเทียเรียติ คิววูล, 2525 : 49) โดยเขามองว่าวิวัฒนาการของมนุษยชาติ เป็นผลมาจากวิวัฒนาการทางความคิดหรือจิตใจของมนุษย์ มาร์กซ์นำแนวคิดดังกล่าวมาวิพากษ์ในเชิงวัตถุ หรือเรียกว่า วัตถุนิยมวิภาษวิธี (Dialectical Materialism) สุภางค์ จันทวานิช (2551) เพราะเขาเชื่อว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นไปตามการผลิตทำให้เกิดชนชั้นและความขัดแย้งตามมานำไปสู่การเกิดสำนึกที่ผิดพลาด (false consciousness) กล่าวคือ เป็นสภาวะที่ผู้คนไม่รู้สำนึกในสิ่งที่พึงสำนึก และเขามองว่าความเป็นจริงของสังคมเป็นสิ่งที่กำหนดสำนึกของบุคคล ไม่ใช่สำนึกของบุคคลมากำหนดความเป็นจริง

สภาวะแปลกแยก

สภาวะแปลกแยก หมายถึง สภาวะที่มนุษย์ไม่รู้สึกริชาตินัยร้ายต่อสิ่งที่ตนกระทำอยู่ ำ เปรียบเสมือนตนเป็นเครื่องจักร เกิดจากความขัดแย้งในความสัมพันธ์การผลิต ซึ่งเพ่งเกิดขึ้นในสังคมอุตสาหกรรม เนื่องจากระบบทุนนิยมทำให้ผลผลิตไม่ได้เป็นของผู้ผลิตโดยตรง แต่ผลผลิตกลายเป็นของนายทุน เมื่อคุณค่าความเป็นมนุษย์ถูกทำลาย จึงส่งผลให้แรงงานเป็นปฏิปักษ์ต่อการผลิต (สุภางค์ จันทวานิช, 2551 : 90) ซึ่งสภาวะแปลกแยกสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ สภาวะแปลกแยกของแรงงาน และสภาวะแปลกแยกของนายทุน

1. สภาวะแปลกแยกของแรงงาน

สภาวะแปลกแยกของแรงงาน ในหนังสือที่มีชื่อว่า Alienation : Marx's Conception of Man in Capitalist Society ได้อธิบายความแปลกแยกของแรงงานในความสัมพันธ์การผลิตไว้ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

มนุษย์แปลกแยกจากแรงงาน

เมื่อมนุษย์เข้ามาอยู่ในระบบการผลิต พวกเขาจะเป็นเพียงแรงงานที่ได้รับค่าตอบแทนจากนายจ้าง การใช้แรงงานในการผลิตไม่ได้มีส่วนพัฒนาตัวลูกจ้าง การใช้แรงงานของลูกจ้างอาจไม่ได้เกิดจากความสมัครใจ แต่เพราะสภาพแวดล้อมบีบบังคับให้ต้องทำงานเพื่อยังชีพ จึงทำให้แรงงานไม่มีความภาคภูมิใจในงานที่ตนกำลังทำอยู่

มนุษย์แปลกแยกจากสิ่งผลิต

เมื่อแรงงานที่ลูกจ้างทุ่มเทลงไปในการผลิตแปรสภาพเป็นสิ่งของ แต่สิ่งของหรือผลผลิตเหล่านั้นไม่ได้ตกเป็นของผู้ผลิต และเมื่อสินค้าเข้าไปสู่กระบวนการด้านอุตสาหกรรม หรือไปอยู่ในมือของพ่อค้า นายทุน

จะถูกนำเอามาขายให้แรงงานอีกทอดหนึ่ง แรงงานจึงต้องดิ้นรนเพื่อจะได้ครอบครองสิ่งของเหล่านั้นที่ และต้องซื้อด้วยราคาที่แพงกว่ามูลค่าจริง

มนุษย์แปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์

ในระบบทุนนิยม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ไม่ใช่ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างในฐานะเป็นสินค้าที่สร้างความร่ำรวยแก่นายจ้าง อีกทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงานมีลักษณะเป็นการแบ่งงานหรือแบ่งหน้าที่กันทำ ส่งเสริมให้ลูกจ้างต้องพยายามแข่งขันกันเองในระบบการทำงาน นอกจากนั้นผู้คนยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอย่างเท่าเทียมกัน เพราะบางกิจกรรมทางสังคมถูกสงวนไว้ให้กับคนบางกลุ่มเท่านั้น จึงส่งผลให้มนุษย์แปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์ด้วยตนเอง

มนุษย์แปลกแยกจากตัวเอง

เกิดจากเมื่อชนชั้นกรรมาชีพไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางวัฒนธรรมแบบชนชั้นพ่อค้า นายทุนได้ ไม่สามารถเป็นเจ้าของผลผลิตที่ตนผลิต ไม่สามารถควบคุมใจกับกำลังแรงงานของตน จึงส่งผลให้พวกเขามองตัวเองอย่างไร้เกียรติและไม่มีศักดิ์ศรี จนไม่สามารถเข้าใจได้ว่าตัวเองนั้นคือมนุษย์เช่นเดียวกับมนุษย์คนอื่น ๆ ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

2. สภาวะแปลกแยกของนายทุน

ในระบบการผลิตที่มุ่งเน้นผลิตเพื่อขายทำกำไร นายทุนถูกกระทำโดยเงื่อนไขทางสังคมที่กำหนดว่า จะต้องผลิตอะไร เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และการแข่งขันระหว่างนายทุนด้วยกัน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญว่าอะไรที่มีความจำเป็น หรือตนอยากผลิตจริง ๆ รวมไปถึงการที่นายทุนเอาเปรียบกดขี่ข่มเหงแรงงาน มองพวกเขาเป็นวัตถุ หรือปัจจัยในการผลิตเท่านั้น ซึ่งนั่นส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนและแรงงานมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา

1. มนุษย์แปลกแยกจากตัวเอง

ในบทประพันธ์ หนาวดอกจาน มีข้อความที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะที่มนุษย์รู้สึกแปลกแยกจากตัวเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“ซื้อสายสร้อยเส้นทองคล้องคอสวย กลับบ้านด้วยใจมันไม่ชัดเจน
ซื้อจอภาพเสียงดังดู-ฟังเพลิน งามเหลือเกินนะดาราฟากฟ้าเมือง”

(ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม, 2538 : 44)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ถูกผู้พูดเป็นชนชั้นกรรมมาชีพกล่าวถึงนั้น สะท้อนให้เห็น สังคมแบบวัตถุนิยม หรือการคลั่งไคล้โภคภัณฑ์ (Commodity Fetishism) เป็นการหลงใหลบูชาในวัตถุ ที่ตนสร้างขึ้น (reification) ผู้คนนิยมชื่นชมคนที่มียี่ห้อของ โทรศัพท์หรือวัตถุตามสมัยนิยมต่าง ๆ ซึ่งสถานะเช่นนี้ จะนำไปสู่ความรู้สึกแปลกแยก และรู้สึกไร้คุณค่า นอกจากนี้ ยังพบปรากฏในตัวอย่างเดียวกัน ดังต่อไปนี้

เพื่อนมันมี ข้าไม่มีซีชายหน้า	สงสารพ่อแม่ชราหน้าซีดเหลือง
มูงานหนักมาแต่น้อยปล่อยซีฟเปลือง	ไม่รู้เรื่องรู้ราวชาวสังคม
เจ้าน้องชายได้แต่จะแฉ่จ้อง	หน้าบ้านของคนอื่นน่าชื่นชม
ยิ่งทำนาข้ายังโตอย่างโง่งม	มีแต่จมนจนกระจอกไม่องเงย
ท้องมันหิวก็พอทนไม่บ่นพล่อย	หน้ามันน้อยนี้อายนักบักเสี้ยวเอ๋ย
จะทนอยู่อย่างข้าประสาเซย	ใครก็เย้ยใครก็เยาะหัวเราะกัน

(ไพโรรินทร์ ขาวงาม, 2538 : 44)

จากตัวอย่างข้างต้น ข้อความที่กล่าวว่า “เพื่อนมันมี ข้าไม่มีซีชายหน้า” แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ เมื่อเห็นว่าคนอื่น ๆ มีทรัพย์สินอะไรบ้าง แต่ตัวเองกลับไม่มีเหมือนคนอื่นเขา นอกจากนี้ ข้อความที่กล่าวว่า “ท้องมันหิวก็พอทนไม่บ่นพล่อย หน้ามันน้อยนี้อายนักบักเสี้ยวเอ๋ย จะทนอยู่อย่างข้าประสาเซย ใครก็เย้ยใครก็เยาะหัวเราะกัน” แสดงให้เห็นว่า การที่มีฐานะยากจน ไม่ได้ครอบครองวัตถุสิ่งของ หรือทรัพย์สินตามสมัยนิยม ทำให้เกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ ซึ่งเป็นการให้คุณค่าของคนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่วัตถุ ไม่ใช่ที่ตัวบุคคลที่ เท่าเทียมกัน ซึ่งสถานะนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สำนึกที่ผิดพลาด” เพราะแม้แต่ความหิวยังด้อยค่าสำคัญกว่าหน้าตาทางสังคม ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด

2. มนุษย์แปลกแยกจากแรงงาน

ในบทประพันธ์ นวนวดอกจาน มีข้อความที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานะที่มนุษย์รู้สึกแปลกแยกจากแรงงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ยอมมานั่งฟังบ่นของคนบ้า	หนุ่มชวานาอยู่กับนาอิงบ้านัก
ข้ามีนาแต่มีหนี้บ้านัก	นวดข้าวเสร็จก็ถูกตักหักหนี่ไป
ที่เหลือกินเหลื้อมพอยิ้มออก	ก็ไม่แนนนักดอกที่ยิ้มได้
เจ้าความเศร้าซุ่มอยู่เพื่อดูใจ	ก็โถมใส่ข้าซีหนี่ไม่ทัน

(ไพโรรินทร์ ขาวงาม, 2538 : 44)

จากจากบทประพันธ์ข้างต้น ข้อความที่กล่าวว่า “ข้ามีนาแต่มีหนี้บ้านัก นวดข้าวเสร็จ ก็ถูกตักหักหนี่ไป” แสดงให้เห็นว่า แม้ชวานาจะมีที่นาเป็นของตนเอง แต่เมื่อได้ผลผลิตมา พวกเขาก็ต้องนำไปใช้หนี้

ให้แก่ทายทุน ซึ่งจากข้อความที่กล่าวว่า “ที่เหลือกินเหลืออิ่มพ้อยืมออก ก็ไม่นานนักดอกที่ยืมได้ เจ้าความเศร้า ชุ่มอยู่เพื่อดูใจ ก็โถมใส่ข้าซีหนี่ไม่ทัน” ก็สามารถแสดงให้เห็นได้ว่า ข้าวที่เป็นผลผลิตที่เกิดจากกำลังแรงงาน ของชาวนาในบทกวีนั้น สุดท้ายมีเหลือให้เขาบริโภคเพียงน้อยนิด มีข้าวกินไม่นานก็ต้องพบสภาวะขัดสน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เขาต้องตกอยู่ในสภาวะแปลกแยกจากกำลังแรงงานของตนเอง เพราะผลผลิตที่เขาทุ่มเท ลงแรงไปกลับไปที่ตกเป็นของคนอื่น

ในบทประพันธ์ คนแบกข้าว มีข้อความที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะที่มนุษย์รู้สึกแปลกแยกจาก ตัวเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คนเอ๋ย คนแบกข้าว	แบกเรือกราว แบกข้าวสาร
แบกถุงปุ๋ย แบกตำนาน	ยามสงกรานต์ พล่านหมอลี
ผ่านชุมชน ก้นที่นี้	สถานี คนลี้ขิต
เล็ดละน้อย เหงื่อละนิด	แบกชีวิต กลับไปมา
กลับบ้านนอก กลับเมืองหลวง	ด้วยน้ำห้วง ด้วยเนื้อหา
ในนาข้าว ในน้ำปลา	ต่อราคา ความเป็นคน

(ไพวรินทร์ ขาวงาม, 2553 : 32)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ข้อความที่กล่าวว่า “กลับบ้านนอก กลับเมืองหลวง ด้วยน้ำห้วง ด้วยเนื้อหา” แสดงให้เห็นว่า การที่ชนชั้นกรรมมาชีพต้องเดินทางไปทำงานในเมืองหลวง เพราะยังมี “ห้วง” ซึ่งตีความได้ว่าเป็นภาระค่าใช้จ่าย ที่ทำให้พวกเขาต้องห่างจากบ้านเกิดไปดิ้นรนขายแรงงาน ในเมืองกรุง อีกทั้งข้อความที่กล่าวว่า “ในนาข้าว ในน้ำปลา ต่อราคา ความเป็นคน” ยิ่งแสดงให้เห็นว่า การที่พวกเขาไปใช้แรงงานเพื่อจะได้เงินซึ่งเป็นรายได้จากแรงงานของพวกเขา สามารถแสดงให้เห็นได้ว่า การที่คนในชนบทไปดิ้นรนขายแรงงานในเมืองหลวงนั้น เป็นไปเพราะด้วยสังคมทุนนิยมบีบบังคับให้ต้องหาเงิน มาเลี้ยงชีพให้มีชีวิตรอด เพื่อให้พวกเขายังมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุนี้พวกเขาจึงแปลกแยก จากกำลังแรงงานที่พวกเขาหลงแรงไป

นอกจากนี้ ในบทประพันธ์เดียวกัน ยังมีบทที่แสดงให้เห็นถึงความแปลกแยกจากแรงงาน ดังด้วยบทต่อไปนี้

ซื้อข้าวแพง ออกแรงแบก	ค่าแรงแลก แดกถ้วนอื้อ
ข้าวหมดหม้อ แต่ละมื้อ	อะไรหรือ ระวังอริน?

(ไพวรินทร์ ขาวงาม, 2553 : 32)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ข้อความที่กล่าวว่า “ซื้อข้าวแพง ออกแรงแบก ค่าแรงแลก แดกต่วนอื้อ” แสดงให้เห็นว่า ชนชั้นแรงงานต้องซื้อข้าวในราคาแพง ต้องใช้แรงงานแลกเงินเพื่อมาซื้อข้าวกิน แต่ค่าแรงที่ได้มานั้นน้อยนิด และหมดลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์แปลกแยกจากแรงงานของเขา กล่าวคือลูกจ้างได้ใช้แรงงานสร้างความร่ำรวยแก่นายจ้างหรือนายทุน โดยได้รับค่าตอบแทนในระดับพอยังชีพเท่านั้น เมื่อชาวนายิ่งผลิตสินค้าได้มากยิ่งขึ้นจนลง (ข้าวมาก ราคาต่ำ) แต่ถึงแม้เวลาขายให้แก่พ่อค้านายทุนจะได้ราคาที่ต่ำ แต่เมื่อเขาต้องเป็นฝ่ายซื้อมาบริโภค ข้าวกลับมีราคาแพงเมื่อเทียบกับค่าแรงของพวกเขา นอกจากนี้ ข้อความที่กล่าวว่า “ข้าวหมดหม้อ แต่ละมือ อะไรหรือ ะเรือริน?” ก็แสดงให้เห็นว่า การที่ชนชั้นกรรมมาชีพใช้แรงงานไปในการผลิต แต่แรงงานนั้นไม่ได้ทำให้เขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทำให้เขารู้สึกแปลกแยกและทุกข์ใจจากกำลังแรงงาน (labor) นั้นของตัวเอง

3. มนุษย์แปลกแยกจากสิ่งผลิต

ในบทประพันธ์ คนแบกข้าว พบตัวบทที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานะที่มนุษย์รู้สึกแปลกแยกจากสิ่งที่ตัวเองผลิต ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คนเอ๋ยคน คนขายข้าว	เงินร้อนผ่าว ผาตอกผล
ผู้ซื้ออรวัย ผู้ขายจน	ชวานาทน ชวานาทุกข์

(ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม, 2553 : 32)

จากข้อความที่ว่า “คนเอ๋ยคน คนขายข้าว เงินร้อนผ่าว ผาตอกผล” แสดงให้เห็นว่า เมื่อชาวนาได้ผลผลิตจากการทำนา เมื่อนำไปขายก็ได้เงินไม่เพียงพอกับต้นทุนที่ได้ลงทุนไป และข้อความที่กล่าวว่า “ผู้ซื้ออรวัย ผู้ขายจน ชวานาทน ชวานาทุกข์” แสดงให้เห็นว่าชาวนาแม้จะเป็นผู้ขายผลผลิต แต่กลับมีฐานะยากจนเช่นเดิม แต่พ่อค้าที่เป็นผู้รับซื้อ กลับได้ผลกำไรมีฐานะร่ำรวย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แทนที่ชาวนาจะได้ผลประโยชน์จากผลผลิตของตนอย่างเหมาะสม แต่ส่วนนั้นกลับตกไปเป็นของเจ้าหนี้หรือชนชั้นพ่อค้านายทุน ทำให้ว่าชาวนาต้องตกอยู่ในสถานะแปลกแยกจากข้าวหรือผลผลิตของตนเอง

ในบทประพันธ์เดียวกัน ยังมีตัวบทที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานะที่มนุษย์รู้สึกแปลกแยกจากสิ่งที่ตัวเองผลิตอีกเช่นเดียวกัน ดังข้อความต่อไปนี้

คนเอ๋ยคน คนกินข้าว	กินทุกราว ข้าวซื้อขาย
พ่อค้าเป็น ชวานาตาย	เหมือนนิยาย คล้ายนิทาน
ยิ่งข้าวยาก ยิ่งหมากแพง	ต้องออกแรง แบกทั้งบ้าน
หนึ่งถูပ္ยู่ พันสงกรานต์	สิ้นข้าวสาร ออกแรงซื้อ
ซื้อข้าวแพง ออกแรงแบก	ค่าแรงแลก แดกต่วนอื้อ
ข้าวหมดหม้อ แต่ละมือ	อะไรหรือ ะเรือริน?
คนเอ๋ย คนหิวข้าว	หาเงินดาว เงินเดือนดิน
ยามยากไร้ ไม่มีกิน	อย่ากินดิน นะชวานา!

(ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม, 2553 : 32)

จากพบประพันธ์ที่ยกมาข้างต้น ข้อความที่กล่าวว่า “ยิ่งข้าวยาก ยิ่งหมากแพง ต้องออกแรง แบกทั้งบ้าน” แสดงให้เห็นว่าเมื่อแรงงานผู้ผลิต ต้องรับทเป็นผูบริโภค ซึ่งต้องซื้อผลผลิตนั้นในราคาที่สูง พวกเขาจะต้องขายแรงงานอย่างหนัก เพื่อที่จะได้ซื้อสินค้าที่นั้นมาอุปโภคบริโภค ซึ่งในกรณีที่ชาวนา ต้องซื้อข้าวที่ตนลงแรงผลิตนั้น ยิ่งแสดงให้เห็นสภาวะที่แรงงานแปลกแยกจากสิ่งที่ตัวเองผลิตได้อย่าง ชัดเจน

4. มนุษย์แปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์

ในบทประพันธ์ หนาวดอกจาน พบสภาวะที่มนุษย์แปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์ ดังตัวบทต่อไปนี้

เพื่อนมันมี ข้าไม่มีชีขายหน้า	สงสารพ่อแม่ชราหน้าซีดเหลือง
มุงานหนักมาแต่เหนื่อยปล่อยชีพเปลือง	ไม่รู้เรื่องรู้ราวข้าวสังคม
เจ้าน้องชายได้แต่ชะเง้อจ้อง	หน้าบ้านของคนอื่นน่าชื่นชม
ยิ่งทำนาข้ายิ่งโตอย่างโง่งม	มีแต่จมนจนกระจอกไม่ออกเงย

(ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม, 2538 : 44)

จากตัวบทข้างต้น ข้อความที่กล่าวว่า “สงสารพ่อแม่ชราหน้าซีดเหลือง มุงานหนักมาแต่เหนื่อย ปล่อยชีพเปลือง” ยังแสดงให้เห็นถึงความยากลำบากของชาวนาในชนบท ที่ทำงานหนัก มาตั้งแต่อายุ ยังน้อยจนถึงแก่ชรา ต้องทำงานที่ใช้แรงกายอย่างหนัก และจากข้อความที่กล่าวว่า “ไม่รู้เรื่องรู้ราว ข้าวสังคม” แสดงให้เห็นว่า นอกจากชาวนาจะมีชีวิตยากลำบาก ยังไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม กับชนชั้นอื่น ไม่สามารถเสพลือ ข้าวสารต่าง ๆ หรือความเป็นไปของโลกภายนอกได้ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น ความแปลกแยกระหว่างมนุษย์ด้วยกัน กล่าวคือเป็นการที่คนจนชนชั้นล่างหรือชนชั้นแรงงาน แยกแยก จากคนชนชั้นบนหรือพ่อค่านายทุน หรือแม้กระทั่งชนชั้นกลาง อีกทั้งข้อความที่กล่าวว่า “เจ้าน้องชายได้ แต่ชะเง้อจ้อง หน้าบ้านของคนอื่นน่าชื่นชม” ยิ่งแสดงให้เห็นถึงความทุกข์ (suffering) ที่คนฐานะจนชนชั้น กรรมมาชีพต้องพบเจอ เมื่อตนไม่อาจมีชีวิตที่เหมือนกับคนอื่น ๆ ในสังคม

ในบทประพันธ์เดียวกัน ยังมีบทที่แสดงให้เห็นถึงสภาวะที่มนุษย์แปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์ เช่นเดียวกัน โดยมีใจความดังต่อไปนี้

แล้วเอ็งเล่าไม่เอาอย่างเขาบ้างหรือ	น่าจะซื้อรถยนต์เยาะคนหยัน
ไปร่ำรวยต่างบ้านกันนานวัน	น่าจะลองย้ายสวรรค์มาบ้านเรา
นี่โชน โยเอ็งดูเซ่งนั้	ถือตำราหนาและหนักเหมือนยังเขลา
ได้บุญล้นด้วยเปิดไถไม่เลือกเอา	กลับมากินปลาแร่เฝ้าไม่เข้าใจ

(ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม, 2538 : 45)

จากตัวบทที่ยกมาข้างต้น ข้อความที่กล่าวว่า “ได้บุญล้นด้วยเปิดไถไม่เลือกเอา กลับมากินปลาแร่ เฝ้าไม่เข้าใจ” แสดงให้เห็นว่าคนแต่ละสังคม หรือแต่ละชนชั้นมีวัฒนธรรมในการบริโภคแตกต่างกันในสังคม

เมื่อผู้คนมักจะกินอาหารจำพวกเป็นไก่ แต่กรรมมาชีพหรือคนในชนบทมักจะกินปลาร้า ซึ่งเป็นสัญญาณที่สะท้อนให้เห็นถึงความแปลกแยกแตกต่างด้านวัฒนธรรมการบริโภคของคนต่างชนชั้นในสังคม

นอกจากนี้ ในบทประพันธ์ คนแบกข้าว พบตัวบทที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานะที่มนุษย์รู้สึกแปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์อีกเช่นเดียวกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้ซื้อรวย ผู้ขายจน ขาวนาทน ขาวนาทุข์
ยังแบกนา ยังแบกหนี้ บนวินิ ที่โหยสุข
ลูกแล้วล้ม ล้มแล้วลูก “รวยกระจุก จนกระจาย”

(ไพโรจน์ทร์ ขาวงาม, 2553 : 32)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ข้อความที่กล่าวว่า “ผู้ซื้อรวย ผู้ขายจน” แสดงให้เห็นว่าเมื่อชาวนาขายข้าวให้นายทุนแล้ว ชาวนาที่เป็นผู้ผลิตกลับกลายเป็นคนจน ส่วนผู้ซื้อที่เป็นนายทุนกลับร่ำรวยจากผลผลิตและกำลังแรงงานของชาวนา และข้อความที่กล่าวว่า “รวยกระจุกจนกระจาย” แสดงให้เห็นว่าเมื่อในระบบความสัมพันธ์ทางการผลิตเอื้อประโยชน์ให้นายทุนซึ่งมีจำนวนเพียงเล็กน้อยในสังคม และชาวนาซึ่งเป็นประชากรจำนวนมากต้องเสียผลประโยชน์ ก็จะเกิดภาวะ “รวยกระจุก จนกระจาย” เกิดขึ้น

สรุป

การวิเคราะห์สถานะแปลกแยกที่เกิดจากระบบสังคมแบบทุนนิยมที่ปรากฏอยู่ในกวีนิพนธ์ หนาวดอกจาน และ คนแบกข้าว โดยการใช้แนวคิดทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxist Criticism) พบว่า มีสถานะแปลกแยกของแรงงานต่อตนเอง มนุษย์แปลกแยกจากกำลังแรงงาน มนุษย์แปลกแยกจากผลผลิต และสถานะที่มนุษย์แปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์ ความแปลกแยกนี้เป็นจุดอ่อนของระบบทุนนิยม

จากผลการศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาคร สมเสริฐ (2556) เรื่อง ความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่ ที่พบว่าความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมเป็นภาวะที่มนุษย์แยกออกจากความเป็นธรรมชาติของทุกสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ ซึ่งมีผลให้มนุษย์ถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ลงในสังคมสมัยใหม่มนุษย์ต้องเผชิญกับความแปลกแยกในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความแปลกแยกจากตัวเอง ความแปลกแยกจากการงาน ความแปลกแยกจากสังคมวัฒนธรรม และความแปลกแยกจากธรรมชาติแวดล้อม และความแปลกแยกในด้านต่างๆ นั้นมักจะมีเรื่องของ “มูลค่าทางเศรษฐกิจ” ในระบบทุนนิยมมาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ และงานวิจัยของ คันธพร ช่างประเสริฐ (2552) เรื่อง ความแปลกแยกของตัวละครเอกชายในเรื่อง Life in the Iron-Mills ของริเบคา ฮาร์ดีง เดวิส ที่พบว่าตัวละครมีความรู้สึกแปลกแยกจากผลผลิตของแรงงานของตน แยกออกจากผู้คนในสังคม และแปลกแยกจากธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้เขารู้สึกไร้พลังอำนาจ รู้สึกโดดเดี่ยว และห่างเหินจากผู้อื่น นอกจากนี้ยังพบว่าความแปลกแยกในบทกวี เกิดจากผลพวงทางทางเศรษฐกิจ การเมือง

และสังคม ทำให้ประชาชนทุกวัยยาก ไม่ค่อยมีทางเลือก ผลผลิตที่ประชาชนผลิต ถูกควบคุมโดยนายทุน และอำนาจรัฐ สิ่งเหล่านี้กลับมาควบคุมประชาชนให้ตกอยู่ภายใต้เครื่องพืชนาการที่เอารัดเอาเปรียบ ซึ่งเป็นผลการศึกษาในงานวิจัยของ เลิศชาย ศิริชัย (2549)

ความแปลกแยกในเรื่องสั้นไทย (พ.ศ. 2507-2519)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาสภาวะแปลกแยกของแรงงานในวินัยของไพวรินทร์ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ ที่ได้อธิบายถึงสภาวะแปลกแยกไว้ว่าเป็นความเหินห่าง เหลื่อมล้ำ และแตกต่างกันของมนุษย์ เป็นความขัดแย้งทั้งภายในตัวเอง และระหว่างคนสองชนชั้น ซึ่งความแปลกแยกนี้ถือเป็นจุดอ่อนของระบบการผลิตแบบทุนนิยม ที่ส่งผลต่อทั้งทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ทั้งต่อนายทุน และผู้ใช้แรงงาน เพียงแต่ชนชั้นแรงงานจะได้รับผลกระทบมากกว่า ความทุกข์ของชนชั้นแรงงานจากสภาวะแปลกแยกเกิดจากการที่แรงงานซึ่งเป็นผู้ผลิต ไม่ได้เป็นเจ้าของผลผลิตที่ตนผลิตขึ้น แต่ได้รับเพียงค่าตอบแทนในการทำงานของตนเอง ส่งผลให้พลัง (Power) ที่แสดงออกมาผ่านกิจกรรมการผลิตเป็นไปเพื่อการยังชีพเท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นไปเพื่อพัฒนาตัวเองอย่างเต็มที่ อีกทั้งการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ก็อาจเป็นไปอย่างยากลำบาก โดยที่ชนชั้นกรรมมาชีพหรือชนชั้นแรงงาน จะต้องดิ้นรนเป็นอย่างมากเพื่อขจัดความทุกข์ (Suffering) ที่บั่นทอนความเป็นมนุษย์ของพวกเขา (Ollman, B. 1976 อ้างถึงใน พจนา วลัย, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

สภาวะแปลกแยกของชนชั้นแรงงานเกิดจากการที่แรงงานซึ่งเป็นผู้ผลิตไม่ได้เป็นเจ้าของผลผลิตที่ตนผลิตขึ้น แต่ได้รับเพียงค่าจ้าง หรือผลตอบแทนในการทำงานของตนเองไม่เหมาะสมกับกำลังแรงงานที่ทำ และกำลังแรงงานที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการผลิตเป็นไปเพื่อการหารายได้พอเลี้ยงชีพ ไม่ได้เป็นไปเพื่อพัฒนาตัวเองอย่างเต็มที่ ทำให้แรงงานไม่มีความภาคภูมิใจในงานของตนเท่าที่ควร ความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้น ส่งผลให้แรงงานไม่รู้สึกที่ตัวเองมีศักดิ์ศรี ไร้พลังอำนาจ ไม่มีความเป็นมนุษย์เท่ากับชนชั้นพ่อค่านายทุน จึงคิดว่าสิ่งที่จะยืนยันคุณค่าความเป็นมนุษย์ของเขาได้ก็คือทรัพย์สินหรือวัตถุที่พวกเขาถือครอง นำไปสู่ความรู้สึกทุกข์ใจ ซึ่งเป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

จากการวิเคราะห์บทประพันธ์จะเห็นได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมักเป็นผลอันเนื่องมาจากที่ชนชั้นแรงงานถูกเอารัดเอาเปรียบจากชนชั้นปกครอง หรือพ่อค่านายทุน ที่หวังผลกำไรมากจนไม่มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ และรัฐไม่ได้มีการควบคุมดูแลแรงงานดีมากพอ ไม่มีการกระจายอำนาจที่ทั่วถึงจนกลายเป็นความเหลื่อมล้ำในสังคม ชาวนาเมื่อขายข้าวก็อาจจะถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ไม่ได้ราคาตามความเป็นจริง แต่ชาวนาที่ไม่มีกำลังในการต่อรอง จึงต้องตกอยู่ในสภาวะจำยอม ทำให้แรงงานต้องตกไปอยู่ใต้

อำนาจของสิ่งซึ่งอกเงยมาจากแรงงานของเขา ต้องขายแรงงานอย่างหนัก ขายผลผลิตไม่ได้ราคาที่ยุติธรรม ทำให้เป็นหนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และไม่สามารถมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

สังคมที่ปราศจากการกระจายความมั่งคั่งจะเป็นสังคมแบบ “รวบกระจุก จนกระจาย” “ผู้ซื้อรวบ ผู้ขายจน” ไม่มีการกระจายรายได้ที่ยุติธรรม เอื้อประโยชน์ให้นายทุน และกลุ่มบุคคลที่ประสบความสำเร็จ ในรุ่นของตัวเองจะกลายเป็น “ชนชั้น” เก็บความมั่งคั่งที่ตนสะสมเอาไว้เป็นทุนสำหรับลูกหลาน ส่วนลูกหลานของคนจนก็จะยิ่งเสียเปรียบคนรวย และความเหลื่อมล้ำก็จะยิ่งถ่างกว้างขึ้นเรื่อย ๆ คนรวย และคนจนแปลกแยกออกจากกัน และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นตามมา และเป็นที่ทราบ กันดีว่าหากสังคมมีระบบทุนนิยมเป็นกระแสหลักในทางเศรษฐกิจ และบางรัฐที่ปกครองด้วยระบบเผด็จการ อำนาจนิยม แนวคิดของคาร์ล มาร์กซ ก็ยังจะได้รับการกล่าวถึงเสมอ (ประธาน คงเรืองราช และคณะ, 2564 : 254) และแม้ในปัจจุบันชนชั้นกลาง จะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมากกว่าในอดีต แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ยังคงเป็นปัญหาที่ฝังลึกระดับโครงสร้างในสังคมไทย และแนบเนียนมากยิ่งขึ้น ผู้อ่านและวิจารณ์วรรณกรรม มีส่วนช่วยในการตระหนัก และตีแผ่ปัญหาสังคมอีกด้านหนึ่ง ดังนั้นการศึกษาวรรณกรรม จึงไม่ใช่เพียง ศึกษาให้เห็นความงามของภาษาเท่านั้น แต่ยังสามารถศึกษาภาพสะท้อนสังคมในแง่ของปัญหา ซึ่งอาจ ทำให้เกิดการตระหนัก รับรู้ในวงกว้างของสังคม และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ไม่มากนักน้อย

เอกสารอ้างอิง

- คันธพร ช่างประเสริฐ. (2552). ความแปลกแยกของตัวละครเอกชายในเรื่อง Life in the Iron-Mills ของรีเบกกา ฮาร์ติง เดวิส. วารสารช่อพยอม, 20(2), มปน.
- เฉลิมเกียรติ ผิวฉนวน. (2525). ความคิดทางจริยศาสตร์ ของ คาร์ล มาร์กซ. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.
- ประธาน คงเรืองราช และ สุวิน ทองปั้น. (2564). การวิเคราะห์วัตถุนิยมวิภาษวิธีของคาร์ล มาร์กซ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(9), 252-263.
- ไพโรรินทร์ ขาวงาม. (2560). ม้าก้านกล้วย. (พิมพ์ครั้งที่ 33). กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- ไพโรรินทร์ ขาวงาม. (2553). ณ ที่ซึ่งพระแม่โพสพเคยสถิต. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- พจนา วลัย. (2556). Alienation : การสร้างสภาวะแปลกแยกโดยระบบทุนนิยม (ตอนที่ 1). สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://prachatai.com/journal/2013/02/45514>
- สาคร สมเสริฐ. (2556). ความแปลกแยกของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่. *วารสารนักบริหาร*, 33(3), 66-74.
- สิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร. (2523). ต้นกำเนิดของชนชั้นนายทุนในประเทศไทย (พ.ศ.2398-2453). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). ทฤษฎีสังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลิศชาย ศิริชัย. (2549). ความแปลกแยกในเรื่องสั้นไทย (พ.ศ.2507-2519). (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริวรรณ โอสถานนท์. (2535). การศึกษาวิเคราะห์เรื่องความแปลกแยกในสังคมไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 2(1), 62-75.
- Ollman, B. (1976). *Alienation : Marx's Conception of Man in Capitalist Society*. (2nd ed). (Cambridge Studies in the History and Theory of Politics). Cambridge: Cambridge University Press.

การกำกับ ติดตามการประกันคุณภาพการศึกษา Education Quality Assurance Monitoring

ภณทิรา ธิตะปัน¹ และ เอกราช โขจิตพิมานเวช²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Phanthira Thitapan¹ and Ekkarach Kositpimanvach²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University khonKaen Campus^{1,2}

Corresponding Aithor, E-mail: 6505102010@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การประชุมสรุปผลการดำเนินงานร่วมกันของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายบริหารบุคคล ฝ่ายบริหารงบประมาณ คณะผู้ดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมหรือคณะผู้ปฏิบัติอื่น ๆ สถานศึกษาควรพิจารณารายละเอียดการตรวจสอบแต่ละกิจกรรม แล้วกำหนดร่วมกันตั้งแต่ต้นว่า คณะใด ระดับใดจะตรวจสอบเรื่องใดบ้าง แล้วจัดทำปฏิทินการติดตามตรวจสอบ ดำเนินการติดตามตรวจสอบ สรุปผลและรายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาก็เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาได้ทราบถึงสภาพการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและให้การสนับสนุนรวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป โดยสถานศึกษานำข้อมูลมาสรุปรวมกับผลการติดตามตรวจสอบ ปีที่ผ่านมา (หรือข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี) และจัดทำเป็นสารสนเทศ สำหรับนำไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอาจนำเสนอได้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการรายงาน หากต้องการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดระดับสูงขึ้นไปหรือรายงานต่อสถานศึกษา อาจจัดทำเป็นเอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์ หากต้องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

* ได้รับบทความ: 24 กันยายน 2565; แก้ไขบทความ: 27 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

อาจารย์งานในรูปแบบของเอกสารแผ่นพับ จัดหมายข่าว ซึ่งเป็นการนำเสนอเฉพาะประเด็นสำคัญโดยสรุปหรือประเด็นที่ต้องการรายงาน หรือประชาสัมพันธ์ สถานศึกษาสามารถเลือกวิธีรายงานให้เหมาะสมของบริบทของแต่ละสถานศึกษา อย่างไรก็ตามสาระสำคัญที่ควรปรากฏในรายงานมีด้วยกัน 5 ประเด็น ดังนี้วัตถุประสงค์การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา กรอบ/สาระสำคัญของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา วิธีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: การกำกับ; ติดตามการประกันคุณภาพการศึกษา

Abstract

Quality monitoring of education, joint operational briefing session of the workersSuch as Academic Department, General Administration Department, Personal Administration Department, Budget Administration Department, Administrative Department. get a jobOther programs/activities or workshops, educational institutions should consider the details of each inspectionThe activities will then be jointly determined from the tonnage of which groups will investigate and prepare.CalendarMonitoring, monitoring, monitoring, evaluating and reporting quality monitoring resultsEducation.

The purpose of monitoring the quality of education within the school is to provide personnel who are: In connection with the educational institutions, the implementation of the educational development plan of the educational institutions was informed.Clear. and will be used for continuous improvement and development as well as for public relations for related parties.be concerned with the resultsTo carry out the educational management development plan of the educational institution and to provide support and participation.The...Further development of quality of education. The institution will take the data to a conclusion as well as follow-up results for the previous year.Come on. (or information back 3 years) and prepared as information for use in improving operations.Work of

A model of quality monitoring education may be presented in several ways, depending on the following: The purpose of the report is to report to a higher level of

federal agencies? Keep reporting. Educational institutions may prepare a complete report if they want to publish it. Maybe report. In the form of pamphlets, newsletters, which are presented only to important issues in summary. take issue with Need a report or public relations, the school can choose the appropriate method of the context of each Educational institutions, however, have five key points that should appear in the report as follows: This is the purpose. monitor the quality of education, the framework/ the substance of monitoring the quality of education maintain a method Quality monitoring, quality monitoring, quality monitoring, recommendations to: Action. improve the quality of education

Keywords: Education; Quality Assurance Monitoring

บทนำ

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นขั้นตอนของการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องที่มุ่งเน้นในเรื่องของผลการดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา/ แผนปฏิบัติการประจำปีถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญทั้งในระดับสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ถือเป็น การติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา/ แผนปฏิบัติการประจำปี ที่สถานศึกษากำหนดไว้ รวมถึงระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อนำผลจากการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ไปปรับปรุงและพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการจัดทำรายงานเพื่อเผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแก่สาธารณชนต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและการส่งเสริมสนับสนุน ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด จะเห็นได้ว่าการติดตามตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาและการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการดำเนินงาน ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แตกต่างกันในเรื่องของจุดเน้นและบทบาทในการดำเนินการ โดยเฉพาะ ขั้นตอนการติดตามตรวจสอบคุณภาพมุ่งเน้นการตรวจสอบความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานตามแผน ที่กำหนดไว้ ขณะที่การประเมินคุณภาพภายในเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพก็สามารถสะท้อนถึง

ความสำเร็จของการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาได้เช่นเดียวกัน ข้อมูลทั้งสองส่วนสามารถใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเองและพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป

ความหมาย/สรุปความหมาย

การมีระบบและกลไกในแต่ละองค์ประกอบ คุณภาพเพื่อกำกับการดำเนินงานของสถาบันให้ได้ผลตามดัชนีบ่งชี้คุณภาพที่กำหนด การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการศึกษาวิเคราะห์ว่าสถาบันมี ระบบ และกลไกควบคุมคุณภาพ และได้ปฏิบัติ ตลอดจนมีผลการปฏิบัติตามระบบและกลไก

โดยสรุปแล้ว การกำกับติดตามเป็นกระบวนการควบคุมที่มุ่งกระทำให้เกิดผลสำเร็จของงาน โดยตรวจตราติดตามอยู่ตลอดเวลา หากเห็นว่างานอาจไม่สำเร็จเรียบร้อยก็จะต้องเข้าไปแก้ไขทันที

การกำกับ ติดตาม การประกันคุณภาพการศึกษา

นิยามและความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปณิธานและภารกิจของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามนโยบายการพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศ ตลอดจนปณิธานและ ภารกิจเฉพาะในการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบัน การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง การมีระบบและกลไกในการ ควบคุม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพตามดัชนีบ่งชี้ที่กำหนด เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณะชนได้มั่นใจว่าสถาบันนั้น ๆ สามารถให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษา (QUALITY ASSURANCE) หมายถึง การทำกิจกรรม หรือการปฏิบัติภารกิจหลักอย่างมีระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการควบคุมคุณภาพ (QUALITY CONTROL) การตรวจสอบคุณภาพ (QUALITY AUDITING) และการประเมินคุณภาพ (QUALITY ASSESSMENT) จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและมาตรฐานของดัชนี ชีววัด ระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ ของการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา

หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระบบและกลไก หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกัน อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติ และปัจจัยต่าง ๆ เป็นกลไกให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

การควบคุมคุณภาพการศึกษา หมายถึง การมีระบบและกลไกในแต่ละองค์ประกอบ คุณภาพ เพื่อกำกับการดำเนินงานของสถาบันให้ได้ผลตามดัชนีบ่งชี้คุณภาพที่กำหนด การตรวจสอบคุณภาพ การศึกษา หมายถึง กระบวนการในการศึกษาวิเคราะห์ว่าสถาบันมี ระบบ และกลไกควบคุมคุณภาพ และได้ปฏิบัติ ตลอดจนมีผลการปฏิบัติตามระบบ และกลไก ดังกล่าว

การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลการ ดำเนินงาน ของสถาบันว่าส่งผลต่อคุณภาพตามดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ หมายถึง ตัวบ่งชี้ว่าการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพเป็นไป ตามเกณฑ์ และมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมาตรฐาน ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และ กำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

การรับรองมาตรฐาน หมายถึง การให้การรับรองการทำการประเมินคุณภาพภายนอกของ ผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณลักษณะ และคุณภาพที่พึงประสงค์ตามหลักเกณฑ์ และมาตรฐานที่ สำนักงาน กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักทดสอบทางการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ , 2554) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างบทบาทของหน่วยงานต้นสังกัดกับสถานศึกษา ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษากับการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ดังนี้

คุณภาพการศึกษากับการประเมินคุณภาพสถานศึกษา

1. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Quality Development)

- การกำหนดมาตรฐานการศึกษา
- การทำแผน พัฒนาการจัดการศึกษา
- การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา
- การจัดกระบวนการเรียนรู้เสริมหลักสูตรสถานศึกษา

2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (Quality Monitoring and Audit) อย่างน้อยปีละครั้ง ปรับปรุงและพัฒนา
3. การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา (Quality Assessment) ปีละ 1 ครั้ง ปรับปรุงและพัฒนา
4. รายงานประจำปี (Annual Report)

คุณภาพการศึกษากับการประเมินคุณภาพ สพท./ สพฐ.

- การส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา (Quality Promotion and Support)
- การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (Quality Monitoring and Audit)
- การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment)
- รายงานผลการติดตามตรวจสอบ
- คุณภาพการศึกษา

แนวคิดและหลักการ

วัตถุประสงค์การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

1. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถติดตามรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของการดำเนินงานและการปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อรวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด
3. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับ
4. เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด และรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

รูปแบบการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

รูปแบบที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาติดตามตรวจสอบ

เป็นการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องด้วยตนเองตามโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ สามารถดำเนินงานได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามีเพราะเหตุใด ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด แล้วสรุปเป็นรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

รูปแบบที่ 2 คณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

เป็นการติดตามตรวจสอบของคณะกรรมการของสถานศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นระยะตามที่สถานศึกษากำหนด คือโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ สามารถดำเนินงานได้ตามแผนหรือไม่มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามีเพราะเหตุใด ผลการดำเนินงาน บรรลุตามวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด แล้วสรุปรายงานผลการติดตามตรวจสอบพร้อมให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาดำเนินการต่อไป

รูปแบบที่ 3 หัวหน้ากลุ่มงาน/ฝ่ายงาน ติดตามตรวจสอบ

เป็นการติดตามตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ปฏิบัติงานเสนอหัวหน้ากลุ่มงาน/ฝ่ายงานของตน หัวหน้ากลุ่มงาน/ฝ่ายงาน ติดตามตรวจสอบ การปฏิบัติงานจากรายงานดังกล่าวและตรวจสอบการปฏิบัติงานจริง ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรม แล้วสรุปเป็นรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มงาน/ฝ่าย เสนอต่อคณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ได้รับแต่งตั้ง คณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีโรงเรียนจากรายงานของกลุ่มงาน/ฝ่ายงาน ศึกษาเอกสาร สอบถาม สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง แล้วสรุปรายงานผลการติดตามตรวจสอบพร้อมให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาดำเนินการต่อไป (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และ สุชาติ กิจพิทักษ์, 2545)

รูปแบบที่ 4 ผู้ปฏิบัติงานรายการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี

เป็นการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานตามที่สถานศึกษากำหนด คือ โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ สามารถดำเนินงานได้ตามแผนหรือไม่มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามีเพราะเหตุใด ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมหรือไม่ เพียงใด และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ติดตามตรวจสอบจากรายงานดังกล่าวและติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานจริง ด้วยตนเองพร้อมทั้งให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรม แล้วสรุปเป็นรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กระบวนการการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ซึ่งมีการดำเนินงานใน 2 ลักษณะ คือ การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัด และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยสถานศึกษา ดังนี้

1. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัด

กฎกระทรวงฯ ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง ภายใน 3 ปี และแจ้งให้สถานศึกษาทราบ พร้อมเปิดเผยผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวนี้ หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาแต่ละแห่งอย่างน้อย 3 - 5 คน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) บุคลากรภายในสังกัด ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์คณะบุคคลทั้ง 4 คณะ (ประกอบด้วย คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา) ผู้อำนวยการ/หัวหน้ากลุ่มงาน ศึกษาพิเศษ นักวิชาการศึกษา เจ้าหน้าที่กลุ่มงานต่าง ๆ รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครู เป็นต้น

2) บุคลากรจากภาคส่วนอื่น ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน สถาบันอุดมศึกษา บุคลากรในชุมชนและท้องถิ่นที่มีส่วนได้ ส่วนเสียและมีความรู้เรื่องการจัดการศึกษา มีการปรับแผนหรือไม่ ถ้ามี เป็นเพราะเหตุใด ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์/ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมหรือไม่ อย่างไร สถานศึกษามีการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หรือไม่ อย่างไร ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการประกันคุณภาพเป็นอย่างไร ดำเนินงานและมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษา (พิชญ์ พงศ์ศรี, 2549)

2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยสถานศึกษา

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่สถานศึกษาสามารถตรวจสอบคุณภาพได้ตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวง ฯ เป็นการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ประกอบด้วย

การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี การดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ มีเพราะเหตุใด มีการสรุปผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ การติดตามตรวจสอบมีการให้ข้อสังเกต การควบคุมและประเมินกลยุทธ์การควบคุม นิเทศ ติดตาม ประเมินการทำงาน นำผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ควบคุมและประเมินเป็นระยะ จัดทำงบกำไรขาดทุน จัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา นำผลมาวางแผนการพัฒนาโรงเรียน ให้ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการต่อไป (เอกราช โฆสิตพิมาณเวช, 2560)

กระบวนการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

1) วางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด การวางระบบที่ดีจะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและการบันทึกการทำงานทุกขั้นตอนเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบ ประเมินตนเอง และให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ เพราะข้อมูลที่ได้เป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของระบบย่อยหลาย ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา สรุปและกำหนดประเด็นสำคัญของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษารูปแบบเครื่องมือ แบบบันทึกในการติดตามคุณภาพการศึกษา

2) ดำเนินการตามแผนการติดตามตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาเป็นการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์การปฏิบัติร่วมกันของบุคลากรที่ได้รับมอบหมายตามกระบวนการ วิธีการที่กำหนดและต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ เพื่อให้การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ (วิเชียร พันธุ์ศรีบุตร, 2548) ควรใช้แนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ กำหนดให้การติดตามตรวจสอบคุณภาพเป็นรายการกิจกรรมครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา สร้างความตระหนัก ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

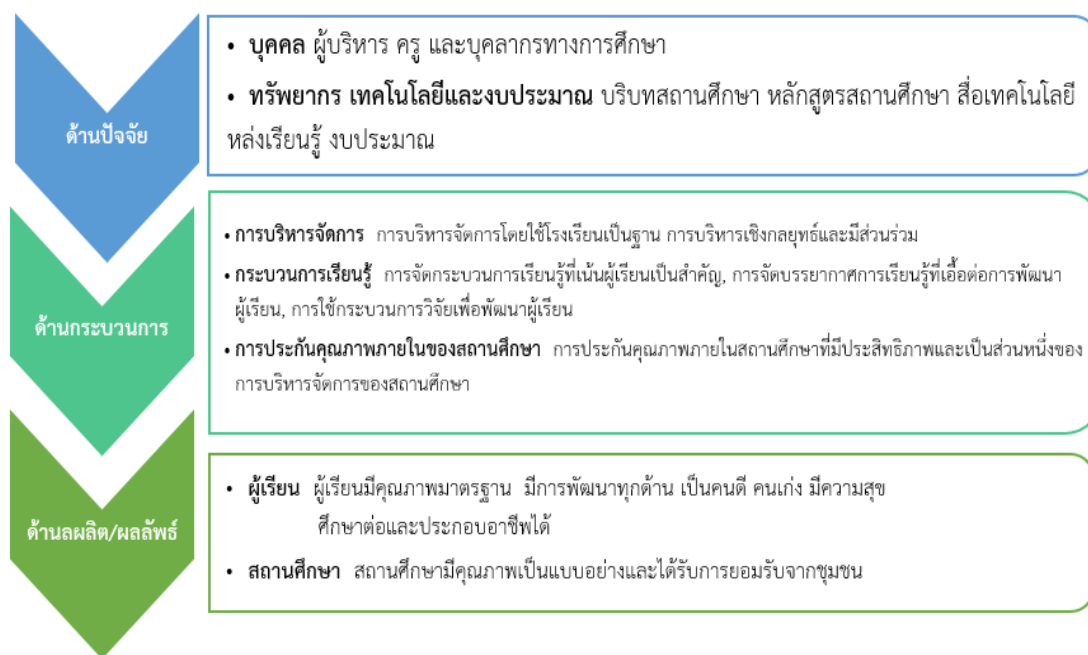
3) รายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นการตรวจสอบ/ประเมินตนเอง ร่วมกันหรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินเพื่อเป็นการทบทวนการปฏิบัติงานมีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สำคัญของการรายงาน ประกอบด้วย ระยะเวลาของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ขอบเขตและวัตถุประสงค์ วิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา กิจกรรมที่ทำได้สำเร็จเป็นที่น่าสนใจและกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

4) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสนอแนะมาตรการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยนำผลการประเมินมาพัฒนา ประกอบด้วย ระบุกิจกรรมที่ทำได้สำเร็จเป็นที่น่าสนใจ

และประเด็นที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง จัดทำและบันทึกข้อเสนอแนะ กำหนดระยะเวลาในการพัฒนา ตรวจสอบการดำเนินงานซ้ำ เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

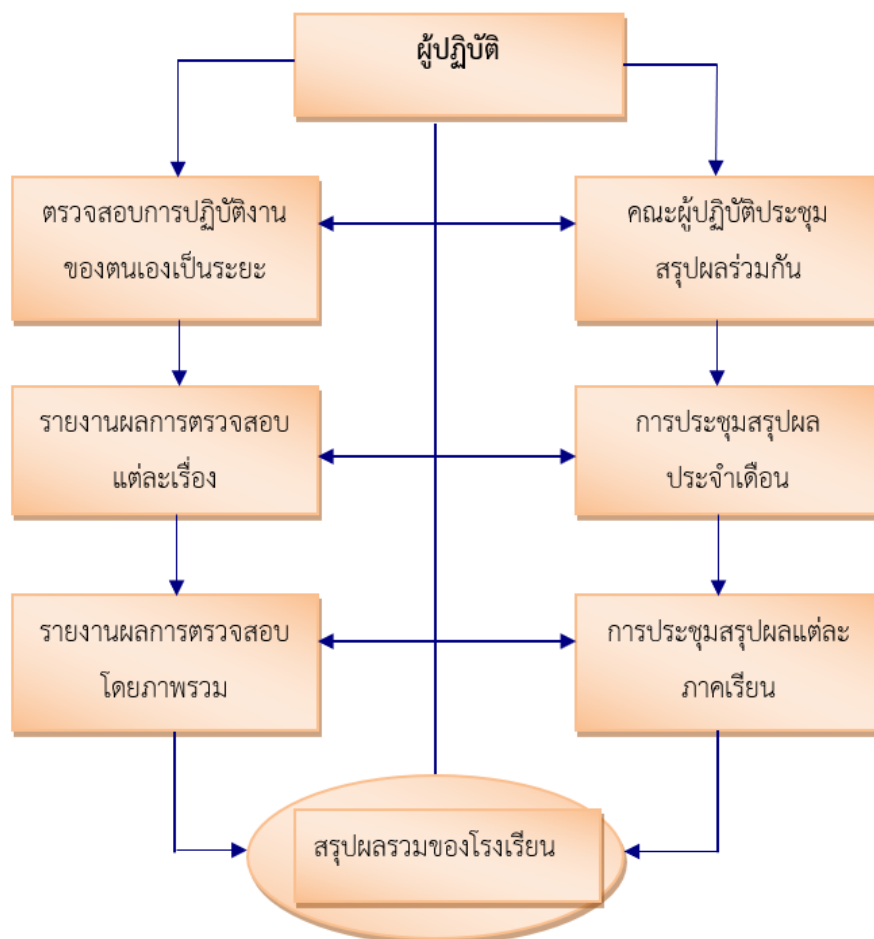
กรอบการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

จุดเน้นของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอยู่ที่ “กระบวนการดำเนินงานตามแผน” (Process Ongoing) นำไปสู่การปรับปรุงแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม หน่วยงานต้นสังกัดก็สามารถนำแนวคิดเชิงระบบมาใช้เป็นกรอบในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้เช่นกัน ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ (กระบวนการดำเนินงานตามแผน) และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

บทสรุป

ภาพที่ 2 สรุปการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

1) ด้านปัจจัย

บุคคล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ฯลฯ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความตระหนักและมุ่งมั่นพัฒนาอย่างมืออาชีพ โดยมีประเด็นในการติดตามตรวจสอบ เช่น จำนวนครูที่เพียงพอ ครูมีวุฒิที่ตรงตามที่สอน/การสอนตามความถนัด คุณลักษณะและการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากร เทคโนโลยี และงบประมาณ ได้แก่ ห้องเรียน อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก หลักสูตร สภาพสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยี งบประมาณ ฯลฯ โดยมีประเด็นในการติดตามตรวจสอบ เช่น ความเหมาะสมของหลักสูตรกับผู้เรียนและท้องถิ่น ความเหมาะสมและเพียงพอของห้องเรียน อาคารเรียน สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยี งบประมาณ ความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้

2) ด้านกระบวนการ

กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น โดยมีประเด็นในการติดตามตรวจสอบ เช่น ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความสามารถของครูการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์การที่ส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาตนเอง มีองค์ประกอบ คือ การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การคิดอย่างเป็นระบบ พลวัตการเรียนรู้ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3) ด้านผลผลิต/ผลลัพธ์

คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ อัตราการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นผลการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพจากด้านปัจจัยและด้านกระบวนการ

ดังที่กล่าวแล้ว ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีสมรรถนะสำคัญ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โดยมีประเด็นในการติดตามตรวจสอบ เช่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ความรู้และทักษะของผู้เรียน และสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). โรงเรียนสมบูรณ์คุณภาพ. เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการพัฒนา มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 10-12 กุมภาพันธ์ 2553. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2565, จาก <http://regu.tu.ac.th/quesdata/Data/A42.pdf>
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และ สุชาติ กิจพิทักษ์. (2545). การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ปฏิรูปการศึกษา.
- พิษณุ ฟองศรี. (2549). การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: เทียมฟ้าการพิมพ์.
- วิเชียร พันธุ์เครือบุตร. (2548). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 16(2), 89-103.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักทดสอบทางการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). การกำกับ ติดตาม การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). มาตรฐานการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้ สถานศึกษาเป็นฐาน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กระทรวงศึกษาธิการ.

หลักการและการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก

Principles and Quality Assurance of External Education

พลศักดิ์ พรหมมน¹ และ เอกราช โษษิตพิมานเวช²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Phunsak Phrommon¹ and Ekkarach Kositpimanvach²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: oil0320fanta@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษา “หลักการและการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก” ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา คือการสร้าง ความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษาการป้องกันปัญหา ต้องมีการวางแผนและการเตรียมการตั้งมั่นบนหลักวิชาในการพัฒนาหลักวิชาชีพการดำเนินงานสามารถติดตามตรวจสอบและประเมินตนเองได้ การดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับทุกขั้นตอนการสร้างความรู้ ทักษะ และความมั่นใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา การประสานสัมพันธ์ในองค์กรและบุคลากรในพื้นที่การเน้นภาวะผู้นำของผู้บริหารจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้ศึกษาเน้นศึกษาไปที่จุดมุ่งหมาย กระบวนการ รูปแบบ ประโยชน์และความสัมพันธ์ในมุมมองของการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกโดยการดำเนินงานและกำกับดูแลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ.

คำสำคัญ: หลักการ; การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก

* ได้รับบทความ: 19 กันยายน 2565; แก้ไขบทความ: 27 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

Abstract

This academic article is a study. “Principles and Quality Assurance of External Education” in accordance with the spirit of the National Education Act B.E.2542 (1999), Amendment (No. 2) B.E.2545 (2002) and Amendment (No. 3) B.E.2553 (2015) Quality Assurance is to build confidence and satisfaction in the quality of education, prevention of problems. There must be planning and preparation to commit to the principles of professional development, the implementation of which can be monitored, monitored and self-assessed. The operation emphasizes the quality of work at all levels, every step of creating knowledge, skills and confidence for personnel in educational institutions. Coordination of organizational and personnel relationships in areas of emphasis on executive leadership, aims of educational quality assurance. The student focuses on the aims, processes, patterns Benefits and Correlation in Perspectives of External Education Quality Assurance by the operation and supervision of the Office for Accreditation and Quality Assessment (Public Organization) or ONESQA.

Keywords: Principles; Quality Assurance of External Education

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก (เอกราช โฆสิตพิมาณเวช, 2561 : 2) การประกันคุณภาพภายใน (Internal Quality Assurance) มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพ ภายนอก การประกันคุณภาพภายนอก (External Quality Assurance) มาตรา 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์

วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน จุดมุ่งหมายการประกันคุณภาพการศึกษา คือ จุดมุ่งหมายทั่วไป ได้แก่ เพื่อให้ทราบระดับคุณภาพของสถาบันการศึกษาในการดำเนินการภารกิจต่าง ๆ กระตุ้นเตือนให้สถาบันการศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา และประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาเพื่อรายงานสภาพและการพัฒนาในด้านคุณภาพ และมาตรฐานของสถาบันการศึกษาต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจุดมุ่งหมายเฉพาะ (คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 2565) ประกอบด้วย เพื่อตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบแนวทางและวิธีการที่กำหนด และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นถึงจุดเด่น – จุดที่ควรพัฒนาของสถาบันการศึกษา เงื่อนไขของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหาเพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อส่งเสริมให้สถาบันการศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องเพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การประเมินคุณภาพภายในย่อมส่งผลถึงการประกันคุณภาพภายนอกโดยตรง การประกันคุณภาพภายนอก จะใช้ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานต่างๆ ในการประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา รวมทั้งการตรวจเยี่ยมสถาบัน ซึ่งในการประเมินต้องคำนึงถึงปรัชญา พันธกิจ และลักษณะการจัดการเรียนการสอนของแต่ละสถาบันการศึกษา โดยสถาบันการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปี เตรียมเอกสารข้อมูลในด้านต่างๆ รวมถึงข้อมูลตามตัวบ่งชี้ และรายงานการประเมินตนเองอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ต่อไป

ความหมายของหลักการและการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2553 : 10) กล่าวว่า กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง กระบวนการในการประเมินคุณภาพภายนอกประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ก่อนการตรวจเยี่ยม ระหว่างการตรวจเยี่ยม และหลังการตรวจเยี่ยม ซึ่งในแต่ละระยะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก ที่ต้องถูกต้อง เที่ยงตรง น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้เป็น

ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการตัดสินใจ หรือนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้พัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

ชนาธิป สีนิน (2562) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การทำกิจกรรมหรือ การปฏิบัติการหลักอย่างเป็นระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้โดยมี (1) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) (2) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Auditing) และ (3) การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและมาตรฐานของดัชนีชี้วัดระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา

สำนักประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2565) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของ สถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น (2565) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษายานนอก (External Quality Assurance) หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของ สถาบันการศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือ บุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและเป็นการพัฒนา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันศึกษานั้น ๆ

สำนักงานประกันคุณภาพ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (2555) กล่าวว่า การประกัน คุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษาจากภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการ ประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระบบและกลไก หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความ สัมพันธ์ และเชื่อมโยงกัน อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติ และปัจจัยต่าง ๆ เป็นกลไกให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษายานนอก เป็นกระบวนการ วางแผนและกระบวนการจัดการของผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่า จะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงตาม ความมุ่งหวังของสังคม เนื่องจากพ่อแม่มีสิทธิ์เรียกร้องให้สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการจัดการศึกษา จัดการศึกษาให้แก่ลูกอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ลูกมีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ได้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ตอบสนองต่อความต้องการ

ความสนใจ และความถนัดที่แตกต่างกัน และที่สำคัญคือ ทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพ ที่สังคมต้องการ เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ต่อไปไม่ว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะส่งลูกเข้าเรียนในสถาบัน การศึกษาใด จะมีความมั่นใจได้ว่าสถาบันการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูงเท่าเทียมกัน ไม่จำเป็นต้องวิ่งเต้นหรือฝากลูกเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง ระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา เป็นระบบที่พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาให้ทัดเทียมกัน ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงยอมไม่ได้ ถ้าลูกเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่งแล้วไม่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดไว้ในระดับต่าง ๆ

การประกันคุณภาพการศึกษากายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อสร้าง ความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม โดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมี ประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียน มีคุณภาพ หรือคุณลักษณะพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตาม ตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งรวมถึงการใช้ผลประเมิน เป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพในวงจรการพัฒนาใหม่ต่อเนื่อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : 3 - 22) ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องมีการ ประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและ กระบวนการบริหารและการจัดการ และนำไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ นำไปสู่การปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนต่อไป

มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2563 เพื่อการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษา มีจำนวน 3 มาตรฐาน ดังนี้ (เว็บไซต์โรงเรียนสำเร็จรูป, 2565)

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 1) มีความสามารถ ในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ 2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมี วิจัยญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา 3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร สถานศึกษา 6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้เรียน 1) มีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด 2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย 4) สุขภาวะทางร่างกายและลักษณะ จิตสังคม

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ 2.1 มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน 2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา 2.3 ดำเนินงานพัฒนา วิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย 2.4 พัฒนาครู และบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ 2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและ จัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3.1 จัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ 3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก 3.4 ตรวจสอบและประเมิน ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน 3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นบทบาทหน้าที่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษา ดังนั้นระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพ ภายนอก จึงเป็นกลไกที่มีเป้าหมายเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคม

ขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ (ฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนดาราวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่, 2565) 1) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) 2) วางแผนการประกันคุณภาพ การศึกษา 3) ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามแผน 4) ตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา 5) พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 6) เตรียมการเพื่อรับ การประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกระดับอาชีวศึกษา

กฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 ข้อ 3 กำหนดให้ สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนด มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และดำเนินการตาม แผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมิน ผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด

หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 34 วรรคสอง และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา 17 กำหนดให้คณะกรรมการการอาชีวศึกษา พิจารณามาตรฐานการอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ ประกอบกับกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 ข้อ 3 กำหนดให้สถานศึกษาจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด คณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้พิจารณามาตรฐานการอาชีวศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และการฝึกอบรมวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ.2561 ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ การจัดการอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาให้มีความรู้ มีทักษะและการประยุกต์ใช้ เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา และมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 การจัดการอาชีวศึกษา สถานศึกษามีครูที่มีคุณวุฒิการศึกษาและจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนด ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และบริหารจัดการทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำเร็จในการดำเนินการตามนโยบายสำคัญของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 3 การสร้างสังคมแห่งความรู้ สถานศึกษาร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการจัดทำนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ งานวิจัย

การประกันคุณภาพการศึกษานอกระดับอุดมศึกษา

ภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติมี 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม การดำเนินการตามภารกิจทั้ง 4 ประการดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว ปัจจุบันมีปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการ ปัจจัยดังกล่าว คือ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2559) 1) คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาและบัณฑิตภายในประเทศ มีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคมโดยรวมของประเทศในระยะยาว 2) ความท้าทายของโลกาภิวัตน์

ต่อการอุดมศึกษา ทั้งในประเด็นการบริการการศึกษาข้ามพรมแดน และการเคลื่อนย้ายนักศึกษาและบัณฑิต อันเป็นผลจากการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งทั้งสองประเด็นต้องการการรับประกันของคุณภาพการศึกษา 3) สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่าสามารถพัฒนาองค์ความรู้และผลิตบัณฑิต ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล การพัฒนาภาคการผลิตจริงทั้งอุตสาหกรรมและบริการ การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ระดับท้องถิ่นและชุมชน 4) สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ข้อมูลสาธารณะ (Public Information) ที่เป็นประโยชน์ต่อ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนักศึกษา ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไป 5) สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม (Participation) มีความโปร่งใส (Transparency) และมีความรับผิดชอบซึ่งตรวจสอบได้ (Accountability) ตามหลักธรรมาภิบาล 6) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน รวมถึงให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอก โดยการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 7) คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศใช้มาตรฐานการอุดมศึกษา 8) มีประกาศกระทรวง เรื่องมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2551 เพื่อเป็นกลไกส่งเสริมและกำกับให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานตามประเภทหรือกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา 4 กลุ่ม 9) มีประกาศกระทรวง เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2552 และคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2552 เพื่อให้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษาและเพื่อการประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขาวิชา

ด้วยความจำเป็นอย่างยิ่ง (งานนโยบายและแผน และประกันคุณภาพการศึกษา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2560) สถาบันอุดมศึกษาร่วมกับต้นสังกัด จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของภาควิชา คณะวิชาหรือหน่วยงานเทียบเท่า และสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม ตามระบบคุณภาพและกลไกที่สถาบันนั้น ๆ กำหนดขึ้น โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ในทุกองค์ประกอบคุณภาพว่าเป็นไปตามเกณฑ์และได้มาตรฐาน 2) เพื่อให้ภาควิชา คณะวิชาหรือหน่วยงานเทียบเท่าและสถาบันอุดมศึกษาทราบสถานภาพของตนเองอันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพไปสู่เป้าหมาย (targets) และเป้าประสงค์ (goals) ที่ตั้งไว้ตามจุดเน้นของตนเองและเป็นสากล 3) เพื่อให้ภาควิชา คณะวิชาหรือหน่วยงานเทียบเท่าและสถาบันอุดมศึกษาทราบจุดแข็ง จุดที่ควรปรับปรุง ตลอดจนได้รับข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมจุดแข็ง และพัฒนาจุดที่ควรปรับปรุงของสถาบันอย่างต่อเนื่อง 4) เพื่อให้ข้อมูลสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ทำให้มั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนด 5) เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการอุดมศึกษาในแนวทางที่เหมาะสม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จึงได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นมา ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 49 ได้กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เรียกโดยย่อว่า "สมศ." มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 99ก เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2543 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2543 โดยให้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย หนึ่งครั้งในทุก 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการ เช่นเดียวกับการบริหารหรือดำเนินกิจการต่างๆ ที่ต้องมีการดำเนินงานให้ เป็นระบบครบวงจรโดยมีขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งคือ การประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ อันจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด รวมทั้งมีจุดอ่อนหรือปัญหาในเรื่องใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานระยะต่อไปบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินคุณภาพภายนอก จากหน่วยงานที่เป็นกลาง เพราะจะทำให้เกิดกลไกในการตรวจสอบอย่างจริงจัง รวมทั้งกระตุ้นให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชาติถึงหน่วยงานที่เล็กที่สุดคือสถานศึกษาและภายในห้องเรียน ต้องมีการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

การจัดการศึกษา ถือเป็นการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยรัฐได้หมายให้กระทรวง ทบวงกรมต้นสังกัด และสถานศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมให้แก่ผู้รับบริการ คือ ผู้เรียน และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้รับบริการโดยตรง รวมทั้งผู้รับบริการทางอ้อมคือสถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวม

จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐต้องตรวจสอบประเมินผลว่า การให้บริการดังกล่าวเป็นไปตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐและสนองความต้องการของลูกค้า หรือผู้รับบริการกลุ่มต่างๆ เพียงใด การที่หน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอกจำเป็นที่จะต้องเป็นองค์กรมหาชน ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐประเภทหนึ่งที่ไม่ใช่หน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจนั้น ก็เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เพราะมีความเป็นอิสระและมีอำนาจตัดสินใจได้ทั้งในด้านการบริหาร การจัดการ และการเงินของสำนักงาน ทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานให้ลุล่วงตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการบริหารตามสายการบังคับบัญชา ของระบบราชการ

บทสรุป

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการให้หลักฐานข้อมูล แก่ประชาชนว่าบุคคลในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน และสาธารณะชนมั่นใจว่านักเรียนน่าจะมีคุณภาพตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรและมาตรฐานคุณภาพการศึกษา และสามารถดำเนินการให้เกิดคุณภาพการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของครูในระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก พร้อมทั้งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน 2) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง 3) ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษา มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากที่ได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการและการประกันคุณภาพการศึกษายานอก ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่

ความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก มีดังต่อไปนี้ ประการที่ 1 เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ประการที่ 2 เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประการที่ 3 สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่นมีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ประการที่ 4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ.2561. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. (2559). ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2565, จาก <https://sites.google.com/a/cas.ac.th/itsci/>
- งานนโยบายและแผน และประกันคุณภาพการศึกษา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การประกันคุณภาพการศึกษายกระดับอุดมศึกษา. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2565, จาก <https://web.agri.cmu.ac.th/qa/web2560/>
- ชนาธิป ลีสิน. (2562). งานประกันคุณภาพการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี “เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ”. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2565, จาก <http://inded.rmutsv.ac.th/qa/?q=th/about>.
- ฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนดาราวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. (2565). ขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2565, จาก <http://www.dara.ac.th/eqsdara/>
- มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. (2565). การประกันคุณภาพการศึกษายภายใน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2565, จาก <https://oldweb.western.ac.th/index.php/th/chaqa-jd/qa-jd/qa-jd-2>

- เว็บไซต์โรงเรียนสำเร็จรูป. (2565). มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2563 เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2565, จาก <http://www.thaischool1.in.th/>
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2553). อภิธานศัพท์การประกันคุณภาพการศึกษา (QA Glossary). กรุงเทพฯ: หจก.สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.
- สำนักงานประกันคุณภาพ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2555). นิยามและความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2565, จาก https://www.eg.mahidol.ac.th/qa/index.php?option=com_content&view=article&id=70.
- สำนักประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2565). ความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2565, จาก https://www.eqa.rmutt.ac.th/?page_id=850
- สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานอาชีวศึกษา พ.ศ.2561 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2565). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา (ฉบับปรับปรุง : ธันวาคม 2549). สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2565, จาก <http://www.onesqa.or.th>
- _____. (2564). ความเป็นมา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.onesqa.or.th/th/profile/874/>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2557. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2561). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

การพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในจังหวัดเชียงใหม่
The Development of Code of Ethics of Teaching Profession
for Art Student Teachers Through the Information
Technology System in Chiang Mai Province

สายพิน สังกิตศิลป์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Saipin Sungkitsin
Chiang Mai Rajabhat University
E-mail: saipin_sun@g.cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน และศึกษาผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาศิลปศึกษา จำนวน 36 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐาน, แบบทดสอบความรู้, แบบประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพครู, แบบสังเกตการทำงาน และแบบบันทึกการติดตามการดำเนินงาน โดยข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน พบว่า 1) ด้านสังกัด นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด ร้อยละ 66.6 2) ข้อมูลทั่วไป เป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 52.77 และเพศชาย ร้อยละ 47.22

* ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 19 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 มีนาคม 2566

3) ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอน ทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 สอนวิชาทัศนศิลป์ มากที่สุด ร้อยละ 96.6 จัดการเรียนการสอนศิลปะแบบปฏิบัติ มากที่สุด ร้อยละ 66.7 มีการจัดเนื้อหาระหว่าง ทฤษฎี : ปฏิบัติ ในปริมาณที่ 50:50 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 มีการใช้สื่อ Power Point ประกอบการสอน มากที่สุด ร้อยละ 73.3 และมีการประเมินผลโดยให้นักเรียนถ่ายภาพและส่งผ่านช่องทางออนไลน์มากที่สุด ร้อยละ 83.3

2. ผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.93$) ทั้งนี้ นักศึกษามีจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ มากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) และจรรยาบรรณต่อวิชาชีพน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.88$)

คำสำคัญ: จรรยาบรรณวิชาชีพครู; นักศึกษาครูศิลปะ; ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

This research aimed to examine fundamental information in teaching and learning management and to investigate the effects of developing code of ethics of teaching profession for art student teachers through the information technology system according to the action research process. The sample group in this research consisted of 36 fifth-year students studying in the art education program. They were selected by using purposive sampling method. The research instruments were a basic information record form, a knowledge test, a code of ethics of teaching profession assessment form, a work synthesis form, and an operation tracking record form. The qualitative data were analyzed based on content analysis, whereas the quantitative data were statistically analyzed for percentage, mean, and standard deviation.

The research results were summarized as follows:

1. According to the fundamental information in teaching and learning management, it was found that 1) Affiliation: the majority of students practiced their teaching professional experience in schools which were under the Basic Education Commission, 66.6%. 2) General information: most of the students were female, 52.77%, whereas 47.22% of students were male. 3) The condition of teaching and learning: there was the teaching in Mattayom 1 (grade 7) to Mattayom 3 (grade 9) the most, 46.7%.

The course of visual arts was taught the most, 96.6%. Practical art instruction was provided the most, 66.7%. Contents were organized between theory: practice in a volume of 50:50 the most, 46.7%. Power point media was used for teaching the most, 73.3%. Lastly, assessments were made the most by asking students to take pictures and send them back online, 83.3%.

2. According to the effects of developing code of ethics of teaching profession for art student teachers, overall it was found at the highest level. ($\bar{x}$ = 4.93) The students had the most ethical behavior towards professional colleagues. ($\bar{x}$ = 5.00) However, they had the least professional ethics. ($\bar{x}$ = 4.88)

Keywords: Code of ethics of teaching profession; Art student teachers; Information technology system

บทนำ

วิชาชีพครูถือเป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาชีพที่ใช้วิธีการแห่งปัญญาและมีลักษณะเฉพาะด้านในการให้บริการแก่สังคมที่ต่างจากวิชาชีพอื่น ต้องผ่านการศึกษอบรมในสถาบันการศึกษามาอย่างดีและมีการกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเพื่อควบคุมความประพฤติ มาตรฐาน และคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ มีเอกลักษณ์และเสรีภาพทางวิชาชีพที่จะแสดงความคิดเห็นอันเป็นคุณประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 ได้ให้ความสำคัญแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการดำเนินการปฏิรูปประเทศ ข้อ จ. ด้านการศึกษา (3) ว่า “ให้มีกลไกและระบบการผลิตคัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบกรวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง...” ครูที่ดีจึงจำเป็นต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู จึงจะสามารถอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีได้ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝัง ส่งเสริม และพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นครู ตั้งแต่กระบวนการผลิตการเข้าสู่วิชาชีพ และระหว่างประกอบวิชาชีพทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงจะได้ครูดี ครูมีคุณภาพ นำเคารพ นับถือ เป็นที่รักของศิษย์ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2564)

จากงานวิจัยของ ศักดิ์ชาย เพชรช่วย, พันธศักดิ์ พลสารมัย และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2560) พบว่า แนวปฏิบัติที่ดีของการผลิตครูจากโครงการผลิตครูในประเทศไทย ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การคัดเลือกคนเก่งที่มีผลการเรียนดี มีความศรัทธาในวิชาชีพครู มีความประพฤติดี มีทุนการศึกษาระหว่างเรียน

มีการรับรองการบรรจุเข้าทำงานตามภูมิลำเนา ด้านกระบวนการ ได้แก่ การคัดเลือกสาขาวิชาที่ขาดแคลนตามความต้องการใช้ครูของหน่วยงานในประเทศ การจัดหลักสูตรที่เหมาะสมในแต่ละสาขาวิชา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เข้มข้น มีอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศมาดูแลใกล้ชิด การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรระหว่างเรียนภาคฤดูร้อนตลอดหลักสูตร ด้านผลผลิต ได้แก่ บรรลุครูดี ครูเก่ง มีความศรัทธาในวิชาชีพครู ทำงานเป็นครูในพื้นที่ภูมิลำเนา มีการติดตามความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพครูหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) ได้ให้แนวทางในการผลิตครูในอนาคตว่า ต้องผลิตครูตามความต้องการของประเทศมีความเหมาะสมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการคิดวางแผนเป็นระบบตั้งแต่การเตรียมนิสิต การจัดระบบนิเทศ การคำนึงถึงสถานที่ฝึกประสบการณ์ ซึ่งอาจไม่ใช่เฉพาะโรงเรียนเท่านั้น แต่เพิ่มแหล่งฝึกประสบการณ์ที่หลากหลาย กระบวนการเรียนการสอนของคณาจารย์ต้องลดบทบาทการสอน ทำหน้าที่เป็นกระบวนการ (Facilitator) ลดการบรรยายในชั้นเรียน ใช้สื่อเทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูลเพิ่มขึ้น เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้กระบวนการกลุ่ม การจัดการความรู้ การฝึกประสบการณ์ในการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะอื่นๆ ที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพครูและการดำรงชีวิต อีกทั้งปลูกฝังจิตวิญญาณของความเป็นครู สร้างครูให้มีหัวใจเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงการผลิตครูในปัจจุบันว่า แม้จะมีความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปมากแต่ยังไม่ก้าวหน้าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นคณาจารย์ของสถาบันครุศึกษาต้องคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายควบคู่กับการพัฒนาทางกายภาพมีความจำเป็นต้องร่วมกันคิดและร่วมกันทำเพื่อให้เกิดปรากฏการณ์ซึ่งระบุไว้ดังต่อไปนี้ ในข้อ 6 ครุศึกษามีความเชื่อเรื่องการแบ่งปัน กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มและการจัดการความรู้ จึงมีความสำคัญ การฝึกเปิดใจในก้าวต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง การฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และทักษะอีกหลากหลายที่นักศึกษาครูต้องฝึกฝนตลอด 5 ปีที่ศึกษา และข้อ 11 การปลูกฝังจิตวิญญาณของความเป็นครู ควรมีแผนที่ชัดเจน คือ การพัฒนาครูให้มีหัวใจเป็นมนุษย์ (Humanized Educare) นอกจากนี้ วิภาณ พานิช (2554) ได้ให้ข้อคิด ถึงครูในศตวรรษที่ 21 ว่าต้องเป็น “ครูเพื่อศิษย์” กล่าวคือครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอนไปที่การเรียนรู้ (ทั้งของศิษย์และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วย ครูต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก “ครูผู้สอน” (Teacher) ไปเป็น “ครูฝึก” (Coach) หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (Learning Facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าที่นี้ โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เรียกว่า PLC (Professional Learning Community) นั่นคือ ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องยึดหลักสอนน้อย เรียนมาก การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills)

E-PLC เป็นเครื่องมือในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนด้วยความเชื่อว่าการเรียนรู้ของครูนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสร้างประสบการณ์และมีการบูรณาการหลักจรรยาบรรณของวิชาชีพครูสู่การปฏิบัติการสอน โดยยึดการปฏิบัติจริงให้เกิดเป็นตัวอย่างและเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีครูประจำการเป็นผู้นำและกำกับดูแลเป็นแบบอย่าง (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2564) นอกจากนี้ ในงานวิจัยของ ชนิตา รักษ์พลเมือง และคณะ (2560) พบว่า ในด้านการผลิตครู การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนนักศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรีในสถาบันการผลิตครูเพิ่มขึ้นประมาณสองเท่าตั้งแต่ปีการศึกษา 2553-2556 การใช้ครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล ความก้าวหน้าและมั่นคงในการทำงาน และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ส่วนการพัฒนาครูมีปัญหาเชิงระบบที่สำคัญคือการพัฒนาครูไม่ยืดสมรรถนะ เน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ขาดนวัตกรรมการพัฒนาที่ส่งผลต่อการพัฒนาสู่มืออาชีพ ไม่มีระบบการพัฒนาครูใหม่โดยเฉพาะครูผู้ช่วย ขาดระบบเชื่อมโยงระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู เนื่องจากเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรของชาติ เป็นอาชีพที่สร้างคนให้เป็นคนดี มีความรู้ ครูที่ดีจะต้องเป็นครูที่ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู พัฒนาตนเองอยู่เสมอในด้านวิชาการและวิชาชีพ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัลยาณมิตร โดยการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้กันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสำคัญ แม้ว่าครูจะมีความแตกต่างกันแต่สามารถเรียนรู้กระบวนการในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ ผู้วิจัยหวังว่างานชิ้นนี้จะช่วยพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูของนักศึกษาครูศิลปะ ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้และทักษะในการปฏิบัติตนเป็นคนดี มีความรู้ และเป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ศิลปะ
2. เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมุ่งพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูใน 9 ด้าน คือ 1) ศิลปะในตัวครู 2) การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ 3) ครูสร้างตน 4) นักเรียนเปรียบเสมือนสมาชิกในครอบครัวครู 5) ครูคือผู้ส่งเสริมในความก้าวหน้าและความสำเร็จของนักเรียน 6) คำสอนที่ไร้เสียง 7) ไม่เรียกรู้อยู่ยุค 4.0 8) พลังสามัคคี 9) แตกต่างไม่แตกต่าง โดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านการส่งชิ้นงานด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบ KSP-Lin โดยมีวิธีการ ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 36 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ED 5801 การปฏิบัติการสอนสาขาวิชาเฉพาะในสถานศึกษา 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 และออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาจำนวน 36 คน และ อาจารย์นิเทศ สาขาวิชาศิลปศึกษา จำนวน 5 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Samples)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้ 1) แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา มีลักษณะข้อคำถามแยกเป็น 3 ประเด็น คือ 1. สังกัดของสถานศึกษา 2. ข้อมูลทั่วไป และ 3. ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้ 2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ PLC และภารกิจในโครงการ E-PLC จำนวน 15 ข้อ 15 คะแนน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้ 3) แบบประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะ (โดยครูพี่เลี้ยง) มีลักษณะเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพครู 5 ด้าน คือ จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.94 4) แบบสังเคราะห์ชิ้นงานจากการดำเนินงานสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สาขาวิชาศิลปศึกษา มีลักษณะเป็นประเด็นการคัดเลือก 1. การปฏิบัติการสอนที่ดีที่สุด 5 ประเด็น คือ ชื่อ Model Teacher, เจ้าของผลงาน, วิชา, ระดับชั้น, จำนวนนักเรียน, ปัญหาของผู้เรียนที่ต้องการแก้ไขที่ระบุไว้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาผู้เรียนที่ชัดเจนที่สุด และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. ลักษณะการถ่ายทอดจรรยาบรรณวิชาชีพครู จากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ 3. บทเรียนที่นักศึกษาได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้ 5) แบบบันทึกการติดตามการดำเนินงาน E-PLC สาขาวิชาศิลปศึกษา มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ได้แก่ สภาพปัญหาการศึกษาบทเรียนจรรยาบรรณวิชาชีพครู สภาพปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการ PLC แนวทางที่นักศึกษาใช้ในการแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย จำแนกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการและวางแผน (Plan) โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพให้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยประชุมชี้แจงและการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการดำเนินงานในกระบวนการ E-PLC จากนั้นทำการทดสอบเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วสร้างกลุ่มสังคมออนไลน์ (Line และ Microsoft Team) และให้นักศึกษาเข้ากลุ่มเพื่อใช้ในการให้คำปรึกษา การประชุมกลุ่ม การกำกับติดตามการดำเนินงานและคอยกำกับติดตามผลงานผ่านทางระบบออนไลน์ จากนั้นให้นักศึกษาสมัครเข้าเรียนรู้และทำกิจกรรมตลอดโครงการวิจัยผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (KSP E-PLC 64)

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการและให้การแนะนำ (Do and Coaching) ให้นักศึกษาดำเนินการเรียนรู้และดำเนินงานต่างๆ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้กำหนดไว้ในขั้นที่ 1 ดังนี้ ระยะที่ 1 สร้างทีม PLC และกำหนดตารางการดำเนินงานตลอดภาคการศึกษา ระยะที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนและผลจากการสอนที่ผ่านมาโดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูพี่เลี้ยง แล้วดำเนินการกระบวนการเรียนรู้ (Lesson Study) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Communication : PLC) 3 ขั้นตอน คือออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ (Plan) จัดการเรียนรู้ (Do) และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ (See) จำนวนทั้งสิ้น 3 วงรอบ ระยะที่ 3 สรุปผลและสะท้อนผลการดำเนินงานกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ จากนั้นผู้วิจัยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตามเหมาะสม (ผ่าน line)

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบและกำกับติดตาม (Inspection and Monitoring) ผู้วิจัยกำหนดปฏิทินการดำเนินงานการประชุมกลุ่มนักศึกษาเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อกำกับและติดตามการดำเนินงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่องทาง Line, Microsoft Team และ ระบบ KSP E-PLC 64 จากนั้นสอบถามความคิดเห็นนักศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ และบันทึกการติดตามการดำเนินงาน E-PLC ของนักศึกษาพร้อมประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา แล้วตรวจชิ้นงาน

ของนักศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศว่าผ่านหรือไม่อย่างไรเพื่อส่งเคราะห์ชิ้นงาน และชิ้นงานที่ดีที่สุด

ขั้นที่ 4 การสะท้อนคิดและสรุปผล (Reflection and Conclusion) จัดประชุมเพื่อสะท้อนคิดการดำเนินงาน และสรุปผลการดำเนินงานตลอดภาคการศึกษา แล้วให้นักศึกษาประเมินตนเองและทำแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ จริยธรรมวิชาชีพครู และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ จากนั้น สรุปผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะพบว่า 1) ด้านสังกัด นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด ร้อยละ 66.6 และสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติน้อยที่สุด ร้อยละ 3.3 2) ข้อมูลทั่วไป เป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 52.77 และเพศชาย ร้อยละ 47.22 3) ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษาทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 และระดับชั้นอื่นๆ ละครัน ร้อยละ 3.3, สอนวิชาทัศนศิลป์ มากที่สุด ร้อยละ 96.6 และสอนวิชาทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ร้อยละ 3.3, มีการจัดการเรียนการสอนศิลปะแบบปฏิบัติ มากที่สุด ร้อยละ 66.7 และเนื้อหาในหนังสือน้อยที่สุด ร้อยละ 3.3, มีการจัดเนื้อหาระหว่าง ทฤษฎี : ปฏิบัติ ในปริมาณที่ 50 : 50 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 และ 100 : 0 น้อยที่สุด, มอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติผลงานมากที่สุด ร้อยละ 50 และอื่น ๆ ได้แก่ ใบงาน, ใบความรู้, รายงาน, ร้อยละ 3.3, มีการใช้สื่อ Power Point ประกอบการสอนมากที่สุด ร้อยละ 73.3 และมีการใช้สื่ออื่น ๆ ได้แก่ สื่อทำมือ, หนังสือ ร้อยละ 3.3 นอกจากนี้ มีการประเมินผลโดยให้นักเรียนถ่ายภาพและส่งผ่านช่องทางออนไลน์มากที่สุด ร้อยละ 83.3 และให้นักเรียนส่งผลงานหรือใบงานจริง ร้อยละ 16.7

2. ผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	จรรยาบรรณวิชาชีพครู	ค่าสถิติ		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D.	
1	จรรยาบรรณต่อตนเอง	4.92	0.16	มากที่สุด
2	จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ	4.88	0.35	มากที่สุด
3	จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ	4.94	0.17	มากที่สุด
4	จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ	5.00	0.00	มากที่สุด
5	จรรยาบรรณต่อสังคม	4.92	0.28	มากที่สุด
รวม		4.93	0.04	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษามีจรรยาบรรณวิชาชีพครูรวมทุกหมวดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.93$, S.D. = 0.04) โดยนักศึกษามีจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมาได้แก่จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ($\bar{x} = 4.94$, S.D. = 0.17) จรรยาบรรณต่อตนเองและจรรยาบรรณต่อสังคม มีค่าเท่ากัน ($\bar{x} = 4.92$, S.D. = 0.16, S.D. = 0.28) ตามลำดับ และจรรยาบรรณต่อวิชาชีพน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.88$, S.D. = 0.35) เนื่องจากนักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อจรรยาบรรณวิชาชีพครูในเชิงบวก และการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้และทักษะในการปฏิบัติตนเป็นคนดี มีความรู้ และเป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่ดีขึ้น นอกจากนี้ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการยังช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน พบว่า 1) ด้านสังกัด นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด ร้อยละ 66.6 2) ข้อมูลทั่วไป เป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 52.77 เป็นเพศชาย ร้อยละ 47.22 3) ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอน ทำการสอนในระดับชั้น ม.1-3 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 สอนวิชาทัศนศิลป์ มากที่สุด ร้อยละ 96.6 จัดการเรียนการสอนศิลปะแบบปฏิบัติ มากที่สุด ร้อยละ 66.7 มีการจัดเนื้อหาระหว่าง ทฤษฎี : ปฏิบัติ ในปริมาณที่ 50 : 50 มากที่สุด ร้อยละ 46.7 มีการใช้สื่อ Power Point ประกอบการสอน มากที่สุด ร้อยละ 73.3 และมีการประเมินผลโดยให้นักเรียนถ่ายภาพและส่งผ่านช่องทางออนไลน์มากที่สุด ร้อยละ 83.3 ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิธร อินตุน และอรกมล สุวรรณประเทศ (2565) พบว่า นักศึกษาครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับดี และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บริการ

วิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่าการออกแบบจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบริการวิชาการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ งานวิจัยของ พรพิมล แก้วพุ่มรังสี (2563) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับระบบอีเลิร์นนิ่งของนักศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ปัจจัยด้านความบันเทิงในการใช้งาน ปัจจัยด้านการเอาใจใส่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางเทคนิค และปัจจัยด้านความคาดหวังในความหมาย

2. ผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะ พบว่า นักศึกษามีจรรยาบรรณวิชาชีพครูรวมทุกหมวดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.93$, S.D. = 0.04) โดยนักศึกษามีจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมา ได้แก่ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ($\bar{x} = 4.94$, S.D. = 0.17) จรรยาบรรณต่อตนเองและจรรยาบรรณต่อสังคม มีค่าเท่ากัน ($\bar{x} = 4.92$, S.D. = 0.16, S.D. = 0.28) ตามลำดับ และจรรยาบรรณต่อวิชาชีพน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.88$, S.D. = 0.35) เนื่องจากนักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อจรรยาบรรณวิชาชีพครูในเชิงบวก และการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้และทักษะในการปฏิบัติตนเป็นคนดี มีความรู้ และเป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี ไสยรินทร์, จินณวัตร ปะโคทั้ง และ ญัฐกิตต์ สวัสดิ์ไธสง (2564) ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่าการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสูงขึ้นในระดับมากที่สุด และสัมพันธ์กับงานวิจัยของ วิจิตรา สามาอาพัฒน์ (2564) พบว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูมาเป็นแนวทางในการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกัลยาณมิตร และแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันระหว่างครูผู้สอน อันจะนำไปสู่การพัฒนาครู และพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ งานวิจัยของ มนตรี แยมกสิกร, อมลวรรณ วีระธรรมโม และวิลาลย์ โพธิ์ทอง (2564) ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายกิจกรรม E-PLC ควรเป็นกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมความเป็นครูในหลักสูตรการผลิตครูในระดับสถาบันผลิตครูทุก ๆ หลักสูตร เป็นกิจกรรมในเชิงให้สัตยาบันนักศึกษาทุกคนจะต้องผ่านกิจกรรมนี้ก่อนสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ ในงานวิจัยของ เพ็ญพนา พ่วงแพ, อนงค์พร สมานชาติ และ กัลยา เทียนวงศ์ (2562) พบว่า คณะศึกษาศาสตร์ ควรพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้ภาษาอังกฤษ ด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการทำงานเป็นทีม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมทุกฝ่ายอย่างทั่วถึง ทั้งฝ่ายอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และโดยเฉพาะนักศึกษาศิลปะให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู

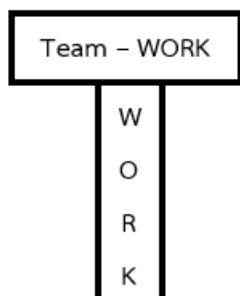
ด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้มีใจเปิดกว้างในการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ และต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้ก้าวทันต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาในทุกด้าน ให้ความร่วมมือกันช่วยเหลือ ดูแล เอาใจใส่ ให้คำแนะนำ และติดตามผลการดำเนินงานของนักศึกษาอยู่เสมอ เพื่อให้ผลการดำเนินงานสำเร็จลุล่วง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและหาแนวทางให้นักศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูของตนเอง อย่างสม่ำเสมอก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูของนักศึกษาให้ง่ายและสะดวกกับงานใช้งานตามวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ได้ค้นพบ Team-WORK ในระหว่างดำเนินการวิจัยจนเสร็จสิ้นกิจกรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่มีความหมาย ดังนี้ 1) ตัว T ในภาพใหญ่ T = Teacher คือ ครู 2) Team – WORK = Teamwork คือการทำงานเป็นทีม 3) W = Work คือ การทำงาน 4) O = Observation คือ การสังเกต 5) R = Responsibility คือ ความรับผิดชอบ 6) K = Knowledge คือ ความรู้ ดังนั้น Team-WORK เป็นแนวทาง

ในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งความเป็นครู T ในภาพใหญ่นั้น หมายถึง “ครู” (ครูนิเทศก์, ครูพี่เลี้ยง และครูฝึกสอน) ทุกคนต่างมีภาระและหน้าที่ในความเป็นครูด้วยบทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกันแต่ทุกคนคือผู้ร่วมวิชาชีพครู ที่ต้องมาทำงานร่วมกันเพื่อหนุนเสริมครูฝึกสอนที่จะเป็นไปครูที่ดีในอนาคตต่อไป ทั้งนี้แม้จะอยู่ในบทบาทที่ต่างกันแต่ทุกคนต้องร่วมมือร่วมใจกันในการทำงาน คอยสังเกตซึ่งกันและกันเพื่อการพัฒนาและช่วยเหลือกันอยู่เสมอ ด้วยความรับผิดชอบในหน้าที่ “ครู” ที่ดีจะต้องเป็นครูที่เฝ้าหาความรู้ในรอบด้าน และที่สำคัญจะต้องเป็นครูที่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกศิษย์ในบทบาทหน้าที่ครูของตนเองสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนิตา รัชพลเมือง และคณะ. (2560). การศึกษาสภาพและปัญหาการผลิต การใช้ และการพัฒนาครู การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต. *วารสารครุศาสตร์*, 45(3), 17-33.
- พรพิมล แก้วพุ่มรังสี. (2563). การศึกษาปัจจัยการยอมรับระบบอีเลิร์นนิ่งของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย*, 7(1), 48-54.
- เพ็ญพณ พ่วงแพ, อนงค์พร สมานชาติ และกัลยา เทียนวงศ์. (2562). การศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(5), 117-127.
- มนตรี แยมกสิกร, อมลารรณ วีระธรรมโม และวิลาวัลย์ โพธิ์ทอง. (2564). หลักการและระบบปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพครูผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 41(2), 1-12.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจิตรา สามาอาพัฒน์. (2564). การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อออนไลน์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ KWLH-Plus. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(2), 42-51.
- ศศิธร อินตั้น และอรกมล สุวรรณประเทศ. (2565). การศึกษาความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาครูระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 16(3), 212-227.
- ศักดิ์ชาย เพชรช่วย, พันธศักดิ์ พลสารมัย และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2560). แนวปฏิบัติที่ดีของโครงการผลิตครูในสถาบันผลิตครูในสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(1), 307-320.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2554). ครูศึกษากับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี ไสยรินทร์, จิณณวัตร ปะโคทัง, และณัฐกิตติ์ สวัสดิ์ไธสง. (2564). รูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(6), 2531-2540.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2564). คู่มือการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ประจำปี 2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). สถานภาพการผลิตและการพัฒนาครูในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: פרקหวานกราฟฟิค จำกัด.

การผลักดันและพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในต่างประเทศ : การทบทวนวรรณกรรม STEAM Education Advancement and Teacher Development Abroad : A Literature Review

ณัชชา เจริญชนะกิจ¹ และ โสมฉาย บุญญานันต์²

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^{1,2}

Nutcha Charoenchanakit¹ and Soamshine Boonyananta²

Chulalongkorn University^{1,2}

Corresponding Author, Email: Nutcha-7410@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการสะเต็มศึกษาตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการผลักดันและพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในต่างประเทศ โดยเป็นการทบทวนวรรณกรรมแบบทุติยภูมิ ผ่านฐานข้อมูล Google Scholar สรุปด้วยตารางวิเคราะห์และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษากฎการศึกษาการผลักดันและพัฒนาครูสะเต็มศึกษาของเกาหลีใต้ และสหรัฐอเมริกาพบว่า มีแนวทางที่สอดคล้องกันเช่น 1) หน่วยงานภาครัฐเห็นความสำคัญของสะเต็มศึกษา และการพัฒนาครู 2) มีการมอบทุนสำหรับการวิจัยพัฒนา 3) มีหน่วยงานหลายภาคส่วนทำงานร่วมกัน เพื่อผลักดันสะเต็มศึกษา 4) โปรแกรมพัฒนาครูมีการสนับสนุนต่อเนื่อง พบว่าจากการศึกษาของทั้งสองประเทศสะเต็มศึกษาสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับผู้เรียนได้จริงตามเป้าหมายที่ต้องการ เช่น พัฒนาศักยภาพการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การร่วมมือกัน แรงจูงใจในการเรียนรู้ ความต้องการที่จะประกอบอาชีพด้านวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ผลการวิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นโมเดลแนวทางการผลักดันสะเต็มศึกษาในประเทศไทยมีสาระสำคัญดังนี้ การผลักดันสะเต็มศึกษาควรเริ่มจากภาครัฐเห็นความสำคัญและประโยชน์ของสะเต็มศึกษาและจะต้องดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่ายสนับสนุนต่อเนื่องตลอดเวลา

* ได้รับบทความ: 7 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 28 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

โดยเริ่มจากการพัฒนาครูให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสะเต็มศึกษา โดยพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจของครู โดยกระบวนการในการพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการและการนำไปใช้จริง ในชั้นเรียนต้องเกิดจากการทำงานร่วมกันของครู รวมถึงควรมีการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยรูปแบบ การผลักดันสะเต็มศึกษาน่าจะสามารถนำไปสู่ผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียนได้

คำสำคัญ: การพัฒนาครู; การฝึกอบรมครู; สะเต็มศึกษา

Abstract

This research aimed to review the literature on STEAM education advancement and teacher development abroad. By using secondary data analysis through the Google Scholar database, summarized by analytical tables and content analysis.

The results showed that according to a case study of STEAM Education Advancement and Teacher Development in South Korea and the United States, there is a consistent approach such as 1) Government agencies recognize the importance of STEAM education and teacher development 2) Research and development funding support 3) Various sectors working together on the advancement of STEAM education 4) Teacher development program continuously supported teacher afterward. Research from both countries supported that STEAM education has a positive impact on students in accordance with the goals each country desired, for example: developing students' creative thinking, analytical thinking, problem solving, collaboration, improving students' motivation, and desire to pursue a career in science, etc. The results are synthesized as a model guideline for STEAM Education Advancement in Thailand with the following key points: the government sector should first and foremost recognize the importance and benefits of STEAM education and must collaborate with network partners to support teachers throughout the process. It is necessary to start with developing teachers to have a correct understanding of STEAM education by developing their knowledge, skills, and motivation. The process of developing an integrated lesson plan and its practical implementation in the classroom must result from the collaboration of teachers. In addition, the effects of STEAM education on students should also be studied. Thus, this model for STEAM education advancement should be able to lead to a positive impact on students.

Keywords: Teacher Development; Teacher Training; STEAM Education

บทนำ

แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) พัฒนาโดย Georgette Yakman ในปี 2008 มีรากฐานมาจากสะเต็มศึกษา (STEM Education) หมายถึง การนำความรู้ระหว่าง 5 สาขาวิชา ซึ่งได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) คณิตศาสตร์ (Mathematics) รวมถึงการนำศิลปะ (Arts : A) มาบูรณาการร่วมเข้าไปด้วย (Yakman, 2008) ซึ่งการนำศิลปะเข้ามาบูรณาการนี้มีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางในการแสดงความคิดทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง สามารถสร้างทักษะการสื่อสารและการคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้สหสาขาวิชาสู่การประยุกต์ใช้จริงเกิดการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ นอกจากนั้นยังทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของวิชาศิลปะมากขึ้น

การนำแนวคิดสะเต็มศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาให้เกิดกระบวนการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพนั้น อาจประกอบด้วยหลายปัจจัยด้วยกันเช่น การเตรียมทรัพยากรให้มีความพร้อม นโยบายที่ช่วยผลักดันหลักสูตรและมาตรฐานที่สอดคล้องกับการบูรณาการ แต่อย่างไรก็ตามส่วนที่จะเป็นจุดสำคัญในการทำให้แนวคิดสะเต็มศึกษาเกิดขึ้นจริงได้ในชั้นเรียนคือการพัฒนาคุณภาพครู ให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษาทั้งในด้านความรู้ การปฏิบัติ และทัศนคติ สอดคล้องกับที่ กัญกร เอี่ยมพญา (2561) กล่าวว่า หากย้อนไปดูแนวคิดของการจัดการศึกษาของหลายประเทศ จะพบว่าประเทศจะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องเริ่มพัฒนาที่คุณภาพครูก่อน สำหรับความจำเป็นในการพัฒนาครู Sagar (2019) กล่าวว่า คุณภาพของประเทศขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมือง คุณภาพของพลเมืองขึ้นอยู่กับคุณภาพการศึกษา และคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู และสำหรับสะเต็มศึกษานั้น Weyer and Dell'Erba (2022) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาให้มีคุณภาพสูงสำหรับผู้เรียนจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ ที่เข้าใจพัฒนาการเด็ก และองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการนำสะเต็มศึกษาไปปฏิบัติ โดยการผลักดันให้ครูในประเทศไทยสามารถใช้สะเต็มศึกษาได้นั้น พบว่า ยังขาดโปรแกรมการอบรมครูให้มีองค์ความรู้ที่ถูกต้องและมีสมรรถนะที่จำเป็นในการนำสะเต็มศึกษาไปปฏิบัติ จึงควรมีการทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์กระบวนการผลักดันและพัฒนาครูสะเต็มศึกษาจากต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดโมเดลแนวทางการผลักดันสะเต็มศึกษาในประเทศไทยขึ้น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่าสะเต็มศึกษามีการนำไปใช้ในหลากหลายประเทศทั่วโลก ในหลายระดับ เช่น จีน, อินโดนีเซีย, สิงคโปร์, ฟิลิปปินส์, ไทย, เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น, สหราชอาณาจักร, เบลเยียม, อิตาลี, โปรตุเกส, สเปน, ฟินแลนด์, ออสเตรเลีย, อิสราเอล, แคนาดา ฯลฯ ซึ่งหลายประเทศในรายการดังกล่าวสอดคล้องกับประเทศที่มีระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่สุดในโลก จากข้อมูลของ Center on International Education Benchmarking (CIEB) ภายใต้ The National Center on

Education and the Economy (NCEE) (2018) ซึ่งเป็นหน่วยงานในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดกลุ่มประเทศที่มีระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่สุดในโลกไว้จำนวน 10 ประเทศได้แก่ แคนาดา, เอสโตเนีย, ฟินแลนด์, ฮองกง, ญี่ปุ่น, โปแลนด์, เซี่ยงไฮ้-ประเทศจีน, สิงคโปร์, เกาหลีใต้, ไต้หวัน จึงอาจกล่าวได้ว่า สะเต็มศึกษาเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ช่วยให้ระบบการศึกษาของประเทศนั้น ๆ สามารถตอบโจทย์ในการพัฒนาคนในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดสะเต็มศึกษาเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่น่าจะมีศักยภาพในการตอบโจทย์การพัฒนาดังกล่าวได้ โดย วิสูตร โพธิ์เงิน (2560) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาในโรงเรียนทั่วโลกมีการใช้อย่างแพร่หลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเป็นอย่างดี

ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษากฎการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ ซึ่งมีการใช้สะเต็มศึกษาอย่างแพร่หลายและมีผลการวิจัยรองรับว่ามีผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียน โดยศึกษาความเป็นมาและรูปแบบการจัดการเรียนการสอน, การพัฒนาครูสะเต็มศึกษา และผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากนั้นนำมาสรุปด้วยตารางวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์สรุปบรรยายเชิงเนื้อหาและอภิปรายผล จากนั้นสังเคราะห์เป็นโมเดลแนวทางการผลักดันสะเต็มศึกษาในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการผลักดันและพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยเป็นการทบทวนวรรณกรรมแบบทุติยภูมิ (Secondary Data Analysis) โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม หนังสือ ผ่านฐานข้อมูล Google Scholar โดยมีคำสำคัญที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูล คือ STEAM Education, Teacher Development/Teacher Training/Teacher Education/Professional Development/PD/Policy ประกอบกับ Korea, US จากนั้นนำมาสรุปด้วยตารางวิเคราะห์และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในประเทศเกาหลีใต้

ตั้งแต่ปี 2011 กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐเกาหลีใต้ประกาศใช้นโยบายระดับชาติโดยมีวาระที่เกี่ยวกับการสนับสนุนการบูรณาการสะเต็มศึกษา ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ได้นำสะเต็มศึกษามาใช้ในหลักสูตรการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มจำนวนผู้ประกอบอาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Jho et al., 2016) มีการริเริ่มปฏิรูปสะเต็มศึกษาและวิจัยผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีการให้ทุนระดับชาติจากกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ผ่าน Korea Foundation for the Advancement and Creativity หรือ KOFAC สำหรับการศึกษาและพัฒนาสะเต็มศึกษา โดยเน้นใน 2 หัวข้อหลัก คือ การพัฒนาวิชาชีพครูและการพัฒนาโปรแกรมหลักสูตรสะเต็มศึกษา โดยตั้งแต่ปี 2012 มีการให้ทุนสำหรับโปรเจกต์พัฒนาการสอนสะเต็มศึกษาและการพัฒนาสื่อการสอน เพื่อให้ครูมีทรัพยากรในการจัดหลักสูตรสะเต็มศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและมีหลักฐานรองรับ (Kang, 2019)

KOFAC ได้ดำเนินการโปรแกรมในการพัฒนาครูโดยแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) โปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นทางการ ซึ่งครูจากทุกระดับและรายวิชาสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น, ขั้นพื้นฐาน และขั้นสูง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1.1 ขั้นเริ่มต้น เป็นการอบรมในรูปแบบออนไลน์ จำนวน 15 ชั่วโมง แบ่งย่อยเป็น 3 ประเภทตามระดับชั้น ได้แก่ ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาตอนต้น และ มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเปิดสอนให้กับครูทุกวิชาที่สนใจเรียนรู้พื้นฐานเสนอภาพรวมของสะเต็มศึกษาให้ครูเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด นโยบาย และ เนื้อหาของสะเต็มศึกษา การวางแผนและเป้าหมายในการบูรณาการสะเต็มศึกษา แนะนำตัวอย่างและสาธิตบทเรียนในรูปแบบสะเต็มศึกษา 1.2 ขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งหมด 45 ชั่วโมง ผ่านช่วงเวลาประมาณ 4 เดือน โดยมีการจัดอบรมเวิร์คช็อป 3 วัน ผู้เข้าร่วมจะได้เยี่ยมชมห้องปฏิบัติการสะเต็มที่ทันสมัย ฟังการบรรยายจากนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร และ นักวิชาการด้านศิลปะและมนุษยศาสตร์ที่ทำการวิจัยแบบสหวิทยาการ โดยเน้นให้ครูใช้บทเรียนสะเต็มศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีอยู่แล้ว และมีกิจกรรมให้รวมกลุ่มกันสร้างแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา หลังจบการอบรมครูจะต้องนำสะเต็มศึกษาไปสอนอย่างน้อย 15 บทเรียน โดยมีการให้คำปรึกษาออนไลน์ร่วมด้วย เมื่อจบภาคการศึกษา มีโอกาสให้ครูสามารถแบ่งปันผลจากการนำสะเต็มศึกษาไปปฏิบัติผ่านการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งวัน 1.3 ขั้นสูง จำนวนทั้งหมด 52 ชั่วโมง มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาสมรรถนะของครูในการสร้างเนื้อหาสะเต็มศึกษาสำหรับสอน โดยมีเป็นการจัดอบรมเวิร์คช็อป 4 วัน และการให้นำบทเรียนสะเต็มศึกษาไปใช้ โดยเน้นให้ครูสร้างบทเรียนสะเต็มศึกษาของตนเองขึ้นมาใหม่ เมื่อจบหลักสูตรคาดว่าครูจะสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในโรงเรียนหรือในหน่วยงานการศึกษาของตนเองได้ 2) กลุ่มวิจัยสะเต็มศึกษาสำหรับครู โดยให้ทุนสำหรับการร่วมประชุม และทรัพยากรสำหรับในสะเต็มศึกษาไปปฏิบัติ โดยกลุ่มวิจัยจะต้องสร้างแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา นำไปใช้ และรายงานผลกระทบที่มี

ต่อผู้เรียน รวมถึงมีการจัดเวิร์คช็อปการพัฒนาครู การให้คำปรึกษา และการจัดการประชุมเสวนาสหศึกษาประจำปี เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการจากครูประจำการ และสร้างการร่วมมือกันระหว่างประชาคมวิจัยกับครู โดยการประชุมดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากสมาคมและชมรมต่าง ๆ หลายภาคส่วน (Jho et al., 2016; Hong, 2017; Kang, 2019) ในปี ค.ศ. 2019 กระทรวงการศึกษาของเกาหลีรายงานว่า ชั้นเรียนสหศึกษามีระดับความพอใจสูงขึ้น และระดับความสนใจในคณิตศาสตร์, การพิจารณา, การรับรู้ความสามารถของตนเองทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน (Hyun and Park, 2020) โดยจากการศึกษาพบว่าครูในเกาหลีส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของสหศึกษา และเชื่อว่าสหศึกษาจะเพิ่มทักษะ และแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้ (Park et al., 2016)

การพัฒนาครูสหศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา

ตัวย่อ STEAM ซึ่งหมายถึง STEM+A อาจปรากฏเป็นสาธารณะครั้งแรกในปี 2009 ผ่านคำแถลงของ Florida Alliance for Arts Education โดยถูกนำมาเชื่อมโยงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสำเร็จทางเศรษฐกิจของรัฐ และ ในปี 2010 สมาคมการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The National Education Association : NEA) และ มูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Science Foundation : NSF) ได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมโดยผลการประชุมมีการแนะนำให้ลงทุนในการวิจัยเกี่ยวกับสหศึกษา (Allina, 2018) มีการผลักดันสหศึกษาในหลายระดับตั้งแต่ระดับรัฐบาลกลาง ระดับรัฐ ไปจนถึงระดับท้องถิ่น ในระดับรัฐมีทุนของรัฐบาลกลางภายใต้ Every Student Succeeds Act และมีการมอบทุนจาก NSF เพื่อสนับสนุนโครงการที่มีการบูรณาการศิลปะและวิทยาศาสตร์ ในระดับรัฐ หลายรัฐมีแนวทางการผลักดันสหศึกษาและนโยบายเป็นของตนเอง (การศึกษาในสหรัฐอเมริกาควบคุมโดยแต่ละรัฐแยกจากกัน) โดยมีการมอบทุนและพัฒนาหลักสูตรการอบรมครู นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานเอกชนหลายแห่งที่ให้การสนับสนุนสหศึกษาในสหรัฐอเมริกา เช่น องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร พิพิธภัณฑ์และบริษัทต่าง ๆ ที่ทำการผลิตสื่อและสนับสนุนสหศึกษาในโรงเรียนและชุมชน โดยเป้าหมายสำคัญของสหศึกษาและการเน้นสหศึกษาในระดับชาติ มีเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันและความเจริญทางเศรษฐกิจในอนาคต (Allina, 2018; Carmichael, 2017; Dell’Erba, 2019; Boice et al., 2021)

ในอเมริกาไม่มีโปรแกรมการพัฒนาครูสหศึกษาที่จัดโดยรัฐบาลกลาง แต่เป็นการจัดแยกกันของแต่ละรัฐ นอกจากนั้นมีหลายมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการศึกษาด้านสหศึกษาเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตร เช่น University of San Diego’s STEAM Master’s Degree, Clemson University’s STEAM Education Certificate, Concordia University’s STEAM Master’s Degree รวมถึงมีการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูขององค์กรต่าง ๆ บริษัทและนักวิจัย (Huser, 2020)

การผลักดันสะเต็มศึกษาในต่างประเทศ

ตารางที่ 1 การผลักดันสะเต็มศึกษาในต่างประเทศ

ประเทศ	หน่วยงานผลักดัน	รูปแบบ การพัฒนาครูสะเต็มศึกษา	ผลกระทบเชิงบวก ที่เกิดกับผู้เรียน
เกาหลีใต้	Korea Foundation for the Advancement and Creativity (KOFAC)	• การให้ทุนระดับชาติผ่าน KOFAC สำหรับศึกษาและพัฒนาสะเต็มศึกษา • KOFAC จัดโปรแกรมพัฒนาครู 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) โปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นทางการ แบ่งเป็น 3 ระดับ และ 2) กลุ่มวิจัยสะเต็มศึกษาสำหรับครู	• ความสนใจและความต้องการที่จะประกอบอาชีพด้านวิทยาศาสตร์ • แรงจูงใจในการเรียนรู้ • ความตั้งใจในการแก้ปัญหา • ความสามารถในการร่วมมือ • ความคิดสร้างสรรค์ • การคิดแบบบูรณาการ • ความสนใจในคณิตศาสตร์
(Jho et al., 2016; Hong, 2017; Kang, 2019; Park et al., 2016)			
สหรัฐอเมริกา	แต่ละรัฐมีหน่วยงานการศึกษาของตนเองที่ผลักดันนโยบายในรูปแบบแตกต่างกัน	• มีการมอบทุนเพื่อสนับสนุนโครงการที่มีการบูรณาการศิลปะและวิทยาศาสตร์ • หลายรัฐมีแนวทางการผลักดันสะเต็มศึกษาและนโยบายเป็นของตนเอง • มีมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาด้านสะเต็มศึกษาเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตร • มีการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูหลากหลายโปรแกรม เช่น โปรแกรมของ Boice et al. (2021) และ Katherine et al. (2021) ซึ่งลักษณะของโปรแกรมพัฒนาครูเป็นการจัดการอบรมในช่วงฤดูร้อนร่วมกับการสนับสนุน	• พบความเชื่อมโยงอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง การมีส่วนร่วม กับศิลปะ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมถึงการจบปริญญาขั้นสูงในทุกสาขา • ความคิดสร้างสรรค์ • การปฏิบัติ • การแก้ปัญหา • การร่วมมือกัน • การคิดวิเคราะห์
(Allina, 2018; Boice et al., 2021; Carmichael, 2017; Dell’Erba, 2019; Joyce et al., 2020; Weyer and Dell’Erba, 2022)			

เมื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1 พบว่าทั้งสองประเทศจะมีบริบททางการศึกษาที่แตกต่างกัน และมีวิธีการผลักดันสะเต็มศึกษาที่แตกต่างกัน โดยในเกาหลีใต้หน่วยงานหลักที่ผลักดันสะเต็มศึกษาคือ KOFAC ซึ่งแตกต่างกับในอเมริกาที่มีการผลักดันสะเต็มศึกษาแบ่งเป็นหลายระดับมากกว่า ตั้งแต่ระดับรัฐบาลกลาง ระดับรัฐ ไปจนถึงระดับท้องถิ่น ทำให้มีความหลากหลายของวิธีการในการผลักดันสะเต็มศึกษาและรูปแบบการพัฒนาครู มีการพัฒนาขึ้นหลากหลายรูปแบบตามแนวทางของแต่ละรัฐ โดยทั้งสองประเทศมีแนวทางที่สอดคล้องกันในการพัฒนาครู ดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐเห็นความสำคัญของสะเต็มศึกษาและการพัฒนาครู 2) มีการมอบทุนสำหรับการวิจัยพัฒนาสะเต็มศึกษา เช่น การพัฒนาครู การผลิตสื่อการศึกษา การศึกษาผลกระทบต่อผู้เรียน การสนับสนุนสะเต็มศึกษาในโรงเรียน ฯลฯ 3) มีหน่วยงานหลายภาคส่วนทำงานร่วมกันเพื่อผลักดันสะเต็มศึกษา 4) โปรแกรมพัฒนาครูมีการสนับสนุนต่อเนื่องทำให้สามารถนำสะเต็มศึกษาไปปฏิบัติได้จริงในชั้นเรียน สำหรับผลกระทบเชิงบวกที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อครูนำสะเต็มศึกษาไปใช้ในชั้นเรียนพบว่าจากการศึกษาในทั้งสองประเทศพบผลหลายประการ โดยสามารถพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดแบบบูรณาการ การแก้ปัญหา การร่วมมือกัน ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยในเกาหลีใต้สะเต็มศึกษาสามารถเพิ่มความต้องการที่จะประกอบอาชีพด้านวิทยาศาสตร์ สร้างความสนใจในวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ได้ตามเป้าหมายที่ประเทศต้องการ

จากบทเรียนการพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา และเกาหลีใต้ สรุปได้ว่าการจะจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ ต้องเริ่มจากการบ่มเพาะครูให้มีความเข้าใจถึงแนวคิดที่ถูกต้อง จากนั้นจึงให้ความรู้ สร้างทักษะและแรงจูงใจในการทำงานร่วมกันของครูเพื่อพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการแล้วนำไปใช้จริง และศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาประสบความสำเร็จ คือการได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ และภาคีเครือข่าย อย่างไรก็ตามพบว่ามีปัจจัยอันเป็นอุปสรรคอยู่บ้าง ได้แก่ การขาดความต่อเนื่องของการจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาครูสะเต็มศึกษา และมีความต้องการการศึกษาผลกระทบจากการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาเพื่อนำผลมาปรับปรุงโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับคุณลักษณะของครู และนักเรียนไทยให้มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการทบทวนวรรณกรรม การผลักดันและพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในต่างประเทศซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษากรณีศึกษาของเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาพบว่าทั้งสองประเทศมีวิธีการแตกต่างกันเป็นผลมาจากระบบการศึกษาที่แตกต่างกัน แต่มีหลายแนวทางที่สอดคล้องกันเช่น 1) หน่วยงานภาครัฐเห็นความสำคัญ

ของสะเต็มศึกษาและการพัฒนาครู 2) มีการมอบทุนสำหรับการวิจัยพัฒนา 3) มีหน่วยงานหลายภาคส่วนทำงานร่วมกันเพื่อผลักดันสะเต็มศึกษา 4) โปรแกรมพัฒนาครูมีการสนับสนุนต่อเนื่อง โดยพบว่าจากการศึกษาของทั้งสองประเทศสะเต็มศึกษาสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับผู้เรียนได้จริงตามเป้าหมายที่ต้องการเช่น พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา การร่วมมือกัน แรงจูงใจในการเรียนรู้ ความต้องการที่จะประกอบอาชีพด้านวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

ปัจจุบันในประเทศไทยยังเป็นการเน้นการใช้แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) โดยยังไม่มี การกล่าวถึง แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) อย่างเป็นทางการมากนักในระบบการศึกษา ปัจจุบันของประเทศไทยที่มีการนำระบบ STEM มาใช้แล้วในเบื้องต้นนั้นการจะพัฒนาครูให้สามารถสร้าง การเรียนรู้แบบ STEM+A ให้เป็นการ STEAM ที่สมบูรณ์ได้ต้องพัฒนาบุคลากรครูในอนาคตให้มีความเข้าใจ ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ รวมถึงสาขาศิลปะเพื่อบูรณาการการเรียนรู้ให้เกิด ประโยชน์ และประสิทธิภาพสูงสุดกับผู้เรียน โดยไม่ใช่แค่การนำกระบวนการของศิลปะเข้าไปผสมผสานกับ STEM เนื่องจาก STEAM ไม่ใช่การนำศิลปะไปบูรณาการ แต่ในรูปแบบสะเต็มศึกษาทุกสาขาวิชามี ความเท่าเทียมกัน (Watson, 2016) การพัฒนาครูสะเต็มศึกษาในประเทศไทยสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการดำเนินการไปบ้างแล้ว โดยคาดว่าเมื่อสิ้นสุด ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 จะได้ผู้เข้าอบรม 50,000 คน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) แสดงให้เห็นว่ามีการให้ความสนใจสะเต็มศึกษาและเริ่มมีการจัดอบรมไปบ้างแล้วดังนั้นการศึกษา ของผู้วิจัยและแนวทางที่เสนอน่าจะมีประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

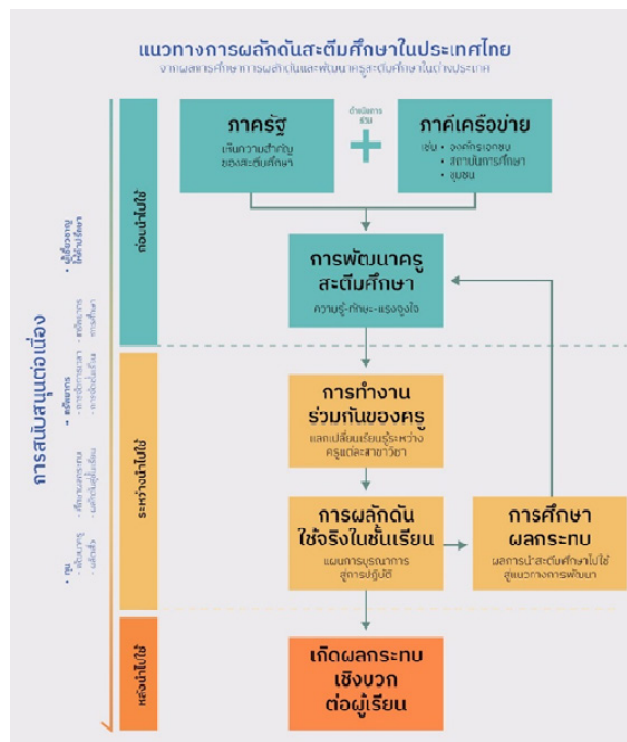
จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานทางการศึกษาในหลายระดับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ของเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญกับการผลักดันและพัฒนาครูสะเต็มศึกษาโดยเล็งเห็นผลว่า รูปแบบการบูรณาการสะเต็มศึกษาจะสามารถพัฒนาสมรรถนะของพลเมืองได้ และจากการศึกษาพบว่า สะเต็มศึกษาสามารถตอบโจทย์การพัฒนาและเสริมสร้างทักษะของผู้เรียนได้จริงจึงเป็นแนวทางที่ หน่วยงานทางการศึกษาของประเทศไทยอาจนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ได้โดยควรเริ่มจากการพัฒนาครูให้เข้าใจอย่างถูกต้อง มีทักษะการนำไปใช้ในชั้นเรียน และมีแรงจูงใจ ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นของครูและปัญหาอุปสรรคในการนำสะเต็มศึกษาไปใช้ในชั้นเรียนเพิ่มเติมเพื่อศึกษาบริบทของประเทศไทยในการจัดการเรียนการสอน และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการผลักดันการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่ห้องเรียน เพื่อกำหนดแนวทางการผลักดันสะเต็มศึกษาที่มีความครอบคลุมและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยอย่างสมบูรณ์

องค์ความรู้ใหม่

จากรูปแบบการผลักดันสะเต็มศึกษาในต่างประเทศมีจุดเน้นที่สำคัญซึ่งสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นโมเดลแนวทางการผลักดันสะเต็มศึกษาในประเทศไทยได้สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางการผลักดันสะเต็มศึกษาในประเทศไทย

การผลักดันสะเต็มศึกษาควรเริ่มจากภาครัฐเห็นความสำคัญและประโยชน์ของสะเต็มศึกษาและดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่าย เช่น องค์กรเอกชนที่มีความสนใจเกี่ยวกับสะเต็มศึกษา, สถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย โรงเรียน, ชุมชน ฯลฯ เพื่อผลักดันสะเต็มศึกษาโดยเริ่มจากการพัฒนาครู

ให้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสะเต็มศึกษา โดยพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจของครู โดยกระบวนการในการพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการนั้นต้องเกิดจากการทำงานร่วมกันของครู ที่ทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างแต่ละสาขาวิชาเพื่อนำไปสู่การบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพและมีเนื้อหาของแต่ละสาระถูกต้องครบถ้วน รวมไปถึงการผลักดันใช้จริงในชั้นเรียนที่ครูแต่ละสาระควรมีส่วนร่วมในการร่วมกันสอนและประเมินผลด้วยเพื่อให้สามารถบูรณาการสะเต็มศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ รวมถึงควรมีการศึกษาลักษณะที่เกิดขึ้นจากการนำสะเต็มศึกษาไปใช้กับผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบการผลักดันสะเต็มศึกษาให้เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียนข้างต้นน่าจะสามารถนำไปสู่ผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียนได้ และน่าจะสามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้ตามเป้าหมายของสะเต็มศึกษาสอดคล้องกับกรณีศึกษาของเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาไว้ข้างต้น โดยตัวแปรสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคือต้องมีการสนับสนุนต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาในการผลักดันสะเต็มศึกษา โดยสนับสนุนในด้านทุนการพัฒนาคู่มือ ผลิตรายการ การศึกษาผลกระทบและการผลักดันสู่ชั้นเรียน และด้านทรัพยากรที่ต้องมีเพียงพอในการสนับสนุนให้ครูสามารถนำสะเต็มศึกษาไปปฏิบัติได้ทั้งการจัดการเวลาให้ครูสามารถประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ การจัดการชั้นเรียนและทรัพยากรการศึกษาให้มีความพร้อม รวมไปถึงการมีผู้เชี่ยวชาญที่สามารถสนับสนุนและให้คำปรึกษาในการวางแผนสะเต็มศึกษาให้กับครูได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจาก บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา และทุนวิจัยจาก “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับบัณฑิต” บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา เอี่ยมพญา. (2561). การพัฒนาวิชาชีพครู. นนทบุรี: 21 เซนจูรี.
- วิสูตร โพธิ์เงิน. (2560). STEAM ศิลปะเพื่อสะเต็มศึกษา: การพัฒนาการรับรู้ความสามารถและแรงบันดาลใจให้เด็ก. วารสารครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 45(1), 320-334.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). สสวท. พัฒนาครูจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทันโลกยุคใหม่ตามแผน 5 ปี. สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2566, จาก<https://www.ipst.ac.th/news/28579/20220614-ipst-3i-2h.html>

- Allina, B. (2018) The development of STEAM educational policy to promote student creativity and social empowerment, *Arts Education Policy Review*, 119(2), 77-87,
- Boice, K. L., Jackson, J. R., Alemdar, M., Rao, A. E., Grossman, S., & Usselman, M. (2021). Supporting Teachers on Their STEAM Journey : A Collaborative STEAM Teacher Training Program. *Education Sciences*, 11(3), 105.
- Carmichael, C. C. (2017). A State-by-State Policy Analysis of STEM Education for K-12 Public Schools, Seton Hall University Dissertations and Theses (ETDs), 2297.
- Dell'Erba, M. (2019). Policy Considerations for STEAM Education. Policy Brief. Education Commission of the States. Retrieved January 7, 2023, from <https://www.ecs.org/policy-considerations-for-steam-education/>
- Hong, O. (2017). STEAM Education in Korea: Current Policies and Future Directions. Retrieved January 7, 2023, from https://www.researchgate.net/publication/328202165_STEAM_Education_in_Korea_Current_Policies_and_Future_Directions
- Huser, J. (2020). STEAM and the Role of the Arts in STEM. New York: State Education Agency Directors of Arts Education.
- Jho, H., Hong, O., & Song, J. (2016). An Analysis of STEM/STEAM Teacher Education in Korea with a Case Study of Two Schools from a Community of Practice Perspective. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 12(7), 1843-1862.
- Hyun, J. & Park, C. (2020). Research Analysis on STEAM Education with Digital Technology in Korea to Prepare for Post-Corona Era Education. *International Journal of Contents*, 16(3), 101-110.
- Kang, N. (2019). A review of the effect of integrated STEM or STEAM (science, technology, engineering, arts, and mathematics) education in South Korea, *Asia-Pacific Science Education*, 5(1), 1-22.
- Katherine, L.B., Justina, R.J., Meltem, A., Analia, E.R., Sabrina, G., and Marion, U. (2021). Supporting Teachers on Their STEAM Journey: A Collaborative STEAM Teacher Training Program. *Education Sciences*, 11(3), 105.
- Park, H., Byun, S.-Y., Sim, J., Han, H.-S., & Baek, Y. S. (2016). Teachers' Perceptions and Practices of STEAM Education in South Korea. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 12(7), 1739-1753.

การศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย
The Study of Occupational Therapy Administration Guideline
in a Special Education Center in Chiang Rai Province

พิชญาศินี สุธะตา¹,
ประภัสสร สมสถาน² และ ปาริชาติ บัวเจริญ³
มหาวิทยาลัยพายัพ^{1,2,3}

Pitchayasinee Suyata¹,
Prapatsorn Somsathan² and Parichat Buacharoen³
Payap University^{1,2,3}

Corresponding Author, E-mail: Pitchayasinee.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเรื่องแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

* ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 19 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 มีนาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริการ 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านวิชาการ และ 4) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.37) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านวิชาการ ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.57) ด้านบริการ ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.42) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.57) ส่วนด้านบริหารจัดการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.46$, S.D. = 0.43)

2. แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 1) ด้านบริการ ควรมีการวางแผนกระบวนการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดอย่างเป็นระบบ และควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย 2) ด้านบริหารจัดการ ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัด มีการจัดสถานที่เหมาะสม สะอาด ปลอดภัย มีการดำเนินการสรุปข้อมูลรายงานประจำปีชัดเจนถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน และได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย 3) ด้านวิชาการ ควรพัฒนาจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาและพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมบำบัดที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ให้ความรู้แก่ครูบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พัฒนานตนเองและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้พัฒนางาน ควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย 4) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ควรสร้างความเข้าใจและข้อตกลงกับครูกิจกรรมบำบัดให้ชัดเจนในหน้าที่อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด ดังนั้น ควรมีการวางแผน จัดปฏิทินการดำเนินงาน นิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อมาพัฒนาปรับปรุงและดำเนินการต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารงาน; กิจกรรมบำบัด

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the current state of occupational therapy administration in a special education center in Chiang Rai province 2) to study occupational therapy administration guidelines in a special education center in Chiang Rai province .The sample group consisted of 210 people Consists of school administrators, Teachers and educational personnel in a special education center in Chiang Rai province

and parents of students in a special education center in Chiang Rai province. The research tools were a questionnaire on the current state of occupational therapy administration and a semi-structured interview on occupational therapy administration guidelines in a special education center in Chiang Rai province. Statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation. The qualitative data from the semi-structured interviews were analyzed using content analysis.

The findings of this study were as follows :

1. Current state of administration of occupational therapy in a special education center in Chiang Rai province .It consists of 4 components: 1) Service 2) Management 3) Academic and 4) Other performance. The Overall opinions were at a high level. When considering each side, it was found that the opinions were at a high level. ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.37) In order of average, they were academic ($\bar{x}$ = 4.31, S.D. = 0.57), services ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.42), other performance ($\bar{x}$ = 4.01, S.D. = 0.57), and management was moderate level ($\bar{x}$ = 3.46, S.D. = 0.43)

2. Occupational Therapy administration Guidelines in a special Education center in Chiang Rai. 1) Service : There is a systematic planning of the process of service activities. And there is supervision and follow-up from executives and department heads. 2) Management: Participate in setting goals, visions and missions of educational institutions. An occupational therapy practice manual has been prepared. There is an appropriate, clean, safe occupational therapy service location. There is a summary of annual report information that is clear, accurate and up-to-date. There is supervision and follow-up from executives and department heads. 3) Academic : Develop educational institutes' curriculum and develop a draft occupational therapy curriculum that is consistent with the context of the educational institution, providing information and knowledge to teachers, educational personnel and other relevant personnel. To create understanding and guidelines for helping children with special needs. Continuous self-development and professional development which will be beneficial for work development There is supervision and follow-up from executives and department heads. 4) Other performance: Create a clear understanding and agreement with occupational

therapy teachers on duties other than providing occupational therapy services. therefore, there are a plan, organized calendar of operations. Supervision and follow-up from executives and department heads Summarize and evaluate performance to develop, improve and continue.

Keywords: Administration Guidelines; Occupational Therapy

บทนำ

ปัจจุบันผู้พิการในประเทศไทยได้รับการช่วยเหลือในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการเข้าถึงบริการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม เช่น การบริการทางการแพทย์ อาชีพ สวัสดิการสังคม รวมถึงระบบทางการศึกษา เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเอง ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และทำประโยชน์ให้กับสังคม ประเทศชาติได้เต็มศักยภาพ ซึ่งต้องพิจารณาถึงความแตกต่างของคนพิการแต่ละวัย แต่ละประเภทความพิการ และแต่ละบุคคล ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีเกียรติศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับรัฐที่ได้ให้ความสำคัญของการศึกษา โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 กล่าวว่า บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการศึกษอบรมในการศึกษาภาคบังคับ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึงรัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ด้วยเหตุนี้เด็กทุกคนรวมทั้งเด็กที่มีความพิการจะต้องเข้ารับการศึกษภาคบังคับ มีทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 10 กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคล (ราชกิจจานุเบกษา, 2553) อีกทั้งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 กล่าวว่า คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เลือกรับบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา

โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) จากข้อความดังกล่าว ทำให้ผู้พิการมีโอกาสที่จะได้รับสิทธิการจัดการศึกษา อย่างเหมาะสมและคำนึงถึงความต้องการทางการศึกษาที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษา เพื่อปวงชน “การศึกษาสำหรับคนทุกคน” (Education for All) กล่าวคือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข เป้าหมายเพื่อจะช่วยให้คนพิการ มีพัฒนาการ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและ ดำเนินชีวิตอย่างอิสระตามศักยภาพของตนเอง (สุชาติดา บุษผา, 2557 : 17-24)

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ มีวิสัยทัศน์เพื่อคนพิการและเด็กด้อยโอกาสเข้าถึงบริการทางการศึกษา อย่างเท่าเทียมทั่วถึง และมีคุณภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีหน้าที่จัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับ คนพิการและบุคคลซึ่งไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสให้มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานพิเศษ โดยศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด มีหน้าที่จัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาแก่คนพิการตั้งแต่ แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตในลักษณะให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จัดโปรแกรมที่เป็นระบบ ในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุดแก่เด็กที่มีความเสี่ยงทุกระดับขั้นที่ตั้งแต่แรกเกิดหรือขั้นที่ที่ได้รับการวินิจฉัยมีความพิการ เพื่อพัฒนาเด็กพิการให้ได้รับการบริการจากนักวิชาชีพที่หลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา เช่น ครูการศึกษาพิเศษ ด้านสุขภาพอนามัย และการบำบัดรักษา เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด นักจิตวิทยา เป็นต้น ตลอดจนป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้น ให้เด็กมีพัฒนาการไปตามขั้นตอน เช่นเดียวกับ เด็กทั่วไป หรือใกล้เคียงเด็กทั่วไปมากที่สุด (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2556)

ปัจจุบันศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย มีโครงสร้างในการบริหารงาน 4 ฝ่าย ประกอบด้วยฝ่ายบริหารงานวิชาการ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงานแผน และงบประมาณ โดยงานกิจกรรมบำบัดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการบริหารวิชาการ โดยมี นักกิจกรรมบำบัดในตำแหน่ง ครูกิจกรรมบำบัด ที่ให้บริการทางกิจกรรมบำบัดภายใต้การควบคุม ของสมาคมกิจกรรมบำบัดแห่งประเทศไทย เพื่อปฏิบัติงานในบริบทสถานศึกษาให้บริการทางกิจกรรม บำบัดกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อช่วยเหลือ พื้นฟู ส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กมีทักษะที่จำเป็น ในการใช้ชีวิตประจำวัน รวมทั้งลดข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษา (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย, 2564) และจากการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ ศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดเชียงรายย้อนหลัง 3 ปี (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2564) พบว่า งานกิจกรรมบำบัดของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ยังไม่พบแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัดที่ชัดเจน ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาทั้งทางด้านการบริการ ด้านบริหารจัดการ ด้านวิชาการ และด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ (ชมรมครูกิจกรรมบำบัด, 2560 : 2)

ดังนั้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูกิจกรรมบำบัด จึงมีความสนใจในการทำวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัดให้มีแบบแผนที่ชัดเจน ตรวจสอบได้และสอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานกิจกรรมบำบัดของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงรายให้มีประโยชน์สูงสุดในการให้บริการกิจกรรมบำบัดแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และนำไปสู่การพัฒนางานกิจกรรมบำบัดให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษา อย่างสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย รวมจำนวนทั้งหมด 390 คน
 - 1.2 ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 96 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 112 คน ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert's Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยมีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.1.1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการร่างข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงรายของแนวคิดของมาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริการ 2. ด้านบริหารจัดการ 3. ด้านวิชาการ 4. ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ

2.1.2 นำแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน พิจารณาความชัดเจนของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในข้อคำถาม โดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของคำถามที่ได้มีค่าตั้งแต่ 0.8 - 1.00 (>0.50) ผู้วิจัยจึงนำคำถามไปใช้ในการวิจัยได้ตามลำดับต่อไป

2.1.3 แก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจะได้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มศึกษาจำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามแบบของครอนบาค โดยได้ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.95 (> 0.70)

2.1.4 ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์สำหรับเก็บข้อมูลจริงต่อไป

2.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบไปด้วย 1) ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน 2) ผู้ที่รับผิดชอบงานและมีประสบการณ์ด้านกิจกรรมบำบัด 2 คน และ 3) ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ จำนวน 1 คน โดยมีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจกรรมบำบัด

2.2.2 ยกร่างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง มาทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อหาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

2.2.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการตามระเบียบของทางมหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งมีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจาก มหาวิทยาลัยพายัพเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พร้อมหนังสือจากมหาวิทยาลัย เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 เก็บรวบรวมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ได้รับ นำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบ และนำไปประมวลผลคะแนนตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ถอดเนื้อหาการสัมภาษณ์
2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
3. นำเสนอผลที่ได้เป็นแบบบรรยาย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม

ที่	สภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน	แปลผล	ลำดับ
1.	ด้านวิชาการ	4.31	0.57	มาก	1
2.	ด้านบริการ	4.30	0.42	มาก	2
3.	ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ	4.01	0.57	มาก	3
4.	ด้านบริหารจัดการ	3.46	0.43	ปานกลาง	4
รวม		4.02	0.37	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$, S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านวิชาการ ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.57) ด้านบริการ ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.42) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.57) ส่วนด้านบริหารจัดการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.46$, S.D. = 0.43)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านบริการ 2. ด้านบริหารจัดการ 3. ด้านวิชาการ และ 4. ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ

1. ด้านบริการ การวางแผนกระบวนการให้บริการทางกิจกรรมอย่างเป็นระบบ วางแผนบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูการศึกษาพิเศษ นักสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล มีการประเมินผล บันทึกรายงานผลการพัฒนาผู้เรียน และควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษาดำเนินการวางแผนการปฏิบัติงานและงบประมาณในงานกิจกรรมบำบัด มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัด จัดสถานที่การให้บริการทางกิจกรรมบำบัดที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน สรุปข้อมูลสารสนเทศที่เป็นถูกต้อง ปัจจุบัน และควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านวิชาการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน พร้อมทั้งมีการวางแผนพัฒนา ร่างหลักสูตรกิจกรรมบำบัดที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ให้ข้อมูล ความรู้แก่ครูบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีการศึกษาหาความรู้ที่ทันสมัยตามสถานการณ์ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ มีการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ สร้างความเข้าใจและข้อตกลงให้ชัดเจนในหน้าที่อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด มีการวางแผน จัดปฏิทินการดำเนินงาน ดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ ประเมินผลการดำเนินงาน นิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย สรุปและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อมาพัฒนาปรับปรุงและดำเนินการในต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ เป้าหมายในการดำเนินงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานในสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญและมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้แก่ การจัดการศึกษาในลักษณะ ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (EI) จัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใด ซึ่งกิจกรรมบำบัด ถือเป็นบริการจากนักกิจกรรมบำบัดตามข้อกำหนดของกฎกระทรวงว่าด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550 : 11) ตลอดจนให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนด้วยกระบวนการทางการศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาพิเศษ (ดลยา อินจำปา และคณะ, 2560 : 3) จะต้องควบคู่ไปกับการฟื้นฟูสมรรถภาพ มุ่งหวังให้เด็กได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ โดยการฟื้นฟูทางกิจกรรมบำบัด เป็นหนึ่งในการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้พิการ เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และได้รับประโยชน์จากการศึกษาสูงสุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านวิชาการ ด้านบริการ ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ส่วนด้านบริหารจัดการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา (ชมรมครูกิจกรรมบำบัด, 2560) ที่กล่าวไว้ว่า มาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามกรอบแนวทางของวิชาชีพภายใต้บริบทของสถานศึกษา เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ ส่งผลทำให้การบริการกิจกรรมบำบัดแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีประสิทธิภาพประสิทธิผลตรวจสอบได้ และบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ช่อทิพย์ มงคลธวัช และ ธีรดา เวชญาลักษณ์ (2565 : 42) พบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ อันประกอบด้วย งานด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดส่งเสริมด้านวิชาการ การวัดผลประเมินผล การนิเทศภายในสถานศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาประสบ ผลสำเร็จ ซึ่งถือว่างานวิชาการเป็นงานหลักและหัวใจสำคัญในการบริหารงานของสถานศึกษา

2. แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย จากสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิวิเคราะห์แนวทาง ได้ดังนี้

ด้านบริการ มีการวางแผนกระบวนการให้บริการทางกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ดำเนินการวางแผน บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูการศึกษาพิเศษ นักสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล สอดคล้องกับ AOTA (2016) ได้อธิบายถึง บทบาทหน้าที่ในการ วางแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยจะวางแผนร่วมกับสหวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา เพื่อเอื้อ ให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ยังถูกระบุไว้ เป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัด จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระ

การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด พร้อมทั้งสนับสนุนผู้ดูแล คนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ควรมีการประเมินผล บันทึกรายงานผล การพัฒนาผู้เรียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ มนัญญา แก้วอินทชัย (2565 : 117-133) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ เก็บข้อมูลกลุ่มอย่างพื้นที่ ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดต่าง ๆ ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 77 ศูนย์ พบว่า 1) ควรมีการคัดกรองโดยการสังเกต การทดสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง 2) ควรมีการประเมิน ความสามารถพื้นฐานเพื่อใช้ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) 3) ควรจัดทำแผน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ 4) ควรจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล 5) ควรมีการประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการและปรับปรุง แผนการจัดการศึกษาการเรียนรู้ต่าง ๆ 6) ครูควรมีการนิเทศติดตามประเมินผลจากผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย บริหารหรืออื่น ๆ

ด้านบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา ควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานและงบประมาณในงานกิจกรรมบำบัด มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ทางกิจกรรมบำบัด มีการจัดสถานที่ให้บริการทางกิจกรรมบำบัดที่เหมาะสม ควรได้รับการนิเทศกำกับ ติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัย ของจิระพรรณ โพนพุด (2560 : 174) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออก ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหาร 1. การปฏิบัติงานที่ชัดเจน ผู้บริหารมีการจัดทำปฏิทิน

การปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน มีการจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย มีข้อมูลสารสนเทศในการปฏิบัติงาน 2. การพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการศึกษาต่อ ประชุม/สัมมนาอบรม/ศึกษาดูงานและสนับสนุน ส่งเสริมบุคลากรให้มีความชำนาญเป็นที่ยอมรับให้เป็นวิทยากรช่วยเหลือเพื่อนครูชุมชน และหน่วยงานอื่น 3. บทบาทที่สมดุล มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ไว้อย่างครบถ้วนชัดเจน และมอบหมายให้สมาชิกทำงานของตนเองให้สำเร็จและร่วมกันประเมินผลงาน 4. การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ดีขึ้น การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 5. ลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของบุคลากร เพื่อให้ตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติและจัดเตรียมความพร้อมในเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

ด้านวิชาการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน พร้อมทั้งมีการวางแผนในการพัฒนา ร่างหลักสูตรกิจกรรมบำบัดที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ให้ข้อมูลความรู้แก่ครูบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหาความรู้ที่ทันสมัยตามสถานการณ์ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 396) ได้ศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่า รูปแบบของสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ คือ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปรับโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น หลากหลาย เหมาะสมกับระดับความพิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครู บุคลากร ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ข้อมูลสารสนเทศ มีระบบงานสารสนเทศที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรหรือแนวทางการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม มีตารางการให้บริการหรือแนวทางตามโครงสร้างหลักสูตร กำหนดผู้รับผิดชอบ มีคณะกรรมการนิเทศการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นำผลการนิเทศไปใช้ปรับปรุงการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เรียน มีการจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพตามแผน มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามการให้บริการ มีการนำผลการนิเทศมาปรับปรุงการให้บริการ

ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ มีการวางแผน จัดปฏิทินการดำเนินงาน ดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ ประเมินผลการดำเนินงาน นิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อมาพัฒนาปรับปรุงและดำเนินการในต่อ ๆ ไป แสดงให้เห็นว่า ครูกิจกรรมบำบัดจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในบริบททางการศึกษา เช่น บริบทของสถานศึกษา โครงสร้างการบริหารงาน สอดคล้องกับ Johnson (1996) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีหน่วยย่อยที่มีความสัมพันธ์กันโดยในหน่วยหนึ่งก็จะมีหน่วยย่อยภายในและมีหน่วยใหญ่ที่เหนือหน่วยต่าง ๆ ซึ่งหน่วยใหญ่ในที่นี้คือโครงสร้างการบริหาร กฎหมาย และนโยบายของสถานศึกษา ดังนั้น ครูกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้เข้าใจ ทุกองค์ประกอบต่าง ๆ ในบริบทของสถานศึกษา และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิตา เกษะรักษ์ (2551 : 83) พบว่า “ครูกิจกรรมบำบัด” คือ บทบาทของนักกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาของประเทศไทย ซึ่งมีหลายบทบาทเชื่อมโยงระหว่างการเป็นครูและนักกิจกรรมบำบัด แสดงออกในรูปของการเขียนแผน การสอนของน้องนักกิจกรรมบำบัด และบทบาทอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายซึ่งเป็นงานที่ทำควบคู่ไปกับ บทบาทอื่น ซึ่งแต่ละบทบาท มีลักษณะเฉพาะที่ต้องอาศัยทักษะและการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยจะต้องมีการ จัดสรรเวลาในการทำหน้าที่ตามบทบาทต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสถานศึกษา ให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า งานกิจกรรมบำบัดที่อยู่ในโครงสร้าง การบริหาร งานวิชาการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ต้องมีระบบการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้ สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ตามกรอบแนวทางของวิชาชีพภายใต้บริบทของสถานศึกษา เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ นำไปสู่การปฏิบัติงานทำให้การบริการกิจกรรมบำบัดแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตรวจสอบได้ และบรรลุตามเป้าหมายนโยบาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้

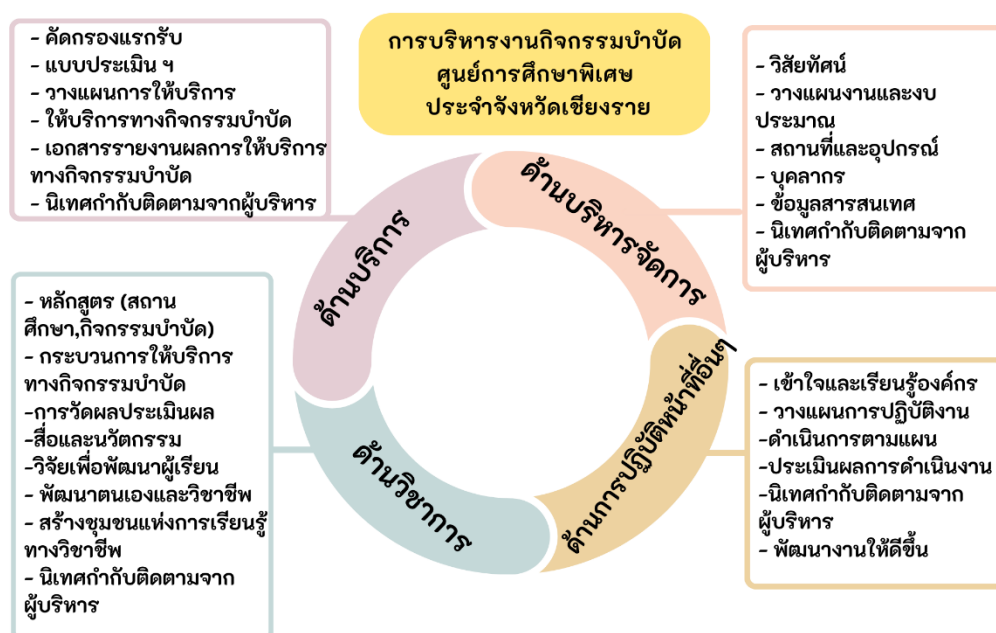
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนาและดำเนินงาน อย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินงานนั้นมีความต่อเนื่อง และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

1. การศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด เชียงราย อาจจะเพิ่มกลุ่มตัวอย่างของครูกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาให้มากขึ้น เช่น ครูกิจกรรมบำบัด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นต้น
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ในลักษณะข้อมูลเชิงลึกหรือ ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านความคิดเห็น ประสบการณ์และมุมมองในด้านการปฏิบัติงาน ของนักกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากการทำวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

ปัจจุบันวิชาชีพกิจกรรมบำบัด เข้ามามีบทบาทในบริบทของสถานศึกษา ตำแหน่ง ครูกิจกรรมบำบัด ดังนั้น ครูกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านบริการ 2. ด้านบริหารจัดการ 3. ด้านวิชาการ 4. ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการให้บริการกิจกรรมบำบัดแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และนำไปสู่พัฒนางานกิจกรรมบำบัดให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษาอย่างสูงสุดต่อไป อีกทั้งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามศักยภาพของแต่ละบุคคล สามารถพึ่งพาตนเอง ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และทำประโยชน์ให้กับสังคม ประเทศชาติได้เต็มศักยภาพ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีเกียรติศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- จิระพรรณ โพนพุธ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชมรมครูกิจกรรมบำบัด. (2560). มาตรฐานการปฏิบัติงานกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: กองทุนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนพิการ.
- ช่อทิพย์ มงคลธวัช และ ณิชดา เวชญาลักษณ์. (2565). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Modern Learning Development*, 7(5), 32-49.
- ดลยา อินจำปา และคณะ. (2560). เอกสารประกอบการเรียน การศึกษาพิเศษ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต: ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคไซท์.
- เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2562). รูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ. (รายงานการวิจัย). ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551. (2551, 5 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก, หน้า 1-13.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 1-22.

- มนัษญา แก้วอินทชัย. (2565). แนวทางพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 6(1), 117-133.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 1-90.
- วิจิตา เกศะรักษ์. (2551). การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาประสบการณ์การทำงานของนักกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย. (2564). สารสนเทศของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2564. เชียงราย: ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2556). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สุชาดา บุษพา. (2557). การศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- American Occupational Therapy Association (AOTA). (2016). Occupational therapy in school settings. Retrieved Jan 25, 2022, from <http://www.aota.org>
- Johnson, J. (1996). School based occupational therapy. In Case-Smith, J., Allen. A.S & Pratt, P.N., Occupational Therapy for Children (pp 693-716). (3rd ed.). St Louis: Mosby.
- Yamane, Taro. (1973). Statistics, An Introductory Analysis. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่
The Relationship Between Emotional intelligence and Digital Leadership
of school Administrators Under Chiang Mai Secondary Education
Service Area Office

วารุณี ธรรมจันทร์¹,
ปาริชาติ บัวเจริญ² และ ประภัสสร สมสถาน³
มหาวิทยาลัยพายัพ^{1,2,3}

Warunee Thummakun¹,
Parichat Buacharoen² and Prapatsorn Somsathan³
Payap University^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: varunee@kwc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ 2) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 87 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม 6 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

* ได้รับบทความ: 15 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 21 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับจริง
- 2) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างจริง
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่ามีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์; ภาวะผู้นำดิจิทัล; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the emotional intelligence level of school administrators under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office, 2) to study the digital leadership of school administrators under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office, and 3) to study the relationship between emotional intelligence and digital leadership of school administrators under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office. The sample group of this research consisted of 87 school administrators under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office. The instrument used in this research was a questionnaire 6 levels. The Data analysis using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and simple correlation coefficient.

The results of the research were as follows:

- 1) the emotional intelligence of school administrators of school administrators under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office over all and classified by aspect found that it was at true.
- 2) the digital leadership of school administrators of school administrators under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office overall and classified by aspect was at quite true.

3) the relationship between emotional intelligence and digital leadership of school administrators under the Chiang Mai Secondary Educational Service Area Office was found that the correlation was quite high.

Keywords: Emotional Quotient; Digital Leadership; Administrators

บทนำ

การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารงาน ตามที่ตัวบทกฎหมายกำหนดไว้แล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้ง วิฤตทางธรรมชาติ ล้วนส่งผลให้เกิดภาวะตึงเครียดได้ง่ายทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ผู้บริหาร สถานศึกษาจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในด้านนโยบายเร่งด่วนที่มีการเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา ความกดดัน ภาวะที่มีทรัพยากรจำกัด แต่ถ้าหากผู้บริหาร สถานศึกษาขาดความฉลาดทางอารมณ์ ย่อมทำให้บรรยากาศไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ (กรมสุขภาพจิต, 2543 : 9) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสถานศึกษาที่มีอำนาจในการตัดสินใจและ ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาและเป็นผู้ประสานงานในหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุด อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการกำกับ ตรวจสอบติดตาม และนิเทศการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีความฉลาดทางเชาว์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์รู้จักใช้อำนาจตามกฎหมาย อำนาจบารมี ที่เกิดจากเทคนิควิธีการบริหารที่จะทำให้สถานศึกษาเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จ ทุก ๆ ด้าน (อุไรวรรณ ชูมี, 2561)

ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เกี่ยวกับการศึกษาเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทเป็นสื่อที่เพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เทคโนโลยี ที่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการให้มีความสะดวกรวดเร็วและประหยัดทรัพยากรยิ่งขึ้น องค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอาชีพใหม่ๆที่เกิดขึ้น การที่สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ข้างต้นได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะทำการศึกษาและทำความเข้าใจในบทบาท และทักษะหลักของภาวะผู้นำดิจิทัล (เยาวลักษณ์ จิตต์วโรดม, 2560) จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ของโลกและการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถในการริเริ่ม การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบโดยเท่าทันกับยุคดิจิทัล เพราะในอนาคตทุกคนต้องการผู้นำที่เข้าใจดิจิทัล และสามารถใช้อิทธิพลได้เป็นอย่างดี โดยมีความพร้อมดำเนินการทุกวิถีทางในการยกระดับคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตนเอง ทั้งยังจะต้องเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์

สามารถรับรู้และแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม สามารถสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น จนกระทั่งทำให้ตนเองประสบผลสำเร็จในชีวิตและการทำงาน (จุฬาทิพย์ ไชยชนะ, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 34 โรงเรียน โดยจัดอยู่ใน 5 สหวิทยาเขต แต่ละสหวิทยาเขตมีบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกันทั้งโรงเรียนที่มีการแข่งขันสูง มีขนาดใหญ่พิเศษจนถึงโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ซึ่งต้องเตรียมรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ได้พัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ และใช้งานอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ในการจัดการตนเอง บริหารจัดการบุคลากรสถานศึกษาตลอดจนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล อีกทั้งต้องมีทักษะในการแก้ไขปัญหา ลดความขัดแย้ง สร้างกำลังใจให้กับบุคลากร และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุดในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ในปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 112 คน จากจำนวน 34 โรงเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจากตารางสำเร็จของ Krejcie & Morgan (1970 : 607) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 87 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ ประสบการณ์การบริหาร วุฒิการศึกษาสูงสุด ขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของ โกลแมน (Goleman, 1998) ประกอบด้วย 5 ด้าน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 6 ระดับ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามี 3 ด้าน (เอกรัตน์ เชื้อวังคำ และคณะ, 2564) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 6 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาหาความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) แบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร มีค่าความเชื่อมั่น 0.76 ภาวะผู้นำดิจิทัล มีค่าความเชื่อมั่น 0.77 แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น 0.84

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ แจ้งขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างช่วยอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์แบบสอบถาม ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) โดยใช้การคำนวณค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์แบบสอบถาม ตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม
1. ด้านการตระหนักรู้ตนเอง	4.50	1.28	ค่อนข้างจริง
2. ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	5.06	0.78	จริง
3. ด้านการจูงใจตนเอง	4.72	0.97	จริง
4. ด้านการเข้าใจผู้อื่น	4.84	1.00	จริง
5. ด้านการมีทักษะสังคม	4.36	1.36	ค่อนข้างจริง
เฉลี่ย	4.70	1.08	จริง

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับจริง ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 1.08) และรายด้านโดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ($\bar{x} = 5.06$, S.D. = 0.78) ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ($\bar{x} = 4.84$, S.D. = 1.00) ด้านความสามารถในการจูงใจตนเอง ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.97) ด้านการตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 1.28) และด้านการมีทักษะทางสังคม ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 1.36)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. การเป็นพลเมืองดิจิทัล	4.49	1.28	ค่อนข้างจริง
2. ความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล	4.41	0.78	ค่อนข้างจริง
3. วิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.61	0.97	จริง
รวม	4.50	1.32	ค่อนข้างจริง

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างจริง ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 1.32)

และรายด้านโดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ วิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 1.33) การเป็นพลเมืองดิจิทัล ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 1.20) และความเป็นมืออาชีพดิจิทัล ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 1.42)

ตารางที่ 3 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ เป็นรายด้านและรายย่อย

ภาวะผู้นำดิจิทัล	ด้านความฉลาดทางอารมณ์					
	ด้านการตระหนักรู้ตนเอง	ด้านการควบคุม	ด้านความสามารถในการใส่ใจตนเอง	ด้านการเข้าใจผู้	ด้านการมีทักษะ	รวม
1. การเป็นพลเมืองดิจิทัล	0.405**	0.436**	0.397**	0.503**	0.353**	0.554**
2. ความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล	0.194**	0.342**	0.339**	0.157**	0.303**	0.349**
3. วิสัยทัศน์ดิจิทัล	0.394**	0.232**	0.321**	0.520**	0.310**	0.431**
รวม	0.478**	0.481**	0.500**	0.456**	0.456**	0.642**

จากตารางที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = 0.642$)

อภิปรายผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับจริง ผลวิจัยออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ความฉลาดทางอารมณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงสามารถสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของดิกลฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงหะ (2549) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และความสำเร็จในการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างจริง ผลวิจัยออกมาเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันได้มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ใช้สื่อ อุปกรณ์ แพลตฟอร์ม (Platform) เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา ชวนะไพศาล (2563 : 96) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี พบว่าภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับมีนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุนให้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน บุคลากรภายในสถานศึกษา มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี สามารถนำไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลจากการวิจัยที่พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ สุริศรี วิศิษฐ์ศิลป์ (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง เนื่องมาจากองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการกับตนเอง ความฉลาดทางสังคม และความสามารถในการแก้ไขข้อขัดแย้ง ดังนั้นย่อมเป็นผลโดยตรงกับกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติและสมมติฐานของสมาชิกในองค์กรสร้างความผูกพันในการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ที่สำคัญขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีทักษะสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ทางด้านทักษะสังคม

2. ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล ด้านความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารจัดการเทคโนโลยี และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ดิจิทัลให้กับผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ด้านการมีทักษะสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งการจะเกิดความฉลาดทางอารมณ์ด้านทักษะทางสังคมนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ทั้งทางด้านการตระหนักรู้ตนเอง ด้านความเข้าใจผู้อื่น ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง จูงใจตนเองให้สามารถติดต่อ สื่อสารกับผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จึงจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำดิจิทัล ด้านการตระหนักรู้ตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา และด้านการเข้าใจผู้อื่นไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลด้านความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล ซึ่งความเป็นมืออาชีวด้านดิจิทัล พฤติกรรมบ่งชี้ คือ ความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองค่อนข้างสูง เพราะจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดแรงจูงใจในการศึกษา เรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฑาทิพย์ ไชยชนะและคณะ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.
- ดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงห์. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1. *สัปดาห์วารสารการวิจัย*, 29(1), 124-142.
- เยาวลักษณ์ จิตต์วโรดม. (2560). บทบาทและทักษะหลักของภาวะผู้นำในสังคมยุคดิจิทัล Role and Key Skills of Digital Society Leadership. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 9(2), 81-91.

- สุริศรี วิศิษฐ์ศิลป์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อุไรวรรณ ชูมี. (2561). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เอกรัตน์ เชื้อวงศ์ และ วัลลภา อาริรัตน์. (2564). องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีเขต 4. (การประชุมผลงานวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 22). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Goleman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การพัฒนาชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา
หลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 1 แขนงดนตรีพื้นเมือง
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The Construction of Instructional Package for Basic Pin :
Esan Musical Instrument for The 1st Year Folk Music Students
in Khon Kaen University

กิตติช มะลิวรรณ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Kittithuch Mariwan

Khon Kaen University

Email: Kittithuch.m@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและศึกษาประสิทธิภาพชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานและเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้กลุ่มผู้เรียนจำนวน 5 คน เป็นนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 แขนงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนก่อนดำเนินการทดลอง เพื่อคัดเลือกนักศึกษาเครื่องดนตรีพิณกลุ่มตัวอย่าง โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงและชี้แจงรายละเอียดของการวิจัยทั้งหมด 2) ขั้นตอนในการดำเนินการทดลองมีระยะเวลาในการทดลองทั้งหมด 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบ คาบละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 3) แบบทดสอบย่อย 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของแบบฝึกทักษะในชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน

* ได้รับบทความ: 6 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 25 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1) ชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพ 81.3/86 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และนักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานอยู่ที่ 4.27 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์มีความพึงพอใจมากที่สุด โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2) การใช้ชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานจากการทดสอบ ของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ เกิดทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีพิณสูงสุดและมีความพึงพอใจในชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน

คำสำคัญ: การสร้างชุดการสอน; พิณ; การหาประสิทธิภาพของแบบฝึก

Abstract

This research is quantitative. The aim is to develop and investigate the effectiveness of basic Phin teaching and students' satisfaction with basic Phin teaching using cooperative learning method based on a group of 5 students of Bachelor of Music Programme, 1st year in Indigenous Music, Faculty of Fine Arts, Khon Kaen University. The research instruments were; 1) a basic Phin instrument, 2) a test before and after the lesson, 3) a subtest, and 4) a questionnaire on satisfaction with the basic Phin instrument.

The results showed that:

1) the basic instrumentation for Phin was 81.3/86, which is above the threshold of 80/80, and that the students in the sample were satisfied with the basic instrumentation for Phin with 4.27, which is the highest satisfaction level. The statistics used in data analysis are percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (S.D).

2) The study found that the use of basic Phin teaching sets from the group instrument test made Phin playing more effective in expertise. The highest Phin instrumentation skills and satisfaction of basic Phin instrumentation teaching set.

Keywords: Teaching Tutorials; Phin; Teaching Practice Evaluation Tools

บทนำ

เนื่องจากภูมิอากาศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) มีอากาศที่ร้อนอบอ้าวและแห้งแล้ง ฉะนั้นแล้วเมื่อถึงเวลาเย็นหน้าฝนของชาวอีสาน ต้องรีบทำมาหากินเพื่อที่จะเลี้ยงดูคนในครอบครัว จนทำให้ไม่มีเวลาที่จะสร้างความสนุกสนาน เครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสานจึงไม่สวยงามและถูกประดิษฐ์ขึ้นอย่างง่าย ๆ และต้องใช้วัสดุที่สามารถหาได้ภายในท้องถิ่น การบรรเลงเพลงจึงมีจังหวะรวดเร็วและมีความ คึกคัก กระชับ สนุกสนานและความเร่รืบ ซึ่งเป็นจุดเด่นของดนตรีพื้นบ้านอีสาน (ไชแสง สุขะวัฒนะ, 2535) เครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสานสามารถแบ่งลักษณะของเครื่องดนตรีได้อย่างชัดเจน ลักษณะเครื่องดนตรี แตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ และดนตรีพื้นเมืองอีสานจะมีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว โดยเกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านชาวอีสาน โดยลักษณะต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีพื้นเมือง ในแต่ละท้องถิ่น จะไม่เหมือนกันและได้มีการนำมารวมวงกัน ซึ่งเครื่องดนตรีอีสานของคนสมัยก่อนสามารถดัดแปลงมาจาก วัสดุอุปกรณ์ใกล้ตัวมาทำเป็นเครื่องดนตรี หรือเครื่องประกอบจังหวะ (บุษกร สำโรงทอง, 2551)

ปัจจุบันเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสานหลายชนิดถูกนำมาพัฒนาและประยุกต์ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ลักษณะทางกายภาพ เสียงของเครื่องดนตรี เทคนิคการบรรเลง ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิณ ซึ่งได้ถูกนำไป ประยุกต์รูปทรงโดยแต่ละช่างทำพิณ ส่งผลให้พิณในปัจจุบันมีลักษณะทางกายภาพ และเสียงที่คล้ายคลึง กับกีตาร์ไฟฟ้า ทำให้มีความถี่ของเสียงที่เป็นมาตรฐานเท่ากับกีตาร์ไฟฟ้าและจะมีความเพี้ยนของเสียงน้อยกว่า พิณไฟฟ้าในยุคสมัยก่อน ปัจจุบันพิณจึงถูกนำมาใช้บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีสากลชนิดอื่น ๆ เช่น การนำไป บรรเลงประกอบเพลงขับร้องทั้งบรรเลงเดี่ยว บรรเลงประสาน และบรรเลงร่วมกับวงดนตรีสากล วงหมอลำซึ่ง วงดนตรีลูกทุ่ง วงดนตรีเพื่อชีวิต ฯลฯ การเรียนดนตรีพื้นเมืองอีสานเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาการเรียนการสอน โดยพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติเครื่องดนตรี สามารถนำมาพัฒนา การปฏิบัติดนตรีในขั้นสูงต่อไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนทำให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน รวมทั้งการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมอีสานและศิลปวัฒนธรรมสากล

ปัญหาในการเรียนดนตรีพื้นเมืองในปัจจุบัน เกิดจากขาดการสอนในเรื่องของการฝึกปฏิบัติ เครื่องดนตรีพื้นเมืองขั้นพื้นฐาน ทั้งการอ่านโน้ตพื้นเมืองรวมไปทั้งการบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน ทุกชิ้น ทำให้การเรียนการสอนวิชาดนตรีพื้นเมืองมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ส่งผลต่อนักศึกษา ในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาทำให้นักศึกษาไม่สามารถเข้าใจในการอ่านหรือเขียนโน้ต รวมไปถึง การบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสานได้อย่างถูกต้อง

ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจเกี่ยวกับเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน พิณ เพราะถือว่าเป็น เครื่องดนตรีหลักของวงโปงลาง และเครื่องดนตรีประเภทนี้ได้มีเทคนิคในการบรรเลงหลายรูปแบบที่จะมี ความแตกต่างกันออกไป ซึ่งแต่ละเทคนิคมีความยากง่ายต่างกัน เช่น การสับตีปีก การไล่นิ้ว การจับคอรัศ จึงมีส่วนที่จำเป็นต้องมีการสร้างแบบฝึกทักษะการบรรเลงพิณ ให้ไปในแนวทางการบรรเลงอย่างถูกต้อง

และเหมาะสม ผู้วิจัยจึงหยิบยกขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา ภายใต้หัวข้อเรื่อง การพัฒนาชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษาหลักสูตร ดุริยางคศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 แขวงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 แขวงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 แขวงดนตรีพื้นเมือง เอกพิณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีวิธีการขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานในการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ 4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 แขวงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 5 คนโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1.1.1 เป็นนักศึกษาที่เรียนเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน พิณ แขวงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.1.2 เป็นนักศึกษาที่เรียนเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน พิณ ที่มีเวลาฝึกซ้อมพิณไม่ต่ำกว่า 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา หลักสูตร ดุริยางคศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 แขวงดนตรีพื้นเมือง เอกพิณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น แบ่งออกเป็น

1. การไล่น้ตบนคอพิณ
2. การจับคอร์คบนคอพิณ
3. การฝึกบรรเลงลายจอนฟอนพัด

2.2 แบบทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอน การบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งออกเป็นแบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบย่อย และแบบทดสอบหลังเรียน

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

3.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาขั้นตอน เนื้อหาสาระ ว่าสิ่งใดสำคัญในการพัฒนาชุดการสอนปฏิบัติให้ผู้สอนนั้นจะเน้นให้นักศึกษาได้รับประโยชน์ไปในด้านใด

2. หลังจากได้มีการศึกษาเนื้อหาสาระ ต้องกำหนดรูปแบบการสร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน โดยคำนึงถึงตัวนักศึกษาให้มากที่สุดว่าจะได้เนื้อหาสาระและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านใดหลังจากได้ฝึกปฏิบัติชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน

3. กำหนดหน่วยการฝึกปฏิบัติ โดยเน้นเนื้อหาที่นักศึกษาเกิดความสนใจ สนุกกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

4. ฝึกปฏิบัติสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้และหัวข้อ

5. สร้างแบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบย่อย และแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อประเมินพัฒนาการของนักศึกษา

6. นำชุดการสอนการบรรเลงพิณที่สร้างขึ้น ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ

7. นำชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานที่ได้รับการปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินตรวจสอบ

8. นำชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานไปใช้ได้จริง

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นตอนก่อนดำเนินการทดลอง

1. คัดเลือกนักศึกษาเครื่องดนตรีพิณกลุ่มตัวอย่าง โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

2. ชี้แจงรายละเอียดของการวิจัยทั้งหมด

4.2 ขั้นตอนในการดำเนินการทดลอง

1. ทดลองชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาทั้งหมด 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบๆ ละ 2 ชั่วโมง

2. ภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยนำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ประเมินประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะในชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน

3. ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจต่อชุดการสอน การบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อทราบถึงความพึงพอใจของนักศึกษาต่อชุดการสอน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 หาประสิทธิภาพจากชุดการสอนตามเกณฑ์ 80/80 แบ่งได้ ดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ด้านกระบวนการเป็นความสามารถในการใช้ชุด การสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถของนักศึกษาจากการประเมินผลระหว่างเรียน ของกลุ่มทดลอง จำนวน 5 คน

80 ตัวหลัง หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ด้านผลลัพธ์เป็นความสามารถ ในการใช้ชุดการสอน การบรรเลงพิณ เพื่อพัฒนาทางความสามารถของนักศึกษาโดยผ่านแบบทดสอบหลังเรียนของชุดการสอน การบรรเลงพิณ ของกลุ่มทดลองจำนวน 5 คน

5.2 คำนวณค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบความพึงพอใจ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหาประสิทธิภาพของชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัย ได้จัดสร้างขึ้น ซึ่งได้ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยได้คัดเลือกผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาที่เรียนเครื่องดนตรี พื้นเมืองอีสาน พิณ แขนงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 5 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือเป็นนักศึกษาที่เรียนเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน พิณ ที่มีเวลาฝึกซ้อมพิณ ไม่ต่ำกว่า 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งได้ ทำการเรียนการสอนทั้งสิ้น 6 คาบ คาบละ 2 ชั่วโมง โดยผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการบรรยายและสาธิตก่อนให้นักศึกษาทำชุดการสอนได้ผลวิจัย ดังนี้

1. ชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งเอาไว้
2. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องโน้ต บนคอพิณ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพ 81.3/86 ซึ่ง สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ จากการที่ชุดการสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอาจมีสาเหตุเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการเกี่ยวกับการสร้างชุดการสอน ซึ่งประสาธ อิศรปริดา (2538) ได้สรุปผลการทดลองของธอร์นไค์ ไว้ว่า กฎแห่งการฝึกหัด หมายถึง การที่นักศึกษาได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ

ย่อมจะทำให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งที่จะเรียนรู้ การตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอย่อมทำให้เกิดทักษะ ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักการนี้มาใช้ในการสร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน จะเห็นได้จากชุดการสอน การบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจะมีการเน้นย้ำในการคิดและปฏิบัติ ในแต่ละเรื่องซ้ำ ๆ บ่อย ๆ แต่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการฝึกหัดให้นักศึกษาไม่เกิดความเบื่อหน่ายแต่ยังเน้นย้ำในองค์ความรู้เรื่องนั้น ๆ โดยผู้วิจัยได้เรียงลำดับการฝึกทักษะจากง่ายไปยากเพื่อให้นักศึกษาเกิดความภูมิใจในตนเองที่สามารถทำได้ และมีความสนใจในการเรียนรู้ในหัวข้อถัดไป ซึ่งสุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์มพรรย์ (2523) ได้ให้หลักจิตวิทยาในการสร้างชุดการสอนตามกฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นสิ่งที่ครูควรคำนึงด้วยว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจที่ต่างกัน ฉะนั้นในการสร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานจึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสม โดยการจัดชุด การสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานจากง่ายไปยากเพื่อดึงดูดความสนใจของนักศึกษา เป็นการกระตุ้น ให้ติดตามต่อไป ส่งผลให้นักศึกษา ประสบความสำเร็จในการทำแบบฝึก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการต่าง ๆ มารวบรวมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดสร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ อันสูงสุด

ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้ศึกษานำมาสร้างชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาในการวิจัย เพื่อนำข้อเสนอแนะมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ชุดการสอนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเกิดความเหมาะสมแก่นักศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอันสูงสุด ในการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้คำนึงถึงเนื้อหาทั้งด้านทฤษฎี และปฏิบัติ ให้มีความครอบคลุมและเหมาะสม กับข้อจำกัดเวลาในการเรียนรู้ เมื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินเห็นชอบ เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้ นำไปใช้กับ กลุ่มเป้าหมาย

2. ทักษะของนักศึกษาหลังจากได้ศึกษาและใช้ชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน มีค่าดัชนี ประสิทธิภาพเท่ากับ 0.80 แสดงว่า ชุดการสอนนี้ช่วยให้นักศึกษาเกิดองค์ความรู้และพัฒนา เพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.80 หรือ คิดเป็นร้อยละ 80 อาจมีสาเหตุเนื่องจากผู้วิจัยได้เลือกใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อให้นักศึกษา สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และผู้วิจัยได้ชี้แจงนักศึกษาให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ และชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญของสมาชิกในกลุ่ม หากคนเก่งในกลุ่มไม่ช่วยเหลือเพื่อนก็จะไม่สามารถ บรรลุเป้าหมายได้ หรือหากคนด้อยในกลุ่มไม่เกิดความพยายาม ย่อมจะทำให้สมาชิกในกลุ่มไม่บรรลุ เป้าหมาย ทุกคนจะประสบความสำเร็จได้ก็เนื่อง ด้วยกลุ่มประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี แคมมณี (2550) ที่ได้กล่าวโดยสรุปว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะต้องพยายามชี้ให้ทุกคนในกลุ่มนั้นเห็นถึง ความสำคัญของทุกคนในกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนจะประสบความสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยในการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือนักศึกษาเกิดความสนใจ และมีแรงผลักดัน ในการเรียนรู้และพร้อมจะพัฒนา นักศึกษาที่ทำได้ดีแล้วก็จะพยายามช่วยเพื่อน ทำให้ได้บทวนองค์ความรู้

ที่ได้ให้มีความแม่นยำมากขึ้น ส่วนนักศึกษาที่เรียนอ่อนจะมีความพยายามในการเรียนรู้และฝึกซ้อมมากขึ้น เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จ นักศึกษามีความตั้งใจและร่วมมือในการเรียนรู้ที่ตีมากกว่าให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้นักศึกษาเกิดแรงผลักดัน ความกระตือรือร้นและความสนุกในการฝึกซ้อม แบบฝึกทักษะการบรรเลงพิณ ในการเรียนการสอนนั้นผู้วิจัยได้ใช้วิธีการอธิบายและแสดงตัวอย่างให้แก่ นักศึกษาในแต่ละแบบฝึกทักษะและได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีโอกาสซักถามในข้อสงสัยต่าง ๆ แล้วให้ได้ลอง ปฏิบัติตามแบบฝึกทักษะในชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน หากผิดพลาดผู้สอนจะให้คำแนะนำ และอธิบายแบบฝึกทักษะในชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ นักศึกษาสามารถฝึกทักษะ การบรรเลงพิณอยู่ในเกณฑ์ที่ดีและแบบฝึกทักษะในชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานนี้ ช่วยให้ นักศึกษาเกิดองค์ความรู้และพัฒนาการบรรเลงพิณเพิ่มมากขึ้น

3. ผลความพึงพอใจของนักศึกษาต่อชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน เมื่อสิ้นสุด การเรียน การสอนแล้วนักศึกษามีความพึงพอใจต่อชุดการสอนค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 4.27 ซึ่งอยู่ในระดับเกณฑ์ ความพึงพอใจ มากที่สุด อาจมีสาเหตุจากผู้วิจัยคัดเลือกนักศึกษาเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน “พิณ” ที่มีเวลาฝึกซ้อมพิณไม่ต่ำกว่า 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทำให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจเมื่อตนเองสามารถ ปฏิบัติได้ และเมื่อนักศึกษาทำชุดการสอนจบ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของคอร์ดับนคอพิณ โน้ตบนคอพิณ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านอื่น ๆ ได้ซึ่งองค์ความรู้นี้จึงถือเป็นสิ่งใหม่ กับตัวนักศึกษา เมื่อนักศึกษาเข้าใจและปฏิบัติได้จึงทำให้เกิดความพึงพอใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้ เกิดความพึงพอใจ ต่อชุดการสอน จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลมานั้น ประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 4.8 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด คือ นักศึกษามีความเข้าใจเรื่องการไล่โน้ตบนคอพิณมากขึ้น และ นักศึกษามีความพึงพอใจกับชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานในสองประเด็นนี้นักศึกษามีความ พึงพอใจมากอาจเนื่องมาจากในชุดการสอนมีการเน้นย้ำในเรื่องของคอร์ดับนคอพิณ โน้ตบนคอพิณและ การไล่โน้ตบนคอพิณมาก จึงทำให้นักศึกษาเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ดี ส่วนคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 3.6 เกิดจากในชุดการสอนมีเนื้อหาบางอย่างไม่เพียงพอต่อผู้เรียน

4. ประเด็นข้อสังเกตจากผู้วิจัย

4.1 นักศึกษามีความสนใจในการเรียนรู้มากอาจเนื่องด้วยเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นักศึกษา ยังไม่เคยศึกษาและมีความต้องการในการศึกษา จึงทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการฝึกซ้อม

4.2 นักศึกษาที่มีคะแนนอ่อนจะมีความพัฒนาตนเองสูงเนื่องจากการเรียนโดยการเรียนรู้ แบบร่วมมือทำให้นักศึกษาที่มีคะแนนอ่อนต้องการทำให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย จึงเกิดการกระตือรือร้น ในการเรียนรู้และฝึกซ้อมมากขึ้น

4.3 เมื่อนักศึกษาทำแบบฝึกทักษะในชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานเกิดความสนใจ มากกว่าแบบทักษะด้านคีตวิเคราะห์ เนื่องจากได้เล่นร่วมกันทำให้เกิดความเพลิดเพลินในการทำชุดการสอน การบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ในการใช้ชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน ผู้สอนจำเป็นต้องสาธิตและอธิบายเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุดการสอนให้นักศึกษาได้เข้าใจก่อนทำแบบฝึกทักษะ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 การเรียนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน ผู้สอนควรอธิบายให้นักศึกษามีความเข้าใจถึงเรื่องของคอร์ดนคพิน การไล่น้ตบนคพินในรูปแบบต่างๆ ผู้สอนควรสาธิตให้นักศึกษาดูเป็นตัวอย่างก่อนทำแบบฝึกทักษะเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอันสูงสุด

1.3 นักศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้เบื้องต้นในเรื่องของการบรรเลงพิณ การอ่านโน้ตพื้นบ้าน เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจในเรื่องของคอร์ดนคพินและการไล่น้ตบนคพิน

1.4 เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักศึกษา นักศึกษาควรมีการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรเพิ่มระยะเวลาของชั่วโมงในการเรียนการสอนให้มากขึ้นเนื่องจากนักศึกษาจำเป็นต้องใช้เวลาในการทำแบบฝึกทักษะค่อนข้างมากทำให้มีความเร่งรีบในการสอนเนื้อหาแก่นักศึกษา

2.2 ควรเพิ่มทักษะการปฏิบัติควบคู่ไปกับทักษะการคิดวิเคราะห์ในเรื่องของคอร์ดนคพินและการไล่น้ตบนคพินตั้งแต่เริ่มแบบฝึกทักษะในช่วงต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษาหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่1 แขวงดนตรีพื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทำให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาทักษะการไล่น้ตบนคพิน การจับคอร์ดนคพิน รวมไปถึงสามารถบรรเลงลายจอนฟอนพืดได้ ซึ่งชุดการสอนการบรรเลงพิณขั้นพื้นฐาน ยังสามารถนำไปต่อยอด เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการบรรเลงพิณในรูปแบบต่าง ๆ ได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ไชแสง ศุขะวัฒนะ. (2535). สังคีตนิยมว่าด้วย : ดนตรีตะวันตก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทศนา เขมมณี. (2550). รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษกร สำโรงทอง. (2551). พิณ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาธ อิศรปรีดา. (2538). สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาสารคาม: โครงการผลิตเอกสารตำรา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุจิต เพียรชอบ. (2523). วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง
ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย
Human Resource Development Factors Affecting Police Missions
immigration Suvarnabhumi Airport, Thailand

ทิพภาวดี ชลองภูมิ¹,
สมเกียรติ เกียรติเจริญ² และ รังสรรค์ อินทน์จันทน์³
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}
Thippavadee Chalongpoom¹,
Somkiat Kiatchareon² and Rungsun Ingun³
MahaSarakhm Rajabhat University^{1,2,3}
Corresponding Author, Email: Thippavadee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้ปฏิบัติ จำนวน 293 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการฝึกอบรม ปัจจัยการพัฒนาพนักงาน ปัจจัยการให้การศึกษา ปัจจัยการพัฒนาอาชีพ และปัจจัยการพัฒนาคณะการ

* ได้รับบทความ: 1 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 22 พฤศจิกายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 25 มีนาคม 2566
Received: 1 October 2022; Revised: 22 November 2022; Accepted: 25 March 2023

2) ระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการยกระดับเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการปรับทัศนคติ และด้านการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (0.405) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ทรัพยากรมนุษย์; ความสำเร็จ; ตรวจคนเข้าเมือง

Abstract

The objectives of this research 1) were to study the human resource development factors of the Immigration Police. Suvarnabhumi Airport, Thailand 2) To study the level of mission accomplishment of the Immigration Police, Suvarnabhumi Airport, Thailand and 3) To study the relationship between human resource development factors and the success of the immigration police's mission. Suvarnabhumi Airport, Thailand by quantitative research The sample group used in this research consisted of 293 police officers at the operator level by calculating the sample by using the formula of Taro Yamane. The questionnaire was a 5-level estimation questionnaire based on the Likert Scale, which the questionnaire had a confidence value of 0.893 and the statistics used in the research were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation. and Pearson's correlation coefficient.

The results of the research found that

1) human resource development factors Overall, it's at a high level. classified by aspect Sort the averages descending as follows: Training Employee Development Factors Education Factors career development factors and organizational development factors

2) the level of success according to the mission of the Immigration Police Overall, it's at a high level. when classified by aspect Sorted in descending order from the mean as follows: Personnel Development information technology upgrade attitude adjustment and the preparation of operational manuals

3) the relationship between human resource development factors and the level of success according to the mission of the Suvarnabhumi Airport Immigration Police. There was a low positive correlation (0.405) with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Human Resources; Success; Immigration

บทนำ

สถานการณ์โลกยุคปัจจุบันมีลักษณะเป็นพลวัตที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง ทั้งนี้ เพราะมีปัจจัยแวดล้อมในหลายประการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในทุกมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดของธุรกิจ การบินและระบบโลจิสติกส์ ได้ผลให้เกิดกระแสการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก แต่ยังเป็นตัวผลักดันให้เกิดกระแสการไหลเวียนของเงินทุน สินค้าและบริการ รวมทั้งการโยกย้ายถิ่นฐาน ปรากฏการณ์เหล่านี้ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของวัฒนธรรม ระบบความคิดความเชื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผลพวงอันหนึ่งก็คือการเติบโตของภาคประชาสังคม และองค์กรนอกภาครัฐ (Non-State Actors) ต่าง ๆ ซึ่งก็รวมถึงองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime : TOC) โดยองค์กรอาชญากรรมขนาดใหญ่ได้ขยายธุรกิจของตนจากประเทศที่มีความเข้มงวดเรื่องกฎหมาย เข้าไปยังประเทศซึ่งมีระบบกฎหมายที่ล่าช้าหรือมีการบังคับใช้กฎหมายที่ย่อนหย่อนเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกปราบปราม จนเกิดการท้าทายอำนาจรัฐในหลายประเทศ แต่ภาครัฐไม่สามารถจัดการกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากองค์กรเหล่านั้นมีความยืดหยุ่น คล่องตัวและมีฐานปฏิบัติการในหลายประเทศ ขณะที่ความร่วมมือระหว่างรัฐในการจัดการปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติเป็นไปอย่างจำกัดเนื่องด้วยเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและเกี่ยวพันกับความมั่นคงของแต่ละรัฐ (อิพิพัฒน์ พงศ์เรืองรอง, 2561 : 1-2)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักของสังคมไทยในการรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงดูแลหน้าที่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้น ตำรวจจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม การแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำนาจความยุติธรรมในคดีความ การบริการสังคม และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ในหลายด้าน จึงทำให้บทบาทของตำรวจต้องเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน และเป็นที่พึ่งพาเมื่อประชาชนมีเหตุทุกข์ภัย โดยเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่จะต้องดูแลบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม โดยมีสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองดำเนินการกักตุนในการตรวจบุคคลและ

ยานพาหนะที่เดินทางเข้ามาในและออกไปนอกราชอาณาจักรเปรียบเสมือนประตูของประเทศ รวมทั้งให้บริการคนต่างด้าวขณะพำนักอยู่และเป็นแนวทางในการรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจสำคัญทั้งงานด้านการให้บริการในการเดินทางข้ามแดนและการรักษาความมั่นคงของประเทศ ในการสกัดกั้นบุคคลต้องห้ามหรือไม่พึงประสงค์มิให้เดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรได้ รวมทั้งป้องกันภัยคุกคามต่อความมั่นคงในรูปแบบต่าง ๆ (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2558 : 14)

ภารกิจด้านความมั่นคงจึงถือเป็นภารกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศ ซึ่งนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2558-2564 (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2558 : 13-16) ได้กำหนดให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเป็นเจ้าภาพหลัก 3 นโยบาย ดังนี้ (1) นโยบายที่ 4.2 ปรับปรุงกลไกและพัฒนาศักยภาพการตรวจคนเข้าเมืองโดยให้ดำเนินการติดตามตรวจสอบการเข้า-ออก การขอยุ่ต่อ ในประเทศไทย และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประสานร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิด (2) นโยบายที่ 7.4 การปรับปรุงกลไกและการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการเพื่อจัดระเบียบการเข้าเมือง โดยส่งเสริมและพัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มกลไกความร่วมมือระหว่างกัน ในการตรวจสอบการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายอย่างเข้มงวด และพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่รัฐให้รู้เท่าทันกับพัฒนาการของการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ตลอดจนเพิ่มมาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจโดยมิชอบ และ (3) นโยบายที่ 7.5 พัฒนาระบบฐานข้อมูลคนเข้าเมืองและผู้หลบหนีเข้าเมืองให้มีความทันสมัย เป็นปัจจุบัน สามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (2564) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ (VISION) ไว้ดังนี้ “เพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการคนเข้าเมืองทั้งระบบ (Strengthening the Thai Immigration Systems)” โดยกำหนดพันธกิจ (MISSION) ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ปรับทัศนคติ (Mindset) ในการปฏิบัติงาน (2) พัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีศักยภาพ (3) ยกระดับเทคโนโลยีสารสนเทศงานตรวจคนเข้าเมือง และ (4) จัดทำคู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน (SOP) ในทุกสายงานด้านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติในสังกัดกองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานตรวจบุคคลและยานพาหนะที่เข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยทะเบียนคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกฎหมายอื่นที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองรับผิดชอบ ณ ด้านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ (1) งานตรวจบุคคลและยานพาหนะที่เข้ามาในราชอาณาจักร (2) งานอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ซึ่งท่าอากาศยานสุวรรณภูมิถือเป็นท่าอากาศยานที่มีจำนวนนักท่องเที่ยว และมีการเดินทางทางอากาศที่สูงที่สุดในเอเชีย รวมถึงเป็นพื้นที่ที่มีการอพยพเข้ามาทำงานของประชาชนจำนวนมาก และในขณะเดียวกัน ก็มีแนวโน้มการก่ออาชญากรรมสูง จึงทำให้ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อช่วยให้เกิดประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติการที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับยุคสมัย (ณัฐธยา มีทอง, 2563 : 79-81)

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จึงช่วยให้ได้ข้อมูลที่น่าไปพัฒนาเป็นโครงการ/กิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนา ศักยภาพของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองให้มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการกิจบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีคุณภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ระดับรองสารวัตร และระดับชั้นประทวน ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ในปีงบประมาณ 2564 จำนวน 1,091 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ระดับรองสารวัตร และระดับชั้นประทวน ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ในปีงบประมาณ 2564 จำนวน 293 คน โดยการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973 : 727) ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มตามระดับชั้น (Stratified Random Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

2. เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ปัจจัยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตอนที่ 3 ความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากผู้บังคับการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง แต่งตั้งผู้ช่วยผู้วิจัย และมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ สำหรับสถิติที่ใช้บรรยายลักษณะและทิศทางข้อมูลของปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถามได้ดังนี้

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่มีชั้นยศระดับชั้นประทวน (ส.ต.ต.-ค.ต.) ร้อยละ 69.97 มีอายุตัวระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 49.49 มีอายุงานไม่เกิน 5 ปี ร้อยละ 67.58 มีการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 48.12 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป ร้อยละ 32.42

2. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ (1) ด้านการฝึกอบรมข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้มีการจัดการฝึกอบรมในหลักสูตร ความชำนาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ (2) ด้านการพัฒนาพนักงาน มีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการเสริมสร้างทักษะความสามารถเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ (3) ด้านการให้การศึกษา มีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้มีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับทำงานในอนาคต มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ (4) ด้านการพัฒนาอาชีพ มีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเป้าหมายในชีวิตการทำงาน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ และ (5) ด้านการพัฒนาองค์กร มีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีแผนกลยุทธ์ด้านการจัดการ ความรู้ที่สอดคล้องกับพันธกิจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ

3. ระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาบุคลากร มีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีทักษะในงานที่รับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ (2) ด้านการยกระดับเทคโนโลยีสารสนเทศ มีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการปรับปรุงระบบงานให้สอดคล้องประสานร่วมกันของทุกระบบ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ (3) ด้านการปรับทัศนคติ มีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการปรับปรุงระบบงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ และ (4) ด้านการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน มีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการจัดทำคู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (0.405) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แต่ละด้านตามลำดับ ดังนี้ (1) ด้านการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (2) ด้านการพัฒนาพนักงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (3) ด้านการให้การศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำมาก (4) ด้านการพัฒนาอาชีพมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำมาก และ (5) ด้านการพัฒนาองค์กรมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ประเทศไทย สามารถนำมาสู่การอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีค่าอยู่ในระดับมาก โดยเป็นผลเนื่องมาจาก ผู้บริหารทุกระดับมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้รับการพัฒนาสมรรถนะการทำงาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนด รวมถึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อช่วยให้การขับเคลื่อนพันธกิจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ ผลการวิจัยในแต่ละด้านยังค้นพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้มีการจัดการฝึกอบรมในหลักสูตร ความชำนาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และพฤติกรรมของมนุษย์

ทำให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมีการวางแผนด้านการฝึกอบรมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับอย่างเป็นระบบและทำให้ได้รับการพัฒนาความชำนาญเฉพาะด้านในการทำงานให้สูงขึ้น ผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Gilley and Egglund (1989 : 112-115) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการวางแผนเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้บุคคลได้รับความรู้ มีทักษะเพิ่มขึ้น และเกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพของงาน ทั้งนี้ Werner and Desimone (2006 : 11-12) มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การปรับปรุงความรู้ ทักษะ และทัศนคติ จะทำให้พนักงานมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงานเฉพาะกิจหรืองานทั่วไป และผลวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพร ขำญาติ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องความเข้าใจพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ฝ่ายตรวจคนเข้าเมืองขาเข้า ด้านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยพบว่า หน่วยงานควรส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้น รวมถึงมีการสร้างขวัญและกำลังใจ โดยการมอบรางวัลให้กับผู้ปฏิบัติที่ตั้งใจทำงานอย่างทุ่มเท เสียสละประพฤติดี และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองต่อผู้ร่วมงาน สำหรับผลการวิจัยด้านการให้การศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้มีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับทำงานในอนาคต มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ตำรวจนิยมศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเปิดโอกาสและสร้างทางเลือกที่ดีกว่าให้แก่ตัวเองในอนาคต ทำให้ผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Noe (2008 : 112-113) ที่กล่าวถึง การศึกษาว่าหมายถึง กิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมให้พนักงานเกิดการเรียนเพื่อพัฒนาตนเองสำหรับงานในอนาคต อันไกลที่แตกต่างจากงานปัจจุบัน โดยเป้าหมายของการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมของพนักงานในการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือให้ทำงานในหน้าที่ใหม่ รวมถึงช่วยสร้างความมั่นใจให้กับองค์กรว่า จะมีพนักงานที่มีความรู้ความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของงานในอนาคต นอกจากนี้ ผลการวิจัยด้านการพัฒนาพนักงานพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการเสริมสร้างทักษะความสามารถเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ผู้บริหารทุกระดับมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทำงาน และเป้าหมายขององค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้เกิดการยกระดับทักษะในการทำงาน รวมถึงเกิดความเข้าใจอย่างเชื่อมโยงในการบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Mondy (2008 : 26) และ Miller (1994 : 12) ที่กล่าวว่า การพัฒนาพนักงานเป็นกระบวนการที่ถูกจัดขึ้นสำหรับเพื่อรองรับการเจริญเติบโตขององค์กรในอนาคต ทั้งนี้ Mondy & Noe (2005 : 66-69) ได้กล่าวสนับสนุนในประเด็นนี้ว่า การพัฒนาพนักงานคือ การเรียนรู้นอกเหนืองานในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นการเตรียมตัวให้พนักงานพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตในระยะยาว

และสอดคล้องกับงานวิจัยของสรเสรีญ หมายสวัสดิ์ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์ เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 โดยผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะของพนักงานให้สูงขึ้นย่อมช่วยให้พนักงานมีความรู้ความสามารถในทิศทางที่สอดคล้องกับภารกิจขององค์กร รวมถึงช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น สำหรับผลการวิจัยด้านการพัฒนาอาชีพพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อคำถามเรื่อง ตม. ทำอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเป้าหมายในชีวิตการทำงาน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การเลื่อนยศ การเลื่อนตำแหน่ง การเข้าสู่ตำแหน่งเฉพาะทาง เป็นต้น จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถวางแผนการเข้าสู่ตำแหน่งที่ต้องการได้อย่างชัดเจน รวมถึงทำให้สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองมีการจัดทำแผนพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Gilley, Eggland & Maycunich (2002 : 115) ที่กล่าวว่า การพัฒนาอาชีพเป็นกิจกรรมเพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาบุคคลร่วมกับเป้าหมายของหน่วยงาน รวมถึงกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะของพนักงานแต่ละคนให้เหมาะสมกับงานในอนาคต ซึ่งเอกสิทธิ์ สนามทอง (2562 : 68-72) เห็นว่าการพัฒนาสายอาชีพเป็นการเตรียมบุคลากรสำหรับความก้าวหน้าในสายอาชีพ และเปิดโอกาสให้บุคลากรแต่ละคนมีโอกาสเติบโตและก้าวหน้าในงานตามแผนสายอาชีพที่ได้วางไว้ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตงานสำหรับเป้าหมายของบุคลากรเองควบคู่ไปกับการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร นอกจากนี้ งานวิจัยของกิตติธัช ผ่องพลีศาล (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะของข้าราชการตำรวจฝ่ายพิธีการเข้าเมืองด่านตรวจคนเข้าเมือง ทำอากาศยานสุวรรณภูมิ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานคือ การสนับสนุนให้มีการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ทั้งในด้านการศึกษาต่อเพิ่มเติม และควรจัดการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติในตำแหน่งต่าง ๆ โดยให้ความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ สำหรับผลการวิจัยด้านการพัฒนาองค์การพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อคำถามเรื่อง ตม.ทำอากาศยานสุวรรณภูมิ มีแผนกลยุทธ์ด้านการจัดการ ความรู้ที่สอดคล้องกับพันธกิจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการทำงานของสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และแผนงาน/โครงการ รวมถึงแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกันทั้งระบบจึงทำให้การขับเคลื่อนงานสามารถทำได้อย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันได้ทั้งระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gilley and Eggland (1989 : 112-115) ที่กล่าวว่า การพัฒนาระดับองค์การ เป็นกิจกรรมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายในการปรับปรุงองค์การ เพิ่มสมรรถนะองค์การ เพิ่มประสิทธิภาพองค์การ ดังนั้น การพัฒนาองค์การเป็นการเน้นที่ภาพใหญ่ และต้องสอดคล้องกันระหว่างโครงสร้าง กระบวนการ คนและวัฒนธรรมในองค์การ ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2552 : 24-33) ได้กล่าวว่า ต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจ

เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย แผนงาน โครงการของหน่วยงานเพื่อนำมาจัดทำแผนปรับปรุง การปฏิบัติงานให้ชัดเจน เพื่อให้การทำงานสอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงาน และสอดคล้องกับที่ เอกสิทธิ์ สนามทอง และคณะ (2562 : 6-9) ได้กล่าวว่าการกำหนดกลยุทธ์และวางแผนในการพัฒนา องค์การเป็นการนำกิจกรรม วิธีการและเครื่องมือสำคัญ ๆ มาสอดคล้องไว้ในการพัฒนาองค์การ ตามแผนการพัฒนางานที่ได้กำหนดไว้

2. ระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สำนักงาน ตรวจคนเข้าเมือง มีค่าอยู่ในระดับมาก โดยเป็นผลเนื่องมาจาก ผู้บริหารทุกระดับมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้รับการพัฒนาสมรรถนะ การทำงาน จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถขับเคลื่อนพันธกิจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ได้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด จึงทำให้ความสำเร็จด้านการพัฒนาคนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยข้อคำถามเรื่อง ตม.ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีทักษะในงานที่รับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิจิตร ณ ระนอง (2539 : 87) ที่ได้กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากร เป็นการดำเนินงานเพื่อให้พนักงานมีความรู้ ทักษะ ทักษะและความสามารถเพิ่มขึ้น และปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานในองค์การเพื่องานในปัจจุบันและอนาคต และสอดคล้องกับงานวิจัย ของอริพัฒน์ พงศ์เรืองรอง (2559 : 147) ที่ศึกษาได้ศึกษาเรื่องปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง พบว่า ความสำเร็จในการดำเนินงานของ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเกิดจากการพัฒนาเจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จะดำเนินการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบาย ข้อกฎหมาย วิธีปฏิบัติงาน และเทคนิคการตรวจสอบ หนังสือเดินทาง รวมถึงการพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือพิเศษในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างขวัญกำลังใจและการเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยมีการชมเชยหรือ ให้รางวัลแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับที่มีผลงานดีเด่น และได้รับการยอมรับ เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างให้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจคนอื่น ๆ นอกจากนี้ งานวิจัยของกิตติธัช ผ่องพลีศาล (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะ ของข้าราชการตำรวจฝ่ายพิธีการเข้าเมืองด้านตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่สอดคล้องกับความสำเร็จตามพันธกิจ ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้แก่ การฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการ ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน และการกำหนดแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรณพ ขำญาติ (2558 : 23) ได้ศึกษาเรื่องความเข้าใจพระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ฝ่ายตรวจคนเข้าเมืองขาเข้า ด้านตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละด้านของการตรวจคนเข้าเมืองเป็นการปฏิบัติ

ตามกรอบของกฎหมาย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติที่มีความรู้และความชำนาญจึงควรถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ปฏิบัติที่เข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่ รวมถึงมีกลไกการตรวจสอบการทำงานหรือการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ เสนอให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้และเข้าใจระบบงานอื่น ๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับงานที่ได้รับมอบหมาย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลต่อความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (0.405) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยระดับความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการฝึกอบรมมากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนทุกระดับให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Werner and Desimone (2006 : 11-12) ที่ได้กล่าวว่าการฝึกอบรมมักจะเกี่ยวข้องกับการทำให้พนักงานมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงานเฉพาะกิจหรืองานทั่วไป ซึ่งการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีความรู้และทักษะที่จำเป็นเพื่อให้งานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับตำแหน่ง ซึ่ง Mondy (2008 : 70) ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันไว้ว่า การฝึกอบรมเป็นการวางแผนเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ที่ถูกจัดวางไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้บุคคลได้รับความรู้ทักษะเพิ่มขึ้น เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของงาน นอกจากนี้ ชัชวาล อรวงศ์ศุภทัต (2553, ออนไลน์) ได้กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้และเสริมสร้างทักษะ ความ ชำนาญ โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งในการยกมาตรฐานการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น ผลวิจัยยังสอดคล้องกับที่ ณัฏฐญา มีทอง (2563) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดให้มีการฝึกอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับหนังสือเดินทางหรือกระบวนการผลิตหนังสือเดินทาง และหนังสือเดินทางปลอม การให้ข้อมูลการกระทำผิดที่ทันสมัย รวมไปถึงการให้ความรู้หรือประสบการณ์ในการสังเกตผู้โดยสาร เพื่อพัฒนาศักยภาพตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิอย่างเชี่ยวชาญ ซึ่งสรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้การดำเนินงานเกิดความสำเร็จตามพันธกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ควรจัดกิจกรรมการให้ความรู้โดยใช้ช่องทาง Facebook Lite และการให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานในปัจจุบันโดยใช้ Zoom Meeting เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

1.2 ดำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ควรมีการจัดทำหลักเกณฑ์การจัดสรรโควตาสำหรับผู้ที่มีสิทธิ์/มีความประสงค์ลาศึกษาต่อ โดยจัดทำบัญชีรายชื่อตามลำดับไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดความเชื่อมั่นต่อความยุติธรรมของหน่วยงาน และเกิดแรงจูงใจในการทำงาน

1.3 ดำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยใช้ทีมงานเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องระหว่างสมาชิก ซึ่งจะช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีในทีมงาน และการเสริมจุดแข็งของทีมงาน รวมถึงยังช่วยให้เกิดการร่วมมือกันในการทำงานได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย

1.4 ผู้บริหารระดับนโยบายของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ต้องให้ความสำคัญในการสื่อสารข้อมูลที่สำคัญต่อการทำงานภายในหน่วยงาน โดยเป็นผู้กำหนดทิศทางของข้อมูลข่าวสาร การคัดเลือก และส่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญสู่ช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารเห็นถึงความสำคัญ และรับข้อมูลอย่างตั้งใจ ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดความเข้าใจ และเชื่อมั่นต่อหน่วยงาน

1.5 ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ควรมีการจัดทำแผนงาน โครงการศึกษา เปรียบเทียบการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองที่เป็นด่านตรวจท่าอากาศยานในกลุ่มเดียวกัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนด ทิศทางการพัฒนาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน รวมถึงทำให้การแก้ไขปัญหาของด่านตรวจท่าอากาศยานแต่ละแห่งสามารถทำได้โดยตรงประเด็น

1.6 ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ควรมีสันับสนุนให้มีการจัดการความรู้ โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับจัดทำองค์ความรู้ในการทำงานที่รับผิดชอบปีละ 1 เรื่อง ในรูปแบบของไฟล์งานที่เปิดได้บนโทรศัพท์มือถือ เพื่อให้มีการใช้งานได้อย่างรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยสาเหตุที่ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานอื่น ๆ ในสังกัดสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เพื่อนำมาสู่การพัฒนาตัวแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ภารกิจของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นภารกิจด้านความมั่นคงของประเทศมากกว่าการให้บริการแก่บุคคลเข้าเมือง รวมถึงมีระเบียบปฏิบัติที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องตามข้อตกลงของกฎหมายระหว่างประเทศ และมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยคือ

1. ต้องสื่อสารให้บุคคลเข้าเมืองทั่วไปเข้าใจ และรับทราบถึงวัตถุประสงค์หลักในการทำงานของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ รวมถึงชี้แจงแนวทางที่ถูกต้องในการเข้ารับบริการให้ทราบอย่างต่อเนื่องและชัดเจน
2. การทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเรียนรู้ระเบียบการปฏิบัติงาน และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่นำมาใช้งาน จำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการเรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ ในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2. (2564). เอกสารอัตรากำลังพล. กรุงเทพฯ: กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2.
- กิตติธัช ผ่องพลีศาล. (2561). สมรรถนะของข้าราชการตำรวจฝ่ายพิธีการเข้าเมืองด่านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 13(1), 52-61.
- ชัชวาล อรวงศ์ศุภทัต. (2559). การพัฒนาศักยภาพแบบ HR มืออาชีพ. กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ เพรส.
- ณัฐธญา มีทอง. (2563). แนวทางการพัฒนาตำรวจตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 16(2), 79-87.
- วิจิตร ณ ระนอง. (2539). การจัดการและเทคนิคการบริการในภัตตาคาร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- สรเสรีญู หมายสวัสดิ์. (2557). การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). แนวทางปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552-2556. กรุงเทพฯ: แอร์บอร์นพริ้นต์.

- สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. (2558). แผนปฏิบัติการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง.
- อธิพัฒน์ พงศ์เรืองรอง. (2561). ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของกองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อรรธรณ ขำญาติ. (2557). ความเข้าใจพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ฝ่ายตรวจคนเข้าเมืองขาเข้า ด้านตรวจคนเข้าเมืองท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยทองสุข.
- เอกสิทธิ์ สนามทอง. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จขององค์กร. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 20(1), 64-77.
- Gilley, Jerry W., Eggland, Steven A. and Gilley, Ann Maycunich. (2002). Principles of Human Resource Development. NY: Basic Books.
- Mondy, R.W., & Noe, M.R. (2005). Human Resource Management. (9th ed.). Upper Saddle River,. New Jersey: Prentice-Hall.
- Werner, J. M., & DeSimone, R. L. (2006). Human Resource Development. (4th ed.). Cincinnati, OH Thomson/South-Western.
- Yamane, Taro. (1973). Statistics; An Introduction Analysis. Harper International Edition, Tokyo.

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่าย
อำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3
The Guidelines for the Development Desirable Characteristics of the School
Administrators in Nong Bua Rawe District network under Chaiyaphum
Primary educational service area office 3

เอกภพ คำสอน

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

Ekaphop khamson

College of Asian Scholars

Email:Bobbylove13bb@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 และ 2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหวสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3 รวมทั้งสิ้นจำนวน 189 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 29 คน และครูผู้สอนจำนวน 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 และค่าอำนาจจำแนกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.30-0.79 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา

* ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 19 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 มีนาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม

2) แนวทางการพัฒนาของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คนให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมั่น การมีวิสัยทัศน์ สามารถสร้างความเป็นทีม รวมถึงการมีส่วนร่วมของทุกคน ในแผนการบริหารสถานศึกษา ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การนำสารสนเทศมาประกอบการบริหารโรงเรียน นำมาใช้ในการวางแผน และจะต้องมีการประเมินผลของการบริหารงานในแต่ละปีเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารโรงเรียนในปีต่อ ๆ ไป นอกจากนี้การกำกับติดตามประสิทธิภาพการทำงานเพื่อการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนา; ผู้บริหารโรงเรียน

Abstract

The objectives of this research were 1. To study the current state of desirable characteristics of school administrators in Nong Bua Rawe District network. under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 3 and 2. Studying the guidelines for developing desirable characteristics of school administrators in the network of Nong Bua Rawe District. Under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3

The sample group used in this study were 189 school administrators and teachers in Nong Bua Rawe District Network under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 3, divided into 29 school administrators and teachers. There were 160 teachers. The research tool was a 5-level rating scale questionnaire based on Likert's concept with a confidence value of .96 for the whole issue and a discriminatory power. The value is between 0.30-0.79 and structured interview. The statistics used in data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation. content analysis

The research findings were as follows:

1) The current conditions affecting the development of school administrators in Nong Bua Rawe District Network under Chaiphum Primary Educational Service Area Office 3 were generally at a high level. And in terms of aspects, it was found that all aspects were at a high level. The aspect with the highest mean was the human relations attribute. and the side with the lowest average is the character of morality and ethics

2) Guidelines for the development of school administrators in Nong Bua Rawe district network Under the Chaiphum Primary Educational Service Area Office, Region 3, from the interviews, all 3 experts focused on building confidence. having a vision can build a team Including everyone's participation in the school administration plan. accept the opinions of others the use of information for school administration used in planning and there must be an evaluation of the administration each year to be used as information for the school administration in the following years.

Keywords: Development; School Administrator

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่นิสิตและนักศึกษา ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 ความตอนหนึ่งว่า “การให้การศึกษานั้น กล่าวโดยวัตถุประสงค์ที่แท้จริง คือ การสร้างสรรค์ความรู้ ความคิด พร้อมทั้งคุณสมบัติและจิตใจที่สมบูรณ์ให้เกิดในตัวบุคคล เพื่อช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและราบรื่น ทั้งสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและราบรื่น ทั้งสามารถบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์สุข ส่วนรวม ได้ตามควรแก่สภาพ โดยผู้ทำหน้าที่ด้านการศึกษาทุกฝ่าย ทุกระดับ ควรมุ่งมั่นเพื่อวัตถุประสงค์นี้ยิ่งกว่าสิ่งอื่น” (สมาคมผู้จัดพิมพ์ และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, 2549) พระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมานี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญมากกว่าสิ่งอื่นใด การจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร บุคคลที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาก็คือครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม และการปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำของสถานศึกษา จึงถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามความต้องการ

แนวทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้เป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหาร การศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนในปัจจุบัน มีอำนาจการตัดสินใจ รวมทั้งการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีคุณลักษณะที่ดี ทั้งทางด้าน คุณวุฒิและคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี เป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ จึงจะนำไปสู่การจัดการและการบริหารสถานศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพ (ธีระ รุญเจริญ, 2550) ดังที่รัชชชัย จันทรสาห์ (2560) กล่าวว่าการศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการศึกษาปัญหา อุปสรรคด้านการจัดการบริหารโรงเรียนและนำไปเป็น แนวทางพัฒนาพฤติกรรมการบริหารและพัฒนาทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ในศตวรรษที่ 21 ทักษะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ดังนี้ มีการคิดวิเคราะห์รอบด้าน การคิดสร้างสรรค์ ผลงาน การทำงานเป็นทีมเทคโนโลยีและดิจิทัล การสื่อสารที่ชัดเจนครอบคลุมทุกฝ่าย การตัดสินใจ ผลสัมฤทธิ์ มนุษย์สัมพันธ์ และคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงผู้บริหารโรงเรียนในยุคใหม่มีบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย การเป็นผู้นำทางวิชาการ การรักษาระเบียบวินัย รับบทบาทหน้าที่ผู้ประเมินในด้านต่าง ๆ การบริหารหลักสูตรและการสอน การทบทวนนโยบาย การกำหนดตารางการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ ในการสร้างบรรยากาศ ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การประชาสัมพันธ์ และการประสานสัมพันธ์กับชุมชน เหล่านี้คือบทบาท ของผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงเกิดแรงผลักดัน และแรงจูงใจให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนระดับกลุ่มพื้นที่เครือข่ายอำเภอ หนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ว่ามีคุณลักษณะที่เป็นจริง และพึงประสงค์อย่างไร เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อการบริหารในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอ หนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เพื่อจะทราบเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนและจะได้นำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้ทันยุคทันเหตุการณ์ เป็นตัวแบบให้กับเพื่อนครูทั้งในด้าน คุณธรรมจริยธรรม และความรู้ความสามารถเพื่อให้เกิดการบูรณาการด้านความคิดตลอดจนบุคลิกภาพ นำไปสู่การพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย อีกทั้งจะนำผลที่ได้จากการศึกษารั้ครั้งนี้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอน ระดับกลุ่มเครือข่าย อำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2563 เป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 29 คน และครูผู้สอนจำนวน 298 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 327 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2555) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 189 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 29 คน และครูผู้สอนจำนวน 160 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 สรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ รองลงมาคือคุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ และคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจัดการบริหารสถานศึกษามีความสำคัญและมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างข้อได้เปรียบ ซึ่งสอดคล้องกับบอชโรยณ์ คชาบาล (2561) ที่ทำวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่าการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ผู้บริหารโรงเรียนล้วนตระหนักถึงหลักในการบริหาร โดยมุ่งบริหารจัดการให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนของสถานศึกษาอย่างสูงสุด

เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เป็นรายด้าน อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ของคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2) คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ของคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ แก้ปัญหาความขัดแย้ง ตามหลักเหตุผล

3) คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ของคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีวิธีการที่จะดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ

4) คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ของคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ วางตัวเป็นกลาง

5) คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ของคุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ติดตามการเคลื่อนไหวทางการศึกษาอยู่เสมอ

6) คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ของคุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีความสามารถติดต่อประสานงานได้ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนโดยศึกษาตัวแปรอื่นนอกเหนือไปจากตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในระดับกลุ่มอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาผู้บริหารในระดับกลุ่มอื่น ๆ ในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธีระ รุญเจริญ. (2550). การบริหารโรงเรียนยุคการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: เอ็กเปอร์เน็ท.
- ธัชชัย จันทร์สาร. (2560). แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2555). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย. (2549). พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช.

อชิรญาณ์ คชาบาล. (2561). การศึกษาการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
ในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

Infrastructure Operations Strategies That Affect the Efficiency
of Public Service of Berkprai Subdistrict Municipality
Ban Pong District Ratchaburi Province

ธีรศักดิ์ สุวรรณพฤกษ์¹,
เสาวลักษณ์ นิกرنพิทยา² และ รังสรรค์ อินทน์จันทน์³
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}

Teerasak Suwannapruek¹,
Saowaluk Nikornpttaya² and Rungsun Ingun³
Maha Sarakham Rajabhat University^{1,2,3}

Corresponding Author, E-mail: teerasaksuwannaphruk63@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (2) ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (3) ศึกษายุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และ (4) ศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนของเทศบาลตำบลเบิกไพร จำนวน 376 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

* ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 19 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 มีนาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลเบิกไพร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาระบบไฟฟ้า สาธารณะและด้านการพัฒนาระบบจราจร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร และ 4) เทศบาลตำบลเบิกไพร ควรให้เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการติดต่อราชการ ควรมีช่องทางให้ข้อมูลและรับข้อมูลจากประชาชนที่หลากหลายช่องทาง ควรสร้างความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่น ควรพัฒนาระบบการให้บริการแบบ One stop service และควรพัฒนาบุคลากรให้ทราบข้อมูลอย่างรอบด้าน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; โครงสร้างพื้นฐาน; การให้บริการสาธารณะ

Abstract

The objective of this study were 1) To study the level of implementation according to the infrastructure strategy of Berkprai subdistrict municipality Ban Pong District Ratchaburi. 2) To study the level of public service efficiency of Berkprai subdistrict municipality Ban Pong District Ratchaburi. 3) To study the strategies of infrastructure operations that affect the efficiency of public services of Berkprai subdistrict municipality Ban Pong District Ratchaburi. and 4) To study the recommendations to increase the efficiency in the implementation of the strategy of Berkprai subdistrict municipality Ban Pong District Ratchaburi. Collected data by questionnaires with 376 household representatives of Berkprai subdistrict municipality. Multistage randomization, hierarchical randomization and simple randomization. Descriptive statistics and multiple regression-type reference statistics were used.

The study found 1) The level of implementation according to the infrastructure strategy of Berk Phrai subdistrict municipality were high level. 2) The public service efficiency level of Berkprai subdistrict municipality were high level. 3) Infrastructure operations strategy development of public electrical systems and development of traffic systems affected the efficiency of public service Berkprai subdistrict municipality.

and 4) Berkprai subdistrict municipality should provide information about the procedures for contacting government officials, create channels to provide information and receive information from people in a variety of channels, provide knowledge of local law, One stop service system and provide comprehensive information.

Keywords: Strategies; Infrastructure Operations; Public Service

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองโดยออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงในทุก ๆ ด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ประชาชนอยู่ดีมีสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นได้แบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล (นคร/เมือง/ตำบล) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (กทม.) และเมืองพัทยา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีหน้าที่บริหารจัดการกิจการภายในท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจลงมาสู่ระดับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐดูแลตนเอง โดยผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น

เทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นเทศบาลระดับตำบล มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน 12 หมู่บ้าน และ 17 ชุมชน มีประชากรในความดูแลจำนวน 15,910 คน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน 7 ยุทธศาสตร์ เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ (1) การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน (2) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ (3) การพัฒนาด้านสังคม การศึกษาและวัฒนธรรม (4) การพัฒนาด้านสาธารณสุขและการกีฬา (5) การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (6) การพัฒนาด้านการเมืองการบริหาร และ (7) การพัฒนาด้านความสงบเรียบร้อย โดยมีการตั้งงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ในเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.2563 จำนวน 122,838,000 บาท โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานได้รับการจัดสรรงบประมาณสูงที่สุด 43,280,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35 ของงบประมาณทั้งหมดในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (เทศบาลตำบลเบิกไพร, 2563 : 18) ซึ่งชี้ให้เห็นได้ว่า เทศบาลตำบลเบิกไพรให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานมากที่สุด โดยการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านก่อสร้าง ปรับปรุงบำรุงรักษาถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ (2) ด้านพัฒนาระบบจราจร (3) ด้านพัฒนาระบบไฟฟ้าสาธารณะ และ (4) ด้านก่อสร้าง ปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค จึงทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ

ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในยุทธศาสตร์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเนื่องจากเป็นยุทธศาสตร์ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนเป็นจำนวนมาก ที่สุด และเป็นยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่มีความสำคัญที่ส่งผลโดยตรงกับประสิทธิภาพในการให้บริการ สาธารณะ ซึ่งงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการนำไปพัฒนาประสิทธิภาพ การบริการสาธารณะให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบล เบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการ ให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของเทศบาล ตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการ ให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรในการวิจัย คือ ตัวแทนครัวเรือนที่มีข้อมูลทะเบียนราษฎรอาศัยอยู่ในเขต เทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในปีงบประมาณ 2563 จำนวน 6,239 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีข้อมูลทะเบียนราษฎรอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเบิกไพร จำนวน 376 คน โดยการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamané (1973 : 727) ใช้วิธีการสุ่ม ตามช่วงสุ่ม (Sampling Interval)
2. เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ตอบ แบบสอบถาม ตอนที่ 2 ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพในการ ให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จากเทศบาลตำบลเบิกไพร แต่งตั้งผู้ช่วยผู้วิจัย และมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ สำหรับสถิติที่ใช้บรรยายลักษณะและทิศทางข้อมูลของยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน และประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้วิเคราะห์สมการพหุคูณของประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Multiple Regression) นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม ได้ดังนี้

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 81.65 มีอายุ 51-60 ปี จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 61.97 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 56.65 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 73.14 และมีอาชีพเกษตรกร จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 42.02

2. ตอนที่ 2 ระดับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลเบิกไพร โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.02) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาระบบไฟฟ้าสาธารณะ (4.20) รองลงมา คือ ด้านการก่อสร้าง ปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค (4.02) ด้านการก่อสร้าง ปรับปรุงบำรุงรักษาถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ (3.96) และด้านการพัฒนาระบบจราจร (3.90) เมื่อนำมาทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลเบิกไพร รายด้าน และรายข้อคำถาม ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาระบบไฟฟ้าสาธารณะ พบว่าอยู่ในระดับมาก (4.20) เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อคำถามเทศบาลมีการดำเนินงานบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าส่องสว่างในพื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ (4.24) ข้อคำถามเทศบาลมีการดำเนินงานก่อสร้างระบบไฟฟ้าส่องสว่างในพื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ (4.20) และข้อคำถามเทศบาลมีการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าส่องสว่างในพื้นที่สาธารณะอย่างทั่วถึง (4.16)

2.2 ด้านการก่อสร้าง ปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค พบว่าอยู่ในระดับมาก (4.02) เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อคำถามเทศบาลมีการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบน้ำประปาในพื้นที่อย่างทั่วถึง (4.18) ข้อคำถามเทศบาลมีการดำเนินงาน

ก่อสร้างระบบน้ำประปาในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (3.95) และข้อความเทศบาลมีการดำเนินงานบำรุงรักษาระบบน้ำประปาในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (3.93)

2.3 ด้านการก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษาถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.96) เมื่อพิจารณารายข้อความโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อความเทศบาลมีการดำเนินงานบำรุงรักษาถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (4.09) ข้อความเทศบาลมีการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำในพื้นที่อย่างทั่วถึง (3.91) และข้อความเทศบาลมีการดำเนินงานก่อสร้างถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (3.86)

2.4 ด้านการพัฒนาาระบบจราจร พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.90) เมื่อพิจารณารายข้อความโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อความเทศบาลมีการดำเนินงานก่อสร้างระบบไฟสัญญาณจราจรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (4.05) ข้อความเทศบาลมีการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบไฟสัญญาณจราจรในพื้นที่อย่างทั่วถึง (3.93) และข้อความเทศบาลมีการดำเนินงานบำรุงรักษาระบบไฟสัญญาณจราจรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (3.72)

3. ตอนที่ 3 ระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.94) เมื่อพิจารณารายข้อความ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อความการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ (4.00) รองลงมาคือ ข้อความการจัดหาและซ่อมบำรุงถนน ทางเท้า ในเขตเทศบาล (3.95) ข้อความการจัดหาและซ่อมบำรุงไฟฟ้าส่องสว่างในเขตเทศบาล (3.94) ข้อความการควบคุมการก่อสร้างภายในเขตเทศบาลให้เป็นไปตามมาตรฐาน (3.93) ข้อความการให้บริการของเจ้าหน้าที่เทศบาลเมื่อประชาชนเข้ารับบริการ (3.93) ข้อความการให้บริการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (3.93) และข้อความการจัดหาและซ่อมบำรุงระบบน้ำประปาเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภคของประชาชนในเขตเทศบาล (3.88)

4. ตอนที่ 4 ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ร้อยละ 15.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนำมาสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในรูปสมการคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad Y = 2.176 + 0.382(X3) + 0.183(X2)$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad Y = 0.355(X3) + 0.194(X2)$$

5. ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้แก่

- 5.1 เพิ่มการให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการติดต่อราชการแก่ประชาชน
- 5.2 มีช่องทางให้ข้อมูลและรับข้อมูลจากประชาชนที่หลากหลายช่องทาง
- 5.3 เพิ่มการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่นแก่ประชาชน
- 5.4 พัฒนาระบบการให้บริการแบบ One stop service
- 5.5 พัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานทดแทนกันได้เพื่อให้บริการประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สามารถนำมาสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการบริหารของเทศบาลตำบลเบิกไพรในทุกส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามภารกิจเพื่อประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ จึงส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เห็นถึงผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมแสดงให้เห็นว่าเทศบาลตำบลเบิกไพรคำนึงถึงแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่ต้องมีการวางกลยุทธ์วิธีการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552) ที่กำหนดแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ว่าต้องการกำหนดกลยุทธ์หรือสิ่งที่จะทำเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิ่งที่หน่วยงานต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์แต่ละประการ โดยมีกลยุทธ์ที่ทำให้บรรลุเป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และเป้าหมายอย่างชัดเจนด้วย และผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของ Millet (1954) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพไว้ว่า เป็นผลการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจจากประชาชน

2. ประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร สูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2561) ที่ให้ความเห็นว่า การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการแก้ไขจุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการยกระดับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริงและทั่วถึง

สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชณี นาแวง (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปัตตานี พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ ตีมัน (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า (1) ด้านการก่อสร้าง ปรับปรุงบำรุงรักษาถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของเทศบาลสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ) ที่กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์จังหวัดกับท้องถิ่น ปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นผู้รับบริการ ทรัพยากรมีจำกัด (2) ด้านการพัฒนาระบบจราจรส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของเทศบาลตำบลเบิกไพร (2564) ที่กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์จังหวัดกับท้องถิ่น ปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นผู้รับบริการ ทรัพยากรมีจำกัด (3) ด้านการพัฒนาระบบไฟฟ้าสาธารณะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของเทศบาลตำบลเบิกไพร (2564) ที่กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์จังหวัดกับท้องถิ่น ปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นผู้รับบริการ ทรัพยากรมีจำกัด และ (4) การก่อสร้างปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของเทศบาลตำบลเบิกไพร (2564) ที่กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์จังหวัดกับท้องถิ่น ปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นผู้รับบริการ ทรัพยากรมีจำกัด

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เทศบาลตำบลเบิกไพรควรกำกับดูแลถนนในพื้นที่ให้พร้อมใช้งาน เช่น การดูแลตัดกิ่งไม้ริมทาง การบำรุงรักษาถนนที่ชำรุด เป็นต้น และหากเป็นถนนสายที่ไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบก็ประสานงานหน่วยงานผู้รับผิดชอบแจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นให้เข้ามาแก้ไขโดยเร็ว

1.2 เทศบาลตำบลเบิกไพรจึงควรเพิ่มช่องทางการแจ้งปัญหาเกี่ยวกับน้ำประปาหรือการออกสำรวจปัญหาน้ำประปาในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะในด้านนี้ให้สูงขึ้น

1.3 เทศบาลจึงควรมีเจ้าหน้าที่เพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มฝ่ายที่รับผิดชอบเรื่องต่าง ๆ หรือป้ายขั้นตอนการติดต่อราชการ เพื่อให้ประชาชนเข้าไปติดต่อราชการได้สะดวกยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยสาเหตุอื่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เช่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคม การศึกษา และวัฒนธรรม มีกลยุทธ์ในการพัฒนาด้านสังคม การศึกษาและวัฒนธรรม เป็นต้น เนื่องจากการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้เจ้าหน้าที่เทศบาลต้องมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่โดยตรง

2.2 ควรมีการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ทั้งฝ่ายข้าราชการและฝ่ายการเมือง เพื่อเก็บข้อมูลให้รอบด้านมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นภารกิจที่ช่วยพัฒนาพื้นที่ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งนี้ การจะพัฒนา ณ จุดใดและเรื่องใด ควรต้องได้รับความร่วมมือและความยินยอมจากประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินงานของเทศบาลตำบลเบิกไพร

ดังนั้น แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนยอมรับ และเกิดความร่วมมือไม่ขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลเบิกไพรจำเป็นต้องใช้แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นหลักสำคัญในการทำงานมากกว่าการปฏิบัติงานตามแผนเพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2561). รายงานประจำปี 2561 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2564, จาก <http://www.dla.go.th/upload/ebook.pdf>
- เทศบาลตำบลเบ็กไพร. (2563). เทศบาลตำบลเบ็กไพร. สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2564, จาก <http://www.berkprai.go.th>.
- รัชนี้ นาแ้ว. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปัตตานี. *วารสารมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 12(2), 394-398.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). ชุดคู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้ง.
- เสาวลักษณ์ ดีมัน. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- Millet. (1954). Management in the Public Service. New york: Mc Graw Hill Book, Company.
- Taro Yamane. (1973). Statistics : An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row. Publications.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร
สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล กรุงเทพมหานคร
The Relationship Between Traffic Law Enforcement and Traffic Police Image
of Thiantale Metropolitan Police Station

พงศ์พล สมบูรณ์¹,
เสาวลักษณ์ นิกอร์พิทยา² และ สิทธิพรร์ สุนทร³
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}
Pongpon Somboon¹,
Saowaluk Nikornpttaya² and Sitthiporn Soonthorn³
MahaSarakhm Rajabhat University^{1,2,3}
Corresponding Author, Email: Somboonpongpol@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบังคับใช้กฎหมายจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล 2) ศึกษาภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรกับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่เป็นผู้ใช้รถใช้ถนน ซึ่งถูกจับกุมและดำเนินคดีในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบังคับใช้กฎหมายจราจร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรกับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง (.517) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการบังคับใช้กฎหมายจราจร

* ได้รับบทความ: 1 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 22 พฤศจิกายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 25 มีนาคม 2566

โดยรวมทั้ง 4 ด้าน สามารถพยากรณ์ภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีข้อเสนอแนะ คือสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ควรมีการกำหนดเป็นนโยบายหรือแนวทางในการตรวจสอบการกระทำผิดกฎหมายจราจรของผู้ใช้รถใช้ถนน ก่อนดำเนินการเปรียบเทียบปรับหรือดำเนินคดี

คำสำคัญ: การบังคับใช้กฎหมายจราจร; ภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร; สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the traffic law enforcement level of Thian tale Metropolitan Police Station 2) study the traffic police image level of Thiantale Metropolitan Police Station and 3) to study the relationship between traffic law enforcement and the traffic police image of Thiantale Metropolitan Police Station. This study was the quantitative research. The sample group was the people who were arrested and prosecuted in the area of the responsibility of the Thiantale Metropolitan Police Station, a total of 396 people. Data were collected by questionnaires by using simple random sample method with a table of random numbers. For the data analysis, descriptive and inferential statistics were used in this study, consist of Pearson's correlation coefficient analysis and linear multiple regression analysis.

The research findings were as follows: 1) the overall average of traffic law enforcement was at a high level, 2) the overall average of traffic police image was at a high level, and 3) the relationship between traffic law enforcement and the traffic police image of Thiantale Metropolitan Police Station found that the traffic law enforcement had statistically significant positive correlated at a moderate level (.517) with the traffic police image of Thiantale Metropolitan Police Station at the .01 level, and the traffic law enforcement in all four aspects had statistically significant predicted the traffic police image of Thiantale Metropolitan Police Station at the .01 level. The recommendation of this study is Thiantale Metropolitan Police Station should formulate the policy to detect traffic violations of commuters before proceeding with fines or prosecution.

Keywords: Traffic law enforcement; Traffic police image; Thiantale Metropolitan Police Station

บทนำ

ประเทศไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยการสร้างโครงสร้างปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ โรงงาน เครื่องจักรกล ถนน ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ เพื่อรองรับสังคมแบบอุตสาหกรรมที่เน้นการพัฒนาทางวัตถุเป็นสำคัญ ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของประชาชนจากชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ตลอดจนเมืองใหญ่ ๆ ในส่วนภูมิภาค อันเป็นศูนย์รวมการผลิต สร้างความแออัด สังคมเมือง ทำให้เกิดปัญหาตามมาคือ สังคมมีค่านิยมทางวัตถุ การใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ผลกระทบตามมา คือ เกิดปัญหาทางด้านการจราจร ซึ่งเป็นปัญหาวิกฤตระดับชาติ (สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก, 2543) โดยปัญหาการจราจรที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากปัจจัยสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ถนนและผังเมือง 2) ปริมาณรถและทิศทางการเดินทาง 3) พฤติกรรมการขับขี้อาน และ 4) การบริหารงานจราจร ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาจราจรติดขัด คือ พฤติกรรมการขับขี้อาน เนื่องจาก “คน” เป็นปัจจัยสำคัญของปัญหาการจราจร โดยพฤติกรรมการขับขี้อานที่ขาดวินัยจราจรของคนเป็นผลมาจากค่านิยม ทศนคติและความเคยชินของคนที่มีอย่างผิด ๆ ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้อื่น ทำให้การจราจรติดขัด เกิดอุบัติเหตุ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ความไม่สะดวก ไม่คล่องตัวในการเดินทางสัญจรไปมาเพื่อดำเนินชีวิตประจำวัน จึงจำเป็นจะต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการให้บริการทางด้านการจราจรอย่างเป็นระบบ (โกสินทร์ มั่นพรม, 2550) ซึ่งประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนต่อจำนวนประชากร 100,000 คน สูงที่สุดเป็นอันดับสองของโลกและเป็นอันดับหนึ่งในภูมิภาคเอเชีย โดยมีอัตราการเสียชีวิตจากการจราจรทางถนนโดยประมาณต่อประชากร 100,000 คน ร้อยละ 32.7 และเมื่อพิจารณาอัตราการเสียชีวิตจากรถจักรยานยนต์ พบว่าประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตเป็นอันดับหนึ่งของโลกเลยทีเดียว จากข้อมูลทางสถิติการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของศูนย์ข้อมูลกลางด้านการบาดเจ็บ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ระหว่างปี พ.ศ.2554-2563 แสดงให้เห็นว่าปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนลดลงร้อยละ 18.9 จากปี พ.ศ. 2554 (จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในปี พ.ศ. 2563 เป็นจำนวน 17,831 ราย ลดลงมาจากปี พ.ศ. 2554 จำนวน 4,165 ราย ซึ่งมีจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนจำนวน 21,996 ราย) แต่จากตัวเลขผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนนี้ยังแสดงจำนวนที่สูงมากเมื่อเทียบกับหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศที่ประชากรมีรายได้ขั้นต่ำที่สูงกว่าประเทศไทย เช่น ประเทศนอร์เวย์และประเทศสวีเดน มีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนต่อประชากร 100,000 คนอยู่ที่ร้อยละ 2.7 หรือประเทศสิงคโปร์ มีอัตราอยู่ที่ร้อยละ 2.8 เป็นต้น ทำให้ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในหนึ่งในประเทศที่มีอุบัติเหตุทางถนนที่มากที่สุดและมีถนนที่อันตรายที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นถนนที่เลวร้ายที่สุดในโลก (WHO, 2561)

จากสภาพปัญหาการจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าประชาชนได้รับผลกระทบและเกิดอุบัติเหตุจำนวนมาก โดยจากข้อมูลจำนวนรถที่จดทะเบียนสะสมในกรุงเทพมหานครมีจำนวนทั้งสิ้น 10,971,799 คัน (กลุ่มสถิติการขนส่ง กองแผนงาน กรมการขนส่งทางบก, 2564) ซึ่งจากข้อมูลทางสถิติอุบัติเหตุในเขตกรุงเทพมหานครช่วงปี 2563 จำนวน 37,156 ครั้ง และมีผู้บาดเจ็บ 18,190 คน เสียชีวิต 215 คน คิดเป็นอัตราผู้เสียชีวิตต่อประชากร 100,000 คน เท่ากับ 0.45 (สำนักการจราจรและขนส่ง กรุงเทพมหานคร, 2563) โดยปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ “เป็นองค์กรบังคับใช้กฎหมายที่ประชาชนเชื่อมั่นศรัทธา” มีภารกิจหลักสำคัญ คือ การถวายความปลอดภัยพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ปกป้องปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของราชอาณาจักร และส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามความเหมาะสม และความต้องการของแต่ละพื้นที่

สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีพื้นที่รับผิดชอบ 68 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีพันธกิจหลักที่สำคัญ ได้แก่ การถวายอารักขารักษาความปลอดภัยองค์พระมหากษัตริย์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์ศานุวงศ์ การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ให้ความเป็นธรรม และเสมอภาค เท่าเทียม จัดระเบียบสังคมให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยมุ่งเน้นให้สังคมปลอดจาก อบายมุข ยาเสพติด สิ่งเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย และพันธกิจอีกหนึ่งประเด็นที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน คือ การอำนวยความสะดวกและควบคุมการจราจร เพื่อให้ประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนเกิดความปลอดภัยและลดการเกิดอุบัติเหตุ ตลอดจนบังคับใช้กฎหมาย กับผู้กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด โดยใช้ยุทธศาสตร์การควบคุมจัดการและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับจราจร รวมถึงการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจจราจร มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมสั่งการและจัดการจราจร การป้องกันปราบปรามการแข่งขัณฑ์ในทางสาธารณะ ตลอดจนให้ภาคเอกชน ประชาชน และสื่อมวลชน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจราจร เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์หลักของหน่วยงาน คือ “ข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ต้องเป็นตำรวจมืออาชีพ เพื่อความผาสุกของประชาชนในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล” (สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล, 2564) ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานด้านจราจรมีการบังคับใช้กฎหมายจราจรให้เป็นไปตามแนวทางที่ดี ย่อมส่งผลเชิงบวกต่อภาพลักษณ์ตำรวจจราจร ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ และเกิดการยอมรับในการดำเนินงาน รวมถึงช่วยให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนในการปฏิบัติงานด้านจราจรมากยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยให้ลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร

สถานีดารวจนครบาลเทียนทะเล โดยผลการศึกษาที่ได้จะใช้เป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการบังคับใช้กฎหมายจราจรของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรที่ปฏิบัติงานในสถานีดารวจนครบาลเทียนทะเลให้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อสามารถบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบังคับใช้กฎหมายจราจร สถานีดารวจนครบาลเทียนทะเล กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีดารวจนครบาลเทียนทะเล กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรกับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีดารวจนครบาลเทียนทะเล กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีดารวจนครบาลเทียนทะเล กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่เป็นผู้ใช้รถใช้ถนน ซึ่งถูกจับกุมและดำเนินคดีจากการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรสถานีดารวจนครบาลเทียนทะเล

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่เป็นผู้ใช้รถใช้ถนน ซึ่งถูกจับกุมและดำเนินคดีจากการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรในพื้นที่สถานีดารวจนครบาลเทียนทะเล จำนวน 396 คน โดยการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973 : 727) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การบังคับใช้กฎหมายจราจร ตอนที่ 3 ภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากสถานีดารวจนครบาลเทียนทะเล แต่งตั้งผู้ช่วยผู้วิจัย และมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ สำหรับสถิติที่ใช้บรรยายลักษณะและทิศทางข้อมูลของระดับการบังคับใช้กฎหมายจราจร และภาพลักษณ์

ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรกับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression) โดยวิธี Stepwise โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถามได้ดังนี้

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 71.21 มีอายุระหว่าง 40-59 ปี จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 47.22 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช.หรือเทียบเท่า จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.91 มีรถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะที่ใช้ในการขับขี่ จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.69 มีประสบการณ์การถูกบังคับใช้กฎหมายจราจรครั้งล่าสุดโดยถูกออกใบสั่งให้ชำระค่าปรับ จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.48 และข้อหาที่ถูกบังคับใช้กฎหมายจราจรครั้งล่าสุด คือ ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์/ผู้โดยสารไม่สวมหมวกนิรภัย จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.49

2. ตอนที่ 2 ระดับการบังคับใช้กฎหมายจราจร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ด้านความเหมาะสมในการกำหนดอัตราค่าปรับ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อความถามเรื่องการกำหนดอัตราค่าปรับที่เหมาะสมหรือสูงมากพอจะช่วยยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดความเกรงกลัวในลักษณะเดิมซ้ำอีก มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ ด้านความรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อความถามเรื่องเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง เช่น การใช้กล้อง CCTV ในการออกใบสั่งผู้ที่กระทำความผิดโดยการใช้ความเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือการเปลี่ยนช่องทางเดินรถ/กลับรถ/จอดรถในที่ห้าม เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ ด้านความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อความถามเรื่องเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรส่วนใหญ่มักจับกุมและลงโทษผู้ขับขี่ที่ทำผิดทุกราย โดยไม่มีการรับเงินสินบน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ และด้านลักษณะของกฎหมายจราจร โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อความถามเรื่องกฎหมายจราจรที่ใช้ในปัจจุบันมีความทันสมัย ไม่ล้าหลัง มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ

3. ตอนที่ 3 ระดับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจรโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ย

ได้ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อความเรื่องท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร มีการแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะและการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ ด้านการรักษาวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อความเรื่องท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรปฏิบัติตามระเบียบประเพณี และธรรมเนียมอันดีของท่านตำรวจ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ ด้านความสัมพันธ์กับประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อความเรื่องท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน หรือการดำเนินชีวิต ให้แก่ประชาชนทั่วไปได้ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ และด้านจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีข้อความเรื่องท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรมีความเมตตา กรุณา เป็นที่พึ่งในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนได้อย่างดี มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ

4. ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) พบว่า โดยรวมมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง (.517) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเรียงลำดับความสัมพันธ์ระหว่างระดับการบังคับใช้กฎหมายจราจรกับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ได้ดังนี้ ด้านความเหมาะสมในการกำหนดอัตราค่าปรับ ด้านความรวดเร็ว ในการบังคับใช้กฎหมาย ด้านความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย และด้านลักษณะของกฎหมายจราจร และ (2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล โดยการวิเคราะห์แบบพหุคูณถดถอย (Multiple Regression) พบว่า การบังคับใช้กฎหมายจราจร โดยรวมทั้ง 4 ด้าน สามารถอธิบายตัวแปรตาม คือ ภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ได้ร้อยละ 60.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณา ตัวแปรย่อย พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ จำนวน 4 ด้าน ที่สามารถอธิบายภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล โดยเรียงลำดับการนำเข้าสู่สมการตามความสัมพันธ์ ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ในการกำหนดอัตราค่าปรับ ด้านความรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย ด้านความแน่นอนในการบังคับใช้ กฎหมาย และด้านลักษณะของกฎหมายจราจร

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล กรุงเทพมหานคร สามารถนำมาสู่การอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การบังคับใช้กฎหมายจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเป็นผลเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารของสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเลให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ในการปฏิบัติงานด้านการบังคับใช้กฎหมายจราจร ซึ่งเมื่อมีการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติงานให้เป็นไปตาม

แนวนโยบายของสถาบันตำรวจนครบาลเทียนทะเล โดยให้ความสำคัญกับการวางแผน อำนาจการ สั่งการควบคุม ดูแลตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลงานด้านการควบคุม จราจร จัดการ และบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจราจร ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผลการวิจัยออกมาในลักษณะดังกล่าว สอดคล้องกับการดำเนินงานตามแนวทางของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2555) ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของลักษณะงานในสถาบันตำรวจที่มีการแบ่งงานในสถาบันตำรวจนครบาลออกเป็น 5 งาน กับ 1 หน่วยปฏิบัติการ คือ งานอำนาจการงานป้องกันปราบปราม งานจราจร งานสืบสวน งานสอบสวน และหน่วยปฏิบัติการพิเศษ โดยหน้าที่ของหัวหน้างานจราจร มีหน้าที่เป็นหัวหน้าผู้ปฏิบัติงานจราจร รับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านจราจร วางแผน อำนาจการ สั่งการ ควบคุม ดูแล ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลงานด้านการควบคุมจราจร จัดการ และบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจราจร รวมทั้งงานจราจรตามโครงการพระราชดำริ และงานที่มีลักษณะเกี่ยวข้อง หรือเป็นส่วนประกอบของงานนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านการจราจร ตลอดจนพื้นที่ที่มีการจราจรต่อเนื่องกัน รวมถึงเมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับการบังคับใช้กฎหมายจราจร ด้านความเหมาะสมในการกำหนดอัตราค่าปรับ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีประเด็นข้อคำถามเรื่องการกำหนดอัตราค่าปรับที่เหมาะสมหรือสูงมากพอ จะช่วยยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำผิดเกิดความเกรงกลัว ในลักษณะเดิมซ้ำอีก มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ ขณะเดียวกันในประเด็นของความแน่นอนและความรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมายก็เป็นประเด็นที่สำคัญในลำดับรองลงมา ซึ่งการที่ผลวิจัยออกมาในลักษณะดังกล่าว บ่งชี้ให้เห็นว่าการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดกฎหมายจราจรมีความเหมาะสมและมีโทษในระดับรุนแรงที่เหมาะสมตามความผิดย่อมจะช่วยเป็นการข่มขู่หรือยับยั้งให้ผู้จรดใช้ถนนเกิดความระมัดระวังในการขับขี่ เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับที่ Tibbetts, Stephen, & Hemmens (2010) ได้กล่าวถึงแนวทางการป้องกันไม่ให้นุชยก่ออาชญากรรมตามแนวคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งของแบคคาเรีย (Cesar Baccaria) โดยต้องทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกว่าการกระทำผิดกฎหมายนั้นจะส่งผลเสียให้กับตนเองมากกว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับ โดยการจะทำให้มนุษย์มีความรู้สึกอย่างนั้นได้นั้น จะต้องนำการลงโทษมาใช้ ในการลงโทษที่จะสามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิดให้ได้ผลนั้น ควรจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ (Three Key Elements of Punishment) คือ 1) การลงโทษต้องทำด้วยความรวดเร็ว (Swiftness of Punishment) จำเป็นที่จะต้องมีการลงโทษด้วยความรวดเร็วใกล้ชิดกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการข่มขู่ยับยั้งได้ดีกว่า 2) ความแน่นอนในการลงโทษ (Certainty of Punishment) การลงโทษที่จะประสบความสำเร็จในการข่มขู่ยับยั้งได้นั้น จะต้องพิจารณาว่าการกระทำผิด ไม่ใช่ตัวบุคคลที่กระทำผิด คือ หากบุคคลใดได้กระทำความผิดดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ ตำแหน่ง หน้าที่ใดก็ตาม ก็จะต้องถูกลงโทษ และ 3) ความเหมาะสมของความรุนแรงในการลงโทษ (Severity of Punishment) การลงโทษที่มีประสิทธิผล โทษที่ผู้กระทำผิดจะได้รับนั้นจะต้องมากเกินกว่าประโยชน์ที่ผู้กระทำผิดจะได้รับจาก

การประกอบอาชญากรรม หรือมีความรุนแรงเพียงพอที่จะยับยั้งการตัดสินใจที่จะกระทำความผิดของมนุษย์ นอกจากนี้ผลการวิจัยในประเด็นของการกวดขันวินัยจราจรอย่างจริงจังของสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ที่ให้ความสำคัญในประเด็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง เช่น การใช้กล้อง CCTV ในการออกไปส่งผู้ที่กระทำความผิด ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของบัณฑิต จิตต์ภาคภูมิ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องภาพลักษณ์ของตำรวจจราจรเชียงใหม่ ในความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนประเมินข้าราชการตำรวจจราจรจังหวัดเชียงใหม่ในด้านการบริการและการกวดขันวินัยจราจรอยู่ในระดับดี มีการปฏิบัติหน้าที่จับกุมผู้ละเมิดกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับเกี่ยวกับการจราจร การตั้งจุดตรวจกวดขันผู้ฝ่าฝืนกฎหมายจราจร ตามเส้นทางจราจร มีความเคร่งครัดและต่อเนื่องในระดับดีมาก โดยแนวทางที่สำคัญคือการจัดแบ่งอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจให้บริการด้านการกวดขันวินัยจราจรให้เพียงพอ และการเคร่งครัดในการเอาผิดกับผู้กระทำความผิดกฎหมายจราจร โดยมีการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านการกวดขันวินัยจราจร

2. ภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเป็นผลเนื่องมาจากการที่ประชาชนมองการปฏิบัติงานของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ในแงุ่มุมที่ดี ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญของสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ในการสร้างการยอมรับ ความเชื่อถือ และความเลื่อมใสศรัทธา รวมถึงก่อให้เกิดความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสายชนม์ สัจจานิตย์ (2546) กล่าวว่า ภาพลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อหน่วยงานอย่างมากเพื่อสร้างการยอมรับ ความนิยม หรือความเชื่อถือโดยรวมของหน่วยงานจากกลุ่มเป้าหมาย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานต้องรักษาภาพลักษณ์ที่ดี การส่งเสริมภาพลักษณ์ การปรับปรุงภาพลักษณ์ หรือการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การมีทัศนคติที่ดีเป็นที่ยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานในอนาคต ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่พบว่าระดับภาพลักษณ์ด้านบุคลิกภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีข้อคำถามเรื่องท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรมีการแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะและการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าประชาชนให้ความสำคัญในเรื่องของบุคลิกภาพของตำรวจที่ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การแต่งกายและความประพฤติที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2555) ที่กล่าวถึงในประมวลระเบียบการตำรวจ ในประเด็นของคุณสมบัติที่ดีของตำรวจ โดยกำหนดกฎเกณฑ์ให้ตำรวจวางตัวให้เหมาะสม และแต่งเครื่องแบบปฏิบัติหน้าที่ในสาธารณะสถานนั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ตำรวจจะต้องรู้จักวางตัวในสังคมอย่างเหมาะสม สำรวมกาย วาจาอยู่ทุกขณะ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่การแสดงความเคารพ

ท่าทาง การยืนยตามจุดต่าง ๆ จะต้องให้ถูกต้องมีท่าทางเกรงขาม และสง่างาม น่าเชื่อถือได้ว่า จะคุ้มครองพิทักษ์รักษาผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายใด ๆ และพฤติกรรมต่าง ๆ จะเป็นการสะท้อนไปถึง ประสิทธิภาพของตำรวจทั้งหมด ทั้งนี้ ตำรวจเองต้องมีการพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น การแต่งเครื่องแบบ การพกอาวุธ ปืน การแสดงความเคารพ มารยาทที่น่าสนใจ ตลอดจนปรับตัวให้เข้ากับสังคมด้วย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบัณฑิต จิตต์ภาคภูมิ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องภาพลักษณ์ของตำรวจ จราจรเชียงใหม่ในความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ ตำรวจจราจรจังหวัดเชียงใหม่แต่งกายสุภาพ เหมาะสมกับการให้บริการประชาชนสามารถตอบคำถาม ข้อสงสัยของประชาชนได้เป็นที่พึงแก่ประชาชนยามเดือดร้อนได้ในระดับมาก ขณะเดียวกันข้าราชการ ตำรวจจราจรจังหวัดเชียงใหม่มีความกล้าหาญ อดทน ซื่อตรง และไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใด ๆ ให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือ ดูแล อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนอย่างจริงจังในระดับดี นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังพบว่าด้านการรักษาวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยมีข้อคำถามเรื่อง ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรปฏิบัติตามระเบียบประเพณี และธรรมเนียมอันดีของตำรวจ มีค่าเฉลี่ย มากกว่าทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัฐภูมิ พิมพา (2554) ที่ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธร เมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ได้แก่ ตำรวจจราจรควรให้บริการประชาชนอย่าเท่าเทียมกันและควรให้บริการบนท้องถนนให้สม่ำเสมอ ควรแสดงกิริยามารยาทที่ดีต่อประชาชน และควรไปถึงที่เกิดเหตุให้รวดเร็ว ทันเวลา และตำรวจจราจร ควรตอบข้อสงสัยให้แก่ประชาชนได้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ความเป็นมิตรกับประชาชน และควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอภาค มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจร จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านลักษณะ ของกฎหมายจราจร 2) ด้านความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย 3) ด้านความรวดเร็วในการบังคับใช้ กฎหมาย และ 4) ด้านความเหมาะสมในการกำหนดอัตราค่าปรับ ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านจริยธรรม 3) ด้านการรักษาวินัย และ 4) ด้านความสัมพันธ์กับประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง (.517) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความเหมาะสมในการกำหนดอัตราค่าปรับ มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล มากที่สุด ซึ่งพบว่าผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน โดยเป็นผลจากการที่ ประชาชนมองว่าตำรวจจราจรมีการเปรียบเทียบปรับจากการทำผิดกฎหมายจราจรในอัตราที่เหมาะสม ยุติธรรม ซึ่งมีความแตกต่างจากที่ผ่านมาที่ทัศนคติของประชาชนมักจะมองว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจกำหนด อัตราค่าปรับเกินกว่าเหตุ ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของ ศรานนท์ หอมทรัพย์ (2554) ที่กล่าวว่าประชาชน

ยังมีความรู้สึกไม่เห็นด้วยกับการกำหนดจำนวนค่าปรับตายตัวหรือเท่าๆ กันกับการกระทำความผิดในข้อหาต่าง ๆ โดยมองว่าไม่เหมาะสมกับสังคมไทย ที่ประชาชนมีความแตกต่างในระดับฐานะเป็นอย่างมาก และมีความต้องการที่จะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรใช้ดุลยพินิจในการกำหนดจำนวนค่าปรับ โดยให้คำนึงถึงฐานะของผู้ขับขี่ด้วย ขณะเดียวกันจากผลการวิจัยยังบ่งชี้ให้เห็นว่าการกระทำผิดตามกฎหมายจราจรที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่มักเกิดจากตัวผู้ขับขี่ยานพาหนะเองที่อาจประมาทเลินเล่อ รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่รู้เกี่ยวกับความมุ่งหมายตามบทบัญญัติทางจราจร เช่น การสวมหมวกกันน็อกขณะขับขี่รถจักรยานยนต์ หรือการคาดเข็มขัดนิรภัยขณะขับขี่รถยนต์ ซึ่งเป็นข้อหาส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุดในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ซึ่งการที่จะทำให้ประชาชนรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายจราจรให้มากขึ้นนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ผู้บริโภคได้ทราบตลอดเวลาผ่านช่องทางหรือสื่อต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิยม อนุสนธิ์ (2554) ที่ได้ศึกษาแนวทางการแก้ไขการกระทำผิดกฎหมายจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการกระทำความผิดกฎหมายจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจกฎหมายจราจร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการกระทำความผิดกฎหมายจราจรที่เกิดจากตัวผู้ขับขี่ยานพาหนะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสาเหตุการกระทำความผิดกฎหมายจราจรอยู่ในระดับมาก โดยแนวทางที่สำคัญในแก้ไขการกระทำผิดกฎหมายจราจร ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎหมายจราจรและมารยาทในการขับรถ รองลงมาคือ การปฏิบัติตนตรงตามกฎหมายจราจร และการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ/ข่าวสารด้านการจราจร นอกจากนี้ จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล โดยการวิเคราะห์แบบพหุคูณถดถอย (Multiple Regression) พบว่า การบังคับใช้กฎหมายจราจร โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านลักษณะของกฎหมายจราจร 2) ด้านความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย 3) ด้านความรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย และ 4) ด้านความเหมาะสมในการกำหนดอัตราค่าปรับสามารถพยากรณ์ตัวแปรตาม คือ ภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านจริยธรรม 3) ด้านการรักษาวินัย และ 4) ด้านความสัมพันธ์กับประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรกร บรรณสิทธิ์ (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ของข้าราชการตำรวจสังกัดสถานีตำรวจภูธรในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ของข้าราชการตำรวจภูธรบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านจริยธรรม ด้านการรักษาวินัยและด้านความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทุกด้าน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อภาพลักษณ์ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรในเขตอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรี โดยประชาชนมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ควรปรับปรุงในการแสดงกิริยาและการใช้คำพูดปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ โดยการให้ความเป็นธรรม ยุติธรรม ให้ความเสมอภาคและ

ให้เกียรติกับประชาชนทุกคน โดยไม่เลือกปฏิบัติไม่เห็นแก่พวกพ้อง ควรรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ควรมีน้ำใจกับประชาชน ควรยิ้มแย้มแจ่มใส มีอัธยาศัยที่ดี ให้ความช่วยเหลือแสดงความมีน้ำใจ ควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน ควรออกเยี่ยมเยียนความเป็นอยู่ของประชาชน ควรเอาใจใส่ดูแลความปลอดภัยของประชาชน ควรลดการตั้งด่านตรวจ ควรมีความซื่อสัตย์ สุจริต และควรมีการตักเตือนก่อนมีการจับกุม เช่น ไม่สวมหมวกกันน็อค ขับรถผิดกฎจราจร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีต่อภาพลักษณ์ของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล กรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ควรมีการกำหนดเป็นนโยบายหรือแนวทางในการตรวจสอบการกระทำผิดกฎหมายจราจรของผู้ใช้รถใช้ถนนก่อนดำเนินการเปรียบเทียบปรับหรือดำเนินคดี เช่น หากเป็นกรณีประมาทจนทำให้มีผู้เสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บ ให้ดำเนินการตามกฎหมายทันที แต่หากเป็นกรณีความผิดเล็กน้อยที่มีเหตุผลที่มีความจำเป็น ก็สามารถพิจารณาอนุโลมหรือดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนได้ตามแต่ละกรณี เป็นต้น

1.2 สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ควรให้ความสำคัญกับการรักษานโยบายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการปลูกฝังให้เป็นค่านิยมของหน่วยงานและสร้างแรงจูงใจในการประพฤติปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การมอบรางวัลหรือการเชิดชูเกียรติแก่ผู้ที่มีบุคลิกภาพและประพฤติปฏิบัติตนที่เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีของหน่วยงาน โดยวัดจากการสอบถามความคิดเห็นของประชาชน เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

1.3 สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ผู้ที่ใช้รถใช้ถนนได้ทราบตลอดเวลาผ่านช่องทางหรือสื่อต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมรณรงค์ ขับขี่ปลอดภัย เป็นต้น

1.4 สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล ควรให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายจราจรให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และยึดหลักความแน่นอนและรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนการกำหนดอัตราค่าปรับอย่างเหมาะสม เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชน รวมถึงสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชนซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์เชิงบวกของหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยสาเหตุที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายจราจรเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายจราจรในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลและสถานีตำรวจภูธรแห่งอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อนำมาสู่การพัฒนาตัวแบบการยกระดับทางการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ภารกิจของตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล เป็นภารกิจด้านการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุมากกว่าการจับกุมหรือปราบปราม รวมถึงเป็นภารกิจด้านการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่ใช้รถใช้ถนนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ

1. ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกฎจราจรมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนยังคงปฏิบัติตามแนวทางเดิม ๆ และอาจทำผิดกฎจราจรมิ จึงต้องมีการสื่อสารเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ใช้รถใช้ถนนเกิดความเข้าใจ และปฏิบัติตามกฎจราจรได้อย่างถูกต้อง

2. ภารกิจด้านอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่ใช้รถใช้ถนน จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมดำเนินการกิจ เช่น เจ้าหน้าที่จากขนส่งพื้นที่เข้ามাত্রวจรณรรทุกในพื้นที่ เป็นต้น ตำรวจจึงต้องมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่หน่วยอื่น ๆ เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีในการดำเนินการกิจด้านอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กรมการขนส่งทางบก. (2564). รายงานสถิติการขนส่งประจำปี 2563. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กลุ่มสถิติการขนส่ง กรมการขนส่งทางบก.

โกสินทร์ มั่นพรม. (2550). การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่ใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรสถานีตำรวจภูธร อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- จิรัฐ พิมา. (2554). ความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครพนมต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิยม อนุสนธิ์. (2554). แนวทางการแก้ไขการกระทำผิดกฎจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารการวิจัย กาสละองค์ มหาววิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 5(1), 15-24.
- บัณฑิต จิตต์ภาคภูมิ. (2555). ภาพลักษณ์ของตำรวจจราจรเชียงใหม่ในความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรกร บรรณสิทธิ์. (2552). ภาพลักษณ์ของข้าราชการตำรวจสังกัดสถานีตำรวจภูธรในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรานนท์ หอมทรัพย์. (2554). ทักษะของประชาชนต่อการชำระค่าปรับทางไปรษณีย์ : ศึกษากรณีสถานีตำรวจนครบาลสำเหร่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล. (2564). รายงานประจำปี 2564. กรุงเทพฯ: สถานีตำรวจนครบาลเทียนทะเล.
- สายชนม์ สัจจานิตย์. (2546). ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากรตามการรับรู้ของนักศึกษาที่ลาออกจากการเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ: กองบริการการนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก. (2543). แผนหลักการพัฒนาระบบการจราจรและขนส่ง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2555). คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2565, จาก <https://www.tsd.police.go.th/page14%20-%203.2.html>
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row. Publications.

ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
Leadership Factors Affecting the Performance of the Village Headman
in Suan Phueng District Ratchaburi Province

พิสิฐพล สุตันทวิบูลย์¹,
รังสรรค์ อินทจันทน์² และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ³
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}
Pisitpon Sutanthavibul¹,
Rungsun Ingun² and Somkiet Kietjareon³
Maha Sarakham Rajabhat University^{1,2,3}
Corresponding Author, Email: Pisitpon_sut@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี 2) ศึกษากระบวนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี 3) ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และ 4) ศึกษาข้อเสนอแนะเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีข้อมูลทะเบียนราษฎรอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และมีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดั้มาก 2) ผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง 3) ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

* ได้รับบทความ: 1 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 22 พฤศจิกายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 25 มีนาคม 2566

จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านความรู้ความสามารถและด้านกายภาพ และ 4) ผู้ใหญ่บ้านควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ควรมีช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารจากประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบหลากหลายช่องทาง ควรมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย และหลากหลายช่องทาง จำเป็นต้องประกอบอาชีพและใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่หมู่บ้านที่ตนเองรับผิดชอบเป็นหลัก และควรมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับภาวะผู้นำ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; การปฏิบัติหน้าที่; ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

The objective of this study are 1) To study the leadership factors of the village headmen in Suan Phueng District Ratchaburi Province. 2) To study the performance of village headman in Suan Phueng District Ratchaburi Province. 3) To study the leadership factors that affect the performance of the village headmen in Suan Phueng District Ratchaburi Province and 4) To study the recommendations to increase the efficiency of the village headman performance in Suan Phueng District Ratchaburi Province. Collected data by questionnaires with 396 voter of Suan Phueng District Ratchaburi Province. Multistage randomization, hierarchical randomization and simple randomization. Descriptive statistics and multiple regression-type reference statistics were used.

The study found 1) The level of leadership factors of the village headmen in Suan Phueng District Ratchaburi Province were high level. 2) The performance of village headman in Suan Phueng District Ratchaburi Province were medium level. 3) The leadership factors that affect the performance of the village headmen in Suan Phueng District Ratchaburi Province. and 4) The village headman should develop himself to be a knowledgeable and ability to use technology, should be a variety of channels for receiving information from people in responsible areas, should be modern public relations channels. and a variety of channels, Occupation and living in the village area and the village headman should be transformational leadership with leadership.

Keywords: Leadership; Performance; Public Service

บทนำ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน อีกทั้งมีความใกล้ชิดกับประชาชน เป็นจุดเชื่อมประสานระหว่างตัวแทนของภาครัฐจากส่วนกลาง ภูมิภาคกับประชาชนในแต่ละพื้นที่และยังเป็นกลไกที่สำคัญของภาครัฐในการดำเนินการนโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านซึ่งถือว่าเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดของการบริหารราชการแผ่นดินในประเทศไทยมีอำนาจการปฏิบัติหน้าที่ในท้องที่ของตนเองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2557 โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือได้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองพื้นที่ที่สำคัญของกระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่ด่านหน้าในการดำเนินการตามภารกิจของกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของกระทรวง “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้บรรลุตามภารกิจของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ (กรมการปกครอง, 2558 : 72-74)

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบกำกับ ดูแล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการทำงานให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความมั่นใจในการทำงาน สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอและผู้ช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นที่ยอมรับหรือได้รับความศรัทธาจากประชาชนมากน้อยเท่าใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชน ดังนั้น การพัฒนาหมู่บ้านที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีฐานะเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถนะและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในระดับสูง เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลซึ่งจะช่วยให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านในทางบวก

การประเมินการปฏิบัติงานมีประโยชน์ต่อองค์กรในหลายประการ เนื่องจากการช่วยให้พนักงาน (ผู้ถูกประเมิน) ได้มีโอกาสพูดคุยปรึกษาหารือ ตลอดจนให้เหตุผลในเรื่องของการทำงานของตนเองว่าทำไม (หรือเหตุใด) ตนจึงปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานหรือตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ หรือหากทำไมไม่ได้เป็นเพราะอะไร กับผู้บังคับบัญชา (ผู้ประเมิน) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนซึ่งกันและกัน การประเมินการปฏิบัติงานจึงเป็นเครื่องมือและเป็นแนวทางให้กับผู้บังคับบัญชาในการพิจารณาแยกแยะจุดเด่น และจุดอ่อนของผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อใช้วางแผนในการพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนี้การประเมินการปฏิบัติงานยังเป็นแนวทางในการพิจารณาในเรื่องค่าตอบแทนและผลประโยชน์สำหรับพนักงานอีกด้วย (อรรถศักดิ์ คงศาสน์, 2549)

ดังนั้นกรมการปกครองจึงกำหนดแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามเงื่อนไขแห่งพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านพ้นจากตำแหน่งเมื่อมีอายุครบหกสิบปี และไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ที่ตามมาตรา 14 (11) ซึ่งมีการดำเนินการอย่างน้อยทุก 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

โดยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินได้กำหนดให้ราษฎรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านด้วย ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ต้องการประเมินขีดความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุสัมฤทธิ์ผล

แต่อย่างไรก็ตามยังคงพบปัญหาในการประเมินผลปฏิบัติงานในหลายประเด็น ได้แก่ ผู้ประเมินขาดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญ และเกี่ยวข้องกับพนักงานผู้ถูกประเมิน มาตรฐานในการทำงานที่จะใช้เป็นตัววัดผลสำหรับการประเมินไม่ชัดเจน ผู้ประเมินไม่ได้ให้ความสำคัญกับการประเมินผลอย่างจริงจัง ผู้ประเมินขาดทักษะในการประเมินผล ผู้ถูกประเมินไม่ได้รับทราบผลการประเมินของตนเอง และที่สำคัญผู้ใหญ่บ้านบางรายมีผลการประเมินในด้านของภาวะผู้นำที่เป็นสมรรถนะที่สำคัญของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับไม่น่าพึงพอใจ โดยภาวะผู้นำนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของผู้นำชุมชนในการโน้มน้าวให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน และที่สำคัญหากผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำเป็นที่น่าเคารพยกย่องนับถือของประชาชนในหมู่บ้านชุมชนแล้วก็จะส่งผลให้สามารถเป็นตัวกลางในการจัดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอระดับภาวะของผู้นำว่ามีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมากน้อยเพียงใด และที่สำคัญข้อมูลที่ได้นั้นเป็นการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อระดับภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ของตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีข้อมูลทะเบียนราษฎรอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และมีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 34,245 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีข้อมูลทะเบียนราษฎร์อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และมีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 396 คน โดยการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973 : 727) ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน ตอนที่ 3 การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจาก นายอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี แต่งตั้งผู้ช่วยผู้วิจัย และมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่าง

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ สำหรับสถิติที่ใช้บรรยายลักษณะและทิศทางข้อมูลของภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น พหุคูณโดยนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Multiple Regression)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม ได้ดังนี้

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 84.34 มีอายุ 51-60 ปี จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 57.32 มีส่วนใหญ่มัธยมศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.54 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 71.72 และมีอาชีพเกษตรกร จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.40

2. ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.99) โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านสังคม (4.14) รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ (3.95) ด้านกายภาพ (3.95) และด้านความรู้ความสามารถ (3.90) เมื่อนำมาทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี รายด้าน และ รายข้อคำถาม ดังนี้

2.1 ด้านสังคม พบว่าอยู่ในระดับมาก (4.14) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการเป็นคนกลาง ในการจัดการปัญหา ข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ (4.22) ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถ

ในการสร้างความร่วมมือกับประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนเข้ามาร่วมพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน (4.14) และ
ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมพัฒนาหมู่บ้าน/
ชุมชน (4.07)

2.2 ด้านบุคลิกภาพ พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.95) เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม โดยเรียงลำดับ
ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ให้เป็นปกติ
แม้พบกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (4.09) ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับ
สถานการณ์ที่หลากหลาย เช่น ในบทบาทผู้นำชุมชน ในบทบาทเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น (3.91) และ
ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านมีความพยายามและความตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ (3.86)

2.3 ด้านกายภาพ พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.95) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามโดยเรียงลำดับ
ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง พร้อมปฏิบัติหน้าที่
ตลอดเวลา (4.27) ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสาร พูดจาชัดเจน ไพเราะ น่าเชื่อถือ
(3.92) และข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีความน่าเชื่อถือ (3.66)

2.4 ด้านความรู้ความสามารถ พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.90) เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม
โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการสื่อสารข้อมูล
ของหมู่บ้านให้กับประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ (4.05) ข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการตัดสินใจ
แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน/ชุมชน (3.93) และข้อคำถามผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ความสามารถรอบด้าน
เช่น การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การตรวจสอบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน การสร้างรายได้ให้กับหมู่บ้าน (3.72)
 เป็นต้น

3. ตอนที่ 3 ผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.54) เมื่อพิจารณา
รายข้อคำถามพบว่า การรณรงค์ให้เล่นการพนันในหมู่บ้าน เช่น งานศพ หรือบ่อนการพนัน มีค่าเฉลี่ย
สูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด (3.98) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การติดตามผลและให้ความช่วยเหลือ
ผู้ติด ผู้เสพยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เช่น การส่งเสริมอาชีพ ทางการเงินให้ทำ อยู่ในระดับปานกลาง
(3.19)

4. ตอนที่ 4 ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม (X3) (P-Value = 0.000) ด้านความรู้ความสามารถ
(X2) (P-Value = 0.000) และด้านกายภาพ (X4) (P-Value = 0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.05 โดยส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 50.6 ($R^2_{adj} = 0.501$) และมีค่าความคลาดเคลื่อน
มาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.237

สามารถนำค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยของปัจจัยพยากรณ์มาสร้างสมการพยากรณ์การปฏิบัติ
หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในรูปสมการคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$Y = -0.335 + 0.911(X_3) + 0.429(X_2) - 0.429(X_4)$$

และสามารถสร้างสมการการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Y = 0.726(X_3) + 0.422(X_2) - 0.390(X_4)$$

5. ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ใหญ่บ้านควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เนื่องจากภารกิจในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องใช้ความสามารถนี้ร่วมด้วย เพราะหากไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง บางครั้งข้อมูลที่รายงานอาจมีความคลาดเคลื่อนได้

2. ผู้ใหญ่บ้านควรมีช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารจากประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบหลากหลายช่องทาง เพื่อให้ประชาชนติดต่อประสานงานหรือแจ้งข่าวสารได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

3. ผู้ใหญ่บ้านควรมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยและหลากหลายช่องทาง เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนในอำเภอสวนผึ้งเริ่มมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว การจะรอฟังจากวิธีปกติ เช่น ประชาคมหมู่บ้าน เสี่ยงตามสาย เป็นต้น อาจไม่ตอบสนองความต้องการเพียงพอ

4. ผู้ใหญ่บ้านมีความจำเป็นต้องประกอบอาชีพและใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง รับผิดชอบเป็นหลักเพื่อให้ประชาชนหรือผู้ที่ต้องการติดต่อสามารถได้อย่างทันเวลาที่กำหนด

5. ผู้ใหญ่บ้านควรมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับภาวะผู้นำด้วย เนื่องจากสถานการณ์และสภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สามารถนำมาสู่การอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีมีปัจจัยภาวะผู้นำโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้งมีความคิดเห็นว่าคุณใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำชุมชนระดับหมู่บ้านที่ตนเองอาศัยอยู่นั้นเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ ค่อนข้างสูง และในอีกแง่หนึ่งก็คือผู้ใหญ่บ้านเองเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ และพร้อมที่จะเป็นผู้นำในระดับหมู่บ้าน โดยอาจเป็นผลมาจากปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใหญ่บ้านเองที่ได้รับมาตั้งแต่กำเนิด ตามแนวคิดที่ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยของของ ธร สุนทรายุทธ (2551) ที่กล่าวว่า บุคคลบางคนเกิดมาพร้อมกับลักษณะบางประการที่จะช่วยสนับสนุนให้เขาเป็นผู้นำได้ ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะ 4 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ความรู้และความสามารถ คุณลักษณะด้านสังคม และคุณลักษณะด้านกายภาพ หรือการส่งเสริมจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมของหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือการศึกษาจากผู้ใหญ่บ้าน

รุ่นก่อน ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของปณิวิช ศรีกุล และคณะ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี และพบว่าภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยงานวิจัยของอัมรินทร์ พานัด (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่ไม่สอดคล้องกัน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีสาเหตุของผลการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ที่เฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่รับผิดชอบหลากหลาย อีกทั้งยังมีหน่วยงานราชการและเอกชนเข้ามาประสานงานการดำเนินงานกิจกรรมในพื้นที่หมู่บ้านอีกด้วย การดำเนินงานบางด้านที่ผู้ใหญ่บ้านมีความเห็นว่ามันไม่สำคัญ จึงมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้อปฏิบัติอื่น ๆ แต่ที่ผลยังอยู่ในระดับปานกลางเป็นเพราะผู้ใหญ่บ้านต้องมีการประเมินการปฏิบัติงานจากนายอำเภอซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินผลของเฉลิมพรหม อิทธิยาภรณ์ (2558 : 70) ที่ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ว่า หมายถึง การเปรียบเทียบระหว่างผลการดำเนินงานตามภารกิจกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานและยอมรับได้เป็นเครื่องตัดสินความสำเร็จในการดำเนินการกิจ เพราะหากผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานไม่สำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนดก็ไม่สามารถปฏิบัติงานเป็นผู้ใหญ่บ้านได้ต่อ แต่ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภิสรา ธารประเสริฐ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของปณิวิช ศรีกุล และคณะ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี และพบว่าผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยภาวะผู้นำส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

(1) ด้านสังคม ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารและการเข้าหาสังคมของผู้ใหญ่บ้านเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยความเป็นผู้นำจึงต้องเข้าถึงประชาชนสามารถสื่อสารข้อราชการและรับฟังปัญหาของประชาชนอย่างเข้าใจ ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัมรินทร์ พานัด (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ในอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม และพบว่าภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านคุณลักษณะทางสังคม มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

(2) ด้านความรู้ความสามารถ ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี แสดงให้เห็นว่า ผู้ใหญ่บ้านจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถรอบด้านเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ดี ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัมรินทร์ พานัด (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม และพบว่าภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านสติปัญญา มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

(3) ด้านกายภาพ ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี แสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่ได้คำนึงถึงลักษณะทางกายภาพของผู้ใหญ่บ้านและลักษณะทางกายภาพที่ดี ไม่ได้ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่เสมอไป ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของอัมรินทร์ พานัด (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม และพบว่าลักษณะทางกายไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 อำเภอสนับสนุนให้ผู้ใหญ่บ้านพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอยู่เสมอ และทางหน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดคือกรมการปกครองอาจมีการจัดทำชุดความรู้ส่งเสริมให้ผู้ใหญ่บ้านได้เข้ามาศึกษาทั้งแบบอบรมปกติและอบรมออนไลน์

1.2 อำเภอต้องสนับสนุนให้ใช้ข้อดีภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน ด้านสังคม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกของประชาชนในพื้นที่ การสร้างเครือข่ายในการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

1.3 อำเภอต้องสนับสนุนให้ผู้ใหญ่บ้านมีการปรับแนวทางการดำเนินงานโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยให้ความช่วยเหลือผู้ติด ผู้เสพยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เช่น การส่งเสริมอาชีพ หางานให้ทำ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากยังมีปัจจัยพื้นฐานนอกจากปัจจัยด้านภาวะผู้นำอีกมากที่เป็นตัวแปรอิสระที่สำคัญ เช่น สภาพพื้นที่ จำนวนประชากร เป็นต้น

2.2 ควรมีการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นผู้ใหญ่บ้านเอง เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง และข้อมูลในส่วนนี้สามารถสะท้อนไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ใหญ่บ้าน คือ กรมการปกครอง ในการส่งเสริมภาวะผู้นำด้านต่าง ๆ ของผู้ใหญ่บ้านเพื่อส่งเสริมให้ผู้ใหญ่บ้านมีผลการปฏิบัติหน้าที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำเป็นรูปแบบพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม และบทบาทภารกิจของผู้นำในช่วงเวลานั้น ภาวะผู้นำจึงไม่มีรูปแบบที่ตายตัวแต่มีเป้าหมายเดียวกันคือ นำพาองค์กรให้เดินไปข้างหน้า และเกิดผลงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ผู้นำจึงต้องมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ และมีหลักการ หรืออุดมการณ์ในการทำงานโดยยึดมั่นกับผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก สำหรับองค์ความรู้ หรือความสามารถในการทำงาน รวมถึงรูปแบบการทำงานตามแนวคิดเชิงวิชาการ จะแปรผันไปตามสถานการณ์ และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ข้อค้นพบสรุปได้ว่าไม่มีภาวะผู้นำรูปแบบใดดีที่สุด และใช้ได้ตลอดไป ผู้นำจึงต้องเลือกใช้อำนาจความรู้ และรูปแบบการทำงานให้เหมาะสมกับภารกิจ และสถานการณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2558). คู่มือปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- เฉลิมพรหม อธิยาภรณ์. (2558). ประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธ สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัท เนติกุลการพิมพ์ จำกัด.
- อัครศักดิ์ คงสวัสดิ์. (2549). Competency ภาคปฏิบัติ-เขาทำกันอย่างไร. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

- ปภินวิช ศรีกุล และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2564, จาก <http://rtunc2020.rtu.ac.th/Production/proceeding.pdf>.
- ศุภิสรา ธารประเสริฐ. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อัมรินทร์ พานัด. (2563). อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Taro Yamane. (1973). Statistics : An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row. Publications.

ปัจจัยความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กร
ของกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
Job Satisfaction Factor Affecting the Intention to Stay with the Organization
of the Special Training Division, Border Patrol Police

หัตถยา ฉลองภูมิ¹,
เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา² และ รังสรรค์ อินทน์จันทน์³

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}

Huttaya Chalongpoom¹,
Saowaluk Nikornpttaya² and Rungsun Ingun³

Maharakham Rajabhat University^{1,2,3}

Corresponding Author, E-mail: Huttaya.poom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (2) ศึกษาระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพึงพอใจในงานกับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และ (4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน จำนวน 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนที่เคยยื่นคำร้องขอย้าย และเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนที่ได้รับการแต่งตั้งโยกย้ายออกนอกสังกัด รวมจำนวน 6 คน

* ได้รับบทความ: 1 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 22 พฤศจิกายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 21 มีนาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยความพึงพอใจในงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านลักษณะงาน ด้านโอกาสความก้าวหน้า ด้านการบังคับบัญชา และด้านรายได้

2) ระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3) ปัจจัยความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน อยู่ในระดับต่ำ ($r=0.395$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่เห็นว่า ตำรวจต้องทำงานด้านปราบปราม และการสืบสวน เนื่องจากมีความท้าทาย และมีผลกระทบต่อสังคมไทยมากกว่างานด้านอื่น ๆ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจในงาน; การคงอยู่กับองค์กร; กองบังคับการฝึกพิเศษ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the job satisfaction factor affecting the intention to stay with the organization of the Special Training Division, Border Patrol Police; (2) to study the level of the intention to stay with the organization of the Special Training Division, Border Patrol Police; (3) to study the relationship between job satisfaction factor and the intention to stay with the organization of the Special Training Division, Border Patrol Police; and (4) to study the guidelines for developing the level of intention to stay with the organization of the Special Training Division, Border Patrol Police. This study was mixed-method research. The sample group used in the quantitative research was non-commissioned police officers, totals of 306 people, which was calculated using the formula of Taro Yamane (1973 : 727). The research instrument was the 5 point rating scale questionnaire based on the criteria of Likert's Scale. The questionnaire had reliability value of 0.872. For the qualitative key informant groups, were 2 groups, including the non-commissioned police officer who had requested for relocation, and who were appointed to relocate outside of the precinct, totals of 6 people.

The results found that

1) the overall of job satisfaction factor was at high level, when classified by aspects using the arithmetic means in descending order, can be sorted as follows: Colleague; Job description; Opportunity for career advancement; Command; and Revenue

2) the overall level of intention to stay with the organization was at high level

3) the job satisfaction factor had positively correlated with the level of intention with the organization under the Special Training Division, Border Patrol Police, in low level ($r=0.395$), with a statistically significant at .01 level.

4) Most police officers agree that The police have to do their job of repression and investigation because of the challenges. and has an impact on Thai society more than any other work

Keywords: Job Satisfaction; Intention to Stay with Organization; Special Training

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักของสังคมไทยในการรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงดูแลหน้าที่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้น ตำรวจจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม การแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำนาจความยุติธรรมในคดีความ การบริการสังคม และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ในหลายด้าน จึงทำให้บทบาทของตำรวจต้องเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน และเป็นที่พึ่งพาเมื่อประชาชนมีเหตุทุกข์ภัย โดยเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่จะต้องดูแลบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม

ตำรวจตระเวนชายแดน มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่รักษาสถานการณ์ตามแนวชายแดน โดยมีภารกิจหลัก 3 ประการ คือ (1) ทำการรบในระดับหน่วยขนาดเล็กได้อย่างทหาร (2) ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างตำรวจ และ (3) พัฒนาและช่วยเหลือประชาชน จึงทำให้ตำรวจตระเวนชายแดนมีภารกิจมากมายในหลายด้าน ได้แก่ การถวายความปลอดภัยและการสนองงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การป้องกันรักษาสถานการณ์ชายแดนและการแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคง การรักษาความสงบเรียบร้อยและเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน การพัฒนาช่วยเหลือประชาชนเพื่อความมั่นคง งานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน รวมถึงการปฏิบัติการพิเศษและกิจการพิเศษ ทั้งนี้ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนมีการจัดโครงสร้างหน่วยทั้งในด้านงานอำนวยการ ด้านงานสนับสนุน ด้านงานปฏิบัติการ และด้านการฝึก

กองบังคับการฝึกพิเศษ เป็นหน่วยงานระดับกองบังคับการ มีหน่วยงาน 11 ก. 1 กอง 1 ศูนย์ ระดับกองกำกับการในสังกัด 11 กองกำกับการ มีหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนภารกิจของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนด้านการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และตำรวจหน่วยงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงประชาชนและเยาวชนตามแผนและนโยบาย รวมถึงเป็นศูนย์บริการทางวิชาการในพื้นที่ ให้บริการฝึกอบรมอื่นเพื่อประโยชน์ทางราชการ ปฏิบัติงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นกองหนุนให้กับกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ซึ่งจากลักษณะของภารกิจหน้าที่ของกองบังคับการฝึกพิเศษ เมื่อเทียบกับภารกิจในสายงานหลักของสำนักงานตำรวจแห่งชาติพบว่า กองบังคับการฝึกพิเศษเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนด้านการฝึกของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งเป็นภารกิจที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของผู้ที่เข้ามารับราชการตำรวจที่ส่วนใหญ่ที่มักต้องการทำงานด้านการปราบปราม สืบสวนและสอบสวน ซึ่งเป็นหน้าที่ในสายงานหลักของสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดังเห็นได้จากการฝึกอบรมหลักสูตรนักเรียนนายสิบตำรวจที่มีการจัดหลักสูตรให้มีเรียนการสอนที่มุ่งเน้นไปในด้านการฝึกตำรวจ การฝึกยุทธวิธี การฝึกพลศึกษา วิชากฎหมาย วิชาการบริหารงานตำรวจ วิชาการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และการสืบสวนสอบสวน มากกว่างานด้านอำนวยการ หรืองานสนับสนุนการฝึก ดังนั้น สถานการณ์ปัญหาในการทำงานจึงมักพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนขาดอุดมการณ์ และความตั้งใจในการคงอยู่กับกองบังคับการฝึกพิเศษ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงาน และผลสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อพิจารณาข้อมูลการเขียนคำร้องขอโยกย้ายออกนอกสังกัดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษพบว่า แต่ละกองกำกับการมีจำนวนแห่งละ 10-15 คน ในแต่ละปี ซึ่งถือว่าเป็นอัตราส่วนที่สูง เนื่องจากแต่ละกองกำกับการมีจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจ 120-150 คน (กองบังคับการฝึกพิเศษ, 2564) ซึ่งจากกรณีดังกล่าวจะส่งผลต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน รวมถึงคุณภาพของงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละด้าน

ทั้งนี้ ความตั้งใจคงอยู่ในงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินงานของกองบังคับการฝึกพิเศษ เนื่องจากความตั้งใจคงอยู่ในงานจะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสุขในการทำงาน และตั้งใจทุ่มเทในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งส่งผลให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กองบังคับการฝึกพิเศษสามารถขับเคลื่อนภารกิจที่ได้รับมอบหมายด้วยความมีประสิทธิภาพและเจริญเติบโตในอนาคต ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จึงช่วยให้ได้ข้อมูลที่น่าไปพัฒนาเป็นโครงการ/กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และความพึงพอใจในงาน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานตามภารกิจเกิดผลสำเร็จที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในสังกัด กองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
2. เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพึงพอใจในงานกับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของ กองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน ของกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ในปีงบประมาณ 2564 จำนวน 1,298 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน ของกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 306 คน โดยการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973 : 727) ใช้วิธีการสุ่มตามระดับชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น หน่วยงานในสังกัดของกองบังคับการฝึกพิเศษ แล้วสุ่มตัวอย่างจากทุกหน่วยงาน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนที่เคยยื่น คำร้องขอย้าย และเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนที่ได้รับการแต่งตั้งโยกย้ายออกนอกสังกัด จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ปัจจัยความพึงพอใจในงาน ตอนที่ 3 ความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กร และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากต้นสังกัด แต่งตั้งผู้ช่วยผู้วิจัย และมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ 2 ขั้นตอนคือ เตรียมการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ สำหรับสถิติที่ใช้บรรยายลักษณะและทิศทางข้อมูลของปัจจัยความพึงพอใจในงาน และความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์การ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพึงพอใจในงานกับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์การ ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นของข้อมูลโดยการอธิบายความ และการตีความข้อมูลที่ได้โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎี ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์การของ กองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่มีชั้นยศสิบตำรวจโท ร้อยละ 33.33 มีอายุไม่เกิน 30 ปี ร้อยละ 32.03 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.33 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท/เดือน ร้อยละ 32.03 และมีภูมิลำเนาอยู่นอกจังหวัดที่ตั้งหน่วยงาน ร้อยละ 67.97

1.2 ตอนที่ 2 ระดับปัจจัยความพึงพอใจในงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.91)

1.2.1 ด้านลักษณะงาน พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.97) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ท่านเห็นว่างานที่ได้รับมอบหมายมีความน่าสนใจ มีคุณค่า ทำทนายต่อความสามารถ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก (4.08) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ท่านเห็นว่ากองบังคับการฝึกพิเศษ มีลักษณะงานที่เหมาะสมกับเป้าหมายของหน่วยงาน อยู่ในระดับมาก (3.87)

1.2.2 ด้านรายได้ พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.77) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ท่านมีความพึงพอใจต่อรายได้ที่ได้รับเป็นค่าตอบแทนจากการทำงาน เช่น เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก (3.89) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ท่านเห็นว่า การเลื่อนเงินเดือนมีหลักเกณฑ์ที่ยุติธรรม อยู่ในระดับมาก (3.62)

1.2.3 ด้านโอกาสความก้าวหน้า พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.89) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ท่านเห็นว่าการบังคับการฝึกพิเศษ มีการเปิดโอกาสความก้าวหน้าให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก (4.03) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ท่านมีความพึงพอใจต่อการได้รับโอกาสที่ดีในการเลื่อนตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก (3.74)

1.2.4 ด้านการบังคับบัญชา พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.82) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ท่านเห็นว่าผู้บังคับบัญชามีภาวะผู้นำ มีไหวพริบปฏิภาณที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก (3.97) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ท่านเห็นว่าการบังคับการฝึกพิเศษ สนับสนุนให้ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้นำที่มีความคิดที่ทันสมัย อยู่ในระดับมาก (3.69)

1.2.5 ด้านเพื่อนร่วมงาน พบว่าอยู่ในระดับมาก (4.08) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ท่านเห็นว่าเพื่อนร่วมงานให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการทำงานด้วยดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.29) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านเห็นว่าการบังคับการฝึกพิเศษ สนับสนุนให้มีบรรยากาศการทำงานที่ดี อยู่ในระดับมาก (3.91)

1.3 ตอนที่ 3 ระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3.67) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ท่านมักมองหาตำแหน่งงานใหม่ในหน่วยงานอื่น เช่น สายปราบปราม สายสืบสวน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก (4.01) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ท่านมองเห็นถึงความก้าวหน้าในการทำงานในกองบังคับการฝึกพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง (3.39)

1.4 ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพึงพอใจในงานกับระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (0.395) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีความสัมพันธ์กับปัจจัยความพึงพอใจในงานแต่ละด้านตามลำดับดังนี้ (1) ด้านเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (2) ด้านลักษณะงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำ (3) ด้านโอกาสความก้าวหน้า มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำมาก (4) ด้านการบังคับบัญชามีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำมาก และ (5) ด้านรายได้มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับต่ำมาก

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ด้านลักษณะงานของกองบังคับการฝึกพิเศษในฐานะครูฝึกมีความแปลกใหม่ และท้าทายศักยภาพในการดำเนินการอยู่เสมอ เนื่องจากภารกิจการฝึกอบรมของนักเรียนตำรวจแต่ละรุ่นมีความแตกต่างกัน ทำให้ต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านรายได้พบว่า กองบังคับการฝึกพิเศษให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการให้แก่ครูฝึกและเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม เนื่องจากการฝึกต้องทำงานเกินเวลาทำการปกติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งครูฝึกและเจ้าหน้าที่ตำรวจรับรู้รับทราบเป็นอย่างดี และพึงพอใจกับสวัสดิการที่จัดให้

2.3 ด้านโอกาสความก้าวหน้าพบว่า กองบังคับการฝึกพิเศษเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกรายมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยการสอบเลื่อนตำแหน่งจากชั้นประทวนเป็นชั้นสัญญาบัตรอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งโอกาสความก้าวหน้าจะขึ้นอยู่กับศักยภาพในการทำงานของแต่ละบุคคล

2.4 ด้านการบังคับบัญชา พบว่า สังคมตำรวจมีวัฒนธรรมองค์กรแบบเชื่องช้า จึงทำให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจในการชี้นำความคิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ในระดับสูง แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้การทำงานต้องมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ผู้บังคับบัญชาที่หัวโบราณ ยึดมั่น ความคิดตนเองโดยไม่ดูสภาพแวดล้อม และความเป็นจริง มักทำให้ลูกน้องเบื่อหน่ายที่ต้องร่วมงานด้วย

2.5 ด้านเพื่อนร่วมงานพบว่า ลักษณะงานในฐานะครูฝึกทำให้ต้องมีการทำงานเป็นทีมในระดับสูง ต้องทำงานนอกเวลาราชการ รวมถึงมีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่เข้าอกเข้าใจกันเป็นอย่างดี มีสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน และบางคนจะสนิทกันจนเปรียบเหมือนสมาชิกในครอบครัว

2.6 ความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่เห็นว่า ตำรวจต้องทำงานด้านปราบปราม และการสืบสวน เนื่องจากมีความท้าทาย และมีผลกระทบต่อสังคมไทยมากกว่างานด้านอื่น ๆ และเจ้าหน้าที่ตำรวจมักหาช่องทางวิ่งเต้นโยกย้าย เพื่อให้ตนเองได้มีโอกาสไปทำงานในหน่วยงานที่ต้องการ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สามารถนำมาสู่การอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีค่าอยู่ในระดับมาก โดยเป็นผลเนื่องมาจากในภาพรวมนั้นบุคคลที่สมัครใจเข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความมุ่งมั่น และมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพตำรวจ จึงทำให้มีความพึงพอใจในอาชีพ แม้จะไม่ได้ทำหน้าที่ตามที่คาดหวังก็ตาม แต่เมื่อมีโอกาสที่จะได้ทำหน้าที่ตามที่คาดหวังก็มักจะขอย้ายไปปฏิบัติหน้าที่นั้นทันที ซึ่งสอดคล้องกับที่ Price and Muller (1981 อ้างถึงใน กฤษณ์ ก้อนพิงค์, 2552 : 10) ได้ศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในงานมีผลต่อความตั้งใจคงอยู่ในงาน กล่าวคือ ความพึงพอใจในงานเป็นระดับความชอบของบุคลากรที่มีต่องานที่เขาปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรต่อไป

2. ระดับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ผลวิจัยพบว่า ความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อคำถามเรื่อง ท่านมีมุมมองหาตำแหน่งงานใหม่ในหน่วยงานอื่น เช่น สายปราบปราม สายสืบสวน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง สรุปได้ว่าผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากค่านิยมของเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่มีความต้องการทำงานด้านสายปราบปรามสายสืบสวนมากกว่าสายงานอื่น ๆ ประกอบกับหลักสูตรการฝึกอบรมมักเน้นหนักไปทางด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่ด้านปราบปราม และการสืบสวนมากกว่างานด้านอื่น ๆ ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่มากกว่างานด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามที่ศรีธัญย์ พิมพ์ทอง (2557 : 30-31) ได้กล่าวว่าการที่บุคลากรกำลังมองหางานใหม่ในหน่วยงานอื่นที่ไม่ได้อยู่ในสังกัดเดิมเป็นตัวชี้วัดสำคัญประการหนึ่งในการมีความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กร และเมื่อพิจารณาต่อจะพบว่าเมื่อบุคลากรได้รับข้อเสนอด้านตำแหน่งหน้าที่จากหน่วยงานอื่นที่ดีกว่าปัจจุบัน ก็มักจะไม่นิ่งเฉยที่รับข้อเสนอ นั้นไว้พิจารณา นอกจากนี้ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า ลักษณะงานด้านปราบปรามและการสืบสวนมีความท้าทาย และมีผลกระทบต่อสังคมไทยมากกว่างานด้านอื่น ๆ และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องการย้ายออกมักหาช่องทางในการวิ่งเต้นโยกย้าย เพื่อให้ตนเองได้มีโอกาสไปทำงานในหน่วยงานที่ต้องการ ผลวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Phillips & Phillips (2002 : 9-11 อ้างถึงใน สมภรณ์ วรพรรณโสภาค, 2553 : 17-18) ที่กล่าวว่า บุคลากรมักต้องการได้ทำงานที่ท้าทายและมีประโยชน์ต่อองค์กร โดยเป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะที่ทำให้บุคลากรมีความสำคัญ และเมื่อไม่สามารถบรรลุตามกรอบที่ตั้งไว้ก็มักจะแสวงหางานใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจุไรวรรณ บินดุหลีม (2562 : 84) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ในงานของข้าราชการและลูกจ้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พบว่า ข้าราชการและลูกจ้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา กำลังมองหาอาชีพอื่น เพื่อต้องการจะเปลี่ยนงาน เนื่องจากต้องการงานที่ตอบสนองความต้องการได้มากกว่า

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพึงพอใจในงานมีผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีธัญย์ พิมพ์ทอง (2557 : 9-23) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ โดยพบว่าความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ทั้งนี้ ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่า พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการมีความพึงพอใจในงานสูงมากเท่าใด ยิ่งส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความต้องการคงอยู่ในองค์กรสูงมากขึ้น และเป็นไปตามที่ Robbins และ Judge (2010) ระบุว่าบุคคลที่มีความพึงพอใจในงานในระดับสูง ย่อมจะต้องมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับงานของเขา ในขณะที่บุคคลซึ่งมีความพึงพอใจในงานต่ำหรือไม่มีความพึงพอใจในงานเลย ก็จะมีทัศนคติที่ตรงข้ามกันและความพึงพอใจในงานจะเป็นหนึ่งในแรงผลักดันให้บุคคลทำงานด้วยความกระตือรือร้น มีขวัญและกำลังใจ และทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และยังสอดคล้องกับที่ตติยา ผาสุก (2559) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความตั้งใจคงอยู่ในงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลแห่งหนึ่ง

โดยพบว่า ความพึงพอใจในงานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจคงอยู่ในงานอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผลวิจัยยังพบว่า ปัจจัยความพึงพอใจในงานด้านเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรในสังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนมากที่สุด ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะช่วยให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาระดับความพึงพอใจในงานเป็นไปได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของศรีณย์ พิมพ์ทอง (2555 : 65) ที่เสนอว่า ฝ่ายบริหารต้องเห็นความสำคัญในการแสวงหาข้อมูลและหลักฐานว่า พนักงานส่วนใหญ่ไม่พอใจต่อเรื่องใด เพื่อนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะที่ทำให้การแก้ไขปรับปรุง และพัฒนางานเป็นไปมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มระดับความพึงพอใจในงานของพนักงานให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารระดับนโยบายต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารภารกิจที่มีการมอบหมาย รวมถึงมีการตรวจเยี่ยมติดตามความก้าวหน้าของงานในการบรรลุเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นเตือนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นถึงความสำคัญของงานที่มอบหมาย และการดำรงอยู่ขององค์กรอย่างมีคุณค่าในสังคมไทย

1.2 หัวหน้าทีมควรสื่อสารทำความเข้าใจในหลักเกณฑ์การเลื่อนเงินเดือนไปสู่สมาชิกในทีมผ่านช่องทางต่าง ๆ ของทีมงาน รวมถึงต้องมีการสร้างความเชื่อมั่นต่อความยุติธรรมในการเลื่อนเงินเดือนอย่างต่อเนื่อง

1.3 ต้องมีการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเรื่องเส้นทางความก้าวหน้าในการทำงานภายใต้สังกัดกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อช่วยให้การวางแผนชีวิต และการตัดสินใจทำได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

1.4 กองบังคับการฝึกพิเศษจัดให้มีการฝึกอบรมให้ผู้บังคับบัญชามีความคิดที่ทันสมัย มีแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกับโลกในยุคปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง

1.5 กองบังคับการฝึกพิเศษ สนับสนุนให้มีกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภายใน เช่น การศึกษาดูงานนอกพื้นที่ กิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างกองร้อยด้วยกีฬา เป็นต้น

1.6 กองบังคับการฝึกพิเศษ สนับสนุนให้มีการติว การให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อสอบเลื่อนระดับเป็นตำรวจชั้นสัญญาบัตร ซึ่งจะทำให้เกิดความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กร เพื่อได้รับโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยสาเหตุที่ทำให้ความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาความตั้งใจในการคงอยู่กับองค์กรของกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อนำมาสู่การพัฒนาตัวแบบการสร้างควมพึงพอใจในงานที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ภารกิจของตำรวจกองบังคับการฝึกพิเศษ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นภารกิจด้านการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธวิธี และองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่นำไปใช้ปฏิบัติงานในพื้นที่จริง ซึ่งผู้ที่เข้ามาเป็นตำรวจส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าจะได้รับการแต่งตั้งให้ทำงานด้านความมั่นคง ด้านงานปราบปราม หรืองานภาคสนามมากกว่าการเป็นครูฝึก ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยคือ

1. ต้องมีการสื่อสารให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ มีทัศนคติที่ดีต่อภารกิจของตำรวจกองบังคับการฝึกพิเศษ และเชื่อมั่นว่า เป็นงานที่มีคุณค่า สามารถสร้างคุณประโยชน์ และรักษาความสงบสุขให้สังคมไทยได้

2. เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธวิธีและองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่นำไปใช้ปฏิบัติงานในพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง จึงต้องมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการพัฒนานาตัวเอง เพื่อนำความรู้ไปสอนให้นักเรียนตำรวจอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎี ก้อนพิงค์. (2552). ความตั้งใจคงอยู่ในงานของพยาบาลห้องผ่าตัดโรงพยาบาลศิริราช. (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กองบังคับการฝึกพิเศษ. (2564). รายงานประจำปีกองบังคับการฝึกพิเศษ 2564. เพชรบุรี: กองบังคับการฝึกพิเศษ.

จุไรวรรณ บินดุหลีม. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ในงานของข้าราชการและลูกจ้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ตติยา ผาสุข. (2559). การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความตั้งใจคงอยู่ในงาน ของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลแห่งหนึ่ง โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศมาภรณ์ วรพรรณโสภาค. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สัญญาณการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานเชิงจิตวิทยาและความตั้งใจคงอยู่ในองค์การ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรัณย์ พิมพ์ทอง. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในองค์การของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ. (รายงานการวิจัยจากเงินงบประมาณรายได้). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Phillips, J. J., and Phillips, P. P. (2002). Retaining your best employees. Alexandria, VA: SHRM.
- Price, J. R. and C.W. Mueller. (1981). A causal model of turnover for nurse. *Academy of Management Journal*, 24, 543-565.
- Yamane, Taro. (1973). Statistics; An Introduction Analysis. Harper International Edition, Tokyo.

การดำเนินกิจกรรมของทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน
The Activities of Cross - Functional Teams of Central Officials,
Community Development Department

ชัยพฤกษ์ พูนสวัสดิ์¹,
กุลประภัสสร รำพึงจิตต์², ภัทรภร จำเริญ³,
บุญธรรม โตสัมพันธ์⁴ และ สมชาย สุเทศ⁵
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3,4,5}
Chaiyapleuk Poonsawat¹,
Kunprapat Lumpungjit², Phatharaporn Jaipheng³,
Puncharat Tosamphan⁴ and Somchay Sutes⁵
MahaSarakhm Rajabhat University^{1,2,3,4,5}
Corresponding Author, Email: susctes@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การดำเนินกิจกรรมของทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) องค์ประกอบของทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน (2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน และ (3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงผสม สำหรับกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณคือ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนในสังกัดส่วนกลาง จำนวน 190 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 30 คน ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้อำนวยการกลุ่มงาน จำนวน 15 คน และ (2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 15 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล

* ได้รับบทความ: 7 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 27 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4.10) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านทักษะในการทำงานของสมาชิก (4.15) รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านปฏิสัมพันธ์ภายในทีมงาน (4.12) ด้านบทบาทในทีมงาน (4.10) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านระบบบริหารงานของทีมงาน (4.01) สำหรับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.24) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปริมาณงาน (4.34) รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านคุณภาพงาน (4.23) ด้านค่าใช้จ่าย (4.21) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเวลา (4.19) สำหรับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานที่สำคัญคือ ต้องมีการสื่อสารภายในทีม ข้ามสายงานแบบต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันวางแผนให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด รวมถึงทีมงาน ควรมีการพัฒนาเทคนิควิธีการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; ทีมข้ามสายงาน; พัฒนาชุมชน

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the factor of cross-functional teams on working of central officials, Community Development Department; (2) the efficiency on working of central officials, Community Development Department; and (3) the approach for developing efficient cross-functional team on working of central officials, Community Development Department. The researcher collected data by using the mixed-methods research. The quantitative sample were community development officials in central office, totals of 190 people, which collected data by questionnaires, and the qualitative informants, totals of 30 people, consisting of 15 people of workgroup directors and 15 people of operational officials, which collected data by in-depth interviews.

The results of study revealed that the overall of factor of the cross-functional team performance was at high level (4.10), with the issue of Work Skills of Team Members (4.15) had the highest average, the follow issues ordered by average were, Interaction within the Team (4.12), Role in the Team (4.10), and the Management System of the Team (4.01). As for the overall of efficiency on working was at a high level (4.24), with the Workload (4.34) had the highest average, the follow issues ordered by average were, Quality of Work (4.23), Cost (4.21), and Timing (4.19). As for the approach for improving

the efficiency of cross-functional team, there must be continuous communication within the cross-functional team for participating on planning to achieve the goals, including the team should develop more techniques for working conveniently and quickly.

Keywords: Efficiency; Cross-Functional Team; Community Development

บทนำ

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มุ่งเน้นขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยมุ่งเน้น “คน” ให้มีศักยภาพ มีความสามารถ และมีโอกาสที่จะคิด ทำและเรียนรู้ด้วยตัวเองร่วมกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของคนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นรากฐานของประเทศที่เข้มแข็ง สามารถรับมือกับวิกฤติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการปฏิบัติงานผ่านมามาก่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ชุมชน ในหลายด้าน ได้แก่ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ต้นแบบ โครงการน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สู่แผนปฏิบัติการ 90 วัน ปลุกพืชผักสวนครัว เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยก่อให้เกิดการรวมกลุ่มปลูกพืชผักประจำครัวเรือน เพื่อบริหารจัดการ ผลผลิตส่วนเกินให้มีมูลค่าเพิ่มในอนาคต ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีวิถีพอเพียง เกื้อกูล สามารถดูแล ช่วยเหลือและแบ่งปันกัน เป็นต้น ซึ่งเป็นภารกิจการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคง และมีเสถียรภาพ ทำให้เกิด ผลสัมฤทธิ์ตามประเด็นการพัฒนาของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งภารกิจต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับ หลายสำนัก/กองที่จะร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ เกิดการบริหารราชการแบบ บูรณาการร่วมกัน มุ่งเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ โดยอาศัยความเชี่ยวชาญและความชำนาญการของ แต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกัน ทำงานภายใต้เป้าหมายและวัตถุประสงค์หลักของยุทธศาสตร์เดียวกัน โดยร่วมกันคิด ร่วมกันทำงาน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อบรรลุผลตามยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชน ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นแนวทางการทำงานสมัยใหม่ที่มีการทำงานแบบข้ามสายงาน เพื่อช่วยบูรณาการภารกิจ ของกรมการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้อย่างราบรื่น ทั้งในด้านการลดระยะเวลารับรองขั้นตอนในการ ทำงานให้น้อยลง เกิดกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น ทั้งนี้ การทำงานข้ามสายงานยังเป็นเสมือน จุดศูนย์กลางของการติดต่อประสานงาน ซึ่งกลยุทธ์หนึ่งในกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge management process) ด้านการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น การดำเนินงาน OTOP ไทย สู้ภัยโควิด-19 โดยมีการ

จัดตั้งทีมข้ามสายงานเพื่อขับเคลื่อนงาน โดยสำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจ รับผิดชอบดูแล ประสานกิจกรรม OTOP คัดสรรผลิตภัณฑ์เพื่อมาวางจำหน่าย สำนักงานเลขานุการกรม รับผิดชอบดูแล ในเรื่องงานช่วยสนับสนุนกิจกรรม คณะทำงานด้านพิธีเปิดงานและการต้อนรับ การประชาสัมพันธ์ กิจกรรม บนเวทีกลาง กองคลัง รับผิดชอบดูแลเรื่อง การบริหารงบประมาณ การพัสดุ และอาคารสถานที่ยานพาหนะ สำหรับการขับเคลื่อนงานตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

ดังนั้น การประสานความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ และทีมงานในสังกัดของหน่วยงานส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน ในลักษณะทีมข้ามสายงาน จึงเป็นการดึงศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในกลุ่มงาน มาร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ร่วมกัน ซึ่งถือเป็นการใช้จุดแข็ง และความรู้ความเชี่ยวชาญ ของเจ้าหน้าที่แต่ละคนมาร่วมขับเคลื่อนงานให้เกิดประสิทธิภาพ ทำให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพก่อให้เกิด ประโยชน์ในระยะยาวขึ้น รวมถึงการทำงานข้ามสายงานจะช่วยให้กรมการพัฒนาชุมชนสามารถตอบสนอง ต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุดังที่กล่าวถึงความสำคัญจึงทำให้การทำงาน ข้ามสายงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดส่วนกลางของกรมการพัฒนาชุมชนที่ต้องดำเนินการร่วมกัน มีประเด็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในเรื่องขององค์ประกอบของทีมข้ามสายงานที่ช่วยให้การปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพทั้งในด้านปริมาณงาน คุณภาพงาน รวมถึงค่าใช้จ่าย และเวลา เพื่อนำมากำหนดแนวทาง การพัฒนาประสิทธิภาพของทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงาน และจัดทำข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนภารกิจ ในลักษณะของการทำงานข้ามสายงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด รวมถึงเป็นตัวแบบในการ พัฒนางานในหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในอนาคต (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการดำเนินกิจกรรมของทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัด ส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน เป็นการวิจัยเชิงผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ประชากรในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน ในปีงบประมาณ 2565 จำนวน 361 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 190 คน โดยการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973 : 727) ใช้วิธีการสุ่มตามระดับชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นหน่วยงานในสังกัดส่วนกลาง แล้วสุ่มตัวอย่างจากทุกหน่วยงาน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 30 คน ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้อำนวยการกลุ่มงาน จำนวน 15 คน และ (2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 15 คน โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ (1) องค์กรประกอบของทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน และ (2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน โดยเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 190 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ (3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน โดยสัมภาษณ์ข้อมูลจาก (1) กลุ่มผู้อำนวยการกลุ่มงาน จำนวน 15 คน และ (2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 15 คน

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากต้นสังกัด แต่งตั้งผู้ช่วยผู้วิจัย และมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ 2 ขั้นตอน คือ เตรียมการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ สำหรับสถิติที่ใช้บรรยายลักษณะและทิศทางข้อมูลขององค์ประกอบของทีมข้ามสายงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นของข้อมูลโดยการอธิบายความ และการตีความข้อมูลที่ได้โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎี ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่ององค์ประกอบของทีมข้ามสายงานที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 68.9 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 มีตำแหน่งเป็นข้าราชการ จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 96.8 มีระยะเวลาการปฏิบัติราชการระหว่าง 11-20 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 35.3 และส่วนใหญ่สังกัดกองคลัง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2

1.2 ตอนที่ 2 องค์ประกอบของทีมข้ามสายงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.10) เมื่อพิจารณารายด้านได้ดังนี้

1.2.1 ด้านทักษะในการทำงานของสมาชิก พบว่าอยู่ในระดับมาก (4.15) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า สมาชิกของทีมงานมีทักษะในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.32) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สมาชิกของทีมงานมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ให้กับการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก (4.10)

1.2.2 ด้านบทบาทในทีม พบว่าอยู่ในระดับมาก (4.10) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการทำงานโดยใช้ลายลักษณ์อักษรในการสื่อสารระหว่างกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.22) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทีมสามารถออกแบบงานเพื่อให้สมาชิกได้ทำงานที่มีความสำคัญต่อภารกิจ อยู่ในระดับมาก (3.97)

1.2.3 ด้านระบบบริหารงานของทีม พบว่าอยู่ในระดับมาก (4.01) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า หน่วยงานของท่านมีการสนับสนุนให้สมาชิกในทีมมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานเพิ่มมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก (4.15) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ หน่วยงานของท่านมีการให้รางวัลจิตใจเมื่อผลการปฏิบัติงานของทีมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เช่น เลี้ยงอาหารกลางวัน อยู่ในระดับมาก (3.81)

1.2.4 ด้านปฏิสัมพันธ์ภายในทีมงาน พบว่าอยู่ในระดับมาก (4.12) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า 4. สมาชิกของทีมมีการสนับสนุนพึ่งพาอาศัยกันในการทำงานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.24) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทีมใช้ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกมาสนับสนุนให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ในการทำงาน อยู่ในระดับมาก (3.87)

1.3 ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.24) เมื่อพิจารณารายด้านได้ดังนี้

1.3.1 ด้านปริมาณงาน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (4.34) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ทีมงานมีการจัดลำดับความสำคัญของการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.44) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทีมงานได้รับมอบภารกิจที่มีปริมาณงานเหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงาน อยู่ในระดับมาก (4.18)

1.3.2 ด้านคุณภาพงาน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (4.23) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ทีมงานมีการทำงานได้มาตรฐานรวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิมในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.28) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทีมงานมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก (4.18)

1.3.3 ด้านเวลา พบว่าอยู่ในระดับมาก (4.19) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ทีมงานให้ความสำคัญกับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.27) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทีมงานมีการจัดระบบการทำงานที่ชัดเจนไม่ซ้ำซ้อนกับภาระงานปกติ อยู่ในระดับมาก (4.12)

1.3.4 ด้านค่าใช้จ่าย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (4.21) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า ทีมงานมีการพยายามลดต้นทุนการใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.25) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทีมงานสามารถปฏิบัติงานด้วยความคุ้มค่า โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด อยู่ในระดับมาก (4.18)

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ด้านทักษะในการทำงานของสมาชิก พบว่า สมาชิกของทีมข้ามสายงานให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่ในการทำงานที่เอื้อต่อการเกิดความคิดที่สร้างสรรค์ โดยมีการสื่อสารการทำงานภายในทีมให้เกิดความชัดเจน เปิดใจยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น (Open Mind) รวมถึงมีการสนับสนุนให้สมาชิกกล้าคิด โดยใช้คำถามที่ช่วยกระตุ้นความคิด เพื่อให้กล้าคิด กล้าทำในเรื่องที่สร้างสรรค์ และหัวหน้าทีมให้ความสำคัญกับการเลือกสมาชิกที่มีทักษะเหมาะสมกับภารกิจ ได้แก่ นักคิด นักปฏิบัติ จะช่วยให้ทีมงานมีชุดความรู้และได้คนที่มีประสบการณ์หลากหลาย

2.2 ด้านบทบาทในทีมงาน พบว่า สมาชิกของทีมข้ามสายงานเห็นว่า ผู้นำทีมต้องแบ่งงานอย่างชัดเจน โดยมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิกในทีมแต่ละบุคคลให้ชัดเจน (Put the Right Man on the Right Job) และควรสร้างความรู้สึกร่วมของการมีส่วนร่วม สร้างความเป็นทีมงาน

รวมถึงให้ความสำคัญกับการปลูกจิตสำนึก หรือสร้างทัศนคติเชิงบวกในภารกิจที่มอบหมายให้แก่สมาชิก ไม่ติดกรอบที่คิดว่าภารกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นงานของเรา งานของเขา ซึ่งแนวคิดแบบนี้จะทำให้

การบูรณาการภารกิจไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ต้องมีการสื่อสารสร้างการรับรู้เกี่ยวกับเป้าหมายในภาพรวมอย่างต่อเนื่องจนจบภารกิจ

2.3 ด้านระบบบริหารทีมงาน พบว่า สมาชิกของทีมข้ามสายงานให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โดยผู้นำทีมต้องสนับสนุนให้ทีมข้ามสายงานมีกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจในการทำงาน โดยมีการส่งเสริมให้ทีมข้ามสายงานมีการสื่อสารผลสำเร็จของงานเพื่อสร้างการยอมรับจากสาธารณะ นอกจากนี้ ทีมข้ามสายงานควรสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการทำงาน และมีการสื่อสารเกี่ยวกับเป้าหมายของทีมงานในภาพรวมเพื่อให้สมาชิกเห็นถึงภาพความสำเร็จของผลงานที่มีต่อองค์กรเพื่อให้เอื้อต่อการสร้างและพัฒนาทีมข้ามสายงานให้มีศักยภาพสูงอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านปฏิสัมพันธ์ภายในทีมงาน พบว่า สมาชิกของทีมข้ามสายงานต้องการให้ผู้นำทีมเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของสมาชิกในทีมแต่ละคน โดยต้องให้เกียรติ และเชื่อมั่นความสามารถของสมาชิกแต่ละคน ดังนั้น จึงต้องมีการส่งเสริมค่านิยมการทำงานแบบมืออาชีพ ด้วยการสร้างวัฒนธรรมในทีมงานที่สนับสนุนให้มีการให้เกียรติกันในระหว่างการแสดงความคิดเห็นในงาน การสร้างการสื่อสารเชิงบวก และกรณีเกิดความขัดแย้งภายในทีมงาน และตกลงกันไม่ได้ ซึ่งอาจเกิดความเสียหายต่องานในภาพรวม ให้ผู้นำทีมต้องมอบหมายให้คนกลางที่ได้รับการยอมรับจากทั้งสองฝ่ายมาไกล่เกลี่ย

2.5 ภาวะผู้นำทีมข้ามสายงาน พบว่า สมาชิกของทีมข้ามสายงานต้องการผู้นำทีมข้ามสายงานที่มีคุณลักษณะดังนี้ (1) มีทักษะในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในภารกิจ (2) บ่อยวางอดีตต่าง ๆ ได้เพื่อการทำงานที่ราบรื่น (3) มีความชัดเจนในประเด็นที่สั่งการ เพื่อให้ทีมงานสามารถเข้าใจและทำตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (4) มีการแสวงหาแนวร่วมในเชิงบูรณาการภารกิจกับภาคส่วนอื่น ๆ

2.6 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพทีมข้ามสายงานในการปฏิบัติงานที่สำคัญคือ ผู้นำทีมข้ามสายงานและสมาชิกของทีมข้ามสายงานต้องมีการสื่อสารภายในทีมแบบต่อเนื่อง และต้องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในทีมให้ชัดเจนและเข้าใจตรงกัน เพื่อปกป้องความสับสนในการทำงานของสมาชิกในทีมงาน รวมถึงต้องมีการร่วมกันวางแผน และร่วมขับเคลื่อนงานให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด โดยทีมข้ามสายงานควรมีการพัฒนาเทคนิควิธีการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่ององค์ประกอบของทีมข้ามสายงานที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน สามารถนำมาสู่การอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ทีมข้ามสายงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเป็นผลเนื่องมาจากกรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจสำคัญในภาพรวมจำนวนมาก และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกหน่วยงานในสังกัดเข้าร่วม

บูรณาการภารกิจร่วมกัน เช่น พิธีเปิดงาน OTOP ที่เมืองทองธานี พิธีเปิดงาน CD Day งานครบรอบ 60 ปี กรมการพัฒนาชุมชน งานประกวด PMQA เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ศยามล เอกะกุลนันต์ (2550 : 7) ที่กล่าวถึงการทำงานแบบทีมข้ามสายงานว่า เป็นการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการของหน่วยงานที่แตกต่างกัน เพื่อร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ซึ่งงานที่ได้รับมอบหมายเป็นงานเฉพาะกิจหรือโครงการที่อยู่นอกเหนือจากหน้าที่ที่รับผิดชอบประจำในแผนก ฝ่าย หรือสายงานของตน ดังนั้น ทีมข้ามสายงานจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายในหน้าที่หรือสาขาวิชาชีพในองค์กรโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน และใช้ความพยายามที่ผสมผสานความแตกต่างของสมาชิกในทีมให้เกิดประโยชน์ต่อการบรรลุเป้าหมายของงาน (Parker, G.M., 2003 : 6) และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพรหม อิทธิยาภรณ์ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยพบว่า การทำงานแบบทีมข้ามสายงานถือเป็นภารกิจเฉพาะเพื่อช่วยให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด โดยต้องคัดเลือกเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีศักยภาพสูงและมีทัศนคติที่ดีต่อกับภารกิจเข้าร่วมทีม

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเป็นผลเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารของหน่วยงานส่วนกลางของกรมการพัฒนาชุมชนให้ความสำคัญกับการทำงานแบบบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อทำงานในภาพรวมของกรมการพัฒนาชุมชนให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงลักษณะการทำงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นแบบช่วยเหลือเอื้ออาทรกัน และร่วมมือกันคนละไม้คนละมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2564) ที่กล่าวถึงวัฒนธรรมการทำงานแบบบูรณาการที่สอดคล้องกับลักษณะการทำงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คือ วัฒนธรรมการทำงานแบบช่วยเหลือกันคนละไม้คนละมือเพื่อให้งานสำเร็จ โดยไม่ถือว่าไม่ใช่งานของตน เพราะเป้าหมายคือ ประโยชน์ของส่วนรวม ทั้งนี้ ยังพบว่า ประเด็นประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในการวิจัยครั้งนี้คือ ด้านปริมาณงาน โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่า กรมการพัฒนาชุมชนให้ความสำคัญกับการบรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณตามที่กำหนดไว้ในตัวชี้วัดของโครงการที่มีการทำงานร่วมกัน จึงทำให้ภาพลักษณ์ของคุณภาพงานออกมาในลักษณะดังกล่าว เพื่อตอบสนองต่อการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติชัย ลาภุคศิริ (2558 : 47) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานว่า เป็นความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานและเป้าหมายที่องค์กรกำหนดให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ซึ่งความสำเร็จนั้นจะพิจารณาจากปริมาณของงาน ทั้งนี้ Peterson & Plowman (1989) ได้กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่า การมีประสิทธิภาพในการทำงานเป็นการผลิตสินค้าหรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการในเวลาที่เหมาะสมและต้นทุนน้อย โดยอาจพิจารณาจากปริมาณงานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงาน โดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่

กำหนดในแผนงานหรือเป้าหมายที่องค์กรวางไว้ และมีการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามยังคงพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ ด้านเวลา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีข้อคำถามที่น่าสนใจคือ เรื่องมีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจากหน่วยงานส่วนกลางของกรมการพัฒนาชุมชนแต่ละแห่งมีปริมาณงานจำนวนมาก และเมื่อได้รับมอบหมายให้ดำเนินการกิจเพิ่มเติมที่ทำให้ต้องมีการทำงานในลักษณะบูรณาการ และเป็นทีมข้ามสายงาน แต่ละทีมจึงต้องมีการวางแผน เพื่อพัฒนาเทคนิควิธีการทำงานในส่วนที่รับผิดชอบให้สะดวกรวดเร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลักษณะชัย ณะวังน้อย (2554 : 28) ที่ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยใช้ทรัพยากรต่ำที่สุด และใช้เวลาในการทำงานน้อยที่สุด และ Peterson & Plowman (1989) ได้กล่าวอีกว่า การมีประสิทธิภาพในการทำงานควรเป็นการผลิตสินค้าหรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการในเวลาที่เหมาะสมและต้นทุนน้อย โดยอาจพิจารณาจากเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องเหมาะสมกับงานและทันสมัย รวมถึงมีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการคือ ทีมงานข้ามสายงานที่มีการทำงานร่วมกันเป็นประจำ เช่น พิธีเปิดงาน OTOP ที่เมืองทองธานี พิธีเปิดงาน CD Day งานครบรอบ 60 ปี กรมการพัฒนาชุมชน งานประกวด PMQA เป็นต้น ควรมีการสรุปถอดบทเรียนเป็นองค์ความรู้ เทคนิค คู่มือในการทำงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับผู้บริหารในการกำหนดแนวทาง การพัฒนาการทำงานแบบทีมข้ามสายงาน

1.1 ผู้บริหารของกรมการพัฒนาชุมชนต้องมอบหมายให้หน่วยงานเจ้าของภารกิจมีกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และสนับสนุนให้ทีมข้ามสายงานแต่ละทีมสามารถออกแบบงานได้อย่างคล่องตัว โดยมีหน่วยงานเจ้าของภารกิจเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรในการทำงาน

1.2 ผู้บริหารของกรมการพัฒนาชุมชนต้องมอบหมายให้หน่วยงานเจ้าของภารกิจมีการมอบรางวัลใจเมื่อทีมข้ามสายงานทำงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เช่น การประกาศชมเชยผลงานในช่องทางออนไลน์ของหน่วยงาน

1.3 ผู้บริหารของกรมการพัฒนาชุมชนต้องกำหนดตัวผู้นำทีมข้ามสายงานให้เหมาะสมกับภารกิจ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการบริหารจัดการระหว่างหน่วยงานที่มีความแตกต่างของสมาชิกให้ทำงานร่วมกันได้จนบรรลุผลสำเร็จ

1.4 ผู้บริหารของกรมการพัฒนาชุมชนต้องมอบหมายให้หน่วยงานเจ้าของภารกิจสนับสนุนให้สมาชิกของทีมงานข้ามสายงานที่มีการทำงานร่วมกันเป็นประจำ เช่น พิธีเปิดงาน OTOP ที่เมืองทองธานี พิธีเปิดงาน CD Day งานครบรอบ 60 ปีกรมการพัฒนาชุมชน งานประกวด PMQA เป็นต้น มีการสรุปถอดบทเรียนเป็นองค์ความรู้ เทคนิค คู่มือในการทำงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับการปฏิบัติงาน

2.1 ภายในทีมข้ามสายงานต้องมีการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นกันเอง เพื่อให้สมาชิกกล้าเสนอความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น

2.2 ภายในทีมข้ามสายงานต้องมีการสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สมาชิกทุกคนเกิดความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ภายในทีมข้ามสายงานต้องทำให้สมาชิกเข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละคน เพื่อให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ในการทำงาน และป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกที่อาจเกิดขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ในมิติอื่น ๆ ในเชิงลึก เช่น การศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาทีมข้ามสายงานให้มีความเข้มแข็ง การวางแผนกลยุทธ์ทีมข้ามสายงานที่เหมาะสมกับภารกิจ เป็นต้น

3.2 ควรมีการศึกษาเรื่องในทำนองเดียวกันนี้ในสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดที่ต้องมีการบูรณาการภารกิจร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในจังหวัด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบและเสนอแนวคิดในการศึกษาเชิงลึกต่อไป

3.3 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน และพัฒนาเป็นโครงการเสริมสร้างสมรรถนะของสมาชิกทีมข้ามสายงานในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่ององค์ประกอบของทีมข้ามสายงานที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัดส่วนกลาง กรมการพัฒนาชุมชน โดยมีการมีการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเข้ามาร่วมศึกษาในบริบทของวัฒนธรรมการทำงานในสังคมไทย ทำให้ค้นพบองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่อยู่นอกเหนือจากกรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในงานวิจัย คือ เรื่องภาวะผู้นำทีมข้ามสายงานซึ่งแตกต่างไปจากภาวะผู้นำของทีมงานปกติ เพราะเป็นการทำงานในภารกิจพิเศษที่องค์กรมอบหมาย ทำให้

เป็นการทำงานที่ต้องอาศัยสมาชิกที่มีทักษะพิเศษ และมาจากหน่วยงานต่าง ๆ ผู้นำทีมข้ามสายงาน จึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีอำนาจสั่งงานข้ามหน่วยงานได้ ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดให้ผู้ตรวจราชการ กรมที่เป็นเสมือนตัวแทนอธิบดีในการติดตามภารกิจต่าง ๆ มาทำหน้าที่เป็นผู้นำทีมข้ามสายงาน เพื่อให้การ สั่งการ ควบคุมงาน ติดตามให้ความช่วยเหลือเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ และข้อค้นพบได้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทีมข้ามสายงานต้องมีความสมรรถนะที่หลากหลาย และมีมุมมองในหลายมิติ เพื่อให้คนที่มีความ แตกต่างกันเกิดความเชื่อมั่น และมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ดังนั้น ภารกิจพิเศษ ของหน่วยงานทำให้ต้องมีการกำหนดตัวผู้นำทีมข้ามสายงานให้เหมาะสมกับภารกิจ โดยต้องเป็นบุคคล ที่สามารถบริหารจัดการความแตกต่างหลากหลายของสมาชิกในทีมให้สามารถทำงานร่วมกันได้จนบรรลุ ผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2565. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กิตติชัย ลาภวุฒิโรจน์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากร เทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหา บัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เฉลิมพรหม อธิธิยาภรณ์. (2558). ประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของกองบังคับการ ตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ลักษณะชัย ธนะวังน้อย. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของพนักงานเครือข่าย. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศยามล เอกะกุลนันต์. (2550). สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกทีม และกระบวนการทีมที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของทีมข้ามสายงานในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์. (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรดุสิตบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2564). คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การบริหารราชการแบบบูรณาการ. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://web.sut.ac.th/qa/pdf/Knowledge-general/>

- Parker, G.M. (2003). Cross-Functional Teams : Work with Allies, Enemies, & Others Strangers. San Francisco: Jossey-Bass.
- Peterson, E., & Plowman, E.G. (1989). Business organization and management. Homewood, Illinois: Richard D. Irwin.
- Yamane, Taro. (1983). Statistics : An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.

การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R
ร่วมกับชุดฝึกทักษะ

The Development of Thai language Analytical Reading Ability and Learning
Achievement of Grade 7 students through SQ4R Method
With Skill Practice Package

ยศภัทร เกลี้ยงกลม¹ และ สมทรง ลิทธิ²

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}

Yossapat Kleingklom¹ and Somsong Sitti²

North Eastern University^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: Yossapat4379@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ และ 2) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น แบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/6 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนคอนสารวิทยาคม จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท คือ 1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ จำนวน 11 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง 2) ชุดฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ จำนวน 3 ชุด และ 2. เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* ได้รับบทความ: 17 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2566; ตอรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.31 จากคะแนนเต็ม 35 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.99 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 89.66 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.48 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.93 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 86.21 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ; ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop the analytical reading ability in Thai language of Mathayomsuksa 1 students by combining the SQ4R learning management with a skill set and 2) to develop the Thai language learning achievements of Mathayomsuksa 1 students. Mathayomsuksa 1 students using the SQ4R learning management method together with the skill set. The sample group contained 30 Grade 7/1 Students in 2022 Academic Year, Khonsarnwittayakom School, derived by cluster random sampling. This research was the pre-experimental research with the one-shot case study design. The research instruments included two types covering: 1. the instruments for experimenting comprising: 1) 11 learning management plans in SQ4R learning approach together with skill practice packages spending 12 hours, and 2) 3 packages of analytical reading ability; and 2. the instruments for collecting the data, composing of: 1) the analytical reading ability test with 4 choices in 35 items, 2) the learning achievement test with 4 choices in 30 items. The statistics for analyzing the data included the mean, percentage and standard deviation.

The research findings revealed that:

1. The students' analytical reading ability learning with the SQ4R method together with the skill practice packages got the mean scores equaled 28.31 from the

full scores of 35, valued 80.99%, and 26 students could pass the score criterion, valued 89.66% of overall students.

2. The students' learning achievement learning with SQ4R method together with the skill practice packages contained the mean scores equaled 25.48 from 30 full scores, valued 84.93%, and 25 students could pass the criterion, valued 86.21% of all students.

Keywords: Learning management with SQ4R method together with skill practice package; Analytical Reading ability; Learning Achievement

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย และเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นความรู้ในเรื่องทักษะทางภาษา ได้แก่ ทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้การอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียนเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนดจึงจะทำให้ได้รับการตัดสินให้ผ่านการศึกษาแต่ละระดับชั้น และมีขอบเขตในการประเมินคือ การอ่านจากสื่อสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสิ่งพิมพ์ เพื่อจะได้ข้อมูลและสารสนเทศความรู้ ประสบการณ์ ทฤษฎีหรือแนวคิดต่าง ๆ รวมทั้งความงดงามทางภาษาที่ทำให้ผู้อ่านเกิดการ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย แสดงความคิดเห็นโต้แย้งหรือสนับสนุน ทำนาย คาดการณ์ รวมไปถึงประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา และการถ่ายทอดความรู้เป็นงานเขียน หรือการเขียนเชิงสร้างสรรค์ต่าง ๆ รายงานบทความวิชาการที่ถูกต้อง เช่น บทความวิชาการ วรรณกรรมประเภทต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แสดงให้เห็นว่าทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์มีผลต่อการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา และการอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น การอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จัก ใช้เหตุผลในการแยกแยะสิ่งสำคัญจากเรื่องที่อ่าน สามารถประเมินค่าและตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน (วรัญญา สุขตระกูล, 2560 : 223-238.)

ปัจจุบันปัญหาสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านการอ่าน การเขียน การพูดสื่อสาร การฟัง และการจัดลำดับความคิด ซึ่งปัญหาสำคัญในการเรียนรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนโรงเรียนคอนสารวิทยาคม พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2563 รายวิชาภาษาไทย สาระการอ่าน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50.09 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศ ระดับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับจังหวัด โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 54.29 , 55.18 , 51.14 ตามลำดับ และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสถานศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 พบว่า นักเรียนมีระดับผลการเรียนอยู่ในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 57.38 (งานทะเบียน วัดผล โรงเรียนคอนสารวิทยาคม, 2564) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่สถานศึกษาตั้งไว้ เมื่อแยกเฉลี่ยเป็นรายสาระ พบว่าสาระวรรณคดีและวรรณกรรมได้คะแนนต่ำที่สุด จากผลการประเมินดังกล่าว สาระวรรณคดีและวรรณกรรมเป็นสาระที่สถานศึกษาต้องปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นและผ่านเกณฑ์คุณภาพร้อยละ 70 ตามเกณฑ์การประเมินของสถานศึกษาโรงเรียนคอนสารวิทยาคม และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่านักเรียนมีปัญหา และขาดทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์มากที่สุด

การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เป็นเทคนิคที่มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถทางการอ่านผ่านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก โดยเริ่มจากการสังเกต การอ่าน จับใจความ การตั้งคำถาม ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์และแสดงความรู้สึก ในขั้นตอนสุดท้าย ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านจับใจความ การอ่านเชิงวิเคราะห์ การคิด การตั้งคำถาม ไปพร้อมกัน (กานต์ธิดา แก้วงาม, 2556 : 51-52) โดยชุดฝึกทักษะนั้น ความจำเป็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ถือได้ว่าเป็นสื่อและอุปกรณ์อย่างหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น และช่วยเสริมสร้างทักษะภาษาไทยให้คงทน (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2553 : 111) ทำให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเอง รวมทั้งช่วยให้ครูทราบข้อบกพร่องของนักเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาความสามารถทางการอ่านเชิงวิเคราะห์

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้นำวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ร่วมกับชุดฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ
- 2) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการทดลองขั้นต้น (Pre - Experimental Research) แบบแผนการวิจัยกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดผลหลังการทดลอง

2. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนคอนสารวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 260 คน จำนวน 8 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/6 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนคอนสารวิทยาคม จำนวน 30 คน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R จำนวน 11 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งหมดผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่า ในภาพรวมแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมเฉลี่ย เท่ากับ 4.71 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และ 2) ชุดฝึกทักษะการอ่านวิเคราะห์ จำนวน 3 ชุด ซึ่งในแต่ละชุดฝึกทักษะมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งหมดผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่า ในภาพรวมชุดฝึกทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 แบบทดสอบความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าความเที่ยงตรง อยู่ระหว่าง 0.67 -1.00, ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.33 - 0.75, ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.72 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.91

3.2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าความเที่ยงตรง อยู่ระหว่าง 0.67 -1.00, ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.50 - 0.80, ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.92 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.87

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ชี้แจงนักเรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ โดยใช้เวลาทั้งหมด 12 คาบ คาบละ 50 นาที ซึ่งเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเวลาเรียนปกติในชั้นเรียน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุมชั้นเรียนและดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4.3 ผู้วิจัยทำการประเมินผู้เรียนโดยทำแบบวัดความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์จำนวน 35 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์

4.4 ผู้วิจัยนำผลการทดสอบของผู้เรียนมาวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.2 การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.3 การกำหนดผ่านเกณฑ์

1) ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปและมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปของนักเรียนทั้งหมด

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ให้มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปและมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปของนักเรียนทั้งหมด

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ให้มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครบทั้ง 12 แผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ จำนวน 35 ข้อ นำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ภาษาไทย

จำนวน นักเรียน	คะแนน เต็ม	คะแนนเฉลี่ย รวม	ร้อยละ	S.D.	นักเรียนที่ ผ่านเกณฑ์		นักเรียนที่ ไม่ผ่านเกณฑ์	
					จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
29	35	28.31	80.99	4.73	26	89.66	3	11.54

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ หลังเรียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.31 จากคะแนนเต็ม 35 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.99 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 89.66 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ให้มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ครบทั้ง 12 แผนการจัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ นำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย

จำนวน นักเรียน	คะแนน เต็ม	คะแนนเฉลี่ย รวม	ร้อยละ	S.D.	นักเรียนที่ ผ่านเกณฑ์		นักเรียนที่ ไม่ผ่านเกณฑ์	
					จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
29	30	25.48	84.93	3.78	25	86.21	4	13.79

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.48 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.93 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 86.21 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ จากการสรุปผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 25.48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.18 และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 89.66 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการนำมาจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถทางการอ่านผ่านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก โดยเริ่มจากการสังเกต การอ่าน จับใจความ การตั้งคำถาม ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์และแสดงความรู้สึก ในขั้นตอนสุดท้าย ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านจับใจความ การอ่านเชิง วิเคราะห์ การคิด การตั้งคำถามไปพร้อมกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พินบูลย์ ตัญญบุตร (2557 : 31) กล่าวว่า วิธีการสอนแบบ SQ4R เป็นวิธีการสอนที่ช่วยฝึกทักษะการคิด เพราะแต่ละขั้นฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ นอกจากนั้นยังกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและมีความกระตือรือร้นในการเรียนที่สำคัญ วิธีการสอนแบบ SQ4R ช่วยทำให้การอ่านของผู้เรียนเป็นการอ่านที่มีจุดมุ่งหมาย มีขอบเขต ช่วยให้เกิดความเข้าใจเนื้อหา สามารถเก็บสาระสำคัญ แนวคิดของเรื่องใจความสำคัญของเรื่องได้ทำให้การอ่านของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยชุดฝึกทักษะนั้นความจำเป็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นสื่อและอุปกรณ์อย่างหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสามารถนำไปประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ชุดฝึกที่ดีนั้นต้องช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน ได้ดียิ่งขึ้น และช่วยเสริมสร้างทักษะภาษาไทยให้คงทน ทำให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเอง รวมทั้งช่วยให้ครูทราบข้อบกพร่องของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลมรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุดฝึกหัดว่า ชุดฝึกเป็นวิธีการสอนที่สนุกอีกวิธีหนึ่ง คือ การให้นักเรียนได้ทำชุดฝึกหัดมาก ๆ สิ่งที่จะช่วยให้พัฒนาการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้ดีขึ้นคือ ชุดฝึกทักษะเพราะนักเรียนมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนมาแล้วมาฝึกให้เกิดความเข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา มั่นคง (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคแผนผังความคิด โดยมีกลุ่ม ตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน โรงเรียนหนองตูมวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิค แผนผังความคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนอ่าน ขั้นระหว่างอ่าน และขั้นหลังอ่าน ซึ่งมีประสิทธิผลเท่ากับ 0.62 2) ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคแผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ประวีณา ชูชาติ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี และวรรณกรรม โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ห้อง 7 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9 จำนวน 32 คน พบว่า 1) ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี และวรรณกรรมโดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ที่พัฒนามีค่าประสิทธิภาพ 84.13/82.89 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์คุณค่า วรรณคดีและวรรณกรรมโดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.05 จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สามารถพัฒนา ทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์ชนก ดวงตะกัว (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ วรรณคดีและวรรณกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนผัง ความคิด พบว่าความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลการวิจัยว่า ทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ มีคะแนนเฉลี่ยเป็นไป ตามเกณฑ์ที่กำหนดนั้น อาจเนื่องมาจากเนื้อหาการอ่านเชิงวิเคราะห์นั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใกล้ตัว และสามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็น และ เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ ด้วยสาเหตุนี้จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่สูงขึ้น 2. ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาษาไทย เฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 25.48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.93 และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 86.21 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากผลการวิจัย ดังกล่าวทำให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้อย่าง SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงขึ้น เนื่องจากการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถทางการเรียนผ่านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก โดยเริ่มจากการสังเกตการอ่านจับใจความ การตั้งคำถาม ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์และการทำกิจกรรมในชุดฝึกทักษะ ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมทางการเรียนรู้ด้านสติปัญญาและสมองเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของกานต์ธิดา แก้วกาม (2556 : 51-52) กล่าวว่าวิธีสอนแบบ SQ4R เป็นวิธีการสอนที่มีระบบที่ชัดเจน ช่วยฝึกทักษะการคิด เพราะแต่ละขั้นตอนฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ นอกจากนั้นยังกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และมีความกระตือรือร้นในการเรียน และ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553) ได้กล่าวว่าชุดฝึกทักษะ เป็นวิธีการสอนที่สนุกอีกวิธีหนึ่ง และการให้นักเรียนได้ทำชุดฝึกทักษะมาก ๆ จะช่วยให้พัฒนาการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้ดีขึ้น และเมื่อนำวิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทำให้การอ่านของผู้เรียนเป็นการอ่านที่มีจุดหมาย มีขอบเขต ช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาทำให้การอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอีกด้วย

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวีณา ชูชาติ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรมโดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลการวิจัยว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ มีคะแนนเฉลี่ยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดนั้น อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีพัฒนาการทางทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ไปในทิศทางที่ดี เนื่องจากใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ ช่วยให้นักเรียนมีทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นอย่างดี และมีการฝึกคิดด้วยชุดฝึกทักษะและผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน ต้องใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ค่อนข้างมาก ควรวางแผนในการกำหนดเวลาในการทำกิจกรรม ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ได้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

1.2 ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกเรียนรู้ด้วยตนเองและผู้สอนควรมีเวลาในการคิดและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ซึ่งครูต้องคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ไปใช้พัฒนาความสามารถด้านอื่น ๆ ของผู้เรียน เช่น ด้านการอ่านจับใจความสำคัญ, การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เชื่อมโยงกันและเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.2 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะไปทดลองบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะด้านการวิเคราะห์และเป็นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. ทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดนั้น เนื่องจากสาเหตุ การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ และมีการฝึกคิดด้วยชุดฝึกทักษะผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นอย่างดี อีกทั้งเนื้อหาการอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นเรื่องที่ค่อนข้างใกล้ตัว ผู้เรียนกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็นทำให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้และเมื่อนักเรียนมีทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ไปในทิศทางที่ดี ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- กานต์ชนก ดวงตะแก้ว. (2557). การศึกษาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้วรรณคดี และวรรณกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา.
- กานต์ธิดา แก้วกาม. (2557). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ4R กับวิธีสอนแบบปกติ. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7(3), 43-56.
- วรัญญา สุขตระกูล. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด SQ4R เพื่อส่งเสริมความสามารถ ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นครสวรรค์*, 9(4), 223-238.
- งานทะเบียนวัดผล โรงเรียนคอนสารวิทยาคม. (2564). เอกสารสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O - NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคอนสารวิทยาคม ปีการศึกษา 2563. ชัยภูมิ: โรงเรียน คอนสารวิทยาคม.
- _____. (2564). เอกสารสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนคอนสารวิทยาคมปีการศึกษา 2563. ชัยภูมิ: โรงเรียนคอนสารวิทยาคม.
- จินตนา มั่นคง. (2559). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิค แผนผังความคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2. (การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประวีณา ชูชาติ. (2561) . การพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีและ วรรณกรรมโดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R. *วารสารการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับ ชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9*, 861-872.
- พิบูลย์ ตัญญบุตร. (2557). การพัฒนาการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการ จัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการ ศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2553). การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบ Backward Design. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์
โดยจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน โดยใช้บทเรียนออนไลน์
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

The Development of Grade 11 Students' Problem Solving Thinking Ability
and Scientific Communication Skills Using Flipped Classroom
With Online Lesson

สุชาดา ภูโททัย¹ และ สมทรง สิริ²

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}

Suchada Phuthothip¹ and Somsong Sitti²

North Eastern University^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: sphochaiyarach@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และ 2) พัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ ให้มีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 36 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนหนองกุงศรีวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคอีสาน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม รูปแบบการวิจัยเป็นแบบการทดลองขั้นต้นแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการทดสอบหลังเรียนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ จำนวน 9 แผน เวลา 18 ชั่วโมง 2) บทเรียนออนไลน์ เรื่องระบบหมุนเวียนเลือด และระบบน้ำเหลือง 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นแบบปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 4) แบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

* ได้รับบทความ: 30 มกราคม 2566; แก้ไขบทความ: 26 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเฉลี่ยเท่ากับ 22.89 คิดเป็นร้อยละ 76.30 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 80.56 ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 70

2) นักเรียนมีคะแนนทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 71.67 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 74.65 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 70

คำสำคัญ: การพัฒนา; การสื่อสาร; บทเรียนออนไลน์

Abstract

The objectives of this research were to develop 1) problem solving thinking ability and 2) scientific communication skill in grade 11 students using flipped classroom with online lesson technique which the students had average scores at least 70 percent, and there was the number of students passing the criteria of 70 percent over. Participants of the study were 36 grade 11 students in the first semester of academic year 2022 of Nongkrungsriwittayakarn School under The Secondary Educational Service Area Office Kalasin, sampled by cluster sampling technique. The design of this research was a pre-experimental research design by the One-Shot Case Study. The research instruments comprised of 1) 9-lesson plan for 18 hours 2) online lesson in circulatory system and lymphatic system 3) a 30-item 4-choice objective of problems solving thinking ability test and 4) a 4-item subjective of scientific communication skill test. Quantitative data Analytical was analyzed by descriptive statistics consisted of mean, standard deviation, and percentage.

Results revealed that

1) the students had average score of problem solving thinking ability for 22.89, accounted for 76.30 percent and there were 29 students passed the criteria accounting for 80.56 percent which was higher than defined criteria.

2) The students had average score of scientific communication skill for 71.67, accounted for 74.65 percent and there were 27 students passed the criteria accounting for 75.00 percent which was higher than defined criteria.

Keywords: Development; Communication; Online lesson

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรมนักเรียนในยุคปัจจุบันมีความแตกต่างจากนักเรียนยุคที่ผ่านมา เพราะเกิดมาในช่วงที่คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตและเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีมากกว่านักเรียนยุคก่อน (วราพร คำจับ, 2562) การศึกษาในยุคนี้ จึงจำเป็นต้องเตรียมนักเรียนให้พร้อมทั้งชีวิตในสังคมแห่งความรู้ เทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลง เพราะสภาพสังคมในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและเกิดขึ้นรวดเร็ว (วิจารณ์ พานิช, 2555) ประเทศไทยมีความตระหนักถึงการเตรียมคนให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2562 ที่ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยให้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา หลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้แล้ว ทำให้เกิดการปฏิวัติการศึกษาที่การจัดการศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นแค่เพียงเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังให้ความสนใจต่อการจัดการศึกษาที่เน้นการคิดที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย

โรงเรียนหนองสูงศรีวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคสุพรรณบุรี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในระดับโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 66.56 ซึ่งยังไม่บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนดให้ได้รับร้อยละ 70 ขึ้นไป นอกจากนี้นักเรียนร้อยละ 61.99 ยังมีความสามารถในการคิดอยู่ในระดับพอใช้ และร้อยละ 38.01 อยู่ในระดับผ่าน เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาที่สอนในวิชาชีววิทยาเพิ่มเติมแล้ว พบว่า เนื้อหามีจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ทดลองให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ยาก ซึ่งเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งที่ทำให้ครูผู้สอนต้องใช้วิธีบอกความรู้ ทำให้นักเรียนต้องท่องจำมาก ขาดทักษะการคิดขั้นสูง โดยเฉพาะการคิดแก้ปัญหา ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน อุดรธรรม กิจคณะ และ ประสพสุข ฤทธิเดช (2557) ส่งผลให้เมื่อทำแบบทดสอบที่วัดทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) วิชาวิทยาศาสตร์ จึงทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 27.70 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยทั้งประเทศและไม่ถึงครึ่งของคะแนนเต็ม นอกจากการคิดแก้ปัญหาแล้ว อีกหนึ่งทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ควรพัฒนาให้มีในผู้เรียน คือทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ในการวัดทักษะของนักเรียนไทย พบว่า ทักษะการสื่อสารของนักเรียนต่ำกว่าทักษะในด้านอื่น ๆ (Pattarawat, 2012; Chaisuksung, 2012) ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมการนำเสนอและวิเคราะห์การเขียนใบงานของนักเรียนในชั้นเรียนที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนยังไม่สามารถสื่อสารหรือนำเสนอได้ตรงตามประเด็นที่ได้รับมอบหมาย ไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูล หลักการเนื้อหาที่ซับซ้อนหรือ

เรื่องราวอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ลำดับความคิดในการพูดและการเขียนไม่ได้ ทำให้เรื่องสับสน วกวน ผู้รับสารไม่เข้าใจเรื่องที่กำลังสื่อสาร

จากการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีววิทยาเพิ่มเติมที่ผ่านมา เนื่องจากสาระการเรียนรู้และเนื้อหาวิชา มีปริมาณมาก ทำให้สอนไม่ทันตามเวลาที่กำหนด ครูผู้สอนจึงต้องมอบหมายแบบฝึกหัดให้นักเรียนกลับไปฝึกทำนอกห้องเรียน ประกอบกับเมื่อมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ด้านการพูดและการเขียน โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ที่เป็นการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีและกิจกรรมการเรียนรู้ (ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน, 2560) เพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และตรงกับความต้องการของผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ ให้มีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป
2. เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ ให้มีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการทดสอบหลังเรียน
2. ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหนองกุ้งศรีวิทยาการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 243 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 จำนวน 36 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์
 - 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยเป็นเนื้อหารายวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนหนองกุงศรีวิทยา พ.ศ.2563 รายวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม 3 รหัสวิชา ว 30243 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดและระบบน้ำเหลือง

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 เครื่องมือที่ใช้สำหรับการทดลอง ได้แก่

5.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดและระบบน้ำเหลือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 9 แผน 18 ชั่วโมง จัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและการเรียนรู้นอกห้องเรียน สำหรับนอกห้องเรียน โดยใช้บทเรียนออนไลน์ที่ครูจัดทำขึ้น รวบรวมเนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมทั้งแบบฝึกหัดเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองจากที่บ้าน ส่วนในชั้นเรียนเป็นการจัดกิจกรรมในรูปแบบกลุ่มขนาดเล็ก คละความสามารถ เก่ง กลาง อ่อน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบ Inquiry based Learning Flipped Classroom มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ ดังนี้ 1) ชั้นนักเรียนดูเนื้อหาจากที่บ้าน 2) ชั้นนักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหา 3) ชั้นนักเรียนทำงานกลุ่ม และศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 4) ชั้นนักเรียนใช้ทักษะเพื่อค้นพบแนวทางในการแก้ปัญหา 5) ชั้นนักเรียนนำเสนอผลการค้นพบ (Miller, 2014) ทุกแผนผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 9 แผนที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.86$, S.D. = 0.09)

5.1.2 บทเรียนออนไลน์ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือดและระบบน้ำเหลืองที่จัดทำขึ้นเป็นสื่อการเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยใช้ Google Site ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่าบทเรียนออนไลน์ที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.07)

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

5.2.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบการคิดแก้ปัญหา ได้แก่ 1) ขั้นระบุปัญหา 2) ขั้นวิเคราะห์ปัญหา 3) ขั้นกำหนดวิธีการแก้ปัญหา และ 4) ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าตั้งแต่ .67 - 1.00 มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.33 - 0.79 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.22 - 0.70 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

5.2.2 แบบวัดทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ ซึ่งมีองค์ประกอบของการสื่อสารวิทยาศาสตร์ ดังนี้ 1) เนื้อหาเชิงข้อเท็จจริง 2) บริบท 3) ภาษา 4) สิ่งแทนความหมาย

(Kulgemeyer & Schecker, 2013) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าตั้งแต่ .67 - 1.00 มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.39 - 0.56 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.48 - 0.70 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

6.1 แนะนำขั้นตอนการทำการกิจกรรม บทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ และชี้แจงการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์

6.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ จำนวน 9 แผน 18 ชั่วโมง

6.3 เมื่อสิ้นสุดการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 9 แผน แล้วทำการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และแบบวัดทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์กับกลุ่มตัวอย่าง

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดย นำคะแนนนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และแบบวัดทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ มาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผลที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

จำนวนนักเรียน	คะแนน				คะแนนเฉลี่ย		ส่วนเบี่ยงเบน	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
	เต็ม	ผ่านเกณฑ์	สูงสุด	ต่ำสุด	ทั้งหมด	ร้อยละ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
36	30	21	27	18	22.89	76.30	1.26	29	80.56

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา พบว่านักเรียนมี คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 22.89 คิดเป็นร้อยละ 76.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.26 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 80.56 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 70

2. การพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ผลจากการทำแบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์

จำนวนนักเรียน	คะแนน				คะแนนเฉลี่ย		ส่วนเบี่ยงเบน	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
	เต็ม	ผ่านเกณฑ์	สูงสุด	ต่ำสุด	ทั้งหมด	ร้อยละ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
36	96	67.20	90	58	71.67	74.65	7.20	27	75.00

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ พบว่านักเรียนมี คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งชั้นเท่ากับ 71.67 คิดเป็นร้อยละ 74.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.20 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 70

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ มีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์มากกว่าร้อยละ 70 ทั้งนี้เนื่องมาจากขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ในทุก ๆ ขั้นตอนของการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยการดูวิดีโอที่สอนนอกห้องเรียนที่มีการเรียงเนื้อหาจากง่ายไปยาก จากสถานการณ์จริงที่สามารถเชื่อมโยงในชีวิตประจำวัน แล้วให้ตั้งคำถามหลังจากดูวิดีโอที่สอนจบ กระตุ้นให้นักเรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาพร้อมกับตั้งคำถามที่สงสัย เป็นการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาในชั้นระบปัญหา เมื่อกลับมาเรียนในชั้นเรียนปกติ นักเรียนได้ช่วยกันตอบคำถามที่ตั้งไว้ ถกเถียงในประเด็นที่นักเรียนร่วมกันกำหนด และได้ทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อร่วมกันศึกษา สืบค้นข้อมูล หรือทดลอง เพื่อหาคำตอบของปัญหา ซึ่งเป็นการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาในชั้นวิเคราะห์ปัญหาและขึ้นกำหนดวิธีการแก้ปัญหา และเชื่อมโยงความรู้ใหม่ไปใช้ในสถานการณ์ที่แปลกใหม่ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนมีการขยายกรอบความคิดกว้างขึ้น แล้วนำเสนอผลการค้นพบแก่เพื่อนร่วมชั้น ซึ่งส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาในชั้นตรวจสอบ

ผลลัพธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของวาทัญญู สุวรรณประทีป และ ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2561) และ งานวิจัยของสิริยากร ขาวนาฮี และกัญญารัตน์ โคจร (2564) ที่ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน พบว่าสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มที่กำหนดไว้ได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านตามขั้นตอนที่กล่าวมาในข้างต้นนั้นสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้

2. ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์มากกว่าร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด เนื่องมาจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ในแต่ละแผน เน้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในกลุ่มของนักเรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พูดอภิปรายออกมาให้ผู้อื่นได้รับรู้ ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนได้รับข่าวสารข้อมูล และส่งสารหรือข้อมูลย้อนกลับ โดยการเขียนหรือการพูดอธิบาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tazijan, et al. (2017) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ด้านการพูดและการเขียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ในนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 87 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ด้านการพูดและการเขียนดีขึ้น และงานวิจัยของ Ormanci (2020) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ในนักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 71 คน ซึ่งได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ และนักเรียนกลุ่มควบคุมจำนวน 84 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ พบว่านักเรียนมีทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเรียน แต่มีเฉพาะนักเรียนกลุ่มทดลองเท่านั้นที่มีคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์เพิ่มมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่านักเรียนมีคะแนนทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ด้านการพูดและด้านการเขียนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 73.50 และ 75.81 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว พบว่า ด้านที่นักเรียนทำคะแนนได้มากที่สุดทั้งการพูดและการเขียน คือ ด้านเนื้อหาเชิงข้อเท็จจริง เพราะมีลักษณะใกล้เคียงกับการทดสอบที่นักเรียนคุ้นเคย ที่มักจะเป็นการทดสอบเพื่อวัดองค์ความรู้หรือพุทธิสัย ส่วนด้านที่นักเรียนทำคะแนนได้น้อย คือ ด้านบริบท และ ด้านภาษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้านบริบท นักเรียนยังไม่มีโอกาสที่จะพบทวนเนื้อหาหรือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทำให้นักเรียนขาดความมั่นใจและความเข้าใจเนื้อหาเชิงลึก นักเรียนจึงไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาให้เข้ากับบริบทในชีวิตประจำวันได้ดีเท่าที่ควร ดังที่ธนกร อรรถนาวิวัฒน์ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การนำมโนทัศน์ของเนื้อหาไปเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้ นักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจเชิงลึกและทักษะการคิดขั้นสูง และต้องอ่านทบทวนเนื้อหาจากบทเรียน และเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นทางสังคมต่าง ๆ เพื่อขยายความรู้พื้นฐานของนักเรียน ในด้านภาษาที่นักเรียนทำคะแนนได้น้อย

อาจเป็นเพราะนักเรียนไม่มั่นใจการใช้ภาษาทางวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะคำศัพท์เฉพาะ (Technical Term) ที่เป็นภาษาอังกฤษ นักเรียนอาจไม่มั่นใจในการออกเสียง จึงหลีกเลี่ยงไม่ใช้แล้วเลือกใช้คำศัพท์ทั่วไปแทน ซึ่งทำให้สื่อความหมายคลาดเคลื่อน สอดคล้องงานวิจัยของ มยุรี จักรสิทธิ์ (2563) ที่ได้ศึกษาผลการพัฒนาทักษะสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการนำเสนอด้วยวาจา รายวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนทักษะสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการนำเสนอด้วยวาจาอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรายด้านพบว่าทุกองค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเนื้อหาเชิงข้อเท็จจริง ด้านบริบท ด้านภาษา และด้านสิ่งแทนความหมาย อยู่ในระดับดีมาก โดยด้านเนื้อหา นักเรียนสามารถทำคะแนนได้มากที่สุดคือ ร้อยละ 85 ในขณะที่ด้านบริบท นักเรียนได้คะแนนน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 76

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ครูควรเตรียมช่องทางสำหรับการติดต่อสื่อสารกับนักเรียนมากกว่า 1 ช่องทาง และมีพื้นที่สำหรับให้นักเรียนสอบถาม และครูสามารถตอบคำถามได้อย่างสะดวก ปลอดภัย

1.2 ครูควรคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียนในการเข้าถึงอุปกรณ์การสื่อสาร เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ หรืออินเทอร์เน็ต ครูควรหาช่องทางสำรองในกรณีที่นักเรียนในความดูแล ไม่มีอุปกรณ์ดังกล่าว

1.3 ในการเสนอสถานการณ์ปัญหา ครูควรนำเสนอปัญหาที่กำลังเป็นปัญหาจริง ๆ ในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะมีผลกระทบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคตข้างหน้า เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ถึงปัญหาในปัจจุบันและอนาคต

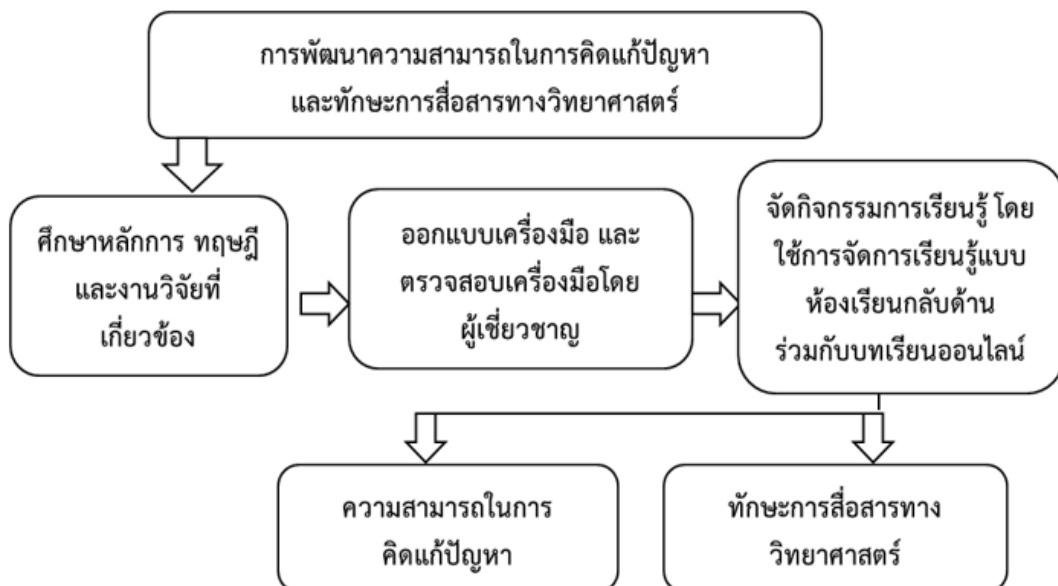
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวแปรด้านอื่น ๆ ในรูปแบบการคิดอื่น ๆ เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ เป็นต้น

2.2 ควรจะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน โดยจัดการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการพูด

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนออนไลน์ ตลอดจนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมืออย่างเป็นระบบสามารถใช้ส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. (2560). ห้องเรียนกลับด้าน: ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 171-181.
- ธนกร อรรถนาวัฒน์. (2559). การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารวิทยาศาสตร์และการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *An Online Journal of Education*, 11(1), 201-218.
- มยุรี จักรสิทธิ์. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการเคลื่อนที่โพรเจกไทล์กรณีวัตถุหมุนและไม่หมุน. (วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วทัญญู สุวรรณประทีป และ ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานร่วมกับปัญหาเป็นฐานและแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 8(2), 69-78.
- วรพร คำจับ. (2562). สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 7(2), 143-159.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สิริยากร ขาวนาฮี และ กัญญารัตน์ โคจร. (2564). การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(2), 210-218.
- อุบลวรรณ กิจคณะ และ ประสพสุข ฤทธิเดช. (2557). การปฏิรูปการศึกษาด้วยการเสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหา. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 1(1), 65-73.
- Chaisuksung, S. (2012). Open the results of Thai student skills in 21st century. Retrieved June 1, 2021, from <http://www.qlf.or.th/Mobile/Details?contentId=570>
- Kulgemeyer, C., & Schecker, H. (2013). Students Explaining Science-Assessment of Science Communication Competence. *Research in Science Education*, 43(6), 2235-2256.

- Miller, B. (2014). Back to the Classroom Taking It Beyond the Content. Retrieved from <http://flippedped4science.blogspot.com/2014/03/back-to-classroom-taking-it-beyond.html>.
- Pattarawat, K. (2012). Open the results of Thai student skills in 21st century. Retrieved June 1, 2020, from <http://www.qlf.or.th/Mobile/Details?contentId=570>
- Ormanci, Ü. (2020). Investigating the Effects of Web-Based Science Material for Guided Inquiry Approach on Information and Communication Skills of Students. *Participatory Educational Research*, 7(1), 201-219.
- Tazijan, F.A., Abdullah, C. H., Zainol, N., Noor, S.M. and Johari, N.R. (2017). Building Scientific Communication Skills through Flipped Classroom. *International Academic Research Journal of Social Science*, 3(1), 142-147.

การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
The Personnel Administration According to the Seven Sappurisadhamma
in Basic Educational Institutions under the Office of Maha Sarakham Primary
Education Service Area 3

กาญจน์เกล้า ฐประกัน¹,
สุนทร สายคำ² และ พระฮอนต้า วาทสทิโท³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Kanklao thooprakan¹,
Sunthon Saikham² and Phra Honda Vadasuddo³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus
Corresponding Author, E-mail: 6405205074@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 และ 2) เสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 การวิจัยวิธีวิทยาแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 402 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* ได้รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 25 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2566

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านธัมมัญญตา (รู้จักเหตุ) รองลงมา คือ ด้านอัตถัญญตา (รู้จักผล) และต่ำสุด คือ ด้านปริสสัญญตา (รู้จักชุมชน)

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 คือ 1) ผู้บริหารควรมีการบริหารงานบุคลากรด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ 2) สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกันทุกฝ่าย 3) ผู้บริหารควรมีความยินดีในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่บุคลากรอยู่ตลอดเวลา 4) สถานศึกษาควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นธรรม 5) สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยบุคลากรมีการประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายชุมชน 6) ให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นต่องานด้านการบริหารงานบุคลากรอย่างทั่วถึง 7) สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนบุคลากรให้ศึกษาต่อ/การอบรม เพื่อให้บุคลากรมีโอกาสได้พัฒนาก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล; หลักสัปปุริสธรรม 7

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the conditions of personnel administration in basic educational institutions under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 3; 2) to propose guidelines for personnel administration according to the Seven Sappurisdhamma principles in basic education institutions under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 3. This study was carried out by means of mixed method research, both quantitative and qualitative methodologies. The research tools consisted of a questionnaire and a semi-structured interview. For quantitative research, the sample group consisted of 402 participants. The research tools were a questionnaire and an interview form. The reliability value of the entire questionnaire was 0.90. The quantitative data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The research results were as follows:

1) In overall and each aspect, the personnel administration, according to the Seven Sappurisadhamma in basic educational institutions under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 3, has been practiced at a high level. The most practiced aspect was Dhammaññutā (knowing the cause), followed by Attaññutā (knowing the result), and the lowest was the Parisaññutā (knowing the community).

2) Guidelines for personnel administration according to the Seven Sappurisadhamma are: (1) administrators should administer personnel with fairness without prejudice; (2) educational institutions should allow personnel to equally participate in expressing their opinions; (3) administrators should be willing to advise personnel all times; (4) educational institutions should allocate budgets to support personnel development in expenses reasonably; (5) educational institutions should provide opportunities for communities to participate; (6) personnel should be encouraged to express their opinions on personnel administration thoroughly; (7) educational institutions should support personnel to continue their education/training so that they have the opportunity to develop and advance in their work responsibilities.

Keywords: Administration Person; Sappurisadhammas

บทนำ

ปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างมาก โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างเห็นได้ชัด แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาก็เป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆในสังคมเนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้ปรับตนเองในสังคมได้ตลอดชีวิตเริ่มจากการวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องมีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพเพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีความเจริญงอกงามในทุกด้านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ รู้จักคิด วิเคราะห์แก้ปัญหาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยรู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 การศึกษา ทั้งปวง ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ ตามความถนัดของตน และ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และกำหนดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู บุคลากรทางการศึกษา ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ที่กล่าวว่าความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาเป็นสถาบันทางการศึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สามารถพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ทุกด้านโดยการกำกับดูแลและประสานให้สถาบันที่ผลิตและพัฒนาครูรวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมเข้มแข็ง ในการเตรียมบุคคลใหม่และพัฒนาบุคคลทางการศึกษาอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

การบริหารงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้และเข้าใจขั้นตอนและกระบวนการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณและการบริหารงานทั่วไป ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรและการบริหารโรงเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สภาพการณ์ในปัจจุบันความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ความสลับซับซ้อนในการปฏิบัติงาน ทั้งด้านบุคลากรและเครื่องมือต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น หรือวิธีปฏิบัติงานบางอย่างที่ใช้อยู่ขณะนี้อาจจะหมดความจำเป็นไปแล้ว

จากเหตุผล สภาพและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลัก สัปปริสรธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศนำไปดำเนินการแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงการบริหารงาน บุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสรธรรม 7 ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ซึ่งมีขั้นตอนของการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการเชิงสำรวจ (Sure way method) โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) สัญลักษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2564 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,419 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยผู้วิจัยได้ใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 402 คน (Sample Size) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 401 คน ซึ่งจำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา 171 คน ครูผู้สอน 231 คน

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศและเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 5 คน เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง purposive sampling

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประเภทเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด และแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 7 ด้าน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

3.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย (Questionnaire : แบบสอบถาม) จากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำแบบที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมินคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า Index of Item-Objective Congruency (IOC.) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (หรือ 0.60-1.00)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 1 ชุด มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดความมากน้อยของระดับการปฏิบัติ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถาม ปลายเปิดเพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างท่านละ 1 ชุด พร้อมซองจดหมายที่ติดแสตมป์ถูกต้อง เพื่อให้แบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย โดยส่งไปทางไปรษณีย์และผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามเองบางส่วนและไปขอรับคืนเอง รวมทั้งสิ้นจำนวน 402 ชุด ได้รับกลับมา 402 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 คิดเป็นร้อยละ นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดทำข้อมูลโดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่งหน้าที่ขนาดสถานศึกษา และ ประสบการณ์ทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 7 ด้าน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การสร้างแบบสัมภาษณ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 5 คน
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
- 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้ผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่เป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน ด้วยตนเอง
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจัดบันทึกและเสียงสนทนา แล้วดำเนินการจัดทำ กับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่สอดคล้องกันและข้อมูลที่แย้งกันออก วิเคราะห์ค่า ให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมและรายด้าน ปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวม และรายด้าน

ด้านที่	การบริหารงานบุคคลตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ระดับปฏิบัติ			
		$\bar{x}$	S.D	แปลผล	อันดับที่
1	ด้านธัมมัญญตา (รู้จักเหตุ)	4.34	0.40	มาก	1
2	ด้านอัตถัญญตา (รู้จักผล)	4.29	0.47	มาก	2
3	ด้านอัตตัญญตา (รู้จักตน)	4.26	0.53	มาก	3
4	ด้านมัตตัญญตา (รู้จักประมาณ)	4.23	0.57	มาก	4
5	ด้านปุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล)	4.20	0.58	มาก	5
6	ด้านกาลัญญตา (รู้จักกาล)	4.13	0.62	มาก	6
7	ด้านปริสสัญญตา (รู้จักชุมชน)	4.12	0.77	มาก	7
โดยภาพรวม		4.22	0.56	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยภาพรวม ($\bar{x} = 4.22$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ด้านธัมมัญญตา (รู้จักเหตุ) ($\bar{x} = 4.34$) รองลงมา คือ ด้านอัตถัญญตา (รู้จักผล) ($\bar{x} = 4.29$) และต่ำสุดคือ ด้านปริสสัญญตา (รู้จักชุมชน) ($\bar{x} = 4.12$)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ดังปรากฏในตารางที่ 2

การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	วิธีดำเนินการ/กิจกรรม
ด้านการบริหารตามหลักอัมมัญญตา (รู้จักเหตุ)	ผู้บริหารควรรู้หลักการและกฎระเบียบของการบริหารโรงเรียน สามารถวางแผนการบริหารเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ มีการบริหารงานบุคลากรด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ ให้บุคลากรมีส่วนร่วมวางแผน การปฏิบัติงานในโรงเรียนอยู่เสมอ
ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอัตถัญญตา (รู้จักผล)	ผู้บริหารมีการบริหารงานด้วยความโปร่งใส แสดงหลักเกณฑ์วิธีการประเมินผลงานของ ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ชัดเจน มีการชี้แจง สั่งการให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และ เป้าหมายในการบริหารจัดการโรงเรียน
ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอัตตัญญตา (รู้จักตน)	ผู้บริหารควรมีความยินดีในการให้คำแนะนำปรึกษา แก่บุคลากร ส่งเสริมบุคลากรด้วยความปรารถนาดี ต่อทุกฝ่าย ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี
ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักมัตตัญญตา (รู้จักประมาณ)	ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการงบประมาณของ สถานศึกษาได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูหรือผู้ใต้บังคับบัญชาและนักเรียน ใช้ทรัพยากร

ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักกาลัญญา (รู้จักกาล)	ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการวางแผนจัดลำดับความสำคัญของงาน บริหารงานตรงตามเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานเสร็จตามกรอบเวลาที่ได้กำหนดเอาไว้ในแผนการปฏิบัติงาน ให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นต่องานด้านการบริหารงานบุคลากรอย่างทั่วถึง
ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักปฐัญญา (รู้จักชุมชน)	ผู้บริหารสถานศึกษารู้และเข้าใจสภาพแวดล้อมในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ เข้าใจประเพณีวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของสถานศึกษา นำภูมิปัญญา แหล่งเรียนรู้
ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักบุคคลัญญา (รู้จักบุคคล)	ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูหรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถ รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปัญธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติสูงสุด ด้านธัมมัญญา (รู้จักเหตุ) สถานศึกษาจัดทำข้อมูลประวัติบุคลากรที่จะใช้ประโยชน์ในการบริหารงานบุคลากรอย่างเป็นระบบ และถูกต้องชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาธฤติ วิโรจน์ (รุ่งชัยวิฑูร), 2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารงานบุคคลทั้ง 4 หมวดธรรม ดังกล่าวของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีสุธรรมนิวิฐ (ธานี สุขโชโต) (2560 : 34) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประกอบด้วย 4 ด้าน

ได้แก่ การให้ได้มาซึ่งบุคลากร การบำรุงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรและ การให้บุคลากรพ้นจากงาน โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการให้ได้มาซึ่งบุคลากร ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการบริหารจัดการ การวางแผน และแนวทางการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้อง และยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ (จรี อุไรวัฒนา, 2548 : 95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า การบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กได้มีการดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการและด้านการยกระดับคุณภาพการได้มีการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหาร จัดการสถานศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการบริหารงาน บุคคลตามหลักอัมมัญญา (รู้จักเหตุ) ผู้บริหารควรมีการบริหารงานบุคลากรด้วยความเที่ยงธรรมปราศจาก อคติ 2) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอัตถัญญา (รู้จักผล) สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากร มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกันทุกฝ่าย 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ตามหลักอัตถัญญา (รู้จักตน) ผู้บริหารควรมีความยินดีในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่บุคลากรอยู่ ตลอดเวลา ผู้บริหารมีความยินดีในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่บุคลากรอยู่ตลอดเวลา 4) ด้านการบริหาร งานบุคคลตามมัตตัญญา (รู้จักประมาณ) สถานศึกษาควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็น ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นธรรม 5) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักบุคคลัญญา (รู้จักบุคคล) สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยบุคลากรมีการ ประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายชุมชน 6) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักกาลัญญา (รู้จักกาล) ให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นต่องานด้านการบริหารงานบุคลากรอย่างทั่วถึง รวมถึง เปิดโอกาสให้บุคลากร มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติผลการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม และผู้บริหารยกย่องชมเชย บุคลากรที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน 7) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักปริสสัญญา (รู้จักชุมชน) สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนบุคลากรให้ศึกษาต่อ/การอบรม เพื่อให้บุคลากรมีโอกาสได้พัฒนาก้าวหน้า ในหน้าที่การงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศกัญญา อนุกุล (2553 : 11) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ ต่อองค์กรอย่างมากเพราะเป็นผู้ชี้ขาดอนาคตของการดำเนินงานได้อย่างดี บทบาทและภารกิจของผู้บริหาร คือ งานหลักที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้าขององค์กร

3. จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า

- 1) ด้านการบริหารตามหลักอัมมัญญาตา (รู้จักเหตุ) ผู้บริหารควรรู้หลักการและกฎระเบียบของการบริหาร โรงเรียน
- 2) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอัตถัญญาตา (รู้จักผล) ผู้บริหารมีการบริหารงานด้วยความโปร่งใส
- 3) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอิตถัญญาตา (รู้จักตน) ผู้บริหารควรมีความยินดีในการให้คำแนะนำ
- 4) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักมัตถัญญาตา (รู้จักประมาณ) ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม
- 5) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักกาลัญญาตา (รู้จักกาล) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการวางแผนจัดลำดับความสำคัญของงาน
- 6) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักบุริสัญญาตา (รู้จักชุมชน) ผู้บริหารสถานศึกษาใส่ใจสภาพแวดล้อมในชุมชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของสถานศึกษานำภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้
- 7) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักบุคคลัญญาตา (รู้จักบุคคล) ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูหรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยศกมล เรืองสง่า, 2551 : 10) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนก่อนประถมศึกษาในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบมากมาย ได้แก่ การสื่อสารกับครูและผู้ปกครอง การบริหารงานบุคลากร การหางบสนับสนุนและพัฒนาบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1) สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลประวัติบุคลากรที่จะใช้ประโยชน์ในการบริหารงานบุคลากรอย่างเป็นระบบและถูกต้อง
- 2) สถานศึกษาควรจัดให้มีบุคลากรที่มีคุณวุฒิการศึกษาตรงกับความต้องการตามนโยบายโรงเรียนเป็นประจำ
- 3) ผู้บริหารควรมีการบริหารงานบุคลากรให้ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงานวางแผนงานวิชาการอย่างเท่าเทียมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษารูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) ศึกษากลยุทธ์การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้แนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- เกศกัญญา อนุกุล. (2553). การบริหารโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จรี อุไรวัฒนา. (2548). การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 และเขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ (ธานี สุขโชโต). (2560). กระบวนการการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามหลักพุทธบริหารการศึกษา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธฤติ วิโรจน์ (รุ่งชัยวิฑูร). (2552). การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยศกมล เรืองสง่า. (2551). สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review

เตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1

พระมหาวิโรฒ ปภาโส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phramaha Viroch Paphaso

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus

Corresponding Author, E-mail: pmviroch2654@gmail.com

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงเตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัว ด้วยการทำความเข้าใจในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท เป็นการมีสติอยู่กับปัจจุบันขณะด้วยการเว้นจากการทำชั่ว ประกอบกรรมดี ทำจิตให้บริสุทธิ์ เพราะผลกรรมจะนำเราไปสู่ภพภูมิใหม่ ถ้าบุคคลทำกรรมใด ด้วยกาย วาจา ใจ กรรมนั้นจะเป็นของผู้นั้น และติดตามเขาไปเหมือนเงาตามตัว และผลกรรมนี้จะเป็นที่พึงของสรรพสัตว์ในโลกหน้าจึงจำเป็นต้องเตรียมเสบียง คือกุศลกรรมเพื่อเป็นเสบียงทางในภพภูมิต่อไป

คำสำคัญ: การเตรียม; เสบียง

* ได้รับบทความ: 2 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 25 มีนาคม 2566; ตอบบรรตีพิมพ์: 28 มีนาคม 2566

Received: 2 March 2023; Revised: 25 March 2023; Accepted: 28 March 2023

Abstract

This book review is for presenting food supplies. By understanding how to live with carelessness it is mindful in the present moment by refraining from doing evil, doing good deeds, and purifying the mind. Because karma will lead us to a new realm if a person does any karma, by body, speech, and mind, that karma will belong to that person. In addition, follow him like a shadow and this karma will depend on the creatures in the next world, so it is necessary to prepare provisions that are merit in order to provide provisions for the next world.

Keywords: Preparation; Provision

บทนำ

หนังสือเรื่อง เตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1 เขียนโดย ดังตฤณ เป็นหนังสือในหมวดธรรมะและปรัชญาจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์นวนิยายบางกอก กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2557 ชนิดปกอ่อน เลขที่หนังสือ VB-011758 จำนวน 56 หน้า มีเนื้อหาในหนังสือจำนวน 13 ตอน ราคาจำหน่าย 59 บาท หนังสือเรื่องเตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1 นี้ เป็นหนังสือที่ตอบปัญหาเกี่ยวกับกรรมวิบาก เป็นหนังสือที่ส่งผลต่อจิตใจและให้ความหมายต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคนแตกต่างกันไปแล้วแต่ที่ผู้อ่านจะได้มุมมองและความหมายในเรื่องวิบากกรรมอย่างไร หนังสือเล่มนี้ ได้เตือนสติให้ผู้อ่านได้เตรียมเสบียงทางเอาไว้ให้พร้อมในสถานะที่จะต้องเดินทางไกล จะได้ไม่เสียเวลาคิดเตรียมเสบียงในวันเดินทางจริง ๆ เเสบียงทางในหนังสือเล่มนี้คือกรรมวิบากหรือผลกรรมเพื่อนำเราไปสู่ภพภูมิใหม่ในสัมปรายภพ เพราะบุคคลทำกรรมใด ด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ กรรมนั้นเป็นของๆ ผู้ทำ และกรรมนั้นย่อมตามเขาไปเหมือนเงาตามตน ดังนั้นทุกคนควรทำกรรมดีสั่งสมไว้สำหรับภพหน้า กรรมดีจะเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า ส่วนทรัพย์สินเงินทองที่หว่านแหหรือข้าทาสนบิรารแม้มีอยู่จริงก็ต้องละทิ้งไว้ในโลกนี้ทั้งหมด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เเสบียง ตามนัยของหนังสือเล่มนี้ก็คือ กรรมดี นั่นเอง และเหตุที่ได้เลือกหนังสือเล่มนี้มาวิจารณ์เพราะเห็นว่า หนังสือเล่มนี้บรรจุด้วยคำถาม และคำตอบที่จะนำไปสู่คำถามที่ดีที่สุดคือเราจะเอาประโยชน์อันใดติดตัวไปจากโลกมนุษย์ได้บ้างนอกจากนี้ในบทส่งท้ายยังมีคำแนะนำเรื่องการเตรียมเสบียงอย่างง่าย ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้อ่าน และหนังสือเล่มนี้ยังเป็นหนังสือที่ให้คำตอบในการตอบปัญหาชีวิตและข้อสงสัยเรื่องกรรมวิบากแก่บุคคลทั่วไปที่แผ่แผ่ด้วยแนวคิดทางศาสนาและปรัชญาที่มีสำนวนการใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมาที่สามารถเข้าใจได้ทันที และยังเป็นหนังสือที่ได้รับการตอบรับจากผู้อ่านเป็นจำนวนมากจนทำให้เกิดหนังสือเรื่องเตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัวจำนวน 12 เล่ม ได้รับการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

โครงสร้างหนังสือ

หนังสือเรื่อง เตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1 เขียนโดย ดังตฤณ ซึ่งเป็นหนังสือในหมวดธรรมะและปรัชญา จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์นวนิยายบางกอก มีเนื้อที่ที่ถูกบรรจุอยู่ในหนังสือเล่มนี้ จำนวน 13 ตอนสรุปได้ดังนี้

1. ตอนที่ 1 วิบากกรรมมีจริงหรือไม่ สรุปได้ว่า วิบากกรรมหรือผลของกรรมไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วย่อมมีผลที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์แน่นอน เพราะในพุทธศาสนาถือว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรมหรือผลกรรมนั้นจะจำแนกสัตว์ให้เกิดอย่างประณีตหรือเลวทราม เช่น ผลกรรมดีจะส่งสัตว์ไปสู่สุคติภูมิ มีมนุษย์โลกและเทวโลกเป็นต้น ส่วนผลกรรมชั่วจะส่งสัตว์ไปสู่อบายภูมิ คือนรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย การให้ผลกรรมอาจพิสูจน์ไม่ได้ในเชิงวิทยาศาสตร์ ผลกรรมจะค่อยๆ ให้ผลเหมือนการที่เราจะทำลายเรือ ถ้าเรือลำใหญ่เราจะทำลายต้องใช้เวลานานเรือถึงจะจม แต่ถ้าเป็นเรือลำเล็กก็จะทำลายได้ภายในวันเดียว การให้ผลของกรรมก็จะมีลักษณะเช่นกันถ้าเป็นกรรมหนักก็จะให้ผลเร็วแต่ถ้ากรรมเล็กน้อยก็จะให้ผลช้า ส่วนผลของรักษาศีลข้อ 1 จะส่งผลดีทำให้เป็นผู้มีโรคน้อยและอายุยืน ผลเลวจะส่งผลทำให้เจ็บป่วย และอายุสั้น

2. ตอนที่ 2 ความต่างระหว่างการจับผิดตามหน้าที่กับการเพ่งโทษ สรุปได้ว่า การใช้ปัญญาทางโลกแบบที่ต้องคอยสังเกตหรือตรวจสอบการกระทำของผู้อื่นนั้นมีหลายแบบ 1) การตรวจสอบแบบที่มีเจตนาป้องกัน หรือระงับยับยั้งความเสียหายของตัวเอง หรือลดความเสียหายของส่วนรวม โดยมีสติ มีเหตุผล ปราศจากอคติ 2) การตรวจสอบแบบที่มีเจตนาหาจุดอ่อนของคู่แข่งเพื่อนำมาสร้างอาวุธทำลายล้างกันกรรมข้อนี้นับเป็นการก่อเวรอย่างชัดเจน เหมือนเกมที่ต้องเอาชนะกัน พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์บุคคลละความชนะและความแพ้เสียแล้ว จึงสงบระงับนอนเป็นสุขคนที่ต้องทำงานหรือทำกิจกรรมแบบจ้องชิงชัยหักล้างกันย่อมทราบผลกรรมอันเป็นปัจจุบันได้อยู่แล้วขาดความมั่นใจเป็นวิบากหรือไม่ 3) การตรวจสอบแบบที่มีอคติมีความเกลียดชัง มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกประมาณว่าเพื่อตาเอาฉัน พุดง่าย ๆ ว่าแกพูดหรือทำอะไรมาฉันตำหนก จับผิดลูกเดียว เทียวไปโพทะนาให้เจ็บใจโดยไม่มีความปลอดภัยต่อกันอยู่เลย กรณีที่ 1) ไม่ใช่เป็นการเพ่งโทษเพราะทำไปด้วยจิตมีเมตตาธรรม ในกรณี 2) หากการเอาชนะเป็นประเภทคอขาดบาดตาย จัดเป็นกรรมเพราะประกอบด้วยโทสะ และในกรณีที่ 3) ถือเป็นกรรมที่หนักเพราะจิตประกอบด้วยโทสะและโมหะหากตายจากชาติปัจจุบันจะไปเกิดในอบายภูมิมากกว่าข้ออื่น

3. ตอนที่ 3 การไปหาหมอดูเป็นเรื่องมมายหรือไม่ สรุปได้ว่า วิชาโหราศาสตร์หรือวิชาเคล็ดลางต่าง ๆ นั้นจะมีกฎเกณฑ์และวิธีทำนายตามสถิติที่อาศัยวิธีการโคจรของดวงดาวจะให้ความจริงและแม่นยำ เรียกว่า ศาสตร์พยากรณ์ ซึ่งเป็นศาสตร์โบราณที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนเป็นอย่างมาก

แต่ในทางพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าไม่ให้ยึดติดในศาสตร์พยากรณ์นี้เพราะจะทำให้ไม่บรรลุมรรคผลนิพพาน ในพุทธศาสนาให้ยึดผลกรรมเป็นเกณฑ์พยากรณ์ ถ้าทำดีก็จะได้ดี ถ้าทำชั่วก็จะได้ชั่ว และแนวคิดเรื่องกรรมวิบากนี้หมดคู่ก็นิยมนำมาเป็นคำพยากรณ์และแนะนำให้แก้กรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ การไปหาหมอดูเพื่อการทำนายทายทักเป็นการได้แนวทางมาเพื่อให้เราแก้กรรมหรือให้เราความดีนั่นเอง เพราะโหราศาสตร์เป็นกระบวนการบำบัดด้วยหลักจิตวิทยาเพื่อทำให้เรามีจิตใจที่ดีขึ้นถ้าเชื่อแบบหลงไหลหรือทุกข์กับคำทำนายก็ถือว่าม่งาย แต่ถ้ายึดมั่นในหลักกรรมและแก้กรรมหรือการกระทำของตนด้วยปัญญาที่ไม่ใช่เรื่องม่งาย ถ้ารู้ว่าเรื่องใดไม่ดีเราก็งดเว้นเรื่องที่ไม่ดีต่างก็จะไม่เกิดแก่เราแต่ถ้ายังดื้อดึงทำเรื่องไม่ดีนั้นซ้ำๆ ความเลวร้ายต่างๆ ก็จะทำให้เกิดกับเราเสมอ

4. ตอนที่ 4 คนดีทำไมตายไม่ดี สรุปลได้ว่า เหตุของการตายดีหรือไม่ดีมีเกณฑ์วินิจัย ดังนี้

1) บุคคลนั้นเคยลอบฆ่าบุคคลอื่นมาในอดีต แม้ปัจจุบันจะทำความดีหรือเป็นคนดีอย่างไรก็ต้องรับผลกรรมชั่วที่เคยทำไว้แล้วนั้น 2) การชดใช้กรรมชั่วที่เคยทำไว้ เป็นเวลาที่จะต้องไปชดใช้กรรมชั่วจึงทำให้ตายด้วยอุบัติเหตุเป็นวิญญานผีตายโหงหรือลงนรก 3) การได้เสวยกรรมดี เป็นกาลอันเหมาะสมที่สมควรได้เสวยกรรมดีในสุคติภูมิ จากข้อวินิจัยทั้ง 3 อย่างนี้ จะทำให้เราเข้าใจได้ทันทีว่า การตายเป็นเพราะมีกรรมนำแต่ง เช่น ทั่วบุญพากันไปตายทั้งคณะเราจะได้ขึ้นขบวนนี้บ่อยๆ เป็นเพราะเกิดจากกรรมเก่า ข้อปณาดิบาตมีหน้าที่ตัดอายุกรรมใหม่เป็นต้น

5. ตอนที่ 5 ผิดหวังเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วขบอยอยากฆ่าตัวตาย เป็นเพราะกรรมเก่าหรือไม่

สรุปลได้ว่า จากข้อมูลของกรมสุขภาพจิต พบว่า สาเหตุของการฆ่าตัวตายเกิดจาก 1) ความน้อยใจคิดสั้นชั่ววูบ 2) การทนทนทนกับโรคภัยไข้เจ็บ และ 3) การสะสมความเครียดกับความหดหู่จนเกินกั้นฝืน ด้วยสาเหตุทั้ง 3 ข้อนี้เป็นสาเหตุของการฆ่าตัวตายในปัจจุบัน บางครั้งอาจเป็นเพราะกรรมเก่าเข้ามาตรึง เมื่อจิตหลุดที่เกิดจากความผิดหวังเล็ก ๆ น้อย ๆ พยายามจู่จู่เริ่มกลัวมือเรียกเราและคอยเปิดประตูแห่งความตายรอเราไว้แล้ว ดังนั้นเพื่อให้ภาวะแห่งผิดหวังเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วนำไปสู่การคิดฆ่าตัวตายเกิดแก่จิตใจของเราต้องฝึกการมีสติด้วยวิธีการสุตลมหายลึก ๆ ยาว ๆ ทุก ๆ 5 นาที เพื่อดึงสติให้อยู่กับปัจจุบันขณะรู้ตามอารมณ์ว่าทุกสิ่งล้วนมีความสมหวังและผิดหวัง เมื่อจิตมีความสมหวังก็ไม่ถึงโสดจนเกินพอดี และเมื่อผิดหวังก็ไม่ถึงจนคิดฆ่าตัวตายเพราะการเกิดเป็นมนุษย์เป็นสิ่งยาก และต้องสำเหนียกปลุกสติให้ตื่นรู้อยู่เสมอว่า เมื่อใดจิตใจเราหดหู่ขุ่นมัว แสดงว่าจิตเรากำลังคิดถึงเรื่องอดีตกรรม และในทางตรงกันข้าม ถ้าจิตใจเราหวาดกลัว และหวาดหวั่นกังวล แสดงว่าเรากำลังคิดถึงอนาคต ดังนั้นเพื่อไม่ความคิดเรื่องความผิดหวังเล็กๆ น้อยๆ ที่นำไปสู่การคิดฆ่าตัวตายเกิดกับเราต้องฝึกจิตให้ตั้งอยู่กับปัจจุบันขณะ ทำปัจจุบันกรรมให้ดีกรรมชั่วต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดกับเรา

6. ตอนที่ 6 ทำไมแสวงหาคนจริงใจแต่ไม่เคยได้เจอ สรุปได้ว่า การที่เราแสวงหาคนที่จริงใจ ไม่พบหรืออาจพบแต่น้อยนั้นมีเหตุที่ควรพิจารณาดังนี้ว่า ในชีวิตจริงของเราๆ เคยให้ความจริงใจกับบุคคลอื่นหรือไม่ การแสวงหาคนที่จริงใจต้องเริ่มที่ตัวเราเองก่อนว่าเราได้ให้ความจริงใจต่อบุคคลอื่นมากน้อยเพียงใด บางครั้งการแสวงหาคนที่จริงใจก็เหมือนการลงโปงมเข็มในมหาสมุทร ถ้าเรามีความซื่อสัตย์กับคนอื่นไม่คิดหลอกลวงคนอื่น เราจะมีจิตใจที่บริสุทธิ์ และภาวะที่จิตใจบริสุทธิ์นี้จะเป็นเพื่อนแท้ของเราเอง ซึ่งจะเอื้อเพื่อต่อบุคคลอื่น และผลกรรมนี้จะส่งผลถึงภพต่อไปของเราที่จะไม่ถูกรกรรมชั่วเหวี่ยงไปอยู่ในหมู่คนอสังขย ดังนั้นการแสวงหาคนที่จริงใจต้องเริ่มต้นที่จะต้องจริงกับตัวเองก่อนแล้วคนที่จริงใจคนอื่น ๆ ก็将与เราเองโดยไม่ต้องแสวงหา

7. ตอนที่ 7 ไม่เชื่อนรกสวรรค์มีโทษร้ายแรงแค่ไหน สรุปได้ว่า ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์นั้น ในมุมมองของชาวพุทธแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่เชื่อว่าจริง 2) กลุ่มที่ไม่เชื่อว่าจริง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่มีความเชื่อแบบกลางๆ แต่เมื่อสืบกันลึกๆ แล้วพวกที่บอกว่าเชื่อใจไว้ทั้งสองแบบไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่แท้ก็เป็นพวกสุดโต่งข้างใดข้างหนึ่งอยู่ดีซึ่งไม่เห็นว่าจะเป็นกลางจริงสักคน การที่ไม่เชื่อนรกสวรรค์จะส่งผลเสียต่อการไม่เชื่อเรื่องวิบากกรรมด้วยจะทำให้ขาดหิริความละอายใจและโอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อบาปที่เกิดจากการทำความชั่ว ซึ่งจะส่งผลเสียต่อสังคม แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าทุกคนในสังคมมีความเชื่อในผลบุญจะนำไปสู่สุคติภูมิโลกสวรรค์ก็จะทำความดีมีการรักษาศีล 5 เป็นต้น และละเว้นจากบาปกรรมต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนและทำให้ไปเกิดในทุคติภูมิมีนรกเป็นต้น

8. ตอนที่ 8 แค้โกหกต้องตกนรกเลยหรือ สรุปได้ว่า การพูดโกหกเป็นการผิดศีลข้อสามสาวาท ถ้าพิจารณาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้นคงไม่ต้องทำให้ตกนรกแต่อาจทำให้ขาดความน่าเชื่อถือจากบุคคลอื่น แต่ถ้าตัดสินด้วยหลักกฏศุลยกรรมบถ 10 ที่กำหนดโทษที่เกิดจากมโนทวารจัดเป็นมโนกรรมเมื่ออาสนกรรมเกิดแก่จิตของบุคคลผู้ใกล้ตายแล้วนึกถึงสิ่งที่ตนเคยโกหกคนอื่นไว้จะทำให้จิตขุ่นมัวเมื่อจิตดับในขณะนั้นก็จะไปเกิดในอบายภูมิ ดังนั้นก่อนพูดจึงต้องมีสติสัมปชัญญะเสมอเพราะว่า ก่อนพูดเราเป็นนายคำพูด แต่หลังพูดออกไปแล้วเราจะเป็นทาสของคำพูดทันที บางครั้งมีการนำเสนอความจริงบางอย่างต้องคำนึงดังนี้ บางเรื่องที่เป็นจริงพูดไปแล้วเกิดความเสียหายก็ไม่ควรพูดทันที เรื่องบางเรื่องไม่จริงพูดไปแล้วเกิดความเสียหายก็ไม่ควรพูดเลย ดังนั้นต้องมั่นฝึกสติในการพูดเสมออย่างที่เขายกมา บัณฑิตจะคิดก่อนแล้วจึงพูดส่วนคนโง่นั้นจะพูดไปก่อนแล้วจึงคิดตาม จึงทำให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ตนเอง และสังคม

9. ตอนที่ 9 ขัรบรถชนคนตายโดยไม่เจตนาบาปหรือไม่ สรุปได้ว่า การขัรบรถชนคนตายโดยไม่เจตนาบาปหรือไม่ มีเกณฑ์เพื่อพิจารณา ดังนี้ 1) กรรมที่เกิดโดยเจตนา ถือว่า กรรมที่เกิดโดยเจตนาที่ประกอบด้วยองค์ 5 คือ 1) สัตว์มีชีวิต 2) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต 3) มีจิตคิดจะฆ่า 4) มีความพยายามในการฆ่า

5) สัตว์นั้นตายเพราะความพยายามในการฆ่า ถ้าครบ 5 องค์ประกอบนี้ถือว่าเป็นบาปที่ประกอบด้วยเจตนาในการฆาตรชนคนตายโดยไม่เจตนา ที่เรียกว่า เป็นอุบัติเหตุ ตามกฎหมาย อาจไม่ผิดร้ายแรง จะผิดกฎหมายในข้อหาฆาตรโดยประมาทที่ทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต แต่เมื่อพิจารณาตามกฎหมายของกรรมที่เกิดขึ้นโดยเจตนาอันเป็นบุญหรือเป็นบาป ย่อมนับถอยหลังรอการออกดอกออกผลดีร้ายตรงตามเจตนา นั้น ๆ อย่างแน่นอน โดยไม่ต้องสืบพยาน ไม่ต้องผ่านการพิจารณาตรวจสอบหลักฐาน เนื่องจากเจตนาตัวเราเองจะใช้เป็นเกณฑ์พิพากษาตนเองว่าเป็นบุญหรือเป็นบาป อีกอย่างหนึ่งการฆาตรชนคนตายอาจเกิดเพราะบริบทอื่น ๆ เช่น การเมาสุรา การฆาตรเร็วเกินกฎหมายกำหนด เป็นต้นซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาร่วมพิจารณาได้ด้วย และเมื่ออุบัติเหตุดังกล่าวแล้วตัวเราเองต้องมันฝึกสติให้อยู่กับปัจจุบัน ไม่ประมาทในการขับขี่ และมันทำความดีทั้งกาย วาจา ใจ และสร้างบุญกุศลต่างๆ เพื่ออุทิศแก่ผู้ที่ตาย

10. ตอนที่ 10 จะแก้ความตื่นเต้นได้อย่างไร สรุปได้ว่า วิธีแก้อาการตื่นเต้นมีดังนี้ คือ การเอามือข้างที่ถนัดเกาะอกหลวม ๆ ให้นิ้วกลางแตะตรงตำแหน่งกระดูกเหนือร่องอก แล้วกระดิกเคาะถี่ ๆ โดยแขนและมือไม่เกร็ง นับให้ได้ 20 ครั้ง แล้วหยุดเพื่อลากลมหายใจลึก ๆ สบาย ๆ ทีหนึ่ง จากนั้นเคาะอีก 20 ครั้ง แล้วลากลมหายใจสบาย ๆ อีก ทำสัก 2-3 รอบ จะทำให้เรารู้สึกสงบลงเป็นปกติ เพราะจิตไม่หลงไปตามพายุความฟุ้ง แต่หันกลับมาอยู่กับผัสสะอันเป็นปัจจุบัน อุบายแก้ตรงนี้เป็น การแก้ที่ปลายเหตุหากเป็นผู้อบรมสติให้อยู่กับลมหายใจเข้าออกเป็นปกติก็จะไม่เครียด ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ตื่นเต้นง่าย ๆ ด้วยการกำหนดรู้ดูลมหายใจเข้า - ออก อย่างมีสติ ส่วนการยินดีในผลบาปของผู้อื่นถือว่าจิตเราเป็นมิจฉาปฏิภาณ และเป็นการส่งเสริมให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ผิดตลอดไป แต่ทางตรงกันข้ามการอนุโมทนาในผลบุญที่ผู้อื่นกระทำ จะทำให้เราได้อานิสงส์ในผลบุญนั้นด้วยและจิตของเราก็เป็นสัมมาปฏิภาณและประกอบด้วยกุศลจิต

11. ตอนที่ 11 ทำอย่างไรจะเปลี่ยนคนใกล้ตัวให้ดีขึ้น สรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนใกล้เราให้ดีขึ้นเป็นการกระทำในสิ่งที่อยากที่สุดเพราะเป็นการปรับเปลี่ยนปฏิภาณของเขาด้วยการทำให้บุคคลที่เป็นมิจฉาปฏิภาณเป็นสัมมาปฏิภาณ ด้วยวิธีการแนะนำในสิ่งที่ดีและถูกกับจริตหรืออุปนิสัยของเขา ด้วยสิ่งสำคัญ คือ ต้องศึกษา พื้นฐานชีวิตของเขาด้วยว่าพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ สิ่งสำคัญที่เราต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เขาเห็น เช่น การเอาชนะคนชอบโกรธด้วยความเมตตา ชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ทาน และชนะคนโง่หลงมกมายด้วยการให้ความรู้และทักษะการดำเนินชีวิตแก่เขา และการสวดคาถาชินบัญชรเป็นการเจริญสติในลักษณะสมถกรรมฐานเพื่อให้จิตใจสงบเมื่อจิตใจสงบจะแผ่อาณานาฬแห่งเมตตาธรรมไปสู่บุคคลอื่นรอบข้างเป็นการผูกมิตรด้วยพลังแห่งเมตตาธรรมนั้นซึ่งไม่ต้องลงทุนการผูกมิตรด้วยสิ่งของวัตถุใด ๆ เพียงจิตใจเรามีความสงบในขณะที่สาธยายคาถาชินบัญชรก็เกิดอานิสงส์ที่แผ่ไพศาลไปสู่บุคคลอื่นได้ ผู้เจริญเมตตาธรรมจะเป็นที่รักและผูกมิตรกับเทวดา มนุษย์ และอมมนุษย์

12. ตอนที่ 12 จิตหม่นหมองขณะตายจะไปร้ายหรือไม่ สรุปได้ว่า ผลกรรมหรือวิบากกรรมนี้จะเป็นเป็นตัวชี้วัดคิดการไปเกิดใหม่ในสัมปรายภพ ในขณะที่มีชีวิตอยู่ถ้าสั่งสมแต่กุศลกรรมผลแห่งกุศลกรรมจะส่งผลไปเกิดในภพภูมิที่ดีแต่ถ้าทำแต่อกุศลกรรมผลแห่งอกุศลกรรมนั้นจะส่งผลไปเกิดในอบายภูมิ มีข้อสันนิษฐานว่า เมื่อจิตเศร้าหมองในขณะที่ตายด้วยการคิดถึงอกุศลวิบากกรรมที่เคยทำไว้จะทำให้บุคคลนั้นไปเกิดในอบายภูมิมีนรก เป็นต้น แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลนั้นระลึกถึงความดีที่เคยทำไว้เมื่อตายไปจะเกิดในสุคติภูมิ มีมนุษย์ภูมิ และเทวภูมิ เป็นต้น แต่ข้อสันนิษฐานนี้สามารถขึ้นอยู่กับอาสนนกรรมหรือกรรมใกล้เคียง บางคนทำความดีมาทั้งชีวิตแต่เมื่อจิตดวงสุดท้ายคิดถึงเรื่องไม่ดีก็จะส่งผู้นั้นไปเกิดในอบายภูมิได้เช่นกัน ดังนั้นทุกคนจึงควรฝึกสติเพื่อจะเป็นเกาะกำบังความเศร้าหมองที่จะเกิดแก่จิตด้วยสุดท้ายและเป็นเหตุนำไปสู่สุคติภูมิ

13. ตอนที่ 13 จะแก้คำสาปและคุณไสยได้อย่างไร สรุปได้ว่า คำสาปและคุณไสยเป็นพลังชนิดหนึ่งอยู่ฝ่ายมืดที่ถูกนำมาใช้เพื่อผลประโยชน์บางอย่างด้วยอำนาจของโลภจิตเช่นการต้องการครอบครองหญิงสาวที่ตนเองหลงรักแต่ฝ่ายหญิงไม่เล่นด้วยจึงใช้วิธีการทางไสยศาสตร์ด้วยไส่เสน่ห์ทำให้หญิงสาวคนนั้นหลงใหลและตกเป็นภรรยาของตนในที่สุด นอกจากไสยศาสตร์ที่ทำไปเพื่อตอบสนองอำนาจโลภจิตแล้วยังถูกนำมาเพื่อการแก้แค้นด้วยอำนาจแห่งโทสะด้วยการจงใจทำร้ายบุคคลอื่นให้ได้รับความเสียหายต่อร่างกายและครอบครัวรวมถึงประสงค์ถึงการทำให้ชีวิตของบุคคลอื่นให้ถึงการวิบัติ การจะแก้คำสาปและคุณไสยที่ได้ผลดีต้องยึดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเรื่องเมตตาธรรมบุคคลที่ถูกคำสาปและคุณไสยจะต้องแก้ด้วยการมีจิตอาฆาตแก้แค้นผู้ที่ทำกับเราเพราะถ้าทำเช่นนั้นก็จะเป็นการก่อเวรกรรมไม่จบสิ้น เพื่อให้คำสาปและคุณไสยนั้นอ่อนพลังลงจะต้องฝึกการมีเมตตาแผ่เมตตาด้วยความรักปราศจากจิตที่ประกอบด้วยอกุศลมูล เพราะว่าคุณที่เจริญในเมตตาธรรมนั้นจะเป็นที่รักใคร่ของเทวดา อมนุษย์ และมนุษย์ทั้งหลาย นอกจากนี้ผู้ถูกคำสาป และคุณไสย จะต้องมั่นฝึกสติ สวดมนต์ และเจริญภาวนาอย่าเปิดโอกาสให้หมู่มารหรือสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ได้ช่องและโอกาสในการทำร้ายจิตใจของเรา

บทส่งท้าย เสี่ยงที่เตรียมง่ายที่สุด สรุปได้ว่า เสี่ยงที่เราสามารถเตรียมสำหรับการมีชีวิตในอนาคตที่ง่ายที่สุดประกอบด้วย 1) การเป็นผู้มีปกติกราบไหว้ หมายความว่า จะต้องฝึกเป็นผู้มีสัมมาคารวะ รู้จักไปลาหมาไหว้เป็นผู้มีปกติอ่อนน้อมถ่อมตนไม่เป็นคนดื้อด้น จะต้องมีความอ่อนน้อมของผู้น้อย 3 ประการ คือ คารวตา การมีความเคารพ มุทุตา เป็นผู้อ่อนน้อม และ อุชุกตา เป็นผู้มีเมตตาธรรม บุคคลผู้มีลักษณะดังกล่าวมานี้จะเป็นที่รักใคร่ความไว้วางใจ และความรู้ต่างๆ ของผู้อื่นเป็นการเตรียมเสี่ยงเพื่อการดำเนินชีวิตในอนาคต 2) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา ในข้อนี้จะเป็นมงคลหรือสิ่งที่ดีงามแก่ผู้กระทำเช่นการบูชาพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เพราะการบูชาพระรัตนตรัยทั้ง 3 นี้จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต เพราะการบูชาพระรัตนตรัยดังกล่าวผู้นั้นจะได้แนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับชีวิต

บทส่งท้ายดังกล่าวนี้เมื่อนำมาปฏิบัติอย่างถูกต้องและเหมาะสมแก่อัตภาพของตนด้วยการยึดหลักในการทำมาดีเพื่อตนเองและสังคมก็ถือว่าการเตรียมเสบียงที่เตรียมง่ายที่สุด

สรุป

จากการทำวิจารณ์หนังสือเรื่อง “เตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1” ที่เขียนโดย ดังตฤณ เป็นหนังสือในหมวดธรรมะและปรัชญา มีจำนวน 13 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ว่าด้วยวิบากกรรมมีจริง ตอนที่ 2 ความต่างระหว่างการจับผิดตามหน้าที่กับการเพ่งโทษ ตอนที่ 3 การไปหาหมอคูเป็นเรื่องมลายหรือไม่ว่า ตอนที่ 4 คนดีทำไมตายไม่ดี ตอนที่ 5 ผิดหวังเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วชอบอยากฆ่าตัวตาย เป็นเพราะกรรมเก่าหรือไม่ ตอนที่ 6 ทำไมแสวงหาคนจริงใจแต่ไม่เคยได้เจอ ตอนที่ 7 ไม่เชื่อนรกสวรรค์มีโทษร้ายแรงแค่ไหน ตอนที่ 8 แค่โกหกต้องตกนรกเลยหรือ ตอนที่ 9 ขับริชคนตายโดยไม่เจตนาบาปหรือไม่ ตอนที่ 10 จะแก้ความตื้นตันได้อย่างไร ตอนที่ 11 ทำอย่างไรจะเปลี่ยนคนใกล้ตัวให้ดีขึ้น ตอนที่ 12 จิตหม่นหมองขณะตายจะไปร้ายหรือไม่ ตอนที่ 13 จะแก้คำสาปและคุณไสยได้อย่างไร และบทส่งท้ายเรื่องเสบียงที่เตรียมง่ายที่สุด หนังสือนี้เป็นหนังสือที่ตอบปัญหาเกี่ยวกับกรรมวิบาก เป็นหนังสือที่ส่งผลต่อจิตใจและให้ความหมายต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคนแตกต่างกันไปแล้วแต่ที่ผู้อ่านจะได้มุมมอง และความหมายในเรื่องวิบากกรรมอย่างไร หนังสือเล่มนี้ได้เตือนสติให้ผู้อ่านได้เตรียมเสบียงทางเอาไว้ให้พร้อมในฐานะที่จะต้องเดินทางไกล จะได้ไม่เสียเวลาคิดเตรียมเสบียงในวันเดินทางจริงๆ เเสบียงทางในหนังสือเล่มนี้คือ ผลกรรมเพื่อนำเราไปสู่ภพภูมิใหม่ในสัมปรายภพ เพราะบุคคลทำกรรมใด ด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ กรรมนั้นเป็นของ ๆ ผู้นั้น และกรรมนั้นย่อมตามเขาไปเหมือนเงาตามตน จึงจำเป็นที่เราจะต้องทำกรรมดี เพราะกรรมดีจะเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้าดังนั้นเสบียงในความหมายของหนังสือเล่มนี้จึงหมายถึง กุศลกรรม ที่จะเป็เสบียงทางให้กับเราในอนาคต

ทัศนะวิจารณ์

การวิจารณ์หนังสือ “เตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1” ที่เขียนโดย ดังตฤณ ผู้เขียนวิจารณ์ได้สรุปประเด็นที่เป็นจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาเพื่อเป็นการเติมเต็มในหนังสือเล่มนี้ ดังนี้

1. จุดเด่นของหนังสือ มี 3 ประเด็น ดังนี้

1) การใช้ภาษา พบว่า ในหนังสือเรื่อง “เตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1” เป็นหนังสือที่ใช้ภาษาที่มีสำนวนและลีลาการเขียนที่มีเสน่ห์ ด้วยการตั้งคำถามและให้คำตอบในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาชีวิต และข้อสงสัยเรื่องกรรมวิบากแก่ผู้อ่านด้วยการใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมาที่สามารถเข้าใจได้ทันที และคำตอบนั้นยังแฝงไว้ด้วยแนวคิดทางศาสนาและปรัชญาที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง เพราะสำนวนและลีลาการเขียนด้วยภาษาที่งดงามนี้จึงทำให้หนังสือเรื่องเตรียมเสบียงไว้เลี้ยงตัวได้มีการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องถึง 12 เล่ม

2) การนำเสนอเนื้อหา พบว่า หนังสือเรื่อง “เตรียมเสปียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1” มีการนำเสนอเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ รวมได้ 13 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ว่าด้วยวิบากกรรมมีจริง ตอนที่ 2 ความต่างระหว่างการจับผิดตามหน้าที่กับการเพ่งโทษ ตอนที่ 3 การไปหาหมอเป็นเรื่องมง่ายหรือไม่ ตอนที่ 4 คนดีทำไมตายไม่ดี ตอนที่ 5 ผิดหวังเล็กๆ น้อยๆ แล้วชอบอยากฆ่าตัวตาย เป็นเพราะกรรมเก่าหรือไม่ ตอนที่ 6 ทำไมแสวงหาคนจริงใจแต่ไม่เคยได้เจอ ตอนที่ 7 ไม่เชื่อนรกสวรรค์มีโทษร้ายแรงแค่ไหน ตอนที่ 8 แคล่อกต้องตกนรกเลยหรือ ตอนที่ 9 ขับรถชนคนตายโดยไม่เจตนาบาปหรือไม่ ตอนที่ 10 จะแก้ความตื่นตันได้อย่างไร ตอนที่ 11 ทำอย่างไรจะเปลี่ยนคนใกล้ตัวให้ดีขึ้น ตอนที่ 12 จิตหม่นหมองขณะตายจะไปร้ายหรือไม่ ตอนที่ 13 จะแก้คำสาปและคุณไสยได้อย่างไร และบทส่งท้ายเรื่องเสปียงที่เตรียมง่ายที่สุดจากการวางเนื้อหาในหนังสือซึ่งพบว่า มีการวางเนื้อหาที่มีความสอดคล้องและเกี่ยวเนื่องกันในด้านสาระที่สอดแทรกไว้ด้วยแนวคิดทางปรัชญาและศาสนาที่ผู้อ่านสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง

3) อิทธิพลที่มีต่อสังคม พบว่า หนังสือ “เตรียมเสปียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1” เล่มนี้ได้บรรจุด้วยคำถามและคำตอบที่จะนำไปสู่คำถามที่ดีที่สุดคือ เราจะเอาประโยชน์อันใดติดตัวไปจากโลกมนุษย์ได้บ้าง จากคำปรารภของผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งคุณธรรมที่มีการเอื้อเฟื้อต่อกันในลักษณะที่เป็นสังคมแห่งการพึ่งพา เพราะถ้าทุกคนในสังคมมีความตระหนักรู้ในผลของการทำความดีและรู้ว่าผลของการทำดีนี้จะเป็นผลที่ส่งผลให้ตนเองและสังคมมีความสุข ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงส่งผลกระทบต่อสังคมในแง่ของการสร้างความดี หรือการสร้างสังคมให้เป็นโลกแห่งพระศรีอารียที่ทุกทุกจะมีความเสมอภาคกันด้วยศีล จากบทส่งท้ายของหนังสือยังสนับสนุนแนวคิดดังที่กล่าวมานี้ว่า การเตรียมเสปียงไว้เพื่อเลี้ยงตัวอย่างง่าย คือ จะต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตนและยึดมั่นในพระรัตนตรัย และปฏิบัติธรรมด้วยการเจริญสติแผ่เมตตาด้วยการไม่เพ่งโทษคนอื่น

2. จุดที่ควรพัฒนา มี 1 ประเด็น ดังนี้

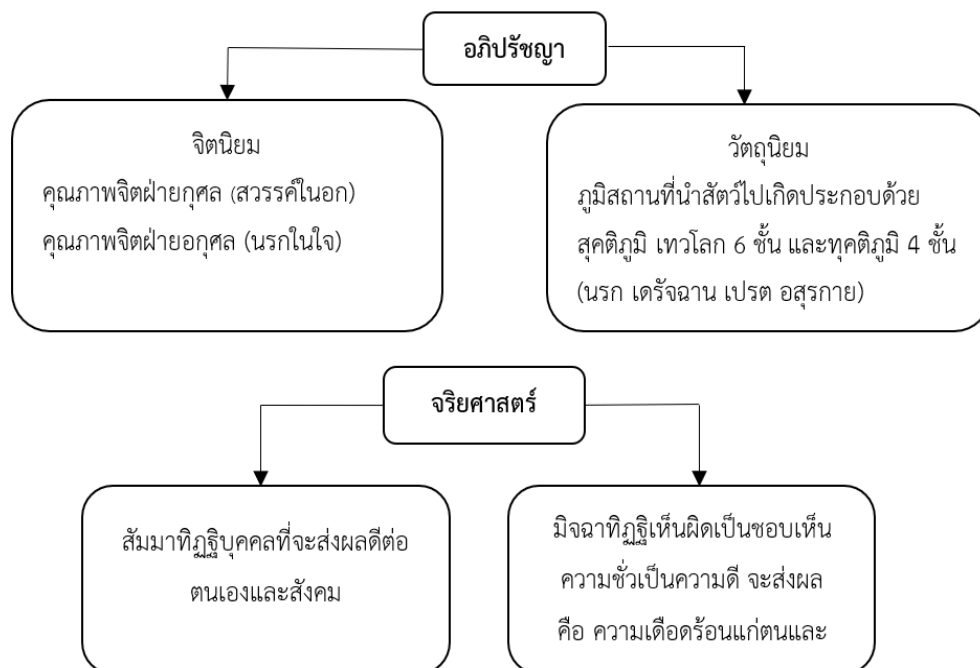
1) หนังสือ “เตรียมเสปียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1” เล่มนี้ได้นำเสนอถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แฝงด้วยแนวคิดทางพุทธปรัชญา มีการกล่าวอ้างถึงหลักคำสอนในพระไตรปิฎกอยู่หลายตอน แต่ผู้เขียนไม่ได้อ้างและบอกถึงแหล่งที่มาของเนื้อหาที่นำมาเขียนเพิ่มเพื่ออ้างอิงในการอธิบายขยายความเพื่อเติมเต็มเนื้อหาในแต่ละตอน ดังนั้นเพื่อเป็นการเติมเต็มความสมบูรณ์ให้กับหนังสือเล่มนี้ควรมีการใส่การอ้างอิงเชิงอรรถ และบรรณานุกรม เพื่อการสืบค้นข้อความบางส่วนที่สร้างข้อสงสัยให้กับผู้อ่านได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจารณ์หนังสือ “เตรียมเสปียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1” ที่เขียนโดย ดังตฤณ ทำให้ได้องค์ความรู้ที่ได้จากการอ่านเนื้อหา และการวิจารณ์หนังสือแล้วนำมาสังเคราะห์เข้าในมิติของปรัชญา ดังนี้

1. อภิปรัชญา พบว่า หนังสือ “เตรียมเสปียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1” มีลักษณะแนวคิดทางอภิปรัชญา ในลักษณะของจิตนิยมเป็นส่วนมากจะพบว่าแนวคิดเรื่องจิตนิยมนี้จะปรากฏอยู่ในทุก ๆ ตอน ของหนังสือ แต่ที่ผู้วิจารณ์เห็นว่า จิตนิยมที่เด่นจะปรากฏในเนื้อหาของหนังสือตอนที่ 1 ว่าด้วยเรื่องวิบากกรรม ด้วยมีเหตุผลว่า วิบากกรรมจะส่งผลต่อคุณภาพของจิตโดยตรง เช่น ผลแห่งกุศลวิบากกรรมจะส่งผลต่อคุณภาพของจิตในลักษณะที่เบิกบานปิติผ่องใสถ้าจิตดับในขณะนั้นจะส่งผลให้ไปกำเนิดในสุคติภูมิ แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าผลของอกุศลวิบากกรรมจะส่งผลต่อคุณภาพของจิตในลักษณะที่เศร้าหมองไม่ผ่องใส ถ้าจิตดับในขณะนั้นจะส่งผลให้ไปกำเนิดในทุคติภูมิ คือ นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย และตอนที่ 12 ว่าด้วยเรื่อง จิตหม่นหมองขณะตายจะไปร้ายหรือไม่ มีข้อสันนิษฐานว่า เมื่อจิตเศร้าหมองในขณะที่ตายด้วยการคิดถึงอกุศลวิบากกรรมที่เคยทำไว้จะทำให้บุคคลนั้นไปเกิดในอบายภูมิมีนรก เป็นต้น แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลนั้นระลึกถึงความดีที่เคยทำไว้เมื่อตายไปจะเกิดในสุคติภูมิ มีมนุษย์ภูมิ และเทวภูมิ เป็นต้น แต่ข้อสันนิษฐานนี้สามารถขึ้นอยู่กับอาสันนกรรมหรือกรรมใกล้ตาย บางคนทำความดีมาทั้งชีวิตแต่เมื่อจิตดวงสุดท้ายคิดถึงเรื่องไม่ดีก็จะส่งผู้นั้นไปเกิดในอบายภูมิได้เช่นกัน ดังนั้นทุกคนจึงควรฝึกสติเพื่อจะเป็นเกาะกำบังความเศร้าหมองที่จะเกิดแก่จิตด้วยสุดท้ายและเป็นเหตุนำไปสู่ทุคติภูมิ

2. จริยศาสตร์ พบว่า หนังสือ “เตรียมเสปียงไว้เลี้ยงตัว เล่ม 1” แนวคิดเกี่ยวกับจริยศาสตร์ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ จะพบในตอนที่ 6 ว่าด้วยเรื่อง ทำไมแสวงหาคนจริงใจแต่ไม่เคยได้เจอ ซึ่งเป็นการสอนให้รู้จักการใช้ชีวิตในสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การแสวงหาคนที่จริงใจต้องเริ่มที่ตัวเองก่อนและให้ความจริงใจต่อบุคคลอื่นเพราะการแสวงหาคนที่จริงใจก็เหมือนการลงโปงเข็มในมหาสมุทร ถ้าเรามีความซื่อสัตย์กับคนอื่นไม่คิดหลอกคนอื่น เราจะมีจิตใจที่บริสุทธิ์ และภาวะที่จิตใจบริสุทธิ์นี้จะเพื่อนแท้ของเราเองซึ่งจะเอื้อเฟื้อต่อบุคคลอื่น และในตอนที่ 7 ไม่เชื่อนรกสวรรค์มีโทษร้ายแรงแค่ไหน ซึ่งในประเด็นผู้วิจารณ์เห็นว่าเป็นอภิจริยศาสตร์ เพราะความเชื่อหรือไม่เชื่อเกี่ยวกับนรกและสวรรค์นี้ยังไม่มีข้อสรุปว่าจะมีโทษร้ายแรงอย่างไร แต่ถ้าวิเคราะห์ตามแนวคิดของพุทธปรัชญาการไม่เชื่อนรกซึ่งเป็นอบายภูมิ ด้วยผลจากอกุศลวิบากกรรมก็จะทำคนในสังคมกลายเป็นมิฉชาติภูมิเห็นผิดเป็นชอบเห็นความชั่วเป็นความดีจะส่งผล คือ ความเดือดร้อนแก่ตนและสังคม แต่ถ้าเชื่อในความมีอยู่ของนรกและสวรรค์ก็จะมีพฤติกรรมที่ตรงกันข้าม และเป็นสัมมาทิฐิบุคคลที่จะส่งผลดีต่อตนเองและสังคม สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

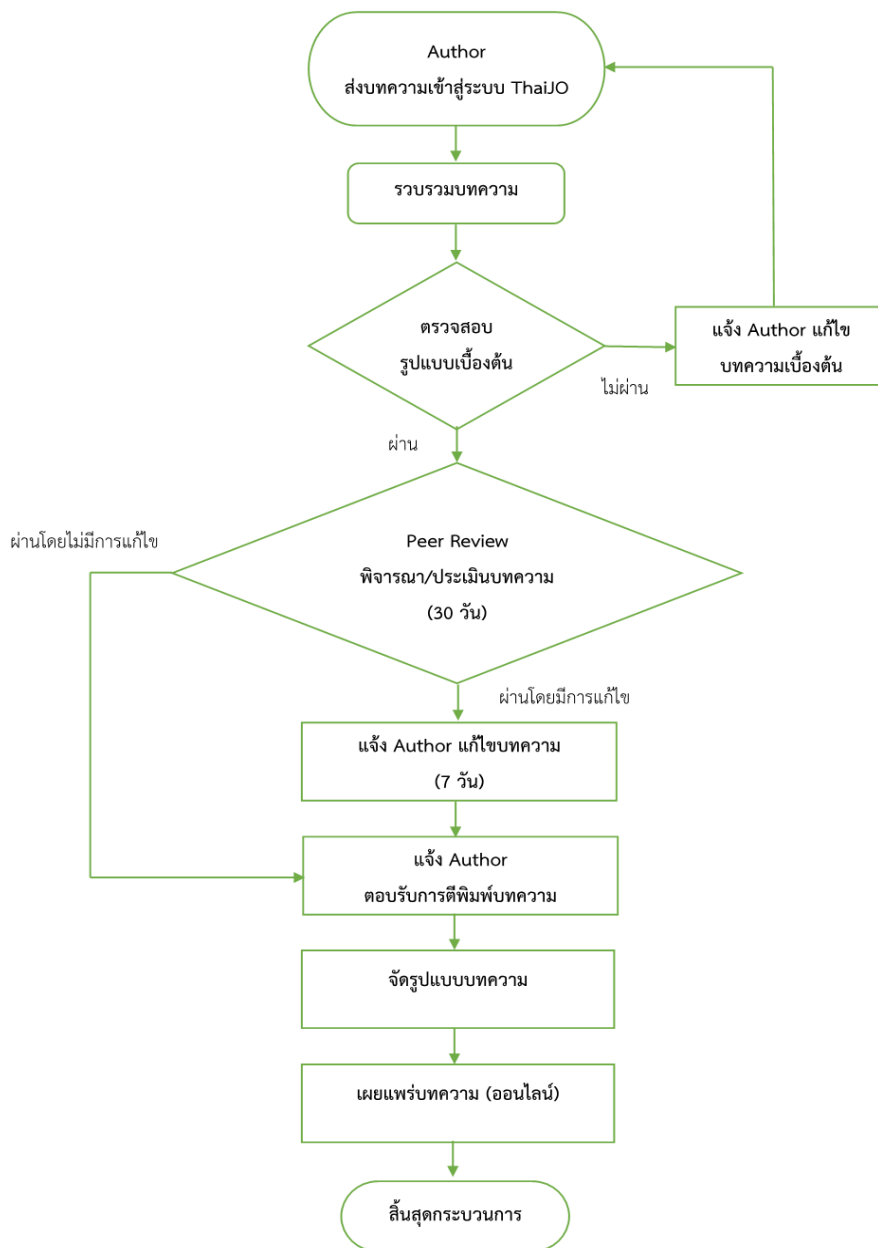

เอกสารอ้างอิง

ดังตฤณ. (2557). เตรียมเสปียงไว้เลียงตัว เล่ม 1. กรุงเทพฯ: นวนิยายบางกอก.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตศึกษมหาจุฬาลงกรณ
(Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่น เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย เปรียบเทียบ

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจัย แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจหรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ สามารถส่งเข้าในระบบออนไลน์ของวารสารที่ www.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/index

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับการจัดเตรียมบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ต้นฉบับเป็นไฟล์ Microsoft Word โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 point ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 เท่า และการจัดหน้ากระจายแบบไทย (Thai Distributed) โดยตั้งค่าหน้ากระดาษขนาดเอ 4 (A4) (ระยะขอบกระดาษ ด้านบน 4.5 ซม. ด้านล่าง 4.01 ซม., ด้านซ้าย/ขวา 3.81 ซม.) พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า และบทความไม่ควรยาวเกิน 14 หน้ากระดาษ โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องภาษาไทย โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 20 point, ตัวหนา (Bold) และในส่วนชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 18 point, ตัวหนา (Bold)

4.3 ชื่อผู้เขียน, สังกัดหรือหน่วยงาน, และอีเมล (กรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 คน ให้เรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4,5 โดยระบุสังกัดหรือหน่วยงาน และระบุเฉพาะอีเมลของผู้เขียนหลัก หรืออีเมลของผู้เขียนร่วมที่สามารถติดต่อได้ท่านใดท่านหนึ่ง)

4.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 350 คำ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3 คำ

4.6 การกำหนดหัวข้อ

- หัวข้อหลัก (Heading) ให้กำหนดเป็นอักษรตัวหนา (Bold) และขีดแนวพิมพ์ด้านซ้าย
- หัวข้อรอง (Sub-Heading) ผู้เขียนสามารถเลือกใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งต่อไปนี้ เช่น การย่อหน้า ชิดเส้นใต้หัวข้อย่อย กำกับด้วยตัวเลขหรือตัวอักษรอย่างใดอย่างหนึ่งหรือสลับกันระหว่างตัวอักษรกับตัวเลขก็ได้ แต่ต้องใช้รูปแบบเดียวกันตลอดทั้งบทความ

บทความวิจัยให้เรียงลำดับ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research objectives)
- 4) วิธีดำเนินการวิจัย (Research methods)
- 5) ผลการวิจัย (Research results)

- 6) อภิปรายผลการวิจัย (Discussion of Research Findings)
- 7) ข้อเสนอแนะ (Suggestions)
- 8) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)
- 9) เอกสารอ้างอิง (References)

บทความวิชาการให้เรียงลำดับ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อหา (Content)
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)
- 6) เอกสารอ้างอิง (References)

บทวิจารณ์หนังสือให้เรียงลำดับ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด
- 3) ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด
- 4) เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ
- 5) สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน
- 6) เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

(ตัวอย่าง)

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ภาษาไทย 20 pt)

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ 18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาไทย 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

E-mail: (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 word

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิด ทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการที่ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่, สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร? สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระห่อออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับและเข้าใจง่าย.....

เอกสารอ้างอิง (ต้องไม่ต่ำกว่า 5 รายการ)

(16 pt)

(ตัวอย่าง)

การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ภาษาไทย 20 pt)

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ 18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาไทย 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

E-mail: (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....

Keywords: 3-5 word

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt)

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (ต้องไม่ต่ำกว่า 5 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

(ตัวอย่าง)

การเตรียมต้นฉบับทวิจารย์หนังสือ

ชื่อบทวิจารณ์หนังสือ (ภาษาไทย 20 pt)

ชื่อบทวิจารณ์หนังสือ (ภาษาอังกฤษ 18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาไทย 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

E-mail: (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 word

โครงสร้างของหนังสือ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหาโดยย่อ (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง

(16 pt)

.....

.....

.....

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 5 รายการอ้างอิง / 1 บทความ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th (American Psychological Association)

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเรื่อง ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนามปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงเอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

การอ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) คัมภีร์พระไตรปิฎกให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้ามาด้วย ตัวอย่างเช่น “ตุมภิกขุทั้งหลายจักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้วย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโศกะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก.21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่ง 2 คน ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้ง 2 คน แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และ เขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คน ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

การอ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่ง 1 คน ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และ ปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)
- 2) ถ้ามีผู้แต่ง 2 คน ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คน ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งคนที่ 1 ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

(1) คัมภีร์พระไตรปิฎก

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์
:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระธีระพงษ์ นรินโท. (2562). คุณค่าการปกครองแบบธรรมาธิปไตยตามนัยพุทธจริยศาสตร์. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณแก่น, 6(4), 47-60.

(4) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต).
/สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
มนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน.
(รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(5) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่/เดือน/ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ น.เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(6) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ :

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/เดือน)./ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่มที่/ ตอนที่./ หน้า/.

ตัวอย่าง :

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562, 1 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136
ตอนที่ 57 ก, หน้า 49.
ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2555, 20 มิถุนายน). เรื่องกำหนดประเภทและ
ขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ
หลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง, หน้า 1.

(7) การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

(8) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้นเมื่อ./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่ณจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไประดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่ 593/2562. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562, จาก [http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง- ประกาศ/](http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/)

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562, 1 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 49.
พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&article_group_id=274
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิสัง 4 ของพระอริยบุคคล. (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6(5), 25-28.

วิธีเรียงบรรณานุกรม การเรียงบรรณานุกรมให้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรือ Dictionary ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป โดยคำที่มีตัวสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ กก - กอ ดังนี้

กษัตริย์จตุรขณภูฏานผู้ทรงคุณคดถนบปมพีพีถมยรฤฤฤฤฤฤ
ขสทหอ

ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกัน เรียงลำดับตามรูปสระ ดังนี้

ອະ ອັ ອັ້ນ ອາ ອຳ ອີ ອື ອື້ ອຸ ອູ ເອ ເອ້ ເອາ ເອົາ ເອີ້ນ ເອີ້ຍ ເອີ້ຍະ ເອື້ອ ເອື້ອະ ແ ແະ ໂ ໂ້ ໂ້ະ ໂ ໂ້ ໂ້

อ้างอิงจาก:

<http://www.academy.rbru.ac.th/uploadfiles/books/133-2017-08-15-00-48-46.pdf>

(คณะทำงานฝ่ายวิชาการ การสัมมนา PULINET วิชาการ ครั้งที่ 3)